

*T.C.  
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI*

**SEMRA BAKAN**

***KELİLE VE DİMNE’DE YER ALAN MASALLARIN  
DİNİ VE AHLÂKİ EĞİTİME KATKILARI***

***YÜKSEK LİSANS TEZİ***

***TEZ YÖNETİCİSİ***

***Doç.Dr. ABBAS ÇELİK***

***ERZURUM - 2006***

## İÇİNDEKİLER

|                                                                |      |
|----------------------------------------------------------------|------|
| İÇİNDEKİLER .....                                              | I    |
| ÖZET .....                                                     | IV   |
| ABSTRACT .....                                                 | V    |
| ÖNSÖZ .....                                                    | VI   |
| KISALTMALAR .....                                              | VIII |
| GİRİŞ .....                                                    | 1    |
| 1. MASAL ve ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ YERİ .....                      | 1    |
| 1.1. Masalın Tanımı ve Özellikleri .....                       | 1    |
| 1.2. Masal Çeşitleri .....                                     | 4    |
| 1.2.1. Halk Masalları .....                                    | 4    |
| 1.2.2. Hayvan Masalları .....                                  | 4    |
| 1.2.3. Edebi Masallar .....                                    | 4    |
| 2. ÇOCUK GELİŞİMİNDE MASALIN FONKSİYONU .....                  | 5    |
| 2.1. Masalın Bilişsel Gelişime Olan Katkısı .....              | 5    |
| 2.2. Sosyal Gelişimine Olan Katkısı .....                      | 8    |
| 2.3. Ahlâki Gelişimine Olan Katkısı .....                      | 9    |
| I.BÖLÜM .....                                                  | 12   |
| 1. KELİLE VE DİMNE ESERİNİN TANITIMI .....                     | 12   |
| 1.1. KELİLE VE DİMNE’NİN YAZARI VE YAZILIŞ SEBEBİ .....        | 12   |
| 1.2. KELİLE VE DİMNE’NİN MÜTERCİMİ .....                       | 14   |
| 1.2.1. Abdullah İbn El-Mukaffa’nın Hayatı .....                | 14   |
| 1.2.2. Abdullah İbn El-Mukaffa’nın Eserleri .....              | 15   |
| 1.3. Kelile ve Dimne .....                                     | 16   |
| II. BÖLÜM .....                                                | 20   |
| 2. KELİLE VE DİMNE’DEKİ MASALLAR VE İÇERDİKLERİ MESAJLAR ..... | 20   |
| 2.1. ÇAYIRKUŞU İLE FİL .....                                   | 20   |
| 2.2. ADAM İLE KURT MASALI .....                                | 24   |
| 2.3. MAYMUN İLE MARANGOZ .....                                 | 26   |
| 2.4. ALDANAN TİLKİ MASALI .....                                | 27   |
| 2.5. KARGA VE YILAN MASALI .....                               | 28   |
| 2.6. BALIKÇIL İLE YENGEÇ .....                                 | 30   |
| 2.7. TAVŞAN İLE ASLAN MASALI .....                             | 32   |
| 2.8. ÜÇ BALIK MASALI .....                                     | 34   |
| 2.9. BİT VE PİRE MASALI .....                                  | 35   |
| 2.10. ASLAN İLE DEVE MASALI .....                              | 36   |
| 2.11. MARTI İLE DENİZ PERİSİ MASALI .....                      | 41   |
| 2.12. ÖĞÜT KABUL ETMEYEN KUŞ .....                             | 44   |
| 2.13. KURNAZ İLE BUDALA MASALI .....                           | 45   |
| 2.14. DEMİR YİYEN FARE MASALI .....                            | 48   |
| 2.15. ASLAN, ÖKÜZ VE ÇAKAL MASALI .....                        | 49   |
| 2.16. DOKTOR İLE CAHİL MASALI .....                            | 88   |
| 2.17. GÜVERCİN MASALI .....                                    | 90   |
| 2.18. FARE İLE DERVİŞ MASALI .....                             | 101  |
| 2.19. FİL İLE TAVŞAN MASALI .....                              | 106  |
| 2.20. TAVŞAN İLE KEKLİK MASALI .....                           | 109  |
| 2.21. BEŞ HİLECİ ADAM MASALI .....                             | 111  |
| 2.22. ŞEYTAN İLE HIRSIZ MASALI .....                           | 113  |
| 2.23. KENDİNE EŞ ARAYAN FARE MASALI .....                      | 114  |
| 2.24. YILAN İLE KURBAĞA MASALI .....                           | 117  |
| 2.25. BAYKUŞLAR VE KARGALAR MASALI .....                       | 118  |
| 2.26. MAYMUN İLE KAPLUMBAĞA .....                              | 132  |
| 2.27. KULAKSIZ EŞEK MASALI .....                               | 137  |
| 2.28. DERVİŞ İLE GELİNCİK MASALI .....                         | 139  |
| 2.29. KEDİ İLE FARE MASALI .....                               | 143  |
| 2.30. HÜKÜMDAR İLE PAPAĞAN MASALI .....                        | 147  |
| 2.31. ASLAN İLE ÇAKAL MASALI .....                             | 152  |

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| 2.32. DİŞİ ASLAN İLE ÇAKAL MASALI.....                            | 161 |
| 2.33. HÜKÜMDAR İLE VEZİR MASALI .....                             | 164 |
| 2.34. ERKEK GÜVERCİN İLE DİŞİ GÜVERCİN MASALI .....               | 176 |
| 2.35. ZAHİD İLE MÜSAFİR (DERVİŞ İLE MİSAFİR MASALI) .....         | 178 |
| 2.36. SEYYAH İLE KUYUMCU .....                                    | 179 |
| 2.37. ŞEHZADE İLE ÜÇ ARKADAŞ MASALI.....                          | 182 |
| 2.38. GÜVERCİN VE TİLKİ İLE BALIKÇIL MASALI.....                  | 188 |
| 2.39. KELİLE VE DİMNE'DEKİ MASALLARDA YER ALAN ANA MESAJLAR ..... | 191 |
| 2.40. MASALLARIN KULLANILABİLECEĞİ ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ.....        | 193 |
| SONUÇ .....                                                       | 196 |
| KAYNAKÇA.....                                                     | 199 |
| ÖZGEÇMİŞ .....                                                    | 202 |

**ÖZET****YÜKSEK LİSANS TEZİ****KELİLE VE DİMNE'DE YER ALAN  
MASALLARIN DİNÎ VE AHLÂKÎ EĞİTİME KATKILARI****Semra BAKAN****Danışman: Doç.Dr. Abbas ÇELİK****2006- Sayfa: 204+VIII****Jüri: Doç. Dr. Abbas ÇELİK  
Doç. Dr. Faruk KARACA  
Yrd. Doç. Dr. Yusuf SANCAK**

Çocuğu eğlendiren ve aynı zamanda eğiten masallar dinî ve ahlâkî eğitime dair pek çok mesaj içermektedir. Doğu Kültürü'nün ve Hind Edebiyatı'nın klasik eserlerinden biri olan Kelile ve Dimne'de yer alan masalların dini ve ahlaki eğitime katkılarının incelendiği bu çalışmada, masalların içerdiği dinî ve ahlâkî mesajlar ve bu mesajların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin hangi konularına örnek teşkil edebileceği hususu üzerinde duruldu. Ayrıca bu masalların öğrenci eğitimine etkin bir şekilde katkı sağlaması için uygulanabilecek öğretim yöntemlerine de kısaca değinildi. Yaptığımız bu inceleme sonucunda uygun öğretim yöntemleriyle sunulan masalların çocuğun dinî ve ahlâkî eğitimine kalıcı etkilerde bulunduğu tespit edildi.

**ABSTRACT****MASTER THESIS****The Contributions of The Tales  
In Kelile and Dimne to Moral and Religious Education****Semra BAKAN****Supervisor: Do.Dr. Abbas ÇELİK****2006- pages:204+VIII****Jury: Do.Dr. Abbas ÇELİK  
Do. Dr. Faruk KARACA  
Yrd. Do. Dr. Yusuf SANCAK**

The tales which entertain and at the same time educate children contain a lot of messages of moral and religious education. In this study the tales which take place in “Kelile and Dimne”, that is one of the classical products of East culture and Indian literature, have been examined about their contributions to moral and religious education, the moral and religious messages of the tales and how these messages can be sample for the knowledge of moral lessons subject have been stated. Also, the teaching methods of this tales which can be practised effectively for the education of children presented shortly. By this study it has been proved that the tales, which are presented by suitable teaching methods have permanent effects in moral and religious education of children.

## ÖNSÖZ

Masal çocuğun dünyaya açılan kapısıdır. Çocuk masalla hem eğlenir; hem de henüz çok sınırlı bir tecrübeye sahip olduğu hayata dair bir takım bilgiler edinir. Çocuğa dinî ve ahlâkî konular anlatılırken kullanılacak yöntem, onun bilişsel, sosyal ve ahlâkî gelişimine uygun olmalıdır. Çocuğu sıkan ve anlamasını zorlaştıran kalıpsal ifadeler yerine masalların içine serpiştirilmiş ahlâkî öğeler onun eğlenirken öğrenmesini de sağlamaktadır.

Tezimizin, giriş kısmında masal hakkında kısa bir bilgi sunduk. Masalların çocuğun dünyasındaki yerini ve eğitimsel işlevini anlattık. Geçmişten günümüze anlatılagelen masallar toplumun ilk eğitmenleri olmuştur. Masal, mesajlarıyla gelecek nesillerin eğitim sürecinin ilk ve en önemli adımlarına büyük katkılar sağlamıştır. Masallar toplumların hayat felsefelerine, dinî ve ahlâkî değerlerine kısacası, sahip oldukları bütün maddi ve manevî öğelere dair ipuçları içermektedir.

Kelile ve Dimne, fabl türünün en seçkin örneklerinden biridir. Buna rağmen hak ettiği değeri görememiş; hakkında çok az çalışma yapılmıştır. Tez eserimizde Kelile ve Dimne'deki masalları, dinî ve ahlâkî eğitime katkıları açısından incelemeye çalıştık.

Masal içinde masal özelliğine sahip olan masalları, ilk olarak çerçeve masaldan bağımsız bir şekilde inceledik. Masalları bu şekilde incelememizin sebebi; içiçe geçmiş masalların çocuklar tarafından bu haliyle anlaşılmasının oldukça güç olmasıydı. Bir masal içinde ondört masal yer almakta ve çocuk ara masalları okurken ana masalın ne olduğunu unutabilmektedir.

Çerçeve masaldan bağımsız olarak incelediğimiz masallardan sonra, çerçeve masalı yani ana masalı, içindeki diğer masalları çıkararak bir bütün halinde yazıp, o şekilde değerlendirmesini yaptık. Değerlendirmelerde masaldaki mesajları ve bu mesajlara kaynaklık eden cümleleri birlikte sıraladık. Bu masalların örgün eğitimde dinî ve ahlâkî değerler anlatılırken kullanıp kullanılmayacağına dair düşüncelerimizi aktardık. Bütün masalların örgün eğitim müfredatında yer alan konularla birebir örtüşmesi söz konusu olmasa da; hemen her masalda ahlâkî eğitime dair mesajlar bulunduğunu gördük.

Masalların metnini yazarken Kelile ve Dimne'nin dört ayrı tercümesinden yararlandık. Ayrıca bazı masalları, Kelile ve Dimne'nin çeşitli tercümelerinden faydalanarak ve asıl metne sadık kalarak; çocuklar için daha sade ve daha anlaşılır bir dille hazırlanmış olan eserlerden aktardık. Ağır ve anlaşılmaz bir dille metne aşırı bağlı kalarak yapılan tercümeler çocuklar için sıkıcı olmaktadır. Masal diline uygun olarak, konunun uzmanları tarafından yapılan tercüme ve düzenlemeler çocukların Kelile ve Dimne'deki masalları anlaması ve severek dinleyip, okuması açısından çok önemlidir. Kelile ve Dimne, günümüz masal formuna uygun olarak hazırlanan yeni düzenlemeleriyle çocukların dünyasına yabancı kalması engellenmekte ve daha çok çocuğun okuduğu bir eser olma özelliğine kavuşmaktadır. Bu açıdan ağır ve aşırı detaycı bir şekilde yapılan tercümeler yerine daha sade ve günümüz Türkçesine daha uygun bir tarzda yapılan tercümeler eserin eğitsel değeri açısından da çok önemlidir. Bu sebeple tezimizde, masalın en sade ve en anlaşılır tercümesi hangi eserdeyse ağırlıklı olarak o eserden faydalandık.

Çalışmalarımızda bizi destekleyen ve değerli fikirleriyle bize yardımcı olan Tez Yöneticimiz Doç. Dr. Abbas Çelik Bey'e ve diğer hocalarımıza teşekkürü bir borç biliriz.

Semra Bakan

Erzurum 2006

## KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser.

a.g.m. : Adı geçen makale.

ay. : Aynı yer

ev. : Çeviren.

D.İ.A. : Diyanet İslam Ansiklopedisi.

Haz. : Hazırlayan.

s. : Sayfa.

c. : Cilt.

# GİRİŞ

## 1. MASAL ve ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ YERİ

### 1.1. Masalın Tanımı ve Özellikleri

Masal, dilimize Arapça'daki "mesel" kelimesinden geçmiştir. Sözlükte mesel; "ibret<sup>1</sup>, destan, söz, fabl, bir şeyi bir şeye benzetmek, benzemek, yontarak şekil vermek, birini başkasına ibret olacak şekilde cezalandırmak, itaat etmek, yolundan gitmek, darb-ı mesel, hikaye söylemek"<sup>2</sup> gibi anlamlara gelmektedir. Masalın öztürkçe karşılığı ise ötkünçtür. Uygurca'da "öd" öğüt anlamındadır. Ötkünç ise, öğüt verici kıssalı söz anlamına gelmektedir.<sup>3</sup>

Terim olarak masal: Terbiye ve ahlaka yararlı olan hikaye<sup>4</sup>; inanılmayacak hikaye, cin ve peri hikayesi;<sup>5</sup> günlük hayattan sıyrılarak, insanların muhayyilelerinde tabiat ve gerçek dışı alemde yaşattığı kahramanların hikayesi<sup>6</sup> anlamlarına gelmektedir.

Masalın bir başka tanımı ise şu şekildedir. " Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa, sürüp gelen çoğunlukla insanların veya Tanrıların başından geçen, olağan dışı olayların konu edildiği anlatı türüdür."<sup>7</sup>

Kısacası masal; nesilden nesile aktarılan, yazarı belli olmayıp toplumun ürünü olan, içinde olağanüstü yeteneklere sahip kahramanların ve olağanüstü olayların yer aldığı, insanlara ders verici nitelikteki eserlerdir.

Hikaye ise, sözlükte anlatmak, nakletmek, aktarmak, tekrar etmek; benzemek, taklit etmek anlamlarına gelmektedir. Terim olarak ise; gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü hikaye olarak adlandırılmaktadır.<sup>8</sup> Olağan üstü hadiselerin konu edildiği destan türüyle benzer yönleri bulunması sebebiyle hikaye en eski edebi türler arasında yer alır. Ancak geçmiş çağlarda gerek Doğu gerekse Batı kültüründe hikaye

<sup>1</sup> İbn.Manzur, Lisan'ul-Arab, Dar-u Sadır, Beyrut,1441/1990, c.11, s. 612.

<sup>2</sup> Mevlüt Sarı, el-Mevarid, Arapça-Türkçe Lügat, Bahar Yayınları, İstanbul, 1980, s.1410.

<sup>3</sup> Recep Nas, Örneklerle Çocuk Edebiyatı, Ezgi Kitapevi, Bursa 2002, s.139.

<sup>4</sup> Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Sözlük, Aydın Kitabevi, Ankara 1982, s.747.

<sup>5</sup> Büyük Türk Sözlüğü, Hayat Yayınları, İstanbul 1976, s.820.

<sup>6</sup> Nas, a.g.e., s. 139.

<sup>7</sup> T.D.K. Sözlük, Ankara 1998, s. 1510.

<sup>8</sup> T.D.K. Sözlük, Ankara 1998, s. 994.

bağımsız bir edebî tür olarak görünmemekte masal, fabl, menkıbe, kıssa, hatta fıkra ve latife gibi diğer türlerle karışmaktadır.<sup>9</sup> Masallarda ağırlıklı olarak olağanüstü olaylara yer verilirken, hikayelerde daha gerçekçi bir olay örgüsü karşımıza çıkmaktadır. Devler, cinler, konuşan hayvanlar vs. masallarda sıklıkla konu edilen kahramanlardan olmasına karşın hikayelerde günlük hayatta karşımıza çıkması muhtemel kahramanlar ve onların başından geçen olaylar yer almaktadır.

Masalın özelliklerine gelince; öncelikle masal dili yalın bir dildir. Masal, halkın gündelik konuşmalarındaki kelimelerle anlatılır.

Masallarda genellikle kişi, zaman ve yer adları belirgin değildir. Masal kahramanı bir padişahsa onun hangi devirde, yaşadığı veya kim olduğu söylenmez. Aynı şekilde yer adları da belirgin değildir. Masala “çok uzak bir diyarda” veya “ülkenin bir yerinde” vs. ifadeleriyle başlanır. Masallarda zaman kavramı da yoktur. Masala “evvel zaman içinde” gibi kalıp bir ifadeyle giriş yapılır ve masal ilerledikçe de zaman hakkında bilgi verilmez. Masal, hayal gücünü geliştirici bir anlatıma sahiptir. Kişi, zamandan bağımsız olarak olayları değerlendirir ve masalın olağanüstülüğüne kendini kaptırır. Masallarda genellikle kişi ve yer adları belirgin olmamakla birlikte bunun birkaç istisnası da vardır. Örneğin; Hindistan’da geçen, Yemen padişahından söz eden masallara rastlamak da mümkündür.<sup>10</sup>

Masallar toplumların yaşayışları hakkında bilgi içerir. Anlatıldığı toplumun gelenekleri; yaşam tarzları, ahlâkî değerleri ve kültürü hakkında bir takım ipuçlarına sahiptir. Buna örnek olarak Andersen Masallarını verebiliriz.<sup>11</sup> Ayrıca Türk Masallarında da, Türk kültürü öğelerini sıklıkla görmekteyiz.

Masallar genellikle anonimdir. Halk masallarına benzeterek ve aynı zamanda içlerine özel bir dünya görüşü konarak, belli yazarlar tarafından meydana getirilen masallara ise sun’i yani “yapma masal” denir. İngiliz yazar Oscar Wilde, Danimarkalı Andersen ile Fransız La Fontaine’ in masalları buna örnektir.<sup>12</sup>

Türk masallarında masalın başında, ortasında ve sonunda tekerlemeler, kalıp ifadeler bulunmaktadır. Dinleyicinin dikkatini masal üzerine çekmek için bu ifadeler hemen her masalda kullanılır. “Bir varmış, bir yokmuş...” “Zaman zaman içinde, kalbur

<sup>9</sup> Yazıcı, Hüseyin, “Hikaye”, D. İ. A. İstanbul 2000, XVII, s. 480

<sup>10</sup> Türk Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1976, Masal Maddesi , XXII ,317.

<sup>11</sup> Öner Ciravoğlu, Çocuk Edebiyatı, Esin Yayınevi, İstanbul 1998, s.29.

<sup>12</sup> Yeni Rehber Ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi Yayınları, İstanbul 1994, Masal Maddesi, XIII, 276.

zaman içinde” gibi. Son kısımda da yine bir tekerleme olabilir ama bunlar baştakiler kadar uzun olmaz. Pek çoğunda, “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...” ya da “gökten üç elma düştü...” gibi ifadelerle rastlamak mümkündür.

Masallarda ahlâki kavramlar karşıtlarıyla birlikte verilir. İyilik – kötülük gibi. Masalın sonunda iyiler hep galip gelir. İyi insan fakir de olsa, güçsüz de olsa zekasıyla veya şansıyla imkansızı başarır. Kahraman keloğlan ise padişahın kızıyla evlenir ya da kurnaz tilkiyse ormanlar kralı aslanı kurnazlığı ile alt eder.

Kimi doğa üstü yaratıklar, nesneler, yardımcı hayvanlar, olumsuzlukların karşısında olumlu uğraşların yanında yer alır.

Doğüstü yaratıklar: Dev, peri vs.

Hayvanlar: At, karınca, yılan, Anka kuşu.

Nesneler: Mühür, yüzük vb.<sup>13</sup>

Türk masallarında edilgen kahramanlar yok gibidir. Hayata karşı boynu bükük, kolay yönlendirilebilen tiplere rastlanmaz. Batı masallarında Kül Kedisi, Pamuk Prenses gibi örneklerde bu edilgen tiplere kısmen yer verilmiştir.<sup>14</sup>

Masalların en önemli özelliklerinden biri de masal kahramanlarının olağanüstü yeteneklere sahip olmasıdır. Kahraman büyüyle ya da herhangi bir dış etkiyle çeşitli şekillere bürünebilir. Örneğin prens bir kurbağa olabilir. Prenses bir gül fidanına dönüşebilir. Yine gerçek hayatta mümkün olmayan olaylar masallar da gerçek olabilir. Uzun mesafeler masalda göz açıp kapayıncaya kadar kat edilebilir.

Masalın genel özellikleri bahsettiğimiz hususlar olmakla birlikte her ülkenin, her toplumun masalı kendine has özellikleri içerir. Masal, ortaya çıktığı topluma göre değişiklik gösterebilir; anlatıldığı toplumun rengine bürünür. Masal, bir toplumun başarılarını, başarısızlıklarını, korkularını, ideallerini, düşünce dünyasını, duygu yoğunluğunu kısacası toplumda var olan hemen her hassasiyeti içinde barındırır. Bu yönüyle masal, toplumun aynası gibidir.

---

<sup>13</sup> Ciravoğlu, a.g.e. , s.29.

<sup>14</sup> Ciravoğlu, a.g.e. , s.30.

## **1.2. Masal Çeşitleri**

Masalları, Halk Masalları, Hayvan Masalları ve Edebi Masallar olarak üç grupta inceleyebiliriz.

### **1.2.1. Halk Masalları**

Halk Masalları, Hayali Masallar ve Gerçekçi Masallar olarak iki farklı türdedir. Hayali Masallarda gerçekleşmesi mümkün olmayan, akıl dışı olaylara yer verilir. Bu masallarda genellikle cinler, periler, devler ve bunların meydana getirdiği olaylar yer alır. Gerçekçi Masallarda ise, kısmen “olabilirlik” durumu göze çarpmaktadır. Bu masallarda padişah, padişahın kızı, yoksul genç ve bunların etrafında hırsızlar, haydutlar gibi kısmen mantıklı olaylar sıralanır.<sup>15</sup>

### **1.2.2. Hayvan Masalları**

Hayvan Masallarında kahraman çeşitli özellikleriyle sivrilen hayvanlardır. Verilmek istenen mesaj ya da değinilmek istenen konu hayvanların kişiselleştirilmesiyle onların dilinden verilir. Hayvan masallarının bir diğer ismi de “fabl”dır. Bu masal türünün ilk örneği Hindistan da yazılan Pançatantra’ dır. Beydeba’nın yazdığı Kelile ve Dimme’ de Pançatantra’nın bir uyarlamasıdır.<sup>16</sup>

### **1.2.3. Edebi Masallar**

Bu masallar yazılı kültür ürünleridir. Kimi yazarlar, edebiyatçılar çocuklar için masal yazmayı denemişlerdir. Çocuk okurlar veya dinleyicilere güzel duygular iletebilmek, onlara iyi alışkanlıklar kazandırmak amaçtır.<sup>17</sup>

---

<sup>15</sup> Ciravoğlu, a.g.e., s. 32-33.

<sup>16</sup> Ciravoğlu, a.g.e., s. 33.

<sup>17</sup> Ciravoğlu, a.g.e., s. 32-33.

## 2. ÇOCUK GELİŞİMİNDE MASALIN FONKSİYONU

Masal, çocuğun bilişsel, sosyal ve ahlâki gelişimine olumlu anlamda pek çok katkı sağlamaktadır. Yaş grubuna göre bu etkinin seviyesi değişse de özellikle okul öncesinde anlatılan masallar, çocuğun gelişiminde birçok etkiye sahiptir. Kur'an-ı Kerim'de darb-ı mesellerle hayata dair hikmetli mesajlar sunan bir çok ayet bulunmaktadır. Anlaşılması güç hadiseler basitleştirilerek insanların seviyelerine ve anlayış kapasitelerine uygun bir metodla kısa ve veciz bir anlatımla sunulmaktadır. Allah-u Teala, Kuran'da yer alan böylesi misallere itiraz edenlere: “Şüphesiz *Allah (hakkı açıklamak için) sivrisinek ve onun ötesinde bir varlığı misal getirmekten çekinmez.*” Ayeti kerimesiyle cevap vermektedir.<sup>18</sup> Kelile ve Dimne'de yer alan masallar da çocuklara çeşitli hayvanların ağzından hikmetli birçok mesaj sunmakta ve çocuklar bu masallar sayesinde anlaşılması güç olan konuları, kendi anlayış kapasitelerine uygun bir şekilde sunulan bu metodla rahatça anlayabilmektedirler. Bu şekilde öğrendikleri bilgiler kalıcı olmakta; masalla hem öğrenip hem de eğlenebilmektedirler.

### 2.1. Masalın Bilişsel Gelişime Olan Katkısı

Piaget, bilişsel gelişim dönemlerini dört temel evreye ayırmıştır. Bunlar sırayla; Duyusal-motor, İşlem öncesi, Somut işlemler ve Soyut işlemler dönemleridir. Duyusal-motor dönemi “0-2” yaş evresini kapsamaktadır. Bebek bu aşamada dünyayı keşfetmede duyularını ve motor becerilerini kullanır. Yine bu dönemde zihninde ilk şemalar oluşmaya başlar. Bunlar; emme, tutma, yakalama vb. şemalardır. Bu şemalarda vücudunu keşfetmeye çalışır. Ayrıca çevresiyle etkileşim sonucu edindiği yaşantılarla oluşturduğu yeni bilişsel yapılar, refleksif davranışlardan anlamlı davranışlara doğru ilerlemesini sağlar.<sup>19</sup> Bu dönemde çocuğa masal okunması ya da anlatılması, çocuğun dili öğrenme sürecine katkı sağlayabilir. Çocuk sürekli ve düzenli bir konuşma ortamında büyüyünce dili öğrenmesi daha hızlı olmaktadır. Kendisiyle ilgilenilmeyip,

---

<sup>18</sup> Bakara Sûresi, 2/26.

herhangi bir şekilde konuşması için özel çaba harcanmayan çocuklar hem daha geç konuşmaya başlamakta hem de kendisiyle konuşulup daha fazla sözcük duyan çocuktan kelime hazinesi çok daha az olmaktadır. Bu dönemde çocuk masalı anlamasa da sözcüklerin tekrarıyla dil öğrenimi hızlanmaktadır.

Zihinsel gelişim dönemlerinin ikincisi İşlem Öncesi dönemidir. Bu dönem 2-7 yaş arasını kapsamaktadır. İşlem Öncesi dönem ikiye ayrılmaktadır. Bu dönemin ilk safhası “sembolik dönem”dir. 2-4 yaşları arasını kapsayan sembolik dönemde dil gelişimi oldukça hızlıdır. Ancak çocuğun geliştirdiği kavramlar ve kullandıkları sembollerin anlamları kendine özgüdür. Bu dönemde kompleks kavram ve ilişkileri anlayamazlar. Ayrıca bu dönemdeki çocuklar ben merkezlidir. Objeleri tek özellikleri açısından sınıflandırabilirler ve mantık yürütmede tümevarım ve tümdengelim yollarını kullanmazlar.<sup>20</sup>

Bu dönemde çocuklara kısa cümleler kurarak basit masallar anlatılabilir. Çocuk anlatılan olaylarda kendince anlamlı gelen birkaç eyleme yoğunlaşabilir ve kendisinden, dinlediği masalı anlatması istendiğinde aklında kalan o birkaç eylemden 2-3 ögeli cümle kurarak bahseder. “Kurt yemiş” ya da “Kız ormana gitmiş” gibi. Çok uzun ve karmaşık masalları dinlemekte zorlanır. Aradaki geçiş ve bağlantıları anlatmakta güçlük çeker. Dönemin sonu masal dinleme ve anlama yönünden daha işlevseldir.

İşlem öncesi dönemin ikinci safhası Sezgisel Dönemdir. Bu dönem 4-7 yaş arasını kapsar. Çocuklar bu dönemde mantık kurallarına uygun düşünme yerine, sezgilere dayalı olarak akıl yürütürler ve problemleri sezgileriyle çözmeye çalışırlar. Dil, hızla gelişmektedir.

Çocuklar bu dönemde gerçekler arasında yetişkinler gibi mantıksal ilişkiler kuramazlar. Onların zihin dünyasında kendilerince bir işleyiş vardır ve bu dönemde hayal gücü büyük önem taşır. Masalın fantastik boyutu, bir yönüyle gerçek bir yönüyle hayal ürünü öğeler içermesi bu dönem çocuğunun büyük ilgisini çeker. Charlotte Bühler’e göre masal yaşı olan 4-8 yaşları arasında çocukların düş gücü büyük önem taşımaktadır. İşte bu noktada masalın mantığı ile çocuğun mantığı ortak bir tabanı paylaşmaya başlar.<sup>21</sup>

---

<sup>19</sup> Nuray Senemoğlu, Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Gazi Kitabevi, Ankara 2000, s.46-48.

<sup>20</sup> Senemoğlu, a.g.e., s. 48-49.

<sup>21</sup> Dilidüzgün, a.g.e., ay.

Yine bu dönemde çocuğa anlatılan masallar onun dil gelişimine büyük katkılar sağlar. 3 yaşına geldiği halde konuşamayan ve bu nedenle de hırçınlaşan bir çocuğu kazanmaya teşvik edici diğer önlemlerin yanında (çocuğu tiyatroya, geziye vb. yerlere götürmek, onlar hakkında konuşmak) bol resimli masal kitaplarının okunması çocuğun dil gelişiminde ilerleme kaydettirmiştir.<sup>22</sup>

Piaget'nin bilişsel gelişim dönemlerinden üçüncüsü Somut İşlemler Dönemidir. Somut işlemler dönemindeki çocukların düşünmesi, okul öncesi çocukların düşünmesinden çok farklıdır. Artık, tersine çevirebilme kavramını kazandıklarından korunum ilkesi ile ilgili sorunları yoktur. Bu dönemde çocuklar en üst düzeyde gruplama yapabilirler. İşlem öncesindeki gibi ben merkezci değildirler ve olayları başkaları açısından gözlemleyebilirler. Somut olduğu sürece karmaşık problemleri çözebilirler ama soyut problemleri çözemezler.<sup>23</sup> Kendi ilgi alanlarına giren ve anlamlarını, kullanımlarını bildikleri somut nesneler üzerinde yorum yapabilirler.

Bu dönemde masal anlatımı çocuğa yeni ufuklar açmak bakımından çok önemlidir. Artık somut işlemler yapabilen çocuk, masallardaki olay zincirlerini net bir şekilde anlayabilmektedir. Hatta "Masalın devamında sence ne olmuştur?" sorusu çocuğa yöneltildiğinde kendince mantıksal bir takım sonuçlara varabilir. Böyle bir masal anlatımı çocuğun yaratıcılık gücünün gelişmesine ve olaylar hakkında düşünüp karar verme sürecine de katkılar sağlayabilir.

Bu dönemde masal anlatımında dikkat edilmesi gerek husus; çocuğun somut düşünme çağına olduğunu göz ardı etmeksizin masalı anlatmaktır. Masalda soyut bir takım öğelere yer verilmişse de bunların ne anlama geldiği açıklanmalıdır. Örneğin; cin-peri gibi kavramların ne anlama geldiğini bilmeden masalı dinleyen çocuğun kafasında bir takım soru işaretleri oluşacaktır.

Bilişsel gelişimin son dönemi Soyut İşlem Dönemidir. Artık çocuğun düşünme biçimi yetişkinlere benzer hale gelmiştir. Problemin çözümü somut yollarla sınırlanmaz. Problemde bulunan değişkenler arası ilişkileri bulur. Muhtemel sonuçları değerlendirir. Bu dönemde çocuklar, çeşitli ideal fikirleri, değerleri, inançları geliştirmeye başlarlar.

<sup>22</sup> Haluk Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul 1995, s. 96.

<sup>23</sup> Senemoğlu, a.g.e., s. 55.

Toplumun yapısıyla, felsefesiyle, politikasıyla ilgilenirler; bir değerler sistemi örgütlemeye yönelirler.<sup>24</sup>

Soyut işlemler döneminde eleştirel düşünme yeteneğini kazanan birey, ergenliğe geçiş ve ergenlik dönemleriyle birlikte masal konusunda da farklı şeyler düşünmeye başlar. Artık masallarda anlatılan her şeye inanmaz ve olayların gerçekliğini gördükçe masal dünyasından uzaklaşır. Masalın somut yönünden ziyade vermek istediği anlam-mesaj üzerine daha çok yoğunlaşır. Eğer bir masalda yalan söylediği için başına kötü şeyler gelen bir kahraman varsa buradan yalan söylemenin kötü olduğu sonucuna net olarak varabilir. Masalın amacının da olaylar dizisini sıralamak değil, yalanın kötü yönünü göstermek amacıyla yazıldığını da bilir. Bu dönemde alternatif düşünebilme gücü son derece gelişmiş olan çocuk masalların çok farklı yönlerini görür. Hatta kendince yeni masallar üretilir, eskisinden çok farklı bir şekle bürünmesini de sağlayabilir. Masallara bu açıdan yaklaşan çocuk, yaratıcı düşünme gücünü geliştirdikçe hayatın diğer alanlarında da etkili bir şekilde yorumlama ve alternatif getirebilme özelliklerini daha da ileriye götürebilir. Yine bu dönemde yazılı dili de etkin bir şekilde kullanabilen ergen çeşitli hikaye ve öyküler de yazabilir. Bu dönem için masalın eğitici yönleri olmakla birlikte, ergen artık çocukluktan çıktığı için diğer dönemlerdeki kadar masal, ilgisini çekmez. Daha çok macera tarzındaki kitaplara yönelir. Yine de bu dönem için bile masalların eğitici yönü tamamen dışlanamaz.

## **2.2. Sosyal Gelişime Olan Katkısı**

İki yaşına girdikten sonra çocuklar, kendilerinden ben merkezci, bağımlı bir kişi yerine, bağımsız bir varlık olmaları beklendiğini öğrenirler. Yine onlar, bir takım davranış türlerinin belirli ortamlarda uygulanması gereğini öğrenmeye başlarlar. Anne babanın da etkisiyle geliştirilen bu davranış türlerinin tümü “Sosyalleşme Olgusu”nun ilk aşamalarını oluşturur.<sup>25</sup> Bu dönemde masalın etki sahasını şu şekilde açıklayabiliriz. Çocuk sosyalleşirken, kendi rollerini ve insanların toplumsal ilişkilerde büründükleri rolleri aileden, çevreden görüp uygulayabilmektedir. Bunun yanı sıra ona anlatılan bir masaldaki kahramanın rollerini görüp onlardan, kendine uygun olanları alıp özdeşleşme kurabilmektedir. Örneğin; keloğlanla annesinin ilişkisi çocuğa bir bakış açısı

---

<sup>24</sup> Senemoğlu, a.g.e. ay.

<sup>25</sup> Yavuzer, a.g.e., s.108.

kazandırmakta ve kendisinin de annesiyle olan ilişkisine bunu yansıtmaktadır. Ya da masal kahramanının yaptığı bir hatadan dolayı cezalandırılması onu etkilemekte, toplumda o tip davranışların kabul görmediğini yanlış olduğunu anlamaktadır.

Masal, çocukların kendi akranları arasında da çeşitli etkileşimleri sağlamaktadır. Çocuklar kendi aralarında annelerinden duydukları ya da okudukları masalları anlatarak sosyal etkinlik sahasını arttırabilmektedir. Masal, çocukların iletişim alanının genişlemesine vesile olmaktadır.

### **2.3. Ahlâki Gelişime Olan Katkısı**

Çocuk dünyaya geldikten hemen sonra kurallar ve değerler zinciriyle karşı karşıya kalır. Yaşadığı toplumda hakim olan anlayışı çerçevesinde değerleri oluşur. Değer dünyasının oluşmasındaki en önemli etken aile ve çevresidir. Çocuk, aile bireylerinin yönlendirmeleri neticesinde iyiyi-kötüyü ayırt etmeye başlar ve hareketlerini o çerçevede düzenler. Özellikle 6-12 yaş arası kurallara bağlılık dönemini işlemektedir ve bu dönemde çocuk, kuralların değişmez olduğuna inanmaktadır. Kurallara uymayanların otomatik olarak cezalandırılması gerektiğini düşünür. Bu dönemde etkili bir masal anlatısıyla çocuğun değerler sistemi oluşturmaya yardımcı olunabilir. Çünkü masal, gerçek dünyanın basitleştirilmiş bir modeli gibidir. Aynı zamanda da çocuğun dünyaya ilişkin bilgileri ve deneyimleri edinmesinde yardımcı bir araçtır. Bu nedenle bütün masallarda gerçeğin indirgenmiş halini karşıtlıklar içinde buluruz. Her zaman güçlünün karşısında bir güçsüz, akıllının karşısında bir aptal, zengininin karşısında bir yoksul bulmak mümkündür. Çocuk için yaşamın nesneleri çevresindeki insanlar ve olaylar karşıt değerlerle vardır. İnsanlar ya iyidir ya kötüdür. Çocuğun değerler sistemindeki bu tek yanlı ve doğal bakış açısı, masalın benzer özellikleriyle örtüşmektedir. Öte yandan masallarda yer alan olaylar, gerçek yaşamın zor ve karmaşık yanlarının basitleştirilmiş bir modeli biçimindedir.<sup>26</sup>

Çocuk ileriki yaşlarda ahlâkî özerklik dönemine geçmekte ve bu dönemle birlikte kurallar hakkındaki fikirleri ve ahlâk ilkeleri hakkındaki bakış açıları değişmektedir. Kuralların insanlar tarafından oluşturulduğu ve gerektiğinde değiştirilebileceği bilincine ulaşmaktadır. Artık kuralların ihlal edilme nedenleri de önemli olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yargıda bulunurken kuralları ihlal edenlerin

---

<sup>26</sup> Dilidüzgün, a.g.e., s.32.

niyetleri ve içinde bulundukları durumları da dikkate almaktadır. Bu dönemde masallara bakış açısı biraz daha farklılaşır. İyilik kötülük olguları daha net bir şekilde değerlendirilir. Masal kahramanlarıyla özdeşleşme artar ve kahramanların nitelikleri daha da geliştirilerek kendi değerler sistemi bilinçli bir şekilde oluşturulur.

Masallar eğitimsel işlevlerini okuyucuya, vermek istedikleri iletiler-mesajlar aracılığıyla gerçekleştirir.

Yapılan bir araştırmada, 90 masalda toplam 517 ileti saptanmıştır. Bu iletiler, etik, psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve öteki iletiler olmak üzere 5 grupta toplanmıştır. Etik iletiler arasında da yalan, dürüstlük, namus gibi genel başlıkların yanında; “Yalanın ve kurnazlığın getireceği mutluluk çok kısa sürer”, ”Çocuklar, ailelerinden gizli işler yapmamalıdır”, “Etik değerlerden yoksun insanlar, kendi öz çocuklarına bile iftira atabilirler”<sup>27</sup> gibi alt başlıkları vardır.

Masalın çocuğun eğitime katkılarını kısaca şu başlıklar halinde özetleyebiliriz:

- 1- Masal okuyan (dinleyen) çocuğun hayal dünyası geniş olur.
- 2- Çocuğun edebi zevkini geliştirir.
- 3- “Tarih”, “sosyal” ve “edebi” şöhretleri tanınmasına vesile olur.
- 4- Estetik duygularını yöneltir, besler ve geliştirir.
- 5- Okuma alışkanlığı kazanmasını sağlar.
- 6- Gözlem gücünü geliştirir.
- 7- Belleğin gelişmesini kolaylaştırır.
- 8- Üretken kişilik sağlar.
- 9- Olaylar karşısında zavallı ve çaresiz kalmayı engeller. Yaratıcı ve yapıcı kılar.
- 10- Kompozisyon yazma yeteneği sağlar.
- 11- Karşısındaki insanların zayıf yönleriyle eğlenmenin yanlışlığını gösterir.
- 12- İyilik, doğruluk, güzellik, hoşgörü ve sorumluluk duygularının önemini kavramasına sebep olur.
- 13- Dinleme, taklit etme, bağımsız düşünebilme niteliklerini kazanmasını yardımcı olur.

---

<sup>27</sup> Muhsine Helimoğlu, Yavuz, Masallar ve Eğitimsel İşlevleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002, s.40.

14- Tabiat, hayvan dünyasının temellerini öğrenir. Onları korumanın lüzumunu kavrar.<sup>28</sup>

15- Masallar geleneğin sürekliliğini sağlar.

16- Evrensel değer yargılarının kabulüne katkı sağlar.<sup>29</sup>

---

<sup>28</sup> Pakize Aytaç, “Eğitim, Gelenek, Çocuk ve Masal”, Bilge Dergisi , Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Yaz Dönemi, 1990, s.11.

<sup>29</sup> Ayşegül Bahşıoğlu, “Eğitimde Masalın Rolü ve Şanlıurfa Masalları”, GAP Çerçevesinde Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, (Gaziantep 2001), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara,2002, s. 17-20.

## I.BÖLÜM

### 1.KELİLE VE DİMNE ESERİNİN TANITIMI

#### 1.1. KELİLE VE DİMNE’NİN YAZARI VE YAZILIŞ SEBEBİ

Kelile ve Dimne’nin asıl yazarı olan Beydeba hakkında pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Ancak Debşelim zamanında fazileti ve dirayetle bilinen çeşitli işlerde sözüne itimat edilen, Brehmenlerden “Beydeba” adında bir filozofun yaşadığı rivayet edilmektedir.<sup>30</sup> Bazı kaynaklar eserin yazarının isminin bilinmediği, sadece Vişnu rahibi olarak bilinen bir kişi tarafından kaleme alındığı bilgisini vermektedir.<sup>31</sup>

Kelile ve Dimne’nin yazılış sebebi kitabın önsözünde Ali b.Şah el- Fârisi adıyla bilinen Benhûd b.Sehevan tarafından yazılmıştır. Önsözde ayrıntılı bir şekilde anlatılan olaylar zincirini şu şekilde özetleyebiliriz: İskender Batı hükümdarlarıyla savaşp onları yendikten sonra Doğu’ya yönelir. İran’da kendisine karşı gelen hükümdarlarla mücadele eder. Savaşmak isteyenlerle savaşır. Barış isteyenlerle anlaşma yapar. Daha sonra Çin’e yönelir. Giderken Hint kralını kendi himayesine almak ister. Bu sırada Hindistan’da kendisine “Fûr” denilen hükümdar kuvvetli, cüretkâr, girişken ve becerikli birisidir.

İskender ile yapılan savaş neticesinde Hintli hükümdar mağlup olur. İskender güvendiği bir adamını Hindistan’a hükümdar tayin eder ve durum düzelince de oradan ayrılır. İskender ülkelerinden ayrılınca Hintliler onun tayin ettiği hükümdar yerine kendi hükümdarının oğullarından birini getirirler. Debşelim ismindeki bu yeni hükümdar bir müddet sonra kibirlenip kendini büyük görmeye başlar. Savaşlarda galibiyeti artıp, zenginliği ve gücü fevkalade durum alır. Ancak halkıyla ilgilenmeyip onları küçük görüp zulmetmeye başlar. Beydeba, hükümdarın halkına yaptığı zulme artık bir dur demek onu bu yoldan döndürmek için bir çare düşünür. Öğrencilerini toplayıp onların da görüşlerini aldıktan sonra hükümdarın huzuruna çıkmaya karar verir.

Beydeba, hükümdara üzerine düşen görevi yapmadığını, zulüm yaptığını, haddi aşmış olduğunu halka karşı kendini üstün gördüğünü söyler ve hükümdara yakışanın, kendisinden önceki hükümdarların yolundan yürüyüp hak ve adaletten ayrılmadan

---

<sup>30</sup> Hülya Azak, İbnu’l-Mukaffa’ın Kelile ve Dimne’si ile La Fontaine’nin Fabllarının Karşılaştırılması, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1991, s.7.

<sup>31</sup> C. Brockelmann, “Kelile ve Dimne”, İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1988, VI, 552.

halkını yönetmek olduğunu anlatır. Hükümdar bu sözleri duyunca sinirlenir. Beydeba'yı küçümseyerek onu hapse attırır. Ancak bir gece Hükümdar Debşelim'in uykusu kaçır. Gökyüzünün yuvarlaklığını ve yıldızların sayılarını düşünürken, birden aklına Beydeba gelir. Yaptıklarına pişmanlık duyarak onun hapisten çıkarılmasını emreder. Beydeba'dan söylediği sözleri yeniden söylemesini ister. Bu defa Beydeba'nın sözleri onu çok etkiler; Beydeba'ya ihsan ve ikramda bulunur. Kendisine vezir tayin eder. Beydeba ilk önce vezirlik görevini kabul etmek istemese de daha sonra bu görevi kabul eder.

Hükümdar, Beydeba'nın yardımıyla saltanatında işleri yoluna koyup, düşmanlarıyla ilgili işlerle uğraşmaktan uzaklaşınca Beydeba'dan bir kitap yazmasını ister. Beydeba hükümdardan zaman isteyerek yanına güvendiği bir öğrencisini alır. Kendisi söyler öğrencisi yazar. Hükümdarın verdiği zaman dolunca Beydeba'nın yazdığı kitap Hükümdarın, ileri gelenlerin ve Hükümdarın çocuklarının olduğu bir mecliste okunur. Hükümdar kitabı çok beğenir ve Beydeba'dan istediğini dilemesini, ne dilerse yerine getireceğini söyler. O da kitabın tedvini ve korunmasını diler.

İran hükümdarı Enuşirvan Hint hükümdarının hazinesinde böyle bir eserin olduğu haberini alınca bilgili, filozof, Farsçayı ve Hintçeyi iyi bilen Berzeveyh'i Beydeba'nın yazdığı bu eserin alması için görevlendirir.

Berzeveyh Hindistan'a varınca niyetini ve kimliğini belli etmeden Hintli filozof ve alimlerle arkadaş olmaya başlar. Sırrını açmak için ise güvenebileceği bir adam seçer. Bu kişi hükümdarın hazine sorumlusudur. Hazinenin anahtarı elindedir. Berzeveyh bu kişi ile samimi bir dost olunca ona sırrını açar ve arkadaşı bu kitabı ve diğer değerli kitapları, getirip Berzeveyh'e verir. Berzeveyh hızlı bir şekilde eserleri tercüme eder ve ülkesine döner. Dönünce getirdiği eserleri hükümdarın huzurunda okur. Hükümdar Berzeveyh'i yaptığı bu hizmetten dolayı takdir eder. Kendisinin, Hükümdardan istediği her şeyi dileyebileceğini söyler. Berzeveyh de Hindistan'a gidip bu kitabı alırken yaşadıklarına dair, kendisiyle alakalı bir bölümün eserin başına yazılmasını diler. Bu şekilde eserdeki emeği kalıcı olacak ve eserle birlikte kendi adı da ölümsüzleşecektir. Hükümdar Berzeveyh'in bu dileğini yerine getirmek üzere Büzürgmihir'i görevlendirir. Görevi başarıyla tamamlayan Büzürgmihir de yine Hükümdar tarafından ödüllendirilir<sup>32</sup>

<sup>32</sup> Beydeba, Kelile ve Dimne, çev. Ulvi Murat Kılavuz, İz Yayıncılık, İstanbul 2003 s. 7-44

## 1.2. KELİLE VE DİMNE’NİN MÜTERCİMİ

### 1.2.1. Abdullah İbn El-Mukaffa’nın Hayatı

Abdullah b.el-Mukaffa 106 (724) yılında bugün Firûzabâd diye bilinen İran’ın Cûr kasabasında dünyaya geldi. Asıl adı Farsçada “Mübarek” anlamına gelen Rûzbih’tir.<sup>33</sup> Babası Dazûveyh, Haccac döneminde vergi tahsildarı iken görevini kötüye kullandığı gerekçesiyle kendisine işkence yapılmış, bu yüzden eli sakat kaldığı için “mukaffa” (eli büzülmüş) lakabıyla tanınmıştır.<sup>34</sup> İbnu’l-Mukaffa müslüman olduktan sonra ise Abdullah ismini almıştır.<sup>35</sup>

İlk eğitimini doğduğu kasabada alan İbnu’l-Mukaffa babasının Divanu’l-Harac’daki görevi sebebiyle çok küçük yaşlarda Basra’ya gitme imkânı buldu. Basra’daki ortamdan etkilenen Dazûveyh oğluna Ebu Amr künyesini verdi. Oğlunun iyi bir eğitim almasını ve dönemin en iyi ediplerinin meclislerine devam etmesini sağladı. Bunun neticesinde İbnu’l-Mukaffa başta Arap dili ve Edebiyatı olmak üzere, Fars, Hint, Yunan kültürleri hakkında geniş bilgi sahibi oldu.<sup>36</sup>

Eğitimi tamamlandıktan sonra babası gibi memuriyet hayatına atılmış, İran’ın çeşitli şehirlerindeki Arap valilere kâtiplik yapmıştır. Basra’da Abbasi halifelerinden Ebu’l-Abbas El-saffah ile Mansur’un amcası olan İsa b.Ali’nin hizmetine girmiştir.<sup>37</sup> Halife Mansur’la tanışma imkanı bulan İbnu’l-Mukaffa, halifenin isteği üzerine daha önce Farsçaya çevrilmiş bazı Yunan klasiklerini Farsçadan Arapçaya tercüme etmiştir. İsa b. Ali’nin hizmetine girdikten sonra asıl şöhretine kavuşan İbnu’l-Mukaffa o zamana kadar Mani ve Mazdek dinleriyle karışık Mecusi inancına sahipti. Bir akşam yemeğinde bir çocuğun okuduğu Kuran’ın etkisi ve İsa b.Ali’nin teşviki ile davetliler huzurunda İslamiyet’i kabul etmiştir.<sup>38</sup>

İbnu’l-Mukaffa müslüman olduktan sonra fazla yaşamamış, tercih edilen görüşe göre 142 (759) yılında Basra’da öldürülmüştür. Öldürülmesinin sebebi hususunda çeşitli fikir ayrılıkları vardır. Bir görüşe göre zındıklığı dolayısıyla öldürülmüştür. Hatta bu

<sup>33</sup> Hanna el-Fahuri, İbnu’l-Mukaffa, Daru’l-Mearif, Mısır, 1957, s. 10

<sup>34</sup> İbnu’n- Nedim, el-fihrist, Mektebetu Hayyad, Beyrut-Lübnan, 1398-1978, s. 118

<sup>35</sup> Hanna el-Fahuri, a. g.e. a.y.

<sup>36</sup> İsmail Durmuş, “İbnu’l-Mukaffa”, D. İ. A. İstanbul 2000, XXI, 130

<sup>37</sup> Ahmet Ateş, “İbnu’l-Mukaffa”, İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1988, V, 864-865

<sup>38</sup> Durmuş, a. g. m. s. 21

konuda Cafer b. Süleyman el-Mehdi'den şöyle rivayet edilir. “Zındıklığa dair hangi kitaba baktıysam İbnu'l-Mukaffa'a dayandığını gördüm.”<sup>39</sup> Diğer bir görüşe göre ise, İbnu'l-Mukaffa'nın öldürülmesine sebebiyet veren olay şu şekilde zikredilmektedir. İsa b. Ali'nin kardeşi Abdullah b. Ali, yeğeni Mansur'un halifeliğine karşı isyan etti. Mansur'un gönderdiği ordu tarafından mağlup edilince de kardeşi İsa b. Ali'nin yanına geldi. İsa b. Ali kardeşinin affedilmesi için Mansur'dan ricada bulundu. Mansur, İsa b. Ali'nin bu ricasını kabul ederek Abdullah'a istedikleri gibi bir eman vereceğini bildirdi. İsa b. Ali, İbnu'l-Mukaffa'ya herhangi bir tevile imkan vermeyecek şekilde bir eman yazması için emretti. İbnu'l-Mukaffa, bu emri mükemmel bir şekilde yerine getirdi. Vereceği emanın bir açığını bulup bu sayede Abdullah'ı öldürmek niyetinde olan Mansur, bu planını yerine getiremeyince kızmış ve rivayete göre İbnu'l-Mukaffa'nın eski düşmanı Sufyan b. Muaviye el-Muhallabi'ye yazarak İbnu'l-Mukaffa'nın öldürmesini emretmiştir.<sup>40</sup> Sufyan b. Muhallabi, zaten düşmanlık beslediği İbnu'l-Mukaffa'ı öldürme emrini yerine getirmekte gecikmemiş; bir vesile ile yanına gelen İbnu'l-Mukaffa'ı ilk önce biraz bekletmiş sonra onu yakalatarak ona yaptıklarını hatırlatıp, ellerini, ayaklarını birer birer kestirip bunları gözünün önünde yanan ateşe attırmış; “Ey zındık oğlu, vallahi seni ahiret ateşinden önce dünya ateşi ile yakacağım” diyerek İbnu'l-Mukaffa'nın bedenini de ateşe atıp yakmıştır.<sup>41</sup> Öldürülmesine vesile olan olay bu şekilde cereyan etmekle beraber, İbnu'l-Mukaffa'nın Risaletu's-Sahabesi'nde Abbasilerin siyasetini ve Mansur'un idaresini açıkça eleştirmesinin ayrıca Kelile ve Dimne'de Mansur'un istibdat idaresine karşı üstü kapalı tenkitlerde bulunması da, öldürülmesine sebebiyet veren hususlar arasında sayılmaktadır. Ayrıca İslam kültürü ve asabiyetini yayma gayreti de yine onun öldürülmesine vesile olan sebepler arasında sayanlar vardır.<sup>42</sup>

### 1.2.2. Abdullah İbn El-Mukaffa'nın Eserleri

Eserleri tercüme ve telif olmak üzere iki başlık altında ele alınabilir. 11 telif, 10 tercüme eseri vardır.

<sup>39</sup> Azak, a.g.e. s.7.

<sup>40</sup> Ateş, a.g.m., s. 865.

<sup>41</sup> Hanna el-Fahuri, a.g.e. s.13-14.

<sup>42</sup> Durmuş, a.g.m. s. 131.

### 1.2.2.2. Telifleri

1. El-Edebü'l-Kebir.
2. El-Edebü's-Sağır.
3. El-Edebü'l-Veciz li'l-veledi's-sağır.
4. Risaletü's-Sahabe.
5. Hikemu İbni'l-Mukaffa.
6. Yetimetü's-Sultan.
7. El-yetimetü's-Saniye.
8. El-Kaside.
9. Resail.
10. Mersiye.
11. El-Fevaid ve'l-Kala'id<sup>43</sup>

### 1.2.2.1. Tercümeleri

1. Kelile ve Dinme.
2. Siyerü'l-Mulûk.
3. Kitabü'l-Ayin.
4. Risaletü Tenser.
5. Kitabü't-Tac fi Sireti Enûşirvan.
6. Kitabu Segiseran.
7. Kitabu'l-Peykar.
8. Kitabu Mazdek.
9. Kaitabü Melikin min Mülûki'l-Fürs li-raiyyetih.
10. Kitabu'l-Mantık.

### 1.3. Kelile ve Dimne

Kelile ve Dimne, ismini kitabın çerçeve masalını oluşturan Aslan, Öküz ve Çakal masalındaki iki çakaldan (Karataka ve Damanaka, Pehlevi dilinde Kelileg ve Dimneg) alır.

Kelile ve Dimne muhtemelen III. yüzyılda Hint hükümdarlardan birinin, oğullarının eğitimi maksadıyla bir Vişnu rahibi görevlendirmesi ile kaleme alınır.<sup>44</sup>

---

<sup>43</sup> Durmuş, a.g.m. s. 132-134.

<sup>44</sup> Adnan Karaismailoğlu, “Kelile ve Dimne” D.İ.A, İstanbul 2000. XXV, 210.

Kelile ve Dimne, Hind Edebiyatında Pançatantra “beş kitap” anlamına gelen masal serisinde yer alan masal kitaplarından biridir. Sanskrit aslı kaybolmasına karşın, bu dilden Pehlevi çevirisi ile diğer dillere çevrilmiş, bu çeviriler yoluyla kitap günümüze kadar gelebilmiştir. Yazılış tarihi olarak da Hertel, Winternitz ve Thomas’a göre İ.S. 300 Edgerton’a göre ise İ.S. 100 ile 500 arası verilmektedir.<sup>45</sup>

Eser bir giriş ile, her biri tantra, yani “insanın zekasını kullanacağı hal” adını taşıyan beş kitaptan ibarettir. Kitap, hayvan masalları ile hükümdarlara hikmeti öğretmeyi amaçlamaktadır.<sup>46</sup> Pançatantra “Kralla Üç Oğlu”nu anlatan giriş öyküsüyle başlar. Daha sonra I. Kitap Mitrphada (Dostluğun bozulması) çeşitli alt öykülerle anlatılır. Bu, Kelile ve Dimne’nin çekirdeğini oluşturan bölümdür. Bunu II. Kitap Mitraprapti (Dostluğun Kazanılması), III. Kitap Scmahivigraha (Savaş ve Barış), IV. Kitap Labdhanasa (Kazanılmış Şeylerin Kaybı) ve V. Kitap Aparikshakaritva (Düşüncesiz Hareketin Sonu) izler. Böylece Pançatantra yani beş kitap tamamlamış olur.<sup>47</sup> Bu kitabın teşkil ettiği eserde her bir kitabın bir çerçeve masalı vardır. Bu masallar içinde ismi geçen kahramanlar yeri geldikçe başka masallar anlatmışlardır. Masallarda önce bir giriş hikayesi vardır. Bu hikayede kitaptaki masal ve hikayelerin nasıl meydana geldiği ve ne maksatla kaleme alındığı anlatılmıştır. Bir masaldan diğerine geçerken masalı anlatacak olan, anlatmak üzere olduğu masala ait bir beyit veya kıta söyler. Bu kısım anlatılacak olan masalın bir özeti daha doğrusu özü gibidir.<sup>48</sup>

Kelile ve Dimne’nin konusu daha çok ailevi ve siyasi terbiye üzerinedir. Ancak yeri geldikçe ferdi ahlaka da göndermeler yapmaktadır.<sup>49</sup>

Eserin fikrî açıdan değerine bakacak olursak fikrî, edebi ve tarihi açıdan büyük bir değere sahip olduğunu görmekteyiz. “Kelile ve Dimne” felsefesi akli bütün hareketlere yönelik kılan aklî ekolüyle şöhret bulmuştu ki bu felsefe Eflatun, Aristo ve diğer Doğu-Hint felsefesiyle iç içedir. Nitekim kitapta Hint felsefesine yönelik zühhd ve tasavvufu da hissetmekteyiz.<sup>50</sup>

<sup>45</sup> Hint Masalları, çev. Korhan Kaya, İmge kitapevi, Ankara 1998, s. 16–17.

<sup>46</sup> C.Brockelman, a.g.e. s. 552

<sup>47</sup> Kaya, a.g.e. s.19

<sup>48</sup> Kemal Çağdaş, Pancatantra Masalları, Ankara Üniversitesi Basımevi Ankara 1962, s. 6.

<sup>49</sup> Karaismailoğlu, a.g.m. s. 211.

<sup>50</sup> Azak, a.g.e. s.18.

Kelile ve Dimne Pehlevîce'den Arapçaya çevrildikten sonra Yunanca, Farsça, Latince, İspanyolca, İtalyanca, Slavca, Türkçe, Almanca, İngilizce, Fransızca, Danimarkaca, Flemenkçeye de bu Arapça tercümesinden çevrilmiştir.<sup>51</sup>

Birçok mensur ve manzum Farsça tercümesi bulunan eserin ilki XIV. Yüzyıla ait olmak üzere (bazıları manzum) birçok Türkçe çevirisi vardır. Bunların en ünlüsü Vasi' Alisi diye tanınan Alaaddin Ali Çelebi'nin Kaşifi'nin Farsça Envar-ı Süheylî'sinden Hümayunname adıyla yaptığı tercümedir. Müellif Kanuni Sultan Süleyman'a takdim ettiği eseri büyük ilgi görmüştür.<sup>52</sup> XX. Yüzyılda Ömer Rıza Doğrul'un tekrar Türkçe'ye kazandırdığı eseri, Bekir Topaloğlu ve Hayreddin Karaman tarafından Arapça öğrenmek isteyenler için tam kelime karşılıklarıyla tercüme edilerek bir sayfa orijinal metin, bir sayfa Türkçe karşılığı şeklinde yayımlanmıştır. Günümüzde birçok tercümesi bulunan Kelile ve Dimne'nin ayrıca çocuklar için daha anlaşılır ve daha sade bir dille hazırlanmış bir çok nüshası da vardır.

Kelile ve Dimne'deki doğu masalları Yunanlı Esope, Romen Phedre ve Fransız La Fontaine'in yazdığı masalların esas durumunu almıştır.<sup>53</sup>

Eserin küçük ve tabi bir sahnesi vardır ve masallar arz, düğüm ve düğümün çözülmesi (giriş, gelişme, sonuç) esas üzerine kuruludur.

15 Bölümden oluşan Kelile ve Dimne'de bulunan bölüm başlıkları şu şekildedir.

- 1) Aslan, Öküz ve Çakal.
- 2) Dimne'nin Durumunu Tetkik.
- 3) Tasmalı (gerdanlıklı) Güvercin.
- 4) Baykuşlar ve Kargalar.
- 5) Maymun ile Kaplumbağa.
- 6) Zahid ve Gelincik.
- 7) Fare ile Kedi.
- 8) Hükümdar ile Kuş Fenze.
- 9) Aslan ile Çakal.
- 10) Dişi Aslan, Avcı ve Çakal.

<sup>51</sup> Beydeba, Kelile ve Dimne, çev. Bekir Topaloğlu, Hayrettin Karaman, Nesil yay. İstanbul 1990 s. 6.

<sup>52</sup> Karaismailoğlu, a.g.m. a.y.

<sup>53</sup> Azak, a.g.e. s.18.

- 11)İllaz, Belaz ve İraht.
- 12)Zahid ile Misafir.
- 13)Seyyah(gezgin) ile Kuyumcu.
- 14)Şehzade ile Arkadaşları.
- 15)Güvercin Tilki ve Balıkçıl.<sup>54</sup>

Mevlana Celaleddin-i Rumi'den La Fontaine'e kadar sayısız kişiye ve esere kaynaklık eden Kelile ve Dimne, yazmalarındaki minyatürlerle de İslam minyatür sanatında önemli bir yere sahiptir.<sup>55</sup>

---

<sup>54</sup> Beydeba, Kelile ve Dimne, çev. Ulvi Murat Kılavuz İz Yayıncılık, İstanbul 2003.

<sup>55</sup> Karaismailoğlu, a.g.m. s. 211.

## II. BÖLÜM

### 2. KELİLE VE DİMNE'DEKİ MASALLAR VE İÇERDİKLERİ MESAJLAR

Eser, yazarı ve mütercimi hakkında kısa bilgiler verdikten sonra masalları dinî ve ahlâkî eğitime katkıları açısından incelemeye başlarken ele alacağımız ilk masal Çayırkuşu ve Fil masalıdır. Bazı tercümelerde ilk masal olarak farklı bir masal<sup>56</sup> sunulsa da çoğu tercümede Çayırkuşu(Tarla Kuşu) ile Fil masalı ilk masal olarak yer aldığı için bu masalla başlıyoruz.

#### 2.1. ÇAYIRKUŞU İLE FİL

Bir çayırkuşu, filin yolu üzerindeki bir devekuşu yumurtasını yuva edinmiş ve içine yumurtlamış. Fil, su içtiği yere buradan gidip gelirmiş. Nitekim bir gün, adeti üzere su içmeye gitmek için buradan geçmiş, çayırkuşunun yuvasını çiğnemiş, yumurtalarını ezmiş ve yavrularını öldürmüş. Çayırkuşu, uğradığı felaketi görünce, bunun sebebinin başkası değil, fil olduğunu anlamış hemen uçup gitmiş, ağlayarak filin başına konmuş ve:

-Ey Hükümdar, demiş. Ben senin komşun olduğum halde, niçin benim yumurtalarımı ezdin ve yavrularımı öldürdün? Beni küçük ve hor gördüğün için mi yaptın bunu?

Fil de: "Beni buna sevk eden sebep budur." diye cevap vermiş.

Çayır kuşu filin yanından ayrılıp kuşlar topluluğuna gitmiş ve fil yüzünden başına gelenleri onlara şikayet etmiş. Kuşlar:

Bizim gibi kuşlar file ne yapabilirler ki? Demişler. Çayırkuşu da saksaganlara ve kargalara şöyle demiş:

- Sizden benimle birlikte gelip filin gözlerini oymanızı istiyorum. Ben de bundan sonrası için başka bir çare bulurum. Saksaganlar ve kargalar bunu kabul ederek filin yanına gitmişler ve gözlerini çıkarıncaya kadar durmadan gagalamışlar. Fil, yiyip içeceği yerlere gidemez olmuş; ancak olduğu yerde bulduklarıyla karnını doyurmaya çalışıyormuş. Çayırkuşu bu durumu öğrenince, yakınlardaki içi kurbağa dolu bir göle gitmiş, onlara filin kendisine yaptığı kötülükleri anlatmış ve yardım istemiş.

---

<sup>56</sup> Beydeba, Kelile ve Dimne, çev. Selâhaddin Alpay, Bedir Yayınevi, İstanbul 1998. NOT: Bu tercümede yer alan masallar, diğer tercümelerden farklı bir sıralamaya sahiptir. Ayrıca diğer tercümelerde bulunmayan bazı masallar da bu tercümede yer almaktadır.

Kurbağalar:

- Filin büyüklüğü karşısında bizim ne faydamız olabilir? Onun seviyesine nasıl ulaşabiliriz? demişler. Çayırkuşu şu cevabı vermiş:

- Sizden benimle beraber şu yakındaki uçuruma kadar gelmenizi ve orada ötüp vıraklamanızı istiyorum. Çünkü fil, sizin seslerinizi duyunca orada su bulunduğundan şüphe etmeyecek ve oraya gelip yuvarlanacaktır. Kurbağalar, çayırkuşunun bu teklifini kabul etmişler ve uçurumun kenarında toplanmışlar. Susuzluktan yanan fil, kurbağaların sesini duyar duymaz o tarafa yönelmiş ve uçuruma düşerek hurdahaş olmuş. Çayırkuşu, filin başı etrafında kanat çırparak şöyle demiş:

-Ey kuvveti ile övünen ve beni küçük gören azgın! Gövdenin büyüklüğü ve kafanın düşüncenin)küçüklüğü yanında, benim gövdemin küçüklüğüne rağmen oyunumun büyüklüğünü nasıl buldun?<sup>57</sup>

**Kahramanlar:** Tarla(çayır) kuşu, fil, saksağanlar, kargalar, kurbağalar.

**Masalın ana mesajı:** Zeka ve sağduyu kaba gücü ve zoru yenerek pek çok sorunu çözer.

**Masaldan çıkarılabilecek mesajlar:**

1. Kibrin ve başkalarını hor görmenin sonu hüsrandır.

*“Ey kuvveti ile övünen ve beni küçük gören azgın! Gövdenin büyüklüğü ve kafanın (düşüncenin)küçüklüğü yanında, benim gövdemin küçüklüğüne rağmen oyunumun büyüklüğünü nasıl buldun?”*

2. İnsan zor durumda kalınca dostlarını yardıma çağırıp onlardan destek isteyebilir.

*“Sizden benimle birlikte gelip filin gözlerini oymanızı istiyorum. Ben de bundan sonrası için başka bir çare bulurum.”*

3. Kişi komşularına iyi davranmalı onlarla iyi geçinmelidir.

*“Ben senin komşun olduğum halde, niçin benim yumurtalarımı ezdin ve yavrularımı öldürdün?”*

4- Düşmanın özelliklerini, ihtiyaç ve zaafılarını bilerek hareket etmek gerekir.

.... *“fil viyaklamanızı işitip orada su bulunduğunu sanarak uçuruma yuvarlanır demiş.”*

<sup>57</sup> Beydeba, Kelile ve Dimne, çev: Ulvi Murat Kılavuz, İz Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 12-13.

Bu masalı dinî ve ahlâki eğitime katkılarını açısından şu şekilde değerlendirebiliriz. Tarla kuşu, kendinden oldukça güçlü olan ve bu gücü zulme dönüştüren fil karşısında yılmamış bütün imkanlarını seferber ederek başına gelen bu durumdan kurtulmak için bütün gücüyle savaştı. Maruz kaldığı felaket ne kadar büyük olursa olsun bununla baş etmenin yolunu bir şekilde bulmuştur. Bu masal, 6. sınıf Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders kitabının “Din Güzel Ahlâktır” ünitesinde işlenen “Zorluklarla Baş Etmesini Bilirim” konusuna örnek teşkil edilebilir.

Bütün dinler ve ahlâkî öğretiler insanın başkalarını hor görüp, küçümsemesini ahlâkî bakımdan uygun bulmamaktadır. Kur'an-ı Kerim'de “...küçümseyerek surat asıp insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Çünkü Allah, hiçbir kibirleneni, övüneni sevmez.”<sup>58</sup> Buyrulmaktadır.

6. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi konuları arasında “Kötü Davranışlardan Sakınam” bölüm başlığı altında “Büyükleme (kibir)” konusu çeşitli örneklerle öğrencilere anlatılmaktadır.<sup>59</sup> Bu masal, kişinin kibrinin zararının yine kendisine döndüğünü göstermektedir. Kibrin cezası hem dünyevi hem de uhrevi olarak kişinin karşısına çıkabilir. Fil, kibri neticesinde tarla kuşunu küçümsemiş, hor görmüş, onun yavrularını öldürmüştür. Ama bu kibri onun ölümüne sebebiyet vermiştir. Kişi hiçbir zaman tevazuyu elden bırakmamalıdır. Kibirli insan toplumda sevilmeyen, hep dışlanan bir insan tipidir. Çünkü güzel ahlâk ve din insana her zaman tevazuyu öğütler. Kibir ise şeytanî bir özelliktir.

Tüm dinler, insanlara barış içinde kardeşçe, huzurlu ve mutlu bir biçimde yaşamalarını amaçlar. Bu nedenle de kişi başkalarına zarar vermemeyi temel ilke olarak benimsemelidir.

Bu konu 6. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabında detaylı bir şekilde öğrencilere anlatılmaktadır.<sup>60</sup> Aynı konu önemine binaen 8. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabında “Dinlerin ve İslam’ın Evrensel Öğütleri” ünitesinde “Başkalarına Zarar Vermemek” başlığı altında işlenmektedir.<sup>61</sup> Başkalarına zarar vermek sadece İslam dininde değil bütün dinlerde doğru bir davranış olarak görülmemiştir. Kişi başkasına

<sup>58</sup> Hucurat Sûresi ,49/11.

<sup>59</sup> Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 6, Devlet Kitapları Müdürlüğü, , İstanbul 2005, s. 62-63.

<sup>60</sup> Komisyon, a.g.e. , s.72-73.

<sup>61</sup> Komisyon, a.g.e., s. 107-109.

malını çalarak, öldürerek, yalancı şahitlik yaparak vs. şekillerde zarar verebilir. Bu davranışların hepsi dinimiz tarafından kınanmıştır ve kesinlikle yasaklanmıştır. Yasal açıdan da suç kapsamına giren bu fiillerin yapılması kişi için her halükarda kötü neticeler doğurur.

Toplumsal varlık olan insan, dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren başkalarının yardımına ihtiyaç duyar. Bu nedenle insanlar toplu halde yaşarlar. Masalda da tek başına güçlü bir varlığı yenemeyen tarla kuşu dostlarının yardımı sayesinde koca fili yenmiştir. Birlikten kuvvet doğmuş ve yenilmesi zor gözükken zalim ve güçlü fil diğer hayvanların yardımlaşması ve akıllıca hareket etmeleri sayesinde yaptığı haksızlığın cezasını bulmuştur.

Kişi kibir ve büyüklenme gibi ahlâki özellikleri kendine taşırsa beğenmeyip küçük gördüğü kişiler sabırla ve aklını kullanarak o insanın sonunu hazırlayabilir. İnsan hayatta karşılaştığı güç durumlarda yılmak ve sorunları büyütüp başaramayacağını düşünmek yerine o sorunlarla yüzleşip müdahale yolunu seçmelidir.

Beydeba, bu masalı öğrencilerine şu sebeplerden dolayı anlatmıştır. Hükümdar Debşelim saltanatın gücü ve ihtişamına kendini kaptırarak halkını küçümseyip onlara kötü davranmaya başlamıştır. Yani hükümdarlığı insanlar için bir eziyet haline dönüşmüştür. O dönemde yaşayan Brehmenlerden bir bilgin olan Beydeba hükümdarı uyurma gerekliliği hissetmiş, kendisinin bilgin bir insan olması bu konuda hassasiyet göstermesine ve bir aydın sorumluluğu taşımasına vesile olmuştur. Beydeba'nın bu hareketi bize toplumda ön saflarda durması gereken bilgin kişilerin en önemli görevlerinden birini de vurgulamaktadır. Aydınlar sadece kendi dünyalarında yaşamayıp toplumdaki her alanla ilgilenmelidirler. Eğer kendileri gördükleri olumsuz bir davranışı düzeltmiyorsa onların ilmi sadece bilgi düzeyinde kalır. Pratik açıdan bir değeri olmayan sadece teorisel bağlamda işe yarayan bilgi ise halkın ihtiyaçlarını gidermediğinden insanlara bir fayda sağlaması düşünülemez.

İşte aydın sorumluluğunun bilincinde olan Beydeba hükümdar Debşelim'in huzuruna çıkmış ve hiç kimsenin söylemeye cesaret edemediği sözleri hükümdara söylemiştir. Beydeba hükümdarın yanına gitmeden önce yine bir bilgin hassasiyetiyle öğrencilerini toplayıp bu konuyu tartışmıştır. Onların fikirlerini de almıştır.

Beydeba öğrencilerine “Siz, benim ailem sayılırsınız. Size her türlü sırrımı açıp emanet edebilirim. Sizlerle fikir alışverişinde bulunmak istiyorum. Çünkü tek başına

kalan ve yalnız kendi düşüncesiyle hareket eden adam, kimsesizlik yüzünden ziyana uğrar. Akıllı adam, aklını ve bilgisini kullanarak başkalarının silah ve oduyla başaramadıklarını başarır. Tarla kuşu ile fil masalı bunun en iyi örneğidir.” demiş ve kritiğini yaptığımız masalı anlatmıştır.<sup>62</sup>

## 2.2. ADAM İLE KURT MASALI

Evvel zaman içinde, bir adam, yırtıcı hayvanlar yüzünden tehlikeli bir yerden, bile bile geçmiş. Epeyce bir süre yürüdükten sonra karşısına azılı bir kurt çıkmış.

Zavallı adam, kurdun kendisine saldıracağını anlayınca korkmuş ve canını kurtarmak için sağa sola bakmış ve bir çare aramış.

Vadinin öte yakasında bir köy görmüş. Hızla o tarafa doğru koşmaya başlamış. Önüne büyükçe bir dere çıkmış. Derenin üzerinde köprü olmadığını görmüş. Arkasından gelen kurttan canını kurtarmak için kendini suya atmış. Fakat yüzmeyi de bilmiyormuş. Köy halkından birkaç kişi, adamın imdat çığlıklarına yetişmiş. Kendisini, köylülerin arasında gören adam, kurttan kurtulduğunu düşünerek rahatlamış. Sonra vadinin kenarında tek başında duran bir ev görmüş. “En iyisi, şu evde biraz dinleneyim.” demiş. Kapısı açık olan evden içeriye girince, birçok hırsızın, yolunu kestikleri bir adamın malını paylaşmakta olduklarını görmüş. Bu durum karşısında çok korkan adam, hayatının tekrar tehlikede olduğunu anlamış ve soluğu yakınındaki köyde almış. Soluk soluğa köye varan adam, köyün girişinde bir duvara yaslanmış ve dinlenmek amacıyla duvarın dibine oturmuş. Fakat yaslandığı duvar üzerine yıkılınca, zavallı adam orada ölmüş.<sup>63</sup>

**Kahramanlar:** Adam (insan), kurt

**Masalın ana mesajı:** Hayatın kaçınılmaz gerçekleri er geç vaki olur. Yaşamda birçok tehlike atlatılıp hayatta kalınabilse de günün birinde hiç beklenmedik bir olay neticesinde hayat son bulabilir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-** Tehlikeli durumlardan insan kaçınmalıdır.

*“Bir adam, yırtıcı hayvanlar yüzünden tehlikeli yerden bile bile geçmiş. Epeyce yürüdükten sonra karşısına azılı bir kurt çıkmış.”*

<sup>62</sup> Kılavuz, a.g.e., s.13-22.

<sup>63</sup> Beydeba, Kelile ve Dimne, Haz. Şeref Yılmaz, Papatya Yayınları, İstanbul 202, s.25-26.

2- Tehlikeli durumlarda kişi karşılaştığı olumsuz durumlardan birini tercih etmek zorunda kalabilir. Denize düşen yılanı sarılır.

*“Arkasından gelen kurttan canını kurtarmak için kendini suya atmış. Fakat yüzmeyi de bilmiyormuş.”*

3- Kapısı açık da olsa başkasına ait bir eve girilmemelidir.

*“Kapısı açık olan eve girince birçok hırsızın, yolunu kestikleri bir adamın malını paylaşmakta olduklarını görmüş.”*

4- Ecel hiç beklenmedik bir anda gelebilir. Yatan değil yeten ölür.

*“Fakat yaslandığı duvar üzerine yıkılınca, zavallı adam orada ölmüş.”*

Bu masal, insanın hayatta çeşitli tehlikelerden herhangi bir yara almadan kurtulabileceğini ama eğer ecel gelmişse de bir şekilde kişinin hayatının son bulacağını anlatmaktadır. Adam ile Kurt masalıyla çocuk, sonuçta bir gün öleceği gerçeğini kavraya da bu masal anlatılırken bazı noktalara dikkat edilmesi gerekmektedir. Çocuğa hayatın değeri; anlamlı, üretken, dürüstçe yaşanan bir ömrün önemi anlatılmalıdır. Yoksa bu masal, nasıl olsa, ne kadar çabalarsak çabalayalım sonuçta öleceğiz o zaman hiçbir şeyin önemi yok gibi pesimist bir felsefeyi öngören bir anlatım şekli ile sunulursa çocuk hayata karşı olumsuz bir bakış açısı geliştirebilir. Çocuk, hayatta en önemli olan şeyin, kişinin ahlâki ve toplumsal değerlere bağlı dürüst, çalışkan, namuslu ve erdemli bir yaşam sürme olduğunu bilmeli sonra da hayatın her insan için bir gün son bulacağını kavramalıdır. Bu konuyla ilgili olarak ayet-i kerimede şöyle buyrulmaktadır: “*De ki: “Evlerinizde olsaydınız, haklarında ölüm yazılı olan kimseler, yine de devrilecekleri yere varırlardı.”*”<sup>64</sup>

Hayatta ilk olarak tehlikeli durumlara maruz kalmamak için gerekli tedbirler alınmamalı, başına bir olay gelince de onu en az zararlı nasıl atlatacağını düşünmeli, elinden geleni yaptıktan sonra da sonucuna razı olmalıdır. Ama nasıl olsa ben ne yaparsam yapayım sonuç değişmeyecek düşüncesi hayata henüz ilk adımlarını atan çocuk için olumlu bir bakış açısı değildir.

---

<sup>64</sup> Ali İmran, 3/154.

### 2.3. MAYMUN İLE MARANGOZ

Evvel zaman içinde, bir maymunla bir marangoz yaşarmış. Bu marangoz günlerini ağaç keserek geçirirmiş. Kestiği ağaçların her arşınına bir kama sokarmış. Maymun da bu manzarayı seyretmekten büyük zevk almış.

Bir gün marangoz, başka bir iş için, kestiği ağaçların yanından ayrılınca maymun büyük bir istekle marangozun işini yapmaya yeltenmiş. Ağaçlardan birinin üzerine çıkmış, kuyruğunu kamanın bulunduğu tarafa, yüzünü de karşı tarafa çevirmiş. Maymunun kuyruğu, kamanın bulunduğu yarıktaki sallanmaya başlamış. Maymun bir süre sonra merakından kamayı çıkarmış. Tam o sırada, yarık kapanmış ve maymunun kuyruğu yarığın içinde sıkışıp kalmış. Maymun acıdan bayılacak duruma gelmiş. Bir süre sonra da marangoz çıkagelmiş. Maymunun kendisini ilgilendirmeyen bu işe burnunu soktuğunu ve aptalca bir harekette bulunduğunu gören marangoz, maymuna güzel bir dayak atmış. Maymun, dayağın acısından, kuyruğun acısını unutmuş.<sup>65</sup>

**Kahramanlar:** Maymun, marangoz.

**Masalın ana mesajı:** Hakkında tam olarak bilgi sahibi olunmayan ve başkasının görevi olan konulara karışılmamalıdır.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1.** İnsan sadece bakarak bir işi öğrenemez. Bakmakla iş olsaydı kediler kasap olurdu.

*“Maymun da marangozu seyretmekten büyük zevk almış. Marangoz başka bir iş görmek için gidince...”*

**2.** Bazen aşırı merak tehlike doğurabilir.

*“Maymun, bir süre sonra merakından kamayı çıkarmış.”*

**3.** Bedensel özelliklere uygun işlerde başarılı olunabilir.

*“Maymunun kuyruğu kamanın bulunduğu yarıktaki sallanmaya başlamış.”*

**4.** Üzerine vazife olmayan işe karışmanın sonucu kişiye olumsuz olarak yansır.

*“Maymun dayağın acısından, kuyruğunun acısını unutmuş.”*

Bu masal, hakkında tam olarak bilgi sahibi olunmayan konularda dikkatli hareket edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Kur'an-ı Kerimde de Allah-u Teala şöyle buyurmaktadır: *“Bilmediğin şeyin ardına düşme; doğrusu kulak, göz ve kalp, bunların*

<sup>65</sup> Beydeba, Kelile veDimne, Haz. Şeref Yılmaz, s.27

*hepsi o şeyden sorumlu olur.”* <sup>66</sup>Başkasının işine karışmama bir işte iyice ehil olmadan o işi yapmaya kalkışmama da belirtilen diğer mesajlardır.

## 2.4. ALDANAN TILKI MASALI

Tilkinin biri ormana dalar. Meğer bu ormanın içinde bir ağacın üzerinde asılı duran bir davul varmış. Rüzgar estikçe ağacın dalları davula çarpıyor, ortalığı müthiş bir ses kaphıyordu. Tilki sese bakarak bu tarafa doğru gider ve karşısında iri yarı bir şey görür. Bunun mutlaka et ve yağ ile dolu olduğuna hükmederek davulu ele alır ve onu yarınca kadar uğraşır. Yardıktan sonra içinin bomboş olduğunu görünce: “Anlaşılan en yüksek sesli ve en iri gövdeli olanlar içi kof olan şeylerdir!” der.<sup>67</sup>

**Kahraman:** Tilki.

**Masalın ana mesajı:** Görünüşe aldanmamak gerekir. Çok ses çıkaran ve çok ihtişamlı gözüken şeylerin içi boş olabilir. İnsan, görünüşe aldanmayıp olayların ya da kişilerin iç yüzünü, asıl karakterini araştırması gerekir. Maddi veya fiziki açıdan mükemmel gibi görünen insanlar kişilik açısından eksik olabilirler. Bazı insanlar bilgisiz oldukları halde çok ses çıkarabilir, fazla konuşabilir. Bu durum insanı aldatmamalıdır.

Bir olay hakkında hüküm verilirken onun tek yönüyle ilgilenmeyip olaya diğer açılardan da bakılmalıdır. Özellikle görünen, zaten aşikar olan durumları değil de görünmeyen gizli ve kapalı kalmış alanlar, eğer varsa onlara yoğunlaşmalıdır. Çünkü görüntü insanı yanıltabilir.

Bu mesaja şu açıdan da bakabiliriz. Kişi bilmediğinin düşmanıdır. Bilmediği şey, bilinmezlik özelliğiyle onu korkutabilir. İnsan tanıdıkça, bildikçe ve araştırdıkça zor ve korkutucu gibi gözüken şeylerin aslında basit ve korkutucu bir durumu olmayan konular olduğunu görecektir.

Masalda Dimne, aslana bu masalı anlattıktan sonra öküzü tanıyınca ondan korkmasının yersiz olacağını belirtmiştir. Nitekim Dimne’nin dediği gibi olmuş, aslanla öküz arasındaki dostluğun başlangıcına sebep olan Dimne bu defa yaptığına pişman olmuş. Çünkü öküzün aslan yanındaki değeri artıp aralarındaki dostluk güçlenince

<sup>66</sup> İsra, 15/17.

<sup>67</sup> Beydeba,a.g.e. çev. Ömer Rıza Doğrul, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985, s. 96.

Dimne, bu durumdan rahatsız olmuştur. Aslanın yanında eski itibarının olmaması onu daha farklı adımlar atmaya itmiş ve kıskançlığı onun hayatına mal olmuştur.

Aslanla öküzün arasını bulduktan sonra onların iki sıkı dost olmaları sebebiyle kendi değerinin düşmesini örneklendirmek için Kelile, Derviş ve Hırsız masalını anlatmıştır. Bu masal dinî ve ahlâkî eğitime dair herhangi bir mesaj içermediğinden ve içerisindeki bazı kahramanların kötü kişilik yapılarına sahip olmalarından dolayı tezimizde bu masala yer vermedik. Bu masaldan sonra Karga ve Yılan Masalı anlatılmaktadır.

## 2.5. KARGA VE YILAN MASALI

Evvel zaman içinde, büyük bir ormanda bir karga yaşarmış. Karganın yuvasına yakın bir yere, büyük bir yılan yuva yapmış. Karga, yiyecek bulmak için yuvasından ne zaman uçsa, yılan hemen onun yuvasına gelir, bütün yumurtalarını yermiş. Karga, bir süre sonra durumu fark etmiş ve tedirgin olmaya başlamış. Bu durumu, dostu olan bir çakala anlatmış.

Çakal:

- Peki, bu duruma nasıl bir çare düşünüyorsun? demiş.

Karga da:

- Yılanın uyuduğu bir zamanda, gözlerini gagalayıp onu kör etmek istiyorum, demiş.

Bunun üzerine çakal:

- Bu akıllıca bir yol değil, demiş. Sen, şu yakın semtteki evlerin üzerinde şöyle bir uç. İnsanların alış veriş yaptıkları bir pazar görürsen hemen oraya git onlara ait mücevher ve paralardan alarak, yine onların göreceği şekilde yılanın yuvasına bırak. Böyle yaparsan o insanlar, mücevherlerini almak için yılanın yanına gelip onu öldürürler. Sen de yilandan kurtulursun, demiş. Karga, çakalın dediklerini aynen yapmış ve yilandan kurtulmayı başarmış.

Bunun üzerine çakal, kargaya şöyle demiş:

- Sevgili dostum! Eğer benim dediğimi yapmayıp da kendi kafandaki plâni uygulamaya koymuş olsaydın, yılanı öldürmek bir yana, kendi canından olacaktın. Çünkü yengeci öldürmek isteyen balıkçıl da kendi canından olmuştu.<sup>68</sup>

**Kahramanlar:** Karga, Yılan, Çakal.

**Masalın ana mesajı:** Zeka ve sağduyu kaba gücü ve zoru yenerek pek çok sorunu çözer.

Karga ve yılan masalı ana mesajı açısından tarla kuşu ve fil masalına benzemektedir.

Burada haksızlık yapan fil yerine yilandır. Yılan, karga yiyecek bulmak için yuvasından ne zaman uçsa, hemen onun yuvasına gelir bütün yumurtalarını yer.

**Masalda Yer Alan Mesajlar:**

1. Dostlarla fikir alışverişinde bulunmak kişiyi başarıya ulaştırır. Akıl, akıldan üstündür.

*“Bu durumu dostu olan bir çakala anlatmış.”*

2. Akıllıca davranılmayan işlerde sonuç kişinin kendi aleyhine dönebilir.

*“Eğer benim dediğimi yapmayıp ta kendi kafandaki planı uygulamaya koymuş olsaydın, yılanı öldürmek bir yana kendi canından olacaktın”.*

3. Harp hiledir.

Bu masalda da karga, yılan tarafından haksızlığa uğramıştır. Karga dostuyla derdini paylaşarak onunla bu konuyu konuşmuş ve sonuçta düşmanını yenmeyi başarmıştır. Düşmanını yenmek için kendisinin gücü yetmese bile gücü yetebilecek kişileri ona düşman etmiş. Bu sayede kendi eliyle yapamadığı, gücünün yetmediği bir işi insanlara yaptırmış ve kendisi rahata kavuşmuştur.

Bu masalda istişare konusuna da vurgu yapılmaktadır. İslam dininde istişare, yani danışarak iş yapma büyük bir önem taşımaktadır. Bu konuda ayet-i kerimede şöyle buyrulmaktadır: *“...Onların işleri aralarında danışma iledir.”*<sup>69</sup> Başka bir ayette ise *“...iş hakkında onlara danış.”*<sup>70</sup> Buyrulmaktadır. Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur: *“Danışarak iş yapan pişman olmaz.”*<sup>71</sup> Bu masalın sonunda da kahraman danışarak yaptığı iş sonucunda başarıya ulaşmıştır.

<sup>68</sup> Beydeba,a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s.40.

<sup>69</sup> Şûra, 42/38.

<sup>70</sup> Ali İmran,3/159.

<sup>71</sup> Tecrid-i Sarih, c.4, s.135.

## 2.6. BALIKÇIL İLE YENGEÇ

Bir balıkçın<sup>72</sup>, balığı bol bir kamışlıkta yuva yapmış. Orada yaşayacağı kadar yaşamış. Sonra ihtiyarlamış, artık avlanamaz hale gelmiş. Bu sebeple kendisine açık ve şiddetli bir bitkinlik gelmiş. (Bir gün) kederli bir şekilde oturmuş, durumuna çare ararken (düşünürken) yanına bir yengeç gelip halini ve üzerindeki keder ve üzüntüyü görmüş. Yaklaşıp demiş ki:

- Bana ne oluyor ki seni, ey kuş, bu kadar üzüntülü ve tasalı görüyorum?
- Nasıl üzülmeyeyim ki burada bulunan balıklardan avlanarak geçiniyordum.

Fakat bu gün şu yerden geçen iki avcı gördüm, biri ötekine:

- Burada çok balık var, ilk önce onları avlamayalım mı? Dedi. O da:
- Ben filan yerde bundan daha çok balık gördüm, (avlamaya) oradan başlayalım, orayı bitirince buraya gelir, bunları da bitiririz, dedi.

İşte ben anladım ki o iki avcı oradakileri bitirince bu kamışlığa gelecekler ve burada bulunan balıkları avlayacaklar. Bu da olunca benim ölümüm ve hayatım sona ermesi demektir.

Yengeç hemen o anda balıklar sürüsüne giderek durumu haber vermiş. Onlar da balıkçıla gelerek istişare etmişler ve demişler ki:

- Sana geldik ki bize bir yol gösteresin, zira akıllı kimse düşmanı ile de olsa istişareyi terk etmez.

Balıkçıl:

- Avcılarla boğuşmaya gücüm yoktur. Bildiğim yegâne çare buraya yakın, balıkları, büyük suları ve kamışlığı bulunan bir göle gitmektir. Sizin de oraya gitmeye gücünüz yeterse dirliğiniz ve çoğalmanız orada mümkün olur.

Balıklar:

- Bunu senden başka kimse bize lütfedemez.

Bunun üzerine balıkçıl her gün iki balık taşıyor, onları bir tepenin üzerine götürünce yiyormuş. Nihayet bir gün yine iki balığı almak üzere gelmiş, bu sırada yengeç de gelerek:

---

<sup>72</sup> Tercümede “balıkçın” olarak geçen hayvanı biz diğer tercümeleri de göz önünde tutarak “balıkçıl” şeklinde yazdık.

- Ben de şu yerimden korktum, yalnızlıktan ürktüm, beni de o göle götürüver, demiş.

Balıkçıl yengeci yüklenerek uçmuş, nihayet balıkları yediği tepeye varınca yengeç bakmış, bir de balıkların kemiklerinin burada toplu halde olduğunu görmüş. Kendi kendine: “Kişi, helak olacağını bildiği yerde düşmanı ile karşılaştı mı, dövüşen veya dövüşmeyen biri de olsa, ona gereken, şerefini ve hayatını korumak için kendini müdafaa etmektir” düşünmüş çengelleriyle balıkçılın üzerine abanarak sıkılmış ve onu öldürmüştür. Hemen balıklar sürüsüne giderek durumu haber vermiş.<sup>73</sup>

**Kahramanlar:** Balıkçıl, Yengeç, Balıklar.

**Masalın ana mesajı:** Yalan ve insanları aldatma çok kötü sonuçlar doğurabilir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-** Her gücün üstünde bir güç vardır. Zayıf ezen kendisi de ezilir.

*“...çengelleriyle balıkçılın üzerine abanarak sıkılmış ve onu öldürmüştür.”*

**2-** Düşman, düşmana kârı olmadıkça yardım etmez. Ayıdan post, düşmandan dost olmaz.

*“ Hergün iki balık taşıyor, onları bir tepenin üzerine götürünce yiyiyormuş.”*

**3-Yaşlılık insanı muhtaç duruma düşürebilir.**

*“Sonra ihtiyarlamış, artık avlanamaz hale gelmiş. Bu sebeple kendisine açlık ve şiddetli bir bitkinlik gelmiş.”*

Bu masalda özellikle vurgulanmak istenen; kişinin akıllıca hareket etmemesi neticesinde kendi zararına olacak adımlar atmasıdır. Özellikle yalan ve aldatmayla kazanç elde etmeye çalışmak kişiyi felakete sürükler.

Yalan söylemek ve insanları aldatmak dürüst insana yakışmayan özelliklerdendir. Bütün dinler insanı doğruya ve dürüstlüğe çağırır. Kur'an-ı Kerim'de “*Rabbimiz Allah'tır*” deyip sonra doğru olanlar, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir” buyrulmaktadır.<sup>74</sup> Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de “Aldatan bizden değildir” hadisi şerifiyle bize doğruluğun önemini anlatmanın mümin bir insana yakışmayan bir özellik olduğunu vurgulamıştır.

Doğruluk ve Dürüstlük konusu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarının hepsinde, çeşitli ünitelerde açıklanmıştır. Örneğin 8. sınıfta “İnanç ve Davranış İlişkisi” ünitesinde, “İnanan İnsana Yakışan Davranışlar” ana başlığı altında “Dürüst olmak”

<sup>73</sup> Beydeba, Kelile ve Dimne çev. Bekir Topaloğlu, Hayreddin Karaman, İstanbul 1990, s.191.

<sup>74</sup> Ahkaf Suresi 46/13-14

konusunda yalan ve aldatmanın sakıncalarından ve dürüstlüğün öneminden bahsedilmiştir.<sup>75</sup>

Ayrıca bu masalda insanların güveninin boşa çıkarılması konusu da yer almaktadır. Balıkçıl, ona iyi niyetle yaklaşan yengecin güvenini boşa çıkarmış, yengeci kandırarak yengeç sayesinde kendisine güvenen balıkların güvenini de boşa çıkarmıştır. Kişi güvendiği insanlara dikkat etmelidir. Özellikle aralarında düşmanlık bulunan kimselerin çıkar eksenli kendilerine yaklaşma ihtimalini göz önüne alarak ona göre hareket etmesi gerekir.

Kişinin düşmanının kendi çıkarı olmadan karşıdakinin iyiliğini düşünmesi pek olası gözükmemektedir. Her konuda akıllıca davranıp sonuçları iyi değerlendirmek gerekir.

## 2.7. TAVŞAN İLE ASLAN MASALI

Evvel zaman içinde, suyu, yeşili bol bir ormanlıkta bir aslan yaşarmış. Ormanda yaşayan diğer hayvanlar ise aslandan korktukları için sudan da, yeşilden de yararlanamıyorlarmış. Bir gün kendi aralarında toplanmaya karar vermişler. Toplantıda değişik düşünceler ortaya atılmış. Uzun süren tartışmalardan sonra hep birlikte aslanın huzuruna çıkarak ona şöyle demişler:

- Efendimiz! Sen bu ormanın kralısın, bizim hükümdarımızsın! Biz, senin her gün bir hayvanın peşinde, karnını doyurmak için koşup durmana üzülmüyoruz. Size bir teklifimiz var:

- Bu sulak ve yeşil alandan yararlanmak ve bunun karşılığı olarak da her yemek vaktinde içimizden birini sana kurban etmek istiyoruz.

Aslan, emri altındaki hayvanların bu teklifini memnuniyetle kabul etmiş. Her gün sırayla bir hayvan, aslanın huzuruna gönderiliyormuş. Günlerden bir gün kur'a bir tavşana çıkmış. Tavşan, diğer hayvanlara:

- Sizi aslandan kurtaracak, aynı zamanda bize zararı dokunmayacak bir yöntem buldum, demiş ve aslanın huzuruna çıkmış. Hayvanlar merakla beklemeye başlamışlar.

Tavşan; aslanın huzuruna, yemek vakti epey geçtikten sonra çıkmış. Acıkan aslan hiddetlenerek tavşana sormuş:

- Nereden geliyorsun? Bu zamana kadar neredeydin? Tavşan cevap vermiş:

<sup>75</sup> Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 8, s. 73.

- Efendimiz! Ben bu küçük ve zayıf hâlimle tek başıma size lâîk bir yiyecek olamayacağım için, yanıma bir tavşan daha verilmişti. Ne var ki, yolda gelirken önümüze

bir aslan çıktı ve yanımdaki tavşanı yakaladı.

Ben aslana:

- Bu ormanın bir hükümdarı var ve biz onun askerleriyiz, dedim.

Yolumuzu kesen aslan da:

- Bu ormanın hükümdarı benim! İstedığımı yaparım! İstedğim hayvanı yerim! İstedğim gibi davranırım! dedi. Bundan dolayı geciktim, özür dilerim! demiş.

Bu sözleri duyduğuna inanamayan aslan, sinirlenerek kükremiş:

- Bu kendini bilmez densiz kimmiş, haydi bana göster! demiş.

Beraberce yola koyulmuşlar. Tavşan; aslanı, derin ve berrak bir kuyunun başına getirmiş. “İşte o densiz burada!” demiş. Kuyunun içine bakan aslan, suyun içinde kendi gölgesiyle tavşanın gölgesini görünce, hiddetle kuyuya atlamış ve kuyunun içinde boğulmuş. Böylece ormandaki hayvanlar da aslandan kurtulmuşlar.<sup>76</sup>

**Kahramanlar:** Aslan, tavşan, ormandaki hayvanlar.

**Masalın ana mesajı:** Kişi aklını kullanarak hem kendi hayatını hem de dostlarının hayatını kurtarabilir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-** İnsanlar olayları birlikte değerlendirerek sorunlarına ortak çözümler bulabilirler.

*“Bir gün kendi aralarında toplanmaya karar vermişler. Toplantıda değişik düşünceler ortaya atılmış.”*

**2-** İnsan aklını kullanarak kendinden daha güçlü bir varlıkla baş edebilir.

*“Kuyunun içine bakan aslan, suyun içinde kendi gölgesiyle tavşanın gölgesini görünce, hiddetle kuyuya atlamış.”*

**3-** Öfke insanın sonunu hazırlayabilir.

*“Hiddetle kuyuya atlamış ve kuyunun içinde boğulmuş.”*

**4-** Akıllı bir kişi, bir toplumu kurtarabilir.

*“Böylece ormandaki hayvanlarda aslandan kurtulmuş.”*

**5-** Harp hiledir. Kişi canını kurtarmak için düşmanı aldatabilir.

<sup>76</sup> Beydeba, a.g.e. haz. Şeref Yılmaz, s. 44.

*“Yolumuzu kesen aslan...”*

İslam dininde istişare konusu büyük bir önem taşımaktadır. Bu konuda ayet-i kerimede şöyle buyrulmaktadır: *“...Onların işleri aralarında danışma iledir.”*<sup>77</sup> Başka bir ayette ise *“...iş hakkında onlara danış.”*<sup>78</sup> Buyrulmaktadır. Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur: *“Danışarak iş yapan pişman olmaz.”*<sup>79</sup>

## 2.8. ÜÇ BALIK MASALI

Bir tarafı, büyük bir nehre açılan, bir gölde, birbirleriyle arkadaş olmuş. Üç balık yaşayıp gidiyorlarmış. Bir gün nehirdeki balıkçılar, gölün kenarına geldiklerinde, üç arkadaş balıklar görmüşler. *“Yarın ağımızı şuraya atarız”* diyerek çevreyi de bir güzel kolaçan ettikten sonra (defolup) gitmişler.

Balıklardan Ahzem isimlisi, balıkçıların bu keşfinden, niyetlerini sezerek, hemen büyük nehre sıvışıp gitmiş.

Ertesi sabah, avcılar, ağlarını attıkları zaman, felaketi Hazim adındaki ikinci balık da görmekte gecikmemiş. Fakat geç kalmıştı. Gölün nehirle birleştiği yeri balıkçılar kapamıştı. Kaçmaya imkân yoktu. Ne yapmalıydı? Hemen aklına bir çare gelmiş. Güya, eceliyle ölmüş bir balık gibi, suyun yüzüne çıkarak hareketsiz bir halde beklemeye koyulmuş. Bu şekilde ölen bir balığı beğenmeyen balıkçılardan biri, tuttuğu gibi, doğru nehir tarafına fırlatmış. Balık, çırpına çırpına nehre kadar varmış, kendisini, son bir gayretle nehre atarak selameti firarda bulmuştu. Üçüncü balık tam bir acziyet göstermiş ağlar atıldıktan sonra aklı başına, gelmiş tabiatıyla iş işten geçmişti son bir ümitle şuraya buraya atlamışsa da sonunda ağa düşerek avcılarının eline geçmiş.<sup>80</sup>

**Kahramanlar:** Balıklar, balıkçılar.

**Masalın ana mesajı:** Felaket gelmeden önce gerekli tedbirleri alıp akıllıca davranmak hayat kurtarabilir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-** İleri görüşlü insan felaket gelmeden önce gerekli tedbirleri alır.

*“Balıklardan Ahzem isimlisi, balıkçıların bu keşfinden, niyetlerini sezerek,*

<sup>77</sup> Şura, 42/38.

<sup>78</sup> Ali İmran, 3/159.

<sup>79</sup> Tecrid-i Sarih, c.4, s.135.

<sup>80</sup> Beydeba, a.g.e. çev. Selahaddin Alpay, s.83-84.

*hemen büyük nehre sıvışıp gitmiş.”*

**2-** Gerekli tedbirleri almamak kişinin sonunu hazırlayabilir.

*“...tabiatıyla iş işten geçmişti son bir ümitle şuraya buraya atlamışsa da sonunda ağa düşerek avcılarının eline geçmiş.”*

Aynı konum ve özelliklere sahip olan kişilerden biri doğru zamanda doğru hareketi yapıp akıllıca davranırsa kendisiyle aynı şartlarda olan kişiden farklı sonuçlara ulaşır, başarı kazanabilir.

İnsan hayatta attığı her adıma dikkat etmelidir. Yapacağı hareketlerin hangi sonuçları doğuracağını iyice düşünüp, ona göre tedbirlerini almalıdır. Uygun yerde ve zamanda gerekli tedbirleri almamak kişiyi başarısızlığa götürür. Ama ileri görüşlü olup, sonuçları henüz gelişmeden önce tahmin edip ona göre davranmak gerekir. Aksi takdirde bu masaldaki balıklardan birinin durumuna düşülebilir.

## 2.9. BİT VE PİRE MASALI

Evvel zaman içinde, bitin biri, zengin bir adamın yatağını yuva edinmiş. Adam geceleri yatağa girip uyuyunca bit yavaşça adama sokulur, kanını usulca emer ve onu rahatsız etmeden tekrar çekilirmiş. Bir süre sonra, bitin ziyaretine pire gelmiş. Bit onu misafir etmek isteyerek şöyle demiş:

- Bu akşam benimle kalırsa, yumuşak bir yatakta, doyuncaya kadar kan emebilirsin.

Pire, bu teklifi kabul ederek bitin yanında kalmaya karar vermiş. Ev sahibi, gece olunca yatağına girerek uyumuş. Pire de, fırsattan yararlanarak adamın üzerine hücum etmiş. Adamın canını öyle bir acıtmış ki, adamcağız o acıyla uyandığı gibi yatağından fırlamış. Yatağının iyice aranmasını emretmiş. Durumu sezen pire, hemen yataktan fırlamış ve kaçmış. Yatağı arayanlar biti görünce öfkeye yakalanıp öldürmüşler...<sup>81</sup>

**Kahramanlar:** Bit, pire, adam.

**Masalın ana mesajı:** İyilik layık olana yapılmalıdır.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-** Kişi evini paylaşacağı insanları iyi seçmelidir.

*“Bit onu misafir etmek isteyerek şöyle demiş...”*

<sup>81</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s.51.

2- Bazen insanın iyi niyeti kötüye kullanılabilir. İyilikten maraz doğar.

*“Bu akşam benimle kalırsan, yumuşak bir yatakta, doyuncaya kadar kan emebilirsin.”*

3- Açgözlülük kötü bir özelliktir.

*“Pire de fırsattan yararlanarak adamın üzerine hücum etmiş.”*

4- Olaylar karşısında çabuk karar verip doğru şekilde hareket etmek gerekir.

*“Durumu sezen pire, hemen yataktan fırlamış ve kaçmış. Yatağı arayanlar biti görünce öfkeyle yakalayıp öldürmüşler.”*

Bu masalda, açgözlülüğün ve hırsın zararları vurgulanmakta ayrıca iyilik yaparken insanın iyiliği yaptığı kişinin o iyiliğe layık olup olmadığına bakmasının gerekliliği de anlatılmaktadır. Açgözlülük, insanın temel özelliklerinden biridir. Peygamberimiz de insanın bu özelliğine vurgu yaparak şöyle buyurmuştur: “İnsanoğlunun iki vadi dolu altını olsa üçüncü bir vadiyi ister. İnsanoğlunun gözünü topraktan başka bir şey doyurmaz. Allah tevbe edenlerin tevbesini kabul eder.”<sup>82</sup> İnsan, hayatta isteklerin sonu olmadığını bilerek hareket etmeli elindekine şükredip, başkasının malına göz dikmemeli, elinden gelen gayreti gösterip çalışmalı ve helalinden kazanmalıdır.

## 2.10. ASLAN İLE DEVE MASALI

Evvel zaman içinde, ormanda bir aslan yaşarmış. Bu aslanın kurt, karga ve çakal olmak üzere üç tane de yardımcısı varmış.

Günün birinde bir kervanın yolu, bu ormandan geçmiş. Kervanda zayıf ve hasta bir deve varmış. Bu deve, kervana yetişememiş ve ormanda yalnız kalmış. Kara kara düşünürken, az ötede aslanla birlikte yardımcılarının gelmekte olduğunu görmüş. Aslan, deveyi görünce, yanına yaklaşarak sormuş:

- Kimsin? Burada ne arıyorsun?

Zavallı deve, aslanın heybetinden korkmuş ve titremeye başlamış.

Aslan:

- Korkma! Benden sana zarar gelmez! Yeter ki, bana kim olduğunu açıkça söyle! demiş.

---

<sup>82</sup> Müslim, Zekat, 116.

Bunun üzerine deve, biraz olsun rahatlamış ve konuşmaya başlamış:

- Ben, güçsüz ve hastayım. Kervanla birlikte yürüyordum. Bir süre sonra kervanı kaybettim ve burada yalnız kaldım.

Aslan, devenin durumuna acıyarak ona şöyle demiş:

- Sen korkma, üzülme! Ben burada olduğum sürece, hayatın güvencededir. Burası yeşili ve suyu bol bir yerdir. Dilediğin gibi hareket edebilirsin.

Aslanın bu sözleri üzerine deve, kendinden emin bir şekilde ormanda dolaşmaya başlamış. İsteddiği zaman, istediği kadar yiyip içebiliyormuş. Gün geçtikçe semirmeye başlamış.

Günlerden bir gün aslan, ava çıkmış. Ormanda yürürken büyük bir fille karşılaşmış ve fili avlamak için saldırıya geçmiş. Fil, aslanı bir güzel hırpalamış. Aslan, yorgun ve bitkin bir şekilde ormana geri dönmüş. Kurt, karga ve çakal, aslanın artıklarıyla geçindiği için, aslanın avdan dönmesini dört gözle bekliyorlarmış. Aslanı perişan bir durumda görünce, açlıkları bir kat daha artmış. Aslan, günlerce hasta yatmış; avlanamadığı için hep birlikte aç kalmışlar.

Aradan biraz zaman geçtikten sonra aslan, bir gün yardımcılarını huzuruna çağırılmış ve onlara şöyle demiş:

- Benim hasta olduğumu biliyorsunuz. Günlerdir dışarıya çıkıp avlanamıyorum. Hiç olmazsa siz bari ava çıkın da açlığınızı giderin. Ben de bu sayede avınızdan yararlanmış olurum.

Kurt, karga ve çakal, aslanın huzurundan ayrıldıktan sonra bir araya gelmişler, kendi aralarında şöyle düşünmüşler:

- Ot yiyen bir devenin bizim içimizde ne işi var?... Bu hayvanın bizimle ortak bir yönü yok. Her gün güçlenen ve iştahımızı açan bu hayvanı parçalarsak, hem aslana yardımcı olmuş oluruz hem de açlığımızı gidermiş oluruz.

Kurt, karga ve çakal, bu düşüncelerle tekrar aslanın huzuruna çıkmışlar. Karga, söz alarak konuşmaya başlamış:

- Efendimiz! demiş. Günlerdir sizin aç ve hasta bir durumda yaşamanız bizi son derece üzüyor. Siz hasta olursanız, biz rahat edemeyiz. Siz yaşadığınız için, biz güvenli bir hayat sürüyoruz. Biz kendi aramızda karar aldık, şu semirmekte olan deveyi size kurban etmek istiyoruz.

Aslan bu sözlerden son derece rahatsızlık duymuş ve kargaya:

- Ot yiyen bir hayvan hakkında nasıl böyle kötü düşünürsünüz?... Ben ona, burada kaldığı sürece hayatı güvencede olacağına dair söz verdim. Sizin bu isteği nasıl onaylayabilirim? demiş.

Karga cevap vermiş:

- Efendimiz! Biz size, verdiğiniz sözden vazgeçirmiyoruz. Sadece sizi sıkıntıya sokmayacak bir formül bulmak istiyoruz. Siz yeter ki, bize bunun için izin verin!

Aslan, karganın bu sözleri karşısında sessiz kalmayı tercih etmiş. Karga da, aslanın bu sessizliğinin, kabul etmek anlamına geldiğini düşünüp arkadaşlarının yanına dönmüş. Onlara, aslanı ikna ettiğini söylemiş; deveyi aslana nasıl kurban edeceklerini anlatmış ve şöyle demiş:

- Üçümüz birlikte, deveyi de yanımıza alıp aslanın huzuruna çıkalım. Sıra ile her birimiz, kendisini aslana feda etmek istesin. Birimiz ortaya çıktığında, diğerlerimiz buna itiraz edip kendisinin bu işe daha lâayık olduğı söylesin. Bizim bu davranışımızdan sonra deve de kendisini buna mecbur hissedecek. Deve, kendisinin kurban edilmesini aslana teklif ettiğinde, biz de fırsatı değerlendirip onun bu teklifini hep birlikte onaylarız. Böylece deve, plânın kurbanı olmuş olur. Biz de amacımıza ulaşırız.

Arkadaşları, karganın bu plânını beğenmişler ve hep birlikte deveyi de yanlarına alıp aslanın huzuruna çıkınca önce karga söz almış:

- Efendimiz! Günlerdir sizin aç ve bitkin durumunuzu görmekteyiz. Gıdaya ne kadar ihtiyacınızın olduğunu biliyoruz. Sizin yaşamanız demek, bizim hayatımızın güvencede olması demektir. Sizin, sağlığınıza kavuşmanız için, canımı size feda etmek istiyorum. Bunu bana çok görmeyin! demiş.

Karganın bu sözleri üzerine çakal ileri atılmış:

- Efendimiz! Karga, size karşı olan bağlılığını ortaya koymak istiyor ama onun sizi doyurmaya yetmez. Teklifi, ben üzerime almak istiyorum. Benim etimin, karganınkinden hem daha fazla hem daha lezzetli olduğunu tahmin ediyorsunuzdur. Onun için ben, sizin yemeğiniz olmaya, kargadan daha lâayık olduğumu düşünüyorum demiş.

Çakal sözlerini bitirmeden, kurt ileri atılmış:

- Efendimiz! demiş. Çakalın eti size lâayık bir ettir. Ancak benim gibi cesur ve güçlü bir hayvanın size layık olduğunu düşünüyorum. Sizin yemeğiniz olmayı kendi isteğimle kabul ediyorum.

Kurt, sözlerini bitirir bitirmez, karga ile çakal itiraz etmişler ve deveyi tahrik etmek için kendi aralarında kavga etmeye başlamışlar. Bunların kavgasını gören deve, ona karşı olan bağlılığını göstermek için ileri atılmış ve aslana şöyle demiş:

- Ey hükümdar! Daha kendi aralarında bile anlaşılamayan bu askerlerinizin hiçbirinin size lâayık olmadığını düşünüyorum. Bu işe en lâayık olan benim. Benim hem lezzetli hem doyurucudur. Sizi güçlendirip yeniden sağlığınıza kavuşturacaktır.

Devenin konuşmasını can kulağıyla dinleyen hayvanlar, deve sözlerini bitirir bitirmez aslana:

- Efendimiz! Deve doğru söylüyor. Onun ne kadar doğru sözlü birisi olduğunu hepimiz biliyoruz. İlimizde bu işe en layık olanı odur, demişler. Hayvanların onaylamasıyla birlikte ortada kalan deve, böylece aslana kurban edilmiş.<sup>83</sup>

**Kahramanlar:** Aslan, deve, karga, çakal, kurt

**Masalın ana mesajı:** Kötülük yapmaya karar veren kişiler bunu çeşitli entrikalarla başarabilirler. Minareyi çalan kılıfını hazırlar.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-** Asalak insanlar bedavadan geçinmek için her türlü yola başvururlar.

*“Her gün güçlenen ve iştahımızı açan bu hayvanı parçalarsak, hem aslana yardımcı oluruz hem de açlığımızı gidermiş oluruz.”*

**2-** Kişi verdiği sözde durmalıdır.

*“Ben ona burada kaldığı sürece hayatının güvencede olacağına dair söz verdim.”*

**3-** Olaylar karşısında sessiz kalmak onay anlamı taşımaktadır. Sükût ikrardandır.

*“Karga da aslanın bu sessizliğinin, kabul etmek anlamına geldiğini düşünüp arkadaşlarının yanına dönmüş.”*

**4-** Yalan ve hile ile insanların samimi duygularından çıkar sağlanabilir.

*“Deve: “Benim etim hem lezzetli, hem doyurucudur. Sizi güçlendirip yeniden sağlığınıza kavuşturabilir.”*

Düşman olan ve birbiri için tehlike arzeden kişiler dost olurken çok dikkat etmelidir. Dostluklarında çıkan en küçük bir pürüz bile eski düşmanlıklarını hatırlatıp birbirleri için tehlike teşkil etmeye sebep olabilir.

<sup>83</sup> Beydeba, a.g.e. haz. Şeref Yılmaz.s.57.

Tembellik ve asalaklık kişileri her zaman birilerine bağımlı kılar. Geçimini başka insanların vasıtasıyla sağlayan insanlar kendileri için geçim kapısı olan kişiye bağımlıdır. Kendi çabaları ve emekleriyle geçimlerini sağlamayıp tembellik yaptıklarından bağımlı oldukları kişinin uğradığı zarar kendilerini son derece etkilemektedir. İnsanlar gerçek niyetlerini anlayamayacak kadar saf olan kişiler başkaları tarafından kullanılabilirler.

Ayrıca dostluk uğruna insan önemli saydığı birçok şeyi feda edebilir. Vefa çok köklü bir duygudur ama insanların suistimal edebileceği bir duygu olduğundan kişi kötü niyetli insanlara karşı dikkatli olmalıdır.

Dinimiz yalanı, hileyi, başkalarının zaafalarını kullanarak çıkar sağlamayı kesinlikle yasaklamış, dürüst ve ahlaklı insanları olmamızı istemiştir. Aynı şekilde mü'min bir insan için en değerli amellerden biri çalışmaktır. İnsanın çalışması ve geçimini sağlamak için gayret göstermesi ibadet değerinde vasıflanmıştır. Dolayısıyla asalaklık, tembellik dinimizde yasaklanan davranışlardır. Tembel ve asalak insan topluma yük olur ve insanlar arasında sevilmez. Aynı şekilde hilekâr ve düzenbaz insan da cezasını hem dünyada hem de ahirette çeker. Mü'min dürüst, güvenilir, çalışkan ve özü sözü bir olan insandır. Bu masalda yalancı ve hilekâr kişilerin masum bir cana nasıl kıydığını ve bunu yaparken de başlarındaki yöneticiyi nasıl aldattıkları anlatılmaktadır. Yalan söylemek ve hile yapmak konusu 6. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabında detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.<sup>84</sup> Bu konu işlenirken öğretmenlerimiz tarafından da masal anlatılıp, öğrencilerden bu konuyla ilgili görüşleri alınabilir. Masal kahramanlarının taşıdığı iyi ve kötü vasıflar dinî ve ahlâkî açıdan değerlendirilip, öğrencilerin bu konuyu daha kalıcı bir şekilde öğrenmeleri için üzerinde düşünmeleri sağlanabilir. Hatta bir drama şeklinde öğrencilere çeşitli roller dağıtılıp, uygun kostümlerle sunumu yaptırılabilir. Herkesin doğru bir davranış olmadığını bildiği halde toplumda yalanın, hilenin ve tembelliğin bu kadar yaygın oluşunu göz önüne alınca öğrencilerin doğru ve dürüst olması, çalışkan insan olma gibi ahlâkî özellikleri birer meleke haline getirebilmeleri için onlara en etkili öğrenme metodları sunulması gerekmektedir. Yan öğelerle desteklemeden sadece anlatım metoduyla ya da kısıtlı kaynak ve yöntemlerle dersi sunum öğrenci üzerinde pek etkili olmamaktadır. Dersin verimi açısından, sadece basit birer hayvan masalı olmayan, İçinde birçok mesaj içeren

<sup>84</sup> Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 6, Devlet Kitapları Müdürlüğü, s.58-59, İstanbul 2005.

bu masallar çocukların ahlâkî ve dinî eğitiminde uygun ve etkileyici yöntemlerle de desteklenerek kullanılabilir.

### 2.11. MARTI İLE DENİZ PERİSİ MASALI

Evvel zaman içinde, sahilde bir martı ailesi yaşarmış.

Kuluçka zamanı gelince dişi martı, erkeğine:

- Kendimize güvenli bir yer bulmalıyız. Deniz perisi, yavrularımız yumurtadan çıktıktan sonra, denizin sularını kabartıp onları çalabilir, demiş.

Erkek martı:

- Sen burada kuluçkaya yat. Burası yeşillik ve sulak bir yerdir. Başka yer aramaya gerek yok, diye cevap vermiş.

Dişi martı:

- Deniz perisinin, daha önce bizi nasıl korkuttuğunu biliyorsun. Ne kadar vurdumduymazsın? Yavrularımızın yaşamasını istemiyor musun?

Erkek martı:

- Elbette istiyorum. Yerimizi değiştirmeye gerek yok. Deniz perisi bize bir şey yapamaz.

Dişi martı, erkeğine söz anlatamayınca şöyle demiş:

- Anlamsız bir inat yüzünden yavrularımızı deniz perisine kurban vereceğiz.

Erkek martı, söylenenlere aldırmış etmeden yaşamasına devam etmiş. Günün birinde, yavrular yumurtadan çıkmış ve çok geçmeden sular kabarmış, yavruları da deniz perisi çalmış.

Dişi martı, erkeğine:

- Bunun böyle olacağını sana söylemiştim, demiş. Erkek martı da:

Bunun öcünü deniz perisinden alacağım, demiş ve martı arkadaşlarının yanına gitmiş. Onlara:

Sizler benim can ciğer arkadaşlarımsınız. Yardıma ihtiyacım var, demiş.

Martılar:

- Ne yapmamızı istiyorsun? demişler.

O da, deniz perisinin kendilerine yaptığını anlatmış ve onlara:

- Sizlerle birlikte daha büyük bir martı topluluğuna gidelim ve deniz perisinin yaptıklarını onlara da anlatalım, demiş.

Martılar:

- Zümrüdüanka kuşu bizim sultanımızdır, demiş. Ona gidelim, kapısında yalvarıp yakaralım, bize görüldüğü zaman, deniz perisini ona şikâyet edelim ve ondan öç almasını isteyelim.

Hep birlikte bu kararı uygulamak üzere Kaf Dağı'na doğru yola çıkmışlar. Sonunda Zümrüdüanka kuşunun bulunduğu yere gelmişler ve gürültü çıkarmaya başlamışlar. Bu durumu gören Zümrüdüanka, onlara görünmüş ve dertlerini sormuş. Onlar da, arkadaşının başına geleni bir bir anlatmışlar. Başlarına geçip deniz perisine savaş açmasını istemişler. Zümrüdüanka, bu teklifi kabul etmiş ve deniz perisine haber göndermiş. Deniz perisi de, Zümrüdüanka'nın hakkından gelemeyeceğini anlayarak martının yavrularını geri vermiş ve olup bitenlerden dolayı Zümrüdüanka'dan özür dilemiş.

**Kahramanlar:** Martı, deniz perisi, Zümrüdüanka kuşu, martılar.

**Masalın ana mesajı:** İnsan anlaşmayı bilmeli, yenemeyeceği bir güçle karşılaşınca anlaşma-barış yoluna gitmelidir ayrıca insan hiçbir zaman tedbiri elden bırakmamalıdır.

**Masalda yer alan mesajlar:**

1. İnsan geçmişte yaşanan olumsuz olayların tekrarlanmasından korkar.

*“Deniz perisinin, bizi daha önce nasıl korkuttuğunu biliyorsun.”*

2. İnsan, uğradığı haksızlık neticesinde hakkını arama yoluna gidebilir.

*“Bunun öcünü deniz perisinden alacağım.”*

3. Birlik ve beraberlik içinde sorunları dostlarla paylaşmak kişiyi başarıya götürür.

*“Sizlerle birlikte daha büyük bir martı topluluğuna gidelim ve deniz perisinin yaptıklarını onlara da anlatalım.”*

4. Anneler çocuklarına karşı daha duyarlıdırlar.

*“Anne martı: Deniz perisi yavrularımız yumurtadan çıktıktan sonra, deniz suları kabartıp onları çalabilir.”*

5. İleri görüşlü insanların tahminleri aynı şekilde çıkabilir.

*“Çok geçmeden sular kabarmış, yavruları da deniz perisi çalmış.”*

6. İyi yöneticiler halkın sorunlarıyla ilgilenirler.

*“Zümrüdüanka, onlara görünmüş dertlerini sormuş.”*

7. İnsan yenemeyeceği bir güçle karşılaşınca uzlaşma yoluna gider.

Bükemediğin bileği öpeceksin.

*“Deniz perisi Zümrüdüanka’nın hakkından gelemeyeceğini anlayarak martının yavrularını geri vermiş ve olup bitenden dolayı özür dilemiş.”*

8. Zümrüdüanka kuşu adaleti sağlamıştır. Halkının sorunlarını dinleyip haksız olan deniz perisine gerekli dersi vermiştir.

Bu masalda öncelikli olarak, kişilerin aradaki anlaşmazlıkları savaş, kavga veya şiddetle çözmek yerine barış yolunu denemeleri mesajının vurgulanmakta olduğunu görmekteyiz.

İslâm dini daima barıştan yana olmuştur. İnsanların kavgadan, kinden, düşmanlıktan ve her türlü geçimsizlikten uzak durmalarını istemiştir. 8. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabında “Dostluk ve Kardeşlik”, ünitesinde “İslam, Sevgi Barış Dinidir”<sup>85</sup> başlığı altında barışın önemi örneklerle açıklanmakta ve öğrencilere savaş ve şiddetin insanları mutsuz eden olaylar arasında olduğu anlatılmaktadır.

Bu maksatla vurgulanmak istenen mesajlardan biri de kişinin tedbirli olmasıdır. İnsan her durumda tedbiri elden bırakmamalıdır. İlk olarak devesini sağlam kazığa bağlamalı sonra tevekkül etmelidir. Bu masalda anne martı daha önce yaşadıkları korkutucu olaylardan ders alarak bu konuda eşini uyarmaya çalışmış ama baba martı aldırış etmemiştir. Sonuçta annenin korktuğu şey başına gelmiştir.

Yine bu masalda da birlik ve beraberliğin, dayanışmanın öneminin açıkça gözler önüne serildiğini görmekteyiz. İnsan yalnız başına mücadele etmeye kalksa üstesinden gelemeyeceği sorunları dostlarıyla paylaşır onların maddi ve manevi desteğini alırsa başarı sağlaması o ölçüde mümkün olur. Bu konuyla ilgili olarak Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyrulmaktadır: “İyilik ve takvada yardımlaşınız. Günah ve düşmanlıkta yardımlaşmayınız.”<sup>86</sup> Ayrıca insanın uğradığı haksızlıkların hesabını sormak için her türlü yolu denemesi gerektiği de bu masalda yer alan mesajlardandır. Martının gayretleriyle olay Zümrüdüanka kuşuna intikal etmiş. O da adaletin sağlanması için gerekli adımları atmıştır. Sonuçta hiç kimseye bir zarar gelmeden bu sorun barışçıl bir yoldan çözülmüş. Savaşmaya kalkışınca her iki tarafta bir şekilde zarar görebilirdi.

<sup>85</sup> Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 6, s. 85-86.

<sup>86</sup> Maide, 5/ 2.

## 2.12. ÖĞÜT KABUL ETMEYEN KUŞ

Bir dağda maymunlardan bir kalabalık yaşıyormuş. Hava soğuk ve kış olduğundan bunlar soğuktan ölüm derecesine gelmişler. Aniden bir tarafta bir elmas parçasının parıl parıl parladığını görmüşler. Maymunlar, onu ateş zannederek topladılar çalı çırpıyı etrafına koyup üflemeğe başlamışlar. Fakat her parıltı ateş midir? Civarda bulunan bir ağacın üzerine konmuş bulunan bir kuş, bunlara o suretle ateş yakamayacağını anlatmaya çalışmış. Maymunlar hiç, kulak asmayarak, ateş zannettikleri şeyi üflemede devam ededursun, kuş hala elmasın ateş olmadığını bin dereden su getirerek ifade etmeye çalışıyormuş. Bu acip manzaraya şahit olan bir insan kuşa hitaben:

- Canım senin nene lazım? işte onlar seni dinlemiyorlar. Benim sana nasihatim olsun, söz dinlemeyene söz söyleme! demiş. Heyhat söz dinlemeyenin en büyüğü kuş olmuş. Fakat insan evladı kendi sözünü dinleyerek nasihattan vazgeçmiş.

Kuş sonun da daha yakından onlara nasihat edeyim diye yaklaşınca, maymunların pençesine yakasını kaptırmış. Derhal zavallı kuşu parça parça etmişler.<sup>87</sup>

**Kahramanlar:** Maymunlar, papağan, adam

**Masalın ana mesajı:** Nasihat, dinleyecek olana verilmelidir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

1. Bazen, insanları verdikleri karardan vazgeçirmek imkansız olmaktadır.

*“Maymunlar hiç, kulak asmayarak, ateş zannettikleri şeyi üflemede devam ededursun...”*

2. Nasihatten anlamayan kişiye, fazla nasihat etmek bıkkınlık yaratabilir.

*“Kuş sonun da daha yakından onlara nasihat edeyim diye yaklaşınca, maymunların pençesine yakasını kaptırmış. Derhal zavallı kuşu parça parça etmişler.”*

Öğüt ve nasihatten anlamayan insanlara doğruyu göstermek için çaba harcama bazen kişinin aleyhine sonuçlar doğurabilir. Ya da verilen öğütler karşısındaki insan tarafından hiçbir şekilde önemsenmeyebilir. İnatçı, dediğim dedik insanların öğüt dinleyip ders alması zordur.

Bazen insanlar, verdikleri karardan vazgeçirmek imkansız olmaktadır. İnat diye

<sup>87</sup> Beydeba, a.g.e. çev: Selahaddin Alpay, s.99-100.

tarif edebileceğimiz bu özellik insan için zararlı huylardan birisidir. Kişi her konuda esnek olmalıdır; hata payını, yanılma ve yanlış yapma payını göz önünde bulundurarak başkalarının verdiği öğütleri yabana atmamalıdır. Her şeyi kendi bilgisi ve hırsları doğrultusunda yönlendirmeye çalışan insanların başarısız olma ihtimalleri yüksektir. Çünkü, başkalarının görüş ve uyarılarına saygı duymamak onların tecrübelerinden istifade etmemek cehaletin ve hırsın göstergesidir. Güzel ahlak, insanın inatçı değil, her konuda başkalarının fikirlerini dinleyip akıl süzgecinden geçirerek ona göre hareket etmeyi öğütler. Ayrıca eğitim, insanda her bilginin üstünde bir bilgi olduğunu, sadece kendi bilgisine göre hareket edip onun tek doğru kabul etmenini kişiyi yanıltacağı tecrübesini zaman içerisinde göstermektedir. Eğitimli insan; başkasının fikirlerine saygı duyar, duyduğu ve gördüğü iyi özellikleri kendi davranışlarına yansıtıp kötü davranışlarını bu şekilde azaltıp yok etmeye çalışan insandır. İnatçı ve başkalarının iyi niyetli ve dostça nasihatlerini kaale almayan insanların dostluk ve sevgi çerçevesinde sosyal bir çevreye sahip olması zordur.

Masal kahramanlarımızdan Kelile bu masalı Dimne'ye anlatırken Dimne'yi yanılan ve yanlış hareket etmekte ısrar eden maymunlara; kendini de onları uyarmaya çalışan papağana benzetmiştir.

Gerçekte de Aslan, öküz ve çakal masalı boyunca Kelile, teker teker incelediğimiz masalların birçoğunu Dimne'ye nasihat edip, kötü fiillerden kaçınması için anlatmıştır. Ama Dimne kendi bildiğini uygulamakta ısrar etmiş. Sonuçta da bu, onun ölümüne sebep olmuştur.

### **2.13. KURNAZ İLE BUDALA MASALI**

Evvel zaman içinde, bir kurnaz ile bir budala, ticaret ortağı olarak yola çıkmış. Yolda giderlerken budala, ihtiyacını görmek için geride kalmış. Bu sırada içi altın dolu bir küp bulmuş. Durumu, kurnaz ortağına haber vermiş. Bunun üzerine, ikisi de karar değiştirip memleketlerine dönmüşler. Şehrin girişinde, altını paylaşmak için kenara çekilmişler.

Budala demiş ki:

- Altınların yansını kendine al, yarısını bana ver.

Kurnaz, altınların hepsini kendine almaya tasarladığından bu teklifi kabul etmemiş ve budalaya şöyle demiş:

- En iyisi, aramızdaki ortaklığı devam ettirelim. Böylece dostluğumuz da devam etmiş olur. Buradan, ikimizde eşit sayıda biraz altın alalım ve altınların geri kalanını şu ağacın dibine gömelim. Burası güvenli bir yerdir. Altına ihtiyacımız oldukça, birlikte gelir alırız.

Budala, bu teklife razı olmuş ve ikisi de bir miktar altın aldıktan sonra, küpü ağacın dibine gömmüşler. Kurnaz, o gece uyku uyuyamamış. Ertesi sabah erkenden altınların olduğu yere gitmiş. Altınları alarak, yerini belli olmayacak şekilde düzeltmiş. Budala, aylar sonra kurnazın yanına gelerek:

- Altına ihtiyacım var. Birlikte gidip biraz altın alalım, demiş.

Bunun üzerine kurnaz ile kalkıp gitmişler. Altınların olduğu yeri kazmışlar ve bir şey bulamamışlar. Bu durum karşısında kurnaz feryadı koparmış:

Eyvah! demiş. Meğer senin gibi bir insanla ortak olmak ne büyük hata imiş! Benden habersiz altınları alıp götürmeye utanmadın mı? Kul hakkı yemeğe vicdanın nasıl razı oldu?

Budala, şaşkınlık içinde altınları almadığına dair yemin billâh etmişse de kurnazı inandıramamış. Kendi aralarında uzun süre kavga etmişler. Sonunda bir karara varamayacaklarını anlayıp hakime gitmişler. Kurnaz, hakimin huzurunda da yakınmalarına devam etmiş ve sürekli budalayı suçlamış. Budala; hakime, altınları kendisinin almadığını, kimin aldığını da bilmediğini söylemiş. Budalanın sözlerini dinleyen hakim, kurnaza sormuş:

Altınları, budalanın aldığını ispat edebilir misin?

Kurnaz:

Evet! demiş ve anlatmaya başlamış:

- Altınları gömdüğümüz ağaç bunun ispatıdır. Çünkü o ağaç, altınları; budalanın alıp götürdüğünü size söyleyebilir, demiş.

Meğer kurnaz, daha önceden babasını, ağacın kovuğuna saklamış ve ağaca soru sorulduğu zaman babasına, budalayı suçlamasını söylemiş.

Hakim, kurnazın iddiasına hayret ederek ağacın yanına kalkıp gitmiş. Ağaca, parayı kimin aldığını sormuş. Kurnazın babası da, saklandığı kovuğun içinden, budalanın aldığını söylemiş. Bunun üzerine hakim şüphelenmiş, yanındakilere, ağacın etrafını

odunla çevirmelerini ve ağacı yakmalarını emretmiş. Canının yanacağını anlayan kurnazın babası, hemen saklandığı kovuktan fırlayarak korkudan bağırmaya başlamış.

Hakim, kurnazın babasını çağırmış. Olan biteni, doğru bir şekilde anlatmasını istemiş. Adam da, her şeyi açık anlatmış. Bunun üzerine hakim, kurnaz ile basının bir at üzerine bindirilerek, suçlu kimliğiyle şehirde dolaştırılmasını istemiş. Altınları da geri alarak budalaya vermiş.<sup>88</sup>

**Kahramanlar:** Kurnaz, Kurnazın babası, Budala, Hakim

**Masalın ana mesajı:** Yalanın ve kurnazlığın getireceği mutluluk çok kısa sürer. Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.

**Masalda yer alan mesajlar :**

**1.** Kendi suçunu örtbas etmeye çalışan insan, başkasını suçlar. Hem suçlu hem güçlü. Yavuz hırsız, ev sahibini bastırır.

*“Kurnaz: Benden habersiz altınları alıp götürmeye utanmadın mı?”*

**2.** Suçlunun mahkemeyi yanıltması zordur. Adaletten kaçılmaz.

*“Bunun üzerine hakim şüphelenmiş.”*

**3.** Cansız varlıkların konuşması imkansızdır.

*“Canının yanacağını anlayan kurnazın babası hemen saklandığı kovuktan fırlayarak korkudan bağırmaya başlamış.”*

**4.** Adalet er-geç gerçekleşir.

*“Kurnazın yalanı ortaya çıkarak hem altından olmuş hem de cezaya çaptırılmış.”*

Bu masal bizlere yalanın geçici bir süre devam edebileceğini, eninde sonunda gerçeğin ortaya çıkacağını anlatmaktadır. Yalan söylemek, bütün dinlerde yasaklanan davranışlardandır. İyi ve güzel ahlak da insan dürüstlüğü ve doğruluğu öğütler. Yalan söylemek ve insanları aldatmak dürüst insana yakışmayan özelliklerdendir. Bütün dinler insanı doğruya ve dürüstlüğe çağırır. Kur'an-ı Kerim'de *“Rabbimiz Allah'tır”* deyip sonra doğru olanlar, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir” buyrulmaktadır.<sup>89</sup> Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de “Aldatan bizden değildir” hadisi şerifiyle bize doğruluğun önemini anlatmanın mümin bir insana yakışmayan bir özellik olduğunu vurgulamıştır.

<sup>88</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s.68-70.

<sup>89</sup> Ahkaf Suresi, 46/ 13-14

Doğruluk ve Dürüstlük konusu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarının hepsinde, çeşitli ünitelerde açıklanmıştır. Örneğin 8. sınıfta “İnanç ve Davranış İlişkisi” ünitesinde, “İnanan İnsana Yakışan Davranışlar” ana başlığı altında “Dürüst olmak” konusunda yalan ve aldatmanın sakıncalarından ve dürüstlüğün öneminden bahsedilmiştir.<sup>90</sup>

Bu masal, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde öğrencilere yalan konusu işlenirken yalancıyı nasıl bir sonun beklediğini örneklendirmek için anlatılabilir.<sup>91</sup>

## 2.14. DEMİR YİYEN FARE MASALI

Evvel zaman içinde, bir ülkede, demir ticaretiyle uğraşan bir adam varmış. Bu adam bir gün, ticaret yapmak amacıyla yola çıkmış. İş yerindeki demirlerini de, güvendiği bir dostuna emanet etmiş. Tüccar, ticaretini yapıp geri döndükten sonra demirlerini sorunca, emanet ettiği kişiden şu cevabı işitmiş:

- Demirleri, fareler yiyip bitirdi.

Tüccar da:

- Evet doğrudur! Fareler demirleri pek sever. Onların dişleri demiri iyi keser, demiş. Adam, tüccarı kandırdığını düşünerek sevinmiş. Tüccar da kalkıp gitmiş. Yolda giderken demirlerini emanet ettiği adamın oğlunu görmüş, alıp evine götürmüş.

Ertesi gün adam; tüccara, oğlunu görüp görmediğini sormuş.

Tüccar da:

- Dün senin yanından çıktıktan sonra bir çaylak kuşunun, oğlunu kapıp uçtuğunu gördüm, demiş. Adam, şaşkın bir hâlde;

- Bu nasıl iş yahu?... demiş. Bir çaylak kuşunun, bir erkek evlâdı alıp götürdüğünü nerede duyulmuş?

Tüccar da demiş ki:

- Bu işte hayret edilecek bir durum yok! Bir memlekette fareler, bu kadar demiri yerse; çaylaklar, erkek evlâdını niçin kapıp götüremesin?...

Bunun üzerine adam, suçunu itiraf ederek:

- Demirleri ben aldım! Paramı al, oğlumu ver! demiş.<sup>92</sup>

<sup>90</sup> Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 8, s. 73.

<sup>91</sup> Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı8, s.58-59.

<sup>92</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s.71-72.

**Kahramanlar:** Tüccar, tüccarın oğlu ve dostu.

**Masalın ana mesajı:** Dost bilinip kendisine emanet teslim edilen kişiler emanete ihanet edilebilir. Emanet ehline teslim edilmelidir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

1. Kişi, dostlarına güvenip eşyalarını emanet bırakabilir.

*“İş yerindeki demirlerini de, güvendiği bir dostuna emanet etmiş.”*

2. Mantığın kabul etmediği gerekçelerle kurnazlık yapıp insanları aldatmaya çalışmak kişinin kendi aleyhine de işleyebilir. Kişi kazdığı kuyuya kendi düşer.

*“Bir memlekette fareler, bu kadar demiri yerse; çaylaklar erkek evladını niçin kapıp götürmesin?”*

İnsan, dostluğuna güvendiği kişilere bir takım şeyleri emanet edebilir. Bunlar mal da olabilir; değerli eşya da olabilir; kişinin sırrı vs. şeyler de olabilir. Emanet bırakılan şey değerlidir. İnsan kendi malının korunmasına gösterdiği ehemmiyeti emanete de göstermelidir. Hatta emanet edilen şeye emanet olması hasebiyle daha fazla dikkat edilmesi gerekmektedir. İslam dini de bu konuya büyük bir önem vermiş ve emanetin korunması hususunda dikkat edilmesi gerektiğini bildirmiştir.

Bu konu 7. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabında “Din güzel ahlakıdır” ünitesinde “Emanete ihanet etmem” başlığı altında işlenmektedir. Emanetle ilgili olarak Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyrulmaktadır: *“Hiç şüphesiz Allah size, emanetleri ehline teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder.”*<sup>93</sup> Emanet konusu anlatılırken “Demir Yiyen Fare” masalı da örnek olarak verilebilir. Bu masal hem insanı tebessüm ettirmektedir hem de emanetle ilgili dersler vermektedir.

## 2.15. ASLAN, ÖKÜZ VE ÇAKAL MASALI

Eserin ilk iki bölümünün ana masalını oluşturan Aslan,Öküz ve Çakal masalı içerisinde anlatılan masalların incelemesini yaptıktan sonra ara masalları çıkararak ana masalı tek masal halinde inceleyeceğiz. Bu masalda ara masal olarak ondört masal yer almaktadır. İkinci bölümde ise Dimne’nin Durumunu Tetkik adı altında birinci bölümün

<sup>93</sup> Nisa, 4/58.

devamı olarak masala devam edilmekte sadece bir ara masala yer verilmektedir. Birinci bölümün ara masalları şunlardır:

- 1- Adam ile Kurt Masalı
- 2- Maymun ile Marangoz Masalı
- 3- Aldanan Tilki Masalı
- 4- Derviş ile Hırsız Masalı
- 5- Karga ve Yılan Masalı
- 6- Balıkçıl ile Yengeç Masalı
- 7- Tavşan ile Aslan Masalı
- 8- İki Balık Masalı
- 9- Bit ve Pire Masalı
- 10- Aslan ile Deve Masalı
- 11- Martı ile Deniz Perisi Masalı
- 12- Papağan ve Maymun Masalı
- 13- Kurnaz ile Budala Masalı
- 14- Demir Yiyen Fare Masalı

İkinci bölümün ara masalı ise “Doktor ile Cahil” masalıdır.

“Aslan, Öküz ve Çakal” masalının başlangıcı şu şekildedir.

Evvel zaman içinde, Destavend taraflarında, üç oğul sahibi yaşlı bir adam varmış. Bu oğullar, büyümeye başladıktan sonra, babalarının servetine göz dikmişler ve baba serveti yemeye başlamışlar. Elllerinden herhangi bir iş gelmediği için kendilerine ve başkalarına hayırları dokunmuyormuş.

Babaları, çocuklarının bu durumunu görünce, onları azarlamış. Onlara, bu yanlıştan dönmeleri için öğütler vererek şöyle demiş:

- Oğullarım! Dünyada insan, üç şeyin ardından koşar ve bunları ancak dört şey ile elde edebilir. Ardından koşulan bu üç şey; cömertlik, erdemlilik ve ahirete hazırlıklı olmadır. Bunları elde edebilmek için gerekli olan dört şey ise; helâl rızık kazanmak, kazanılan şeyi iyi korumak, onu bereketlendirmek, sonra da bu kazancı insanlar için kullanarak dünya ve ahiret mutluluğu elde etmektir. Çünkü helâlinden kazanılmayan rızık, bereketsiz olur ve insanı mutsuz eder.

Rızık; helâl yoldan kazanıldığı halde iyi kullanılamaz da israf edilirse, önemini kaybeder ve sahibine yararı dokunmaz. Çünkü Allah, cimri kimseleri sevmediği gibi

israf edenleri de sevmez. Helâl yoldan kazanılarak iyi korunan rızık, eğer insanların yararına harcanmazsa bereketli olmaz. Onun için helâl yoldan kazanç elde etmeli, onu iyi koruyarak bereketlendirmeli ve insanlığın yararına harcamalıdır.

Para kazanmasını öğrenmeyen, para tutmasını bilemez. Siz, benim servetimi har vurup harman savuruyorsunuz. Çalışıp kazanmıyorsunuz, aksine hazırdan yiyorsunuz. Hazıra dağ dayanmaz. Yarın öbür gün bu servet bitince ne yapacaksınız? Dünyanın binbir türlü hâli var. Hastalık, sağlık durumunda elinizde paranız olmazsa, başkalarından yardım dilenmek zorunda kalırsınız. Bu ise daha yaşarken ölmek demektir. Kendinize gelin ve aklınızı başınıza toplayın!

Oğulları, yaşlı adamın bu sözlerinden çok etkilenmiş ve kendilerine çeki düzen vermiş. Çocukların en büyüğü, Meyyum adında bir ülkeye gitmek için yola çıkmış. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Sonunda çamurlu bir yere gelmiş. Adamın bindiği arabayı iki öküz çekiyormuş. Öküzlerden birinin adı Şetrebe diğerrinin adı Bendebe imiş. Şetrebe, çamura saplanıp kalmış, sahibi ve arkadaşları bütün güçlerini harcadıkları hâlde, onu çamurdan çıkarmayı başaramamışlar. Adam, arkadaşlarından birini Şetrebe'nin yanına bırakmış, çamur kuruduktan sonra beraberce arkasından gelmelerini söylemiş.

Şetrebe'nin yanına bırakılan adam, orada bir gece kaldıktan sonra canı sıkılmış ve Şetrebe'yi terk etmiş.

Aradan günler geçmiş, Şetrebe saplandığı çamurdan kurtulmuş. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir vadiden diğerrine geçmiş, cayırlarda özgürce otlamış, soğuk sulardan içmiş, semirdikçe semirmiş. Böğürdüğü zaman sesi kayalıklarda yankılanırmış.

Bulunduğu yere yakın bir ormanda, bölgenin hükümdarı olan bir aslan yaşarmış. Aslanın etrafında bir sürü kurt, çakal, tilki ve kaplan varmış. Aslan, kendine yardımcı olan bu hayvanlara hiçbir konuda danışmaz, her konuda kendi başına hareket edermiş. Öküzün bağırmasını duyunca içine bir korku düşmüş. Çünkü bu aslan, ömründe ne bir öküz, görmüş, ne de bir öküz sesi duymuş. Bu yüzden çok korkmuş. Sarayından dışarı çıkamaz olmuş. Yiyecek ve içeceğini hizmetindeki hayvanlar karşılıyormuş. Bunlar içerisinde iki tane çakal varmış. Çakallardan birinin adı Kelile, diğerrinin adı Dimne imiş. Bu iki çakal da oldukça zeki ve bilgili imiş.

Bir gün Dimne, Kelile'ye sormuş:

- Sevgili dostum! Hükümdarımız olan aslan, son zamanlarda niçin sarayından dışarı çıkmıyor ve kimseyle görüşmüyor? Bu konuda bir bilgin var mı?

Kelile şöyle cevap vermiş:

- Bundan sana ne? Bu işe karışmak bize düşmez. Biz, hükümdarımızın kapı kullarıyız. Onun isteklerini yerine getirir, istemediklerinden uzak dururuz. Bizim görevimiz, hükümdarımızın işleriyle uğraşmak değildir. Başkalarıyla uğraşan, kendi işini yapmaya fırsat bulamaz.

Kelile'nin bu sözlerini işiten Dimne demiş ki:

- Haklısın dostum! Fakat şunu unutma ki, hükümdarlara yaklaşan kimseler, her zaman karnını doyurmak amacı gütmeyizler. Bu kimseler, dostlarını sevindirmek, düşmanlarını çatlatmak amacıyla böyle bir yola başvurabilir.

İnsanlar içinde bir lokmaya kendini satanlar vardır. Bunların durumu bir kemiğe kanan köpeğe benzer. Hüner ve insanlık sahibi olan kimseler, kendilerini bu kadar ucuza satmazlar. Onlar, elde ettikleriyle yetinmeyip layık olduklarına ulaşmaya çalışırlar. Tıpkı aslan gibi...

Aslanın biri, bir tavşanı yakalamış. Sonra da bir deve yavrusu görmüş. Tavşanı bırakmış, deve yavrusunu pençesine düşürmüş. Sahibine kuyruk sallayıp duran köpek, önüne bir kemik atılınca her şeyi unuttur. Ama gücüyle tanınan fil, hiçbir zaman böyle bir yola başvuramaz. Önüne yem atıldığı zaman hemen yemez. Sahibinin kendisini sevip okşamasını bekler.

Servet sahibi kimseler, akraba ve dostlarına iyilik ederse, kısa bir ömür sürseler bile uzun ömürlü sayılırlar. Servet sahibi olduğu halde, bu servetini kendisinin ve dostlarının iyiliği için harcamayan cimri kimselere gelince, mezardaki ölüler bile ondan daha canlıdır. Tek amacı karnını doyurmak olan kimselerse, hayvanlarla birlikte anılmaya layıktır.

Bu sözler üzerine Kelile şöyle demiş:

- Senin ne demek istediğini anladım. Şunu unutma ki, her insanın bir mevkii, bir değeri vardır. Herkes, layık olduğu mevki ile yetinmelidir. Bizim şu andaki durumumuzu hor görmek için bir neden yoktur.

Bu sözleri işiten Dimne şu cevabı vermiş:

- Mevki denilen şey, insanların kendi çabalarına bağlıdır. Mevki yüzünden bir takım insanlar arasında çekememezlikler ve düşmanlıklar baş gösterir. İnsanoğlu, kendi

çabasıyla küçük bir mevkiden büyük bir mevkiye yükselebilir. Çaba göstermeyen bir kimse, yüksek mevkide bile olsa düşmeye mahkûmdur. Şerefli bir mevkiye yükselmek zor, oradan düşmek kolaydır. Bu durum, yerdeki bir taşı sırtta almaya benzer. Yerdeki bir taşı sırtta almak ne kadar zorsa, o taşı sırttan atmak da o kadar kolaydır. Bize düşen, yüksek mevkilere göz dikmek ve çaba harcamaktır. Bizim, yüksek mevkilere çıkma imkânımız varken, niçin bulunduğumuz mevkiyle yetinelim?

Kelile bu söze karşı şöyle demiş:

- Bu durumda ne yapmayı düşünüyorsun?

Dimne de demiş ki:

- Ben bu fırsattan yararlanarak aslanla konuşmak istiyorum. Çünkü onun, ileriye geriye çok fazla düşünemediğini görüyorum. Ona yaklaşıp onunla tanışırsam, belki yüksek bir mevki sahibi olurum.

Kelile demiş ki:

- Aslanın ileri düşünceli olmadığını nereden anladın?

Dimne cevap vermiş;

- Bunu duygularımla ve aklımla kavradım. Akıllı kimseler, arkadaşının dış görünüşünden iç yüzünü anlayabilir.

Kelile tekrar demiş ki:

- Sen, aslanın dostlarından değilsin. Ona nasıl saygı gösterileceğini ve hizmet edileceğini bilmiyorsun. Bu durumda onun yanında yüksek bir mevki alman mümkün mü?

Bunun üzerine Dimne şöyle demiş:

- Güçlü olan bir kimse, yük taşımaya alışık olmasa da en ağır yükü taşıyabilir. Ama zayıf bir adam, hamal bile olsa yük taşıyamaz.

Kelile cevap vermiş:

- Hükümdarımız olan aslan, halkında erdemlilik ve soyluluk aramaz. Sadece yakınlarına iltifat eder. Seni, hükümdarın yanında mevki sahibi yapmazlar.

Bunun üzerine Dimne demiş ki:

- Söylediğin sözlerin hepsini anladım ve kafamda tarttım. Söylediklerin çok doğru. Ancak lâıyk olmadıkları halde aslana yaklaşan ve onun meclisinde mevki sahibi olan kimselerle sonradan meclisine giren kimseler bir olmaz. Elbette ona yakın

olan kimselerin öncelik hakkı vardır ve herkesten önce saygı görmek onların hakkıdır. Zaten ben de bu kimselerin mevkiine benzer bir yere yükselmek istiyorum.

Hükümdarımıza yaklaşmak isteyen kimsenin, her şeyden önce alçak gönüllü olması, sıkıntıya katlanabilmesi, dargınlıktan kaçınması, herkese karşı yumuşak ve güler yüzlü olması gerekir. Böyle davrananların eninde sonunda muradına ereceği söylenmektedir.

Kelile demiş ki:

- Diyelim ki, aslanın yanına gittin. Başarılı olmak için elinde ne var? Neyine güveniyorsun? Onun yanında ne ile mevki sahibi olacaksın ve gözüne nasıl gireceksin?

Dimne şu cevabı vermiş:

- Aslana yaklaşıp huyunu öğrenirsem, ondan sonrası kolay... Ona, karşı gelmemeye ve onun nabzına göre şerbet vermeye çalışırım. Doğru olan bir şeyi yapmak istediğinde onun doğruluğunu gösteririm ve bu davranışından vazgeçmemesini tavsiye ederim. Eğer zararlı ve şerefini zedeleyecek bir işe girişirse, bunu yapmanın sakıncalarını ve yapmamanın yararlarını ona anlatırım. Başkalarından görmediği yardımı benden gören aslanın, böylece beni iyi bir mevkiye yükselteceğini umuyorum.

Kelile, tekrar söz almış:

- Sevgili dostum! demiş. Öyle de söylesen böyle de söylesen, aslana yaklaşmanı tavsiye etmem.

Derler ki: Şu iki şeye ancak ahmaklar cesaret edebilir ve bunlardan çok az kişi kurtulabilir. Bunlar: Padişaha arkadaş olmak ve deneme amacıyla zehir içmektir.

Bilginler; devleti, güçlkle tırmanılan fakat güzel meyveli ağaçlarla, kıymetli mücevherlerle ve yırtıcı hayvanlarla dolu olan bir dağa benzetirler. Böyle bir dağda yerleşmek, böyle bir dağa tırmanmaktan daha güçtür.

Bunun üzerine Dimne şöyle cevap vermiş:

- Dediğin doğru! Ancak tehlikelere göğüs geremeyen kimse hiçbir zaman isteğine ulaşamaz. Tehlikelerden korunabilmek için istek ve arzularından vazgeçen kimse, hiçbir zaman büyük iş başaramaz.

Ataların dediği gibi, şu üç şey ancak yüksek bir gayretle ve büyük bir düşüncenin yardımıyla elde edilebilir. Bunlar: Hükümdarla dost olmak, deniz ticaretine çıkmak ve düşmanla uğraşmaktır.

Kelile bunları dinledikten sonra şöyle demiş:

- Madem böyle diyorsun, sana başarılar dilerim!

Bunun üzerine Dimne, kalkıp aslanın yanına gitmiş ve saygı ile huzuruna girmiş.

Aslan, yanında bulunanlara dönerek:

- Bu kim? diye sormuş.

Yardımcılarından biri:

- Bu, eskiden sizin hizmetinizde bulunan çakallardan birinin torunudur, demiş.

Aslan:

- Evet, demiş. Dedesini tanırdım.

Sonra Dimne'ye dönerek sormuş;

- Nerede yaşıyorsun? Neler yapıyorsun?

Dimne cevap vermiş:

- Efendimizin kapısında aklımla ve gücümle efendimize yardım edebilecek bir iş imkânının çıkmasını bekliyorum. Çünkü hükümdarının gözüne girmeyen kimselerin de ona yardımı dokunabilir. Efendimizin kapısında bulunan hiçbir kimse küçük değildir. Herkesten, kendi gücüne göre yararlanılabilir.

Aslan, Dimne'nin bu sözlerini dinledikten sonra kendi kendine:

- Bu çakalın galiba bize anlatacakları var, demiş.

Sonra da meclisinde bulunanlara dönerek:

- Bazı kimseler, zeki ve soylu oldukları hâlde bu özelliklerini göstermezler ve bu yüzden yüksek bir mevkiye ulaşma imkânı bulamazlar. Ama bunların sahip oldukları özellik ve yetenek, içlerinde depreşir durur ve üflendikçe yanan bir ateş hâlini alır, demiş.

Dimne, aslanın kendisinden hoşlandığını anlayarak ona:

- Efendimiz! demiş. Bu kulunuzun, sizin kapınızda bulunmasının nedeni, engin bilgisini tanıtmaya çalışmaktır. Denenmeden yardımcılığa alınan kimselerin çokluğu pek önemli değildir. Hatta zararlı da olabilir. Çünkü iş, yardımcıların çokluğu ile değil, bunların akıl ve yeteneği ile yürür. Ey hükümdar! Onun için siz, derecesi ve mevki

küçük olan kişilerin özelliklerini göz ardı etmemeli ve onları küçümsememelisiniz. Çünkü küçük olan, bir gün büyüyebilir. Bugün değersiz olan, yarın değerli olabilir.

Dimne bunları söyledikten sonra dedesinin, aslan tarafından tanındığını kullanmak istemediğini, bilgisinin büyüklüğünden dolayı bu iltifatları hak ettiğini anlatmak isteyerek şöyle devam etmiş:

- Hükümdarlar; kendine yardımcı seçerken, bu işi hatır gönül için yapmazlar. Gerekli özellikleri taşıyanları seçerler.

Dimne'nin, sözlerini bitirmesi üzerine aslan, bu sözleri son derece beğenerek onu takdire lââyık görmüş ve ona daha fazla iltifat etmiş. Sonra da meclisinde hazır bulunanlara şöyle demiş:

- Hak sahibi olanların hakkını yememek hükümdarın asıl görevlerinden biridir.

Daha sonra Dimne, aslanın yakın arkadaşlarından biri olmuş. Aslanla baş başa görüşmeye başlamış.

Dimne, bu fırsatların birinden yararlanarak aslana demiş ki:

- Yüce efendimiz! Günlerdir dışarı çıkmayıp sarayda oturduğunuzu görüyorum. Bunun sebebi nedir?

İkisi bu konuda konuşmaya devam ederken Şetrebe şiddetle böğürmeye başlamış. Bu böğürmeyi duyar duymaz aslanın ödü kopmuş. Ancak aslan bunu Dimne'ye hissettirmemeye çalışmış. Fakat Dimne, aslanın bu sesteki korktuğunu sezdiği için sormuş:

- Bu sesi duymak sizi rahatsız ediyor mu?

Aslan da:

- Evet bu sesteki rahatsız oluyorum ve korkuyorum, demiş.

Dimne;

- Bu doğru değil, demiş. Hükümdarın, bir tek ses yüzünden bütün işlerini bir tarafa bırakıp olduğu yerde oturması, akıllıca bir davranış değildir. Tilki masalı bunun en açık örneğidir.

Dimne, bu örneği verdikten sonra şöyle demiş:

- Bu örneği vermekte amacım, sizi korkutan bu sesin sahibini tanımanızdır. Bu büyük sesin sahibini tanıdığınız zaman, korkunuzun yersiz olduğunu göreceksiniz. Eğer isterseniz siz burada beklerken, bu sesin sahibine gider onun hakkında size bilgi getiririm.

Aslan, bu teklifi kabul etmiş. Dimne de sesin geldiği tarafa gitmiş. Gitmiş ama aslanı da bir düşüncedir almış, Dimne'yi gönderdiğine pişman olmuş ve kendi kendine şöyle demiş:

- Dimne'ye güvenip de ona bütün sırlarımı vermekle doğru etmedim. Çünkü Dimne, benim kapımda bana yakın olan birisi değil.

Bir devlet idaresinde, yetenekli ve bilgili olan kimseler, lâıyk oldukları mevkiye getirilmezse, bu kimseler başkalarıyla iş birliği yaparak kendilerine emanet edilen sırra ihanet edebilirler. Benim Dimne'yle olan dostluğum eskilere dayanmıyor. Üstelik ben, Dimne'yi yakınıma alıp ona henüz büyük mevkiler vermiş değilim. Ya bu yüzden bana kin güder de ihanet ederse! Düşmanımla iş birliği yaparak kusurlarımı ve sırlarımı anlatırsa!

Aslan, sıkıntısından düşünceli düşünceli dolaşırken, Dimne'nin gelmekte olduğunu görmüş ve çok sevinmiş. Yanına gelen Dimne'ye sormuş;

- Ne yaptın, neler gördün? Dimne de anlatmış:

- Efendimiz! Korkacak bir durum yok. Yalnızca bir öküz gördüm. Böğüren o imiş. İşittiğimiz ses onun sesi imiş.

Bunun üzerine aslan sormuş:

- Peki, güçlü bir öküz mü?

Dimne cevap vermiş:

- Hayır, güçlü filân değil. Yanına yaklaştım ve kendisiyle senli benli konuştum. Bana hiçbir şey yapmadı.

Aslan şöyle demiş:

- Onun bu güçsüz hâline bakıp onu küçümseme! Çünkü en güçlü rüzgâr, otlara zarar veremez ama en uzun hurma ağaçlarını yere devirir.

Dimne cevap vermiş:

- O konuda asla endişeniz olmasın! Ortada korkulacak bir şey yok! Ben onu size getirip emrinizdeki kullar arasına katabilirim.

Aslan:

- Pekâlâ, dediğini yapmak için sana izin veriyorum, demiş.

Bunun üzerine Dimne, hemen öküzün yanına gitmiş ve hiç çekinmeden ona şöyle demiş:

- Aslan, sizi huzuruna çağırıyor. Beni buraya, bu emri iletmem için gönderdi. Eğer onun yanına gider de ona itaat ederseniz, bu zamana kadar olan uzak kalmanızı başışlayacak. Eğer kabul etmezseniz, gidip durumu kendisine bildireceğim.

Şetrebe sormuş:

- Seni bana gönderen aslan kimdir, nerededir ve ne durumdadır?

Dimne cevap vermiş:

- Aslan, bizim efendimizdir ve bu ormanın hükümdarıdır. Onun emri altında birçok asker var.

Şetrebe, Dirne'nin aslanla ilgili sözlerinden korkarak şöyle demiş:

- Bana dokunulmayacağına dair söz verirsen, seninle birlikte gelirim.

Dimne, öküzü ikna ettikten sonra birlikte aslanın yanına gitmişler. Aslan, öküzü çok iyi davranmış, ona yakınlık göstermiş. Buralara ne zaman, nasıl ve niçin geldiğini sormuş.

Şetrebe de başından geçenleri bir bir anlatmış. Aslan ona:

- Burada benimle kal. Benim arkadaşım ol. Ben, seni yakınımda bulunan yardımcılarım arasına alırım ve sana yüce mevkiler veririm demiş. Öküz ise aslanı övmüş ve ona hayır duada bulunmuş. Zamanla aslan, öküzü daha da yakınına alarak ona sırlarını emanet etmiş, her konuyu öküzü danışmaya başlamış. Dimne, aslanın öküzü bu kadar yakın davranmasını kıskanmış. Kıskançlık, gün geçtikçe yerini kine bırakmış ve sonunda bu durumu en yakın dostu Kelile'ye açmış:

- Sevgili dostum! Öyle bir budalalık yaptım ki sorma! Aslanın sarayına girip ona yaranayım derken, yaptığım aptalca bir hareketle aslanın uzağında kaldım. Güya kendi bilgimi ve cesaretimi aslana göstermek için onun yanına Şetrebe'yi getirdim. İkisi arasında sağlam bir dostluk başladı ve bu dostluk gün geçtikçe arttı. Ama onların dostlukları arttıkça ben kendi mevkiimi kaybettim.

Kelile sormuş;

- Peki, ne yapmayı düşünüyorsun? Kararın nedir?

Dimne cevap vermiş:

- Ben, aslanın yanında eskisinden daha iyi bir mevki elde etme hevesinde değilim. Fakat aslanın yanındaki eski mevkiimi tekrar elde etmek istiyorum. Eskiler demişler ki: "Akıl sahibi insan, şu üç şeyden ders almalıdır: Birincisi; geçmişte uğradığı kâr ve zararı unutmayıp sürekli hatırlamalı. İkincisi; geçmişteki zararı, kâra çevirmeli ve

bu kârı iyi korumalı. Üçüncüsü de; gelecekte karşılaşabileceği kâr ve zararı düşünerek tedbirli hareket etmeli.”

Ben de aslanın yanında kaybettiğini mevkimi nasıl kazanacağımı düşündüm. Ot yiyerek güçlenen bu öküzün öldürülmesi gerektiğine inandım. Bunun için her yolu denemeliyim. Bu öküz yaşadığı sürece benim, aslanın yanında bir mevki sahibi olmam mümkün değildir. Bu öküzü öldürmenin, aslan için de iyi olacağını düşünüyorum. Çünkü bir öküze bu kadar güvenmek, aslanın şanına yakışmaz.

Kelile itiraz etmiş:

- Bu düşüncen doğru değil... Aslanın, öküzü kendisi ne yaklaştırmamasından ve onu mevki sahibi yapmasından dolayı şanına niçin noksanlık gelsin ki?... Hem öküz senden daha güçlü ve aslanın yanında iyi bir mevkiye sahip... Bu durumda sen, onun hakkından nasıl geleceksin?

Dimne şu cevabı vermiş:

- Dünyada büyük başarılar, akılla elde edilir. Sen, benim küçüklüğüme ve zayıflığıma bakma. Nice küçük ve zayıf kimseler vardır ki, zekâ ve deha sahibi oldukları için, güçlülerin başaramadığı işleri başarırlar. Tıpkı güçsüz bir karganın, zekâsını kullanarak güçlü ve zehirli bir yılanı karşı zafer kazanması gibi...

Kelile itiraz ederek:

- Öküz, sadece güçlü olup da akılsız olsaydı senin dediğin doğru olurdu. Oysa öküz, hem güçlü hem de akıl sahibi... Bu durumda senin elinden ne gelir? demiş.

Dimne şu cevabı vermiş:

Öküz, akıl ve güç bakımından senin dediğin gibi olsa da, benim kendisinden üstün olduğumu inkâr edemez.

Ben onu tavşanın, aslanı yok ettiği gibi yok edeceğim.

Bu masala karşılık Kelile demiş ki:

- Aziz dostum! Aslana zarar vermemek şartıyla, öküze dilediğini yapabilirsin. Bu öküz, aslana yakın olmakla sana da, bana da, hatta aslanın ordusunda bulunan birçok hayvana da zarar verdi. Öküzü ortadan kaldırmaya gücün yeterse bunu yap. Ancak aslana zarar vermemeye özen göster. Aslana herhangi bir zarar gelirse bil ki, bu bizim sonumuz olur.

Dimne bu sözleri işittikten sonra, uzun süre aslanın yanına gitmemiş. Uygun bir zamanı beklemiş. Bir gün aslanın yalnız kaldığını görünce, huzuruna çıkmak için izin istemiş. Aslan onu görünce:

- Bu kadar zamandır neredesin? Neden buralarda görünmüyorsun? Herhalde işlerin çok fazla olduğu için bize uğramıyorsun! demiş. Bunun üzerine Dimne, sessiz kalmayı tercih etmiş. Aslan, Dimne'nin sessizliğinden kuşkulananarak sormuş.

- Ne o, yoksa bir şey mi oldu?

Dimne:

- Hayır efendimiz, bir şey olmadı! demiş.

Aslan:

- Seni üzüntülü ve keyifsiz görüyorum. Bunun nedenini bana anlatmanı istiyorum, demiş. Dimne de anlatmaya başlamış.

- Efendimiz! Size nasıl anlatsam bilmem ki!... Siz erdemli ve bilgili bir hükümdarsınız. Sizin huzurunuzda, sizi üzecek sözler söylemekten çekiniyorum. Sizi üzmemek için bu zamana kadar bu konuda sessiz kalmayı tercih ettim.

Olup bitenleri öğrenmek için, aslanı iyiden iyiye bir merak sarmış. Dimne'den, olanları açık açık anlatmasını istemiş. Dimne, kaldığı yerden anlatmaya başlamış:

- Sizi üzecek bir söz söylemekten ne kadar çekindiğimi bilirsiniz. İyiliksever bir insan olduğumu ve sizi kendimden üstün tutduğumu da bilirsiniz. Belki size anlatacağım şeye inanmayacaksınız. Ama ben yine de size gerçekleri anlatacağım. Biz, yol yöntem bilmeyen cahil kimseleriz. Her ne kadar sizin yanınızda bulunmaya layık olmasak da, size gerçekleri söylemek zorundayız. Siz, bizim efendimizsiniz. Sizin için gerektiğinde canımızı bile feda etmemiz gerektiğinin bilincindeyiz. Bütün bunları şunun için söyledim: Geçenlerde, kullarınızdan özü sözü doğru bir kimse bana, üzücü ama önemli bir takım gerçekleri anlattı. Onlardan sizin haberiniz olsun istedim. Aslan, daha da heyecanlanarak:

- Seni dinliyorum. Herşeyi açık açık anlat! demiş. Dimne şöyle devam etmiş:

- Şetrebe, sizin hizmetinizde bulunan üst düzeydeki bazı kimselerle gizli gizli görüşüyormuş ve onlara, sizin aleyhinizde sözler söyleyip şöyle diyormuş: “Aslanla olan yakın dostluğum süresince, onun son derece korkak ve aptal birisi olduğunu farkettim. Korkup durduğunuz ve hizmet etmek için can attığınız aslan, bilgisini ve

zekâsını kullanmaktan aciz bir aptaldır. Pek yakında bir hesaplaşma olacak. Akıllı insanın nasıl davrandığını o zaman benden öğreneceksiniz.”

Efendimiz! Şetrebe'nin söyledikleri bunlarla sınırlı değil. O her konuda kendisini sizden üstün görüyor, sizi ortadan kaldırarak işlerin düzeleceğine inanıyor. Size olan bağlılığımı göstermek için, bunları söyleme gereğini duydum. İnsanların, akıllılar ve aptallar diye ikiye ayrıldığını sizler, bizden daha iyi biliyorsunuz. Akıllı insan, başına gelecek felâketleri önceden görür ve gerekli tedbirleri alır. Aptal kimse ise korkusundan olaylara müdahale edemez ve zamanın geçmesini bekler. Böylece kendi sonunu hazırlamış olur.

Dimne, masalı burada bitirince, aslan söze karışmış:

Demek istediğini anladım. Fakat öküzün beni aldatacağını ve bana tuzak kuracağını sanmıyorum. Çünkü ortada, bu şekilde davranmasını gerektirecek bir neden yok. Bu zamana kadar ben ona herhangi bir kötü davranışta bulunmadım. Aksine her zaman yanında oldum. Ona iyilik yaptım. İsteklerini ondan esirgemedim.

Aslanın bu sözleri üzerine, Dimne şöyle demiş:

- Efendimiz! Kötü niyetli bir kimse, istediği makamı elde edinceye kadar iyi niyetli ve dürüst gözüktür. Ama istediği makamı elde ettikten sonra, gerçek yüzünü gösterir ve kendisini o makama getirenin varlığından rahatsız olur; o kimseyi ortadan kaldırmadan rahat edemez.

Hükümdarlar için en hayırlı kimse, hükümdarına yardımcı olmak için gerçekleri açık açık söyleyen ve dalkavukluktan sakınan kimsedir. Yapılan işlerin en hayırlısı, sonucu iyi olanıdır. Övgünün en güzeli, iyi insanın ağzından çıkandır. Sözün en iyisi, hikmetli olanıdır. Ahlâkın en iyisi, insanı kötülükten alıkoyanıdır. Güvendiği bir dostunun, düşmanlık yapabileceğinden korkan bir kimse, başını yastık diye ateşe koyan kimseden daha tehlikeli bir duruma düşmüş olur. Başına gelmekte olan bir felâketi sezemeyen kimse, âciz ve akılsız bir kimsedir. Akıllı kimse işi ihtimale bırakmaz, eşeğini sağlam kazığa bağlar, odan sonra tevekkül eder.

Dimne'nin bu sözleri üzerine aslan şöyle demiş:

- Gururuma dokunacak ağır sözler söylüyorsun! Bunları benim iyiliğim için söylediğinden dolayı sabredeceğim. Ayrıca Şetrebe'den de çok fazla endişe duymuyorum. Her şeyden önce Şetrebe'nin bana herhangi bir zarar vermesi mümkün değildir. Çünkü o, ot yiyen bir hayvandır, bense et yiyen bir aslanım. O, her an bana yem olabilir.

Benim ondan korkmamı gerektirecek bir neden yoktur. Ben ona, kendi mülkümde huzur ve güven içinde yaşayacağına dair söz verdim. Ona birçok yardımda bulundum. Bu davranışımı değiştirirsem, kendi kendimle çelişmiş olurum. Sözünü tutmayan bir kimse durumuna düşmüş olurum. Bu ise kendi cahilliğimi kabul etmem anlamına gelir.

Bu sözlere karşılık Dimne demiş ki:

- Efendimiz! Aldanmak istemiyorsanız, iyice düşünüp öyle karar vermelisiniz. “O, ot yiyen bir hayvandır, her an bana yem olabilir.” diye kendinize çok güvenmeyin. Çünkü Şetrebe, kendi gücüyle sizin hakkınızdan gelemese bile, başkalarını kullanarak sizin hakkınızdan gelebilir. Karakterini, huyunu suyunu iyice tanımadığınız bir kimse size misafirlik teklifinde bulununca arkasını önünü iyice düşünmeden kabul ederseniz, zarara uğrama ihtimaliniz yüksektir. Bu durumda, bitin başına gelen sizin başınıza da gelebilir.

Kötü bir kimse, kötülük yapmaya karar verirse, kendi gücü yetmese bile başkalarının yardımıyla bu kötülüğü yine yapar. Siz, Şetrebe’den korkmayabilirsiniz, fakat sizin ordunuz içinde, onun size karşı kışkırttığı kimseleri dikkate almak zorundasınız. Yoksa yanılan ve yenilen siz olursunuz.

Bu sözlerden endişe duyan aslan, Dimne’ye sormuş:

- Bu durumda ne yapmamı tavsiye edersin?

Dimne cevap vermiş:

- Ağrıyan bir dişten kurtulmanın çaresi, onu ağızdan çıkarıp atmaktır. Midenin içinde, mideyi bulandıran gıdadan kurtulmanın çaresi istifra etmektir. Korku veren düşmandan kurtulmanın çaresi de onu öldürmektir.

Dimne’nin bu sözlerine karşılık aslan şöyle demiş:

- Senin bu sözlerin beni Şetrebe’den soğuttu. Artık onun, yanımda bulunmasını istemiyorum. Bu duygu ve düşüncelerimi en kısa zamanda kendisine de söyleyeceğim.

Daha sonra aslan, huzurundan ayrılması için Dimne’ye izin vermiş. Fakat Dimne, yalanlarının ortaya çıkmaması için, aslanın, Şetrebe ile konuşmasını istemediğinden ona şu sözleri söylemiş:

- Efendimiz! Şetrebe’yi çağırtmanız doğru olmaz. Bana kalırsa bu karar üzerinde tekrar düşünmelisiniz. Çünkü Şetrebe, bir şey sezerse, size saygısızlık yapabilir ve küstahça davranabilir. Hele bir de sizinle dövüşmeye kalkarsa, bunun hazırlıklarını

önceden yapmış olmasından korkarım. Ya da size kızıp emrinizden ayrılmaya kalkarsa, bu hareketin de sizi küçük düşürmesinden korkarım.

Bu sözlere karşılık aslan şöyle demiş:

- Hükümdar, iyice araştırmadığı ve işlenmiş olduğuna inanmadığı suçlardan dolayı bir kimseye ceza verirse hata etmiş olur. Onun için Şetrebe'yle görüşünce, onun hareketlerine dikkat edeceğim ve niyetini anlamaya çalışacağım.

Dimne şöyle karşılık vermiş:

- Efendimiz! Son derece dikkatli davranmalısınız. Şetrebe'nin, sizi gafil avlamasından korkarım. Zaten Şetrebe, huzurunuzda geldiği zaman, onun hareketlerinden, kötü bir işe teşebbüs etmek niyetinde olduğunu anlayacaksınız. Çünkü o sizin huzurunuzda beti benzi atmış bir şekilde, dizleri titreyerek girecek, sizin huzurunuzda durmadan etrafa bakacak, saldırmak istercesine derin derin soluyacak, dövmüşmek için bahane arıyormuş gibi boynuzlarını sağa sola sallayacaktır.

Bu sözler üzerine aslan:

- Tamam! demiş. Ona karşı dikkatli olurum. Eğer senin anlattığın gibi davranırsa, artık onun, düşmanım olduğundan şüphem kalmaz ve onu öldürürüm.

Dimne, aslanı bu şekilde kışkırttıktan sonra, aynı şekilde öküzü de aslan aleyhine kışkırtmak istemiş. Fakat aslanın haber almasından korkarak, kendiliğinden öküzün yanına gitmek istememiş ve aslana şöyle demiş:

- Efendimiz! Şetrebe'yle görüşüp onun sözlerini dinlemek ve niyetini anlamak için bu kulunuza izin veriniz.

Aslan da, Dimne'ye izin vermiş. Daha sonra Dimne, üzgün ve kırgın görünecek bir şekilde Şetrebe'nin yanına gitmiş.

Şetrebe, Dimne'yi görünce:

- Sevgili dostum, günlerdir nerelerdesin? Hiç arayıp sormaz oldun! demiş.

Dimne:

- Dostum ne sen sor ne ben söyleyeyim! demiş. Zalim bir hükümdarın yanında, her günüm zehir zemberek!. Huzur içinde geçirdiğim tek saat yok. Her geçen gün huzursuzluğum artıyor ve hayatımdan endişe duyuyorum.

Bu sözler üzerine Şetrebe:

- Söylediğin sözlerden, aslanı sevmediğin ve onda şüphelendiğin anlaşılıyor, demiş,

Dimne:

- Evet korkuyorum ve şüpheleniyorum, fakat kendi adıma değil, diye cevap vermiş.

Şetrebe sormuş:

- Peki kimin adına?...

Dimne:

- Sevgili dostum! demiş. Aramızdaki samimiyeti biliyorsun. Seni ne kadar sevdiğimi söylemeye bile gerek duymuyorum! Sözüne güvendiğim, dürüst bir kimsenin bana anlattıkları, günlerdir uykumu kaçırıyor.

Bunun üzerine Şetrebe, merakla sormuş:

- Duyduklarını, açık açık anlat lütfen!

Dimne anlatmaya başlamış:

- Aslan; geçen gün, meclisinde bulunan kimselere senin için: “Öküzün semizliği iştahımı kabartıyor. Artık onun yaşamasına gerek yok! Hayatına son verip, etini sizlere dağıtacağım!” demiş. Bu sözlerin, beni nasıl üzdüğünü anlatamam!... Aslanın, sana büyük bir plân kurduğunu anladım ve bunu sana haber vermek için buraya geldim.

Şetrebe, Dimne’nin bu sözlerini işitince, oldukça etkilenmiş ve kara kara düşünmeye başlamış. Kendisine yardımcı olmak ve dostluk kurmak amacıyla, Dimne’nin söylemiş olduğu bu sözlerle yürekten inanmış. Bir süre sonra kendine gelen Şetrebe, Dimne’ye şöyle demiş:

- Aslana ve onun yakınında bulunan kimselere karşı bu zamana kadar herhangi bir kötülükte bulunmuş değilim. Onları üzecek bir davranışta da bulunmadım. Birileri, aslanı tahrik etmek için, ona, benim aleyhimde yalan sözler söylemiş olmalı!... Yoksa aslan durup dururken bana niçin böyle bir kötülük düşünsün? Etrafında birçok çıkarıcı ve dalkavuk bulunan aslanın, dolduruşa gelmesini doğal karşılıyorum. Aslanın etrafında bir sürü kötü kimse var. Kötü kimselerle düşüp kalkan, iyilerden şüphelenmeye başlar. Bu da hatalı bir davranış olur.

Tıpkı hayal gören ördek gibi...

Evvel zaman içinde, bir ördek, suya yansıyan yıldızın parıltılarını balık sanırmış. Bu balığı avlamak için saatlerce uğraşmış. Günler süren denemeler sonunda, onun avlanamaz bir şey olduğunu anlamış.

Günlerden bir gün suyun içinde gerçek bir balık yüzyormuş. Ördek, bunun daha önce karşılaştığı göz yanılmalarından birisi olduğunu sanmış. Balığı avlayamayıp, elindeki fırsatı kaçırmış.

Aslan, hakkımda verdiği bu kararı, etrafındaki yalancı ve çıkarıcı kimselerin etkisinde kalarak vermişse, bunu aslanın adaletine ve hükümdarlığına yakıştıramam! Yok eğer böyle bir kararı, kendi isteğiyle veriyse buna hayret ederim! Çünkü aslan, bu zamana kadar benden hep dostluk ve dürüstlük gördü. Ben ona hiçbir zaman yalan söylemedim ve onu aldatmadım! Aslanın, her iki durumda da yanıldığını ve adaletsizlik yaptığını anlıyorum. Oysa adaletli ve akıllı bir hükümdar, etrafında bulunan kimselerin yalan söyleyebileceğini dikkate alarak etraftan duyduğu sözlerin doğruluğunu mutlaka araştırıp ondan sonra karar vermelidir. Kaldı ki, aslan; benim hatamı görmüş de olabilir. Ama niyeti iyi olan, vefalı bir kimse, elinde olmayarak işlediği hata yüzünden ölüme mahkûm edilmemelidir.

Bunları işiten Dimne şöyle demiş:

- Aslan, bu kararı, etrafındaki kötü kimselerin etkisiyle vermiş değildir. O, böyle bir kararı, hain ve zalim olduğu için vermiştir. Çünkü o, sanıldığı gibi cesaretli ve adaletli değil, aksine korkak ve zalim birisidir.

Ey Şetrebe! Şimdi bütün bunları bir tarafa bırakalım da, senin başına gelen bu felâkete bir an önce çare bulalım.

Bunun üzerine Şetrebe şöyle demiş:

Böyle bir haksızlığa karşı çare düşünemiyorum. Aslan beni öldürmeye ve etimi, etrafındakilere paylaştırmaya karar vermişse, ben ne yapabilirim ki?... Sonuçta, o et yiyen bir hayvan, bense ot yiyen bir hayvanım. Onun karar verdiği bir işi nasıl engelleyebiliriz ki?... Aslanın en büyük yanılgılarından birisi, etrafına çıkarıcı ve kötü kimseleri toplamış olmasıdır. Aslan iyi niyetli olsa bile, etrafında bu kimseler bulunduğu sürece, onun iyi niyeti fayda vermez. Günün birinde bu kötü kimseler, onu yok etmek isterler.

Tıpkı kurt, karga ve çakalın birlikte hareket ederek, devenin hayatına son vermeleri gibi...

Yani aslanın etrafındakiler, beni öldürmek için karar almışlarsa, bundan kurtuluş yoktur. Hatta aslan, onlar gibi düşünmese bile, bu bana yine de bir fayda getirmez. Taş,

sudan serttir ama su, taşın üstünden akarak onu aşındırır ve deler. Sözün de insan üzerindeki etkisi suya benzer, demiş.

Dimne sormuş:

- Peki bu durumda ne yapmayı düşünüyorsun?

Şetrebe cevap vermiş:

- Bu durumda canımı korumaktan başka çarem yok! Canımı korumak en doğal hakkımdır! Bu konuda kavga etmekten asla çekinmeyeceğim!

Şetrebe'nin bu sözlerine, Dimne itiraz etmiş:

- Başka çareler bulunduğu hâlde kendini tehlikeye atmak akıllıca bir davranış değildir. Akıllı kişi, kavgayı son çare olarak düşünür. Düşmanı zayıf görüp onunla kavgaya tutuşmak seni yanıltabilir. Akıllı insan, düşmanı zayıf bile olsa ona karşı ne yapmak gerektiğini düşünen kimsedir. Eğer düşmanın zayıflığına aldanır da onu hor görürsen, martı kuşu yüzünden deniz perisinin başına gelen senin de başına gelebilir, demiş.

Dimne bunları söyledikten sonra, ona da şöyle demiş:

- Bunları sana, aslanla savaşmanı uygun bulmadığım için söyledim.

Buna karşı Şetrebe şöyle demiş:

- Ben zaten aslanla kavga etmek niyetinde değilim. Ona karşı açıkça tavrı takınıp düşmanlıkta bulunmayacağım. Ondan, kötü bir davranış görmediğim sürece sakın ve olumlu tavrımı sürdüreceğim.

Dimne, Şetrebe'nin bu sözlerinden hoşlanmamış. Onu da aslana karşı tahrik etmeye başlamış:

- Sevgili dostum! demiş. Aslanın yanına vardığın zaman, onun iyi bir niyet içinde olmadığını anlayacaksın.

Şetrebe sormuş:

- Bunu nasıl anlayacağım? Dimne anlatmış:

-Aslanın huzuruna vardığın zaman onun, seni öldürmek için kuyruğunun üzerine oturur bir durumda beklediğini, senin gözlerinin içine baktığını ve gövdesini öne doğru çıkardığını göreceksin.

Şetrebe cevap vermiş:

- Eğer bu dediğin davranışları onda görürsem, ben de saldırırım.

Dimne, aslanla öküzü birbirlerine karşı kışkırttıktan sonra, kendinden emin bir şekilde Kelile'nin yanına gitmiş.

Kelile:

- Ne yaptın bakalım hırslı çakal? diye sormuş.

Dimne cevap vermiş:

- Tasarladığım plânı aynen uygulamaya koydum.

Daha sonra Kelile ve Dimne, aslanla öküzün yanına gitmiş, onların kavgasını izlemeye başlamış.

Şetrebe, aslanın huzuruna girer girmez onu, Dimne'nin anlattığı şekilde kuyruğunun üstünde oturur durumda görmüş. Bunun üzerine kendi kendine:

- Beni öldürmek isteyen bu aslana karşı kendimi korumak zorundayım, demiş.

Aslan da, öküzün davranışlarına bakınca, Dimne'nin kendisine anlattığı özellikleri görmüş. Hemen öküzün üzerine atılmış ve ikisi arasında kavga başlamış. İki taraf da kanlar içinde kalmış.

Aslanın, öküze yem olmamak için zorla karşı koymakta olduğunu gören Kelile, Dimne'ye:

- Gül, dikeniyile gül; deniz, dalgasıyla deniz; hükümdar, yardımcısıyla hükümdardır. Sana o kadar öğüt verdim ama sen ısrarla Şetrebe'yi öldürtmek istedin! Şimdi aslanın ne kadar zor durumda kaldığını görüyorsun! Sana doğruyu göstermek için verdiğim öğütler fayda etmedi! Papağana öğüt veren adamın durumuna düştüm, demiş.

Kelile, bu sözleri söyledikten sonra Dimne'ye şöyle demiş:

- İşte seninle benim durumum da buna benzemektedir. Sen, yalan dolanla uğraşmaya başladın. Aldatıp kötülük etmek düşüncesini benimsedin. Benim ikâzlarıma da kulak vermedin. Oysa bu türlü işlerden hayır geldiği hiçbir zaman görülmemiştir. Kurnaz ile budala masalı, bunun en açık örneğidir.

Kelile, bu masalı anlattıktan sonra Dimne'ye şöyle demiş:

- Sana bunu anlatmakla, kurnazlığın her zaman işe yaramayacağını göstermiş oldum. Senin takındığın tavır da bundan farklı değildir. Aklın sıra, hem kurnazlık yapıyorsun hem aldatıyorsun! Ama sonunda hep sen suçlu oluyorsun! Araya girip fesat çıkarıyorsun! Nehir suları, denizlere karışmadığı sürece tatlıdır. Aile bireyleri arasında fesat çıkaran olmadıkça, aile düzeni bozulmaz. Sen, şu anki durumunla iki yüzlü bir insansın ve zehir saçan yılanı benziyorsun! Ortalığı karıştırmaktan başka bir iş

yapmıyorsun! Senin durumunda olan bir insana, “Besle kargayı oysun gözünü” denir. Sen, böyle fesat çıkarmaya ve iki yüzlü davranmaya devam edersen, başına gelecek felâketten kurtulamazsın! Şu kavganın nedeni sensin! Oysa sen, ne aslandan bir kötülük gördün ne de Şetrebe’den... Ama onlara kötülük yaptın! Onları birbirine düşündün! Onların kanına girdin! Akıllı bir insan gibi davranmıyorsun! Aslan, sana iyi bir makam verdiği hâlde, sırf kıskançlıkların yüzünden fesat çıkardın! Sen, iyiliğe karşı kötülükle davrandın! Sana iyilik yapanlara teşekkür yerine nankörlük ettin! İçine düştüğün durum, demirleri yiyen farelere ne kadar benziyor! Vefasız kimseden hayır gelmez! Dost, vefalı olur! Vefasız olan dost olamaz! İyiliğe karşı nankörlük etmek, akılsız kimseye yakışan bir davranıştır. Akılsız dost, akıllı düşmandan tehlikelidir.

Ahmaklarla düşüp kalkan ahmak olur. Rüzgâr; güzel kokulu bahçelere uğrarsa, güzel kokular yayar. Kır atın yanında duran ya huyundan kapar ya suyundan... Sen iyilik gördüğün kimselere, iyilikte bulunmadın! Herkes tarafından fesatçı ve dolandırıcı bir kimse olarak tanındın! Senin yanında bulunan ve seninle dost olanların iyi bir davranışta bulunmasını beklemek boşunadır, demiş.

Kelile, Dimne’ye bu sözleri söylerken aslan, öküzün işini çoktan bitirmişti. Aslan, öküzü öldürdükten sonra, niçin böyle bir harekette bulunduğunu kendi kendine düşünmeye başlamış:

- Şetrebe’yi öldürmekle iyi etmedim, vicdanım rahat değil! Belki de onun hiç suçu yoktu!...Belki de bir iftiraya kurban gitti!... demiş.

Yaptığından son derece pişmanlık duymuş... Aslanın, öküzü öldürdüğünü gören Dimne, Kelile’nin yanından ayrılarak aslanın yanına yaklaşmış:

- Zaferinizi tebrik ederim efendim! Kavgadan galip çıkmanıza rağmen niçin üzüntülüsünüz? demiş.

Aslan cevap vermiş:

- Şetrebe, akıllı, dirayetli ve iyi niyetliydi. Onu haksız yere öldürdüm!

Dimne itiraz etmiş:

- Hayır! demiş. Onu öldürdüğünüz için zerre kadar üzüntü duymayın! Onun zararı, faydasından daha çoktu. Büyük hayırlar için küçük şerler işlenir. Kangren olmuş bir parmak kesilmelidir. Kesilmezse daha sonra bütün bir vücut iş görmez duruma gelir. Tıpkı bunun gibi siz de, etrafa zararı dokunan bir öküzü haddini bildirdiniz!

Aslan, Dimne'nin bu sözlerine cevap vermemiş ama bir süre sonra Dimne'nin yalan söylediğini ve iki yüzlü davrandığını öğrenince, yargılanmak üzere hapsedilmesini emretmiş.

Aslanın, Şetrebe'den sonra en çok güvendiği kaplandı. Kaplan, bir akşam, aslanın yanına gitmiş, geç saatlere kadar orada kalmış. Gece yarısı evine gitmek üzere oradan ayrılmış. Kaplanın yolu, Kelile ve Dimne'nin oturdukları yerin yakınından geçiyormuş. Oradan geçerken bunların konuşmalarını işitmiş ve kapının önünde durarak onların konuşmalarına kulak vermiş. Kelile, Dimne'yi azarlıyor, kurnazlık yapmaya ve yalan söylemeye kalkıştığı için bozgunculuğunu ve yalancılığını yüzüne vuruyormuş. Kelile, Dimne'ye ağır sözler söylüyor, Dimne de, bunlara cevap veriyormuş. Kaplan, bu kavganın sonucunun nereye varacağını merak etmiş. Onları, dikkatle dinlemeye başlamış.

Kelile şöyle diyor:

- Sen ağır bir sorumluluk yüklendin ve büyük bir günah işledin. Böylece, içinden çıkılması zor bir durumda kaldın. Sonunda da aslana, Şetrebe'yi öldürttün. Aslan, bir gün senin gerçek yüzünü ve niyetini anlayacak. O zaman aslanın elinden kurtulamayacaksın. Bu yalancılığınla ve iki yüzlülüğünle artık bundan sonra kendine ne bir yardımcı bulabilirsin ne de bir dost!... Bundan sonra artık seninle olan dostluğumu ben de kesiyorum. Seninle hiçbir şekilde, hiçbir sırrımı paylaşmayacağım! Atalarımız şöyle demiş: "Sevmediğin kimseden uzak dur!" Ben de, senden uzaklaşmakla, hayırlı bir iş yapacağıma inanıyorum. Bu sayede hiç olmazsa, aslanın sana karşı duyduğu şüphe ve öfkenin ortaya çıkaracağı olaylardan emin olurum.

Kaplan, bu sözleri dinledikten sonra hemen geri dönmüş ve aslanın annesine gitmiş. Ondan, sır saklayacağına dair kesin söz aldıktan sonra, Kelile ve Dimne'den işittiği sözleri anlatmış. Aslanın annesi, sabahleyin aslanın yanına gitmiş. Onun, Şetrebe'yi haksız yere öldürttüğü için son derece üzgün ve kederli olduğunu görmüş. Dayanamayıp aslana sormuş:

- Oğlum! Niçin bu kadar kederlisin? Seni bu kadar üzen olay nedir?

Aslan, annesine şöyle cevap vermiş:

- Sevgili anneciğim! Şetrebe'yi haksız yere öldürttüğüm için çok üzgünüm. O iyi bir arkadaş ve samimî bir dost idi. Onun arkadaşlığından hiçbir zaman zarar görmedim.

Onun öğütlerinden çok yararlandım. O, bana zarar verecek hiçbir işin içinde olmadı. Buna rağmen ben, Dimne'nin dolduruşuna gelerek büyük bir günah işledim.

Bu sözlere, aslanın annesi şöyle cevap vermiş:

- Senin bu sözlerin, bir kimsenin kendi nefesine söyleyebileceği en ağır sözlerdir; Sen, öküz aleyhinde kesin bir bilgi edinmeden ve kanaat sahibi olmadan onu öldürme ye nasıl cesaret ettin? Bu, akıllı kimselere yakışan bir davranış değildir. Sır saklamanın ne kadar önemli, sırrı açığa vurmanın ise ne büyük bir sorumluluk olduğunu bilmeseydim, sana bütün gerçekleri olduğu gibi anlatırdım.

Aslan, annesine şöyle demiş:

- Sır saklamak elbette önemlidir. Eğer sakladığın bu sırrın açıklanması benim için faydalı olacaksa, bu sırrı bana anlatmanı isterim.

Bunun üzerine aslanın annesi, kaplanın adını vermeden ondan öğrendiklerini, aslana bir bir anlatmaya başlamış;

- Ben gerçi sır saklamanın ne denli önemli olduğunu biliyorum, demiş. Fakat senin yararına olacak bir konunun, sır olarak kalmasını uygun bulmuyorum. Onun için bildiklerimi sana anlatacağım. Bunları sana söylediğim için bazı kimselerin zarar göreceğini de biliyorum. Fakat devlete ihanet, zararların ve suçların en büyüğüdür. Bazı düşüncesiz ve iki yüzlü kimselerin, akıllı ve güçlü kimseleri ortadan kaldırmak istemelerine seyirci kalmak, suça ortak olmak demektir.

Annesinin bu sözleri üzerine aslan, askerlerini çağırtmış. Onlar da bu çağrıya uyup hemen gelmişler. İçlerinde Dimne de varmış. Aslanın askerlerinden oluşan büyük bir meclis kurulmuş. Dimne, mecliste bulunanlardan birine, aslanın niçin kederli olduğunu sormuş. Bunu işiten aslanın annesi, Dimne'nin gözlerinin içine bakarak cevap vermiş:

- Aslanın üzüntüsünün nedeni, senin gibi bir yalancının hâlâ yaşıyor olmasıdır. Sen işlediğin bunca kötülük ve suçtan sonra bir saniye bile yaşamak hakkına sahip değilsin. Aslanın en büyük arzusu, senin varlığını bir an önce ortadan kaldırmaktır. Sen nasıl ki, Şetrebe'nin varlığından rahatsız olup aslana onu öldürttüysen, şimdi de aslan, senin varlığından rahatsız olup seni öldürtmek istiyor. Nefeslerinin sayılı olduğunu bilmiş ol!

Bu sözlere karşılık, Dimne şöyle cevap vermiş:

- Denilir ki, “Şu gök kubbede söylenmedik söz yoktur.” Eskiler, kendilerinden sonra gelenlere söyleyecek söz bırakmamışlar. Bir insan, hangi konuda titiz olursa, Allah o kimseyi, titiz olduğu konuda imtihan eder. Kötülükten uzak durmaya çalışan insan, başına gelecek her türlü kötülüğe boyun eğen insandan daha çok kötülüğe uğrar. Benim bütün amacım aslan ile ordusu arasında huzur ve güveni sağlamak idi. Ben, kötü kimselerle düşüp kalkmaması için aslanı uyarmaktan başka bir şey yapmadım. Çünkü kötü kimselerle düşüp kalkan birisinin, kendine kötülük yapmış olacağını bilirim. Ben sadece aslana yardımcı olmaya çalıştım. Fakat benim bu iyiliğimin kıymeti bilinmedi. İyilik yapmaya çalıştığım kimselerden kötülük görmek beni üzüyor. Ben de artık dervişler gibi bir köşeye çekilip kimsenin işine karışmayacağım.

Dervişler, iyiliğin takdir edilmeyeceğini bildikleri için bir köşeye çekilirler ve kimseden karşılık beklemezler. Yalnızca Allah’tan yardım ve bağışlanma dileyerek, O’nun rızasını kazanmaya çalışırlar. Çünkü Allah, iyilik ve güzelliklere hakkıyla cevap verir. Bir derviş, iyiliğinin karşılığını Allah’tan beklemek yerine dünyadaki bir kimseden beklese, yoksulluğa uğramış olur. Allah, yalnızca kendisinden yardım ve karşılık bekleyenleri sever. Önemli olan, karşılık beklemeden iyilik yapmak, temiz ve doğru bir hayat yaşamaktır. Ben doğru bir iş yaptığıma inanıyorum. Buna inanmak istemeyenler varsa, suçlu onlardır. Bu sözleri, ölümden korkup da söylediğimi sanmayın! Çünkü sonuçta her canlı ölümlüdür. Ölüm istenilmez ama ondan kurtulmanın da çaresi yoktur. Kısacık bir hayatta, üç gün daha yaşamak için, yalan söylemeye değmez. Bendenizin, yüz canı olsa hepsini size feda etmeye razıyım!

Dimne böyle konuşurken, mecliste bulunanlardan biri söze karışmış:

- Hayır!... Bu sözlere inanmıyoruz. Bu sözleri söyleyen kimse, hükümdarı sevdiği için söylemiyor. Kendini kurtarmak ve nefsinin savunmasını yapmak için bunları söylüyor!

Dimne bu sözlere şöyle cevap vermiş:

- Nefsimin savunmasını yapmam, yadırganacak bir davranış olmasa gerek. Çünkü insana en yakın varlık nefsidir. Nefsine zulmeden, kendine zulmetmiş olur. Bu ise

doğru bir davranış değildir. Nefsimin savunmasını ben yapmazsam kim yapar?... Bu itirazın ardında bir kıskançlık ve kötü niyet seziyorum. Mecliste bulunanlar da sanırım bunun farkındalar. Bu itirazın sahibi, kendi nefsine düşman olduğuna göre, başkalarına

da ancak düşmanlık gösterebilir. Böyle kimseler, hükümdarın meclisinde bulunmaya değil, en âdi hayvanların arasında yaşamaya lâyıktır.

Dimne'nin bu savunmasını dinleyen asker, suratını asarak, kızgın bir şekilde meclisi terk etmiş.

Söylenenleri büyük bir dikkatle dinleyen aslanın annesi, Dimne'ye şöyle demiş:

- Utanmaz, sahtekâr çakal!... Konuşmaya gelince ne de güzel beceriyorsun!... Kendini savunmak için kırk dereden su getiriyor, lâfı ne de güzel dolandırıyorsun!...

Dimne bu sözlere karşılık şöyle demiş:

- Siz, bana karşı önyargılı davrandığınız için, ben ne kadar doğru söylesem de inanmayacaksınız. Israrla gerçekleri söylemek istememe rağmen, hükümdarı aleyhime kışkırtmaya kararlısınız. Ne kadar büyük bir talihsizlik içinde olduğumu, şimdi daha iyi anlıyorum. Bundan sonra söyleyeceklerimin bir şey değiştirmeyeceğine inanıyorum. Hükümdarın meclisinde bulunanların da, karnı tok sırtı pek olduğu için, onlar da benim uğradığım bu haksızlık karşısında tek bir söz bile söylemiyorlar.

Aslanın annesi tekrar söze karışarak, meclistekilere şöyle demiş:

- Bu sözlere zerre kadar inanmayınız. Bunları söyleyen çakalın, özrü kabahatinden büyük olmasına rağmen hâlâ ısrarla kendini savunuyor. O, bu zamana kadar bu ülkede yetişen en büyük sahtekârdır! Söylediği sözlerde, zerre kadar doğruluk payı yoktur!

Dimne, tekrar araya girerek şöyle cevap vermiş:

Siz böyle konuşmakla, bana haksızlık ettiğinizin farkında mısınız? Aslanı, benim aleyhime kışkırtmakla iyi bir iş yaptığınızı mı sanıyorsunuz? Eğer o, sizin kışkırtmalarınızdan etkilenerek hakkımda yanlış bir karar verirse, onun işlediği bu günahın tek sorumlusu siz olursunuz! Sonuçta haksızlığa uğrayana bir şey olmaz. Ama haksızlık yapan, ömür boyu vicdan azabından kurtulamaz.

Ben her fırsatta hükümdarla ordusu arasında huzur ve güveni sağlamak için çaba harcadım. Bu çabam, benim hayatıma mal olsa bile, yaptığım işten dolayı yine pişmanlık duymayacağım!

Aslanın annesi kızarak:

- Hain sahtekar! Hangi yüzle bu sözleri söyleyebiliyorsun? Özrün kabahatinden büyük! Hem kel hem fodulsun! demiş.

Dimne tekrar söz almış:

- Ben hain değilim! Bu zamana kadar hükümdarın hangi sırrını açıkladım? Toprağından ne kadarını sattım?

Aslanın annesi tekrar çıkmış:

- Yalancı düzenbaz! Söylediğin yalanların cezasını elbette çekeceksin! Sözlerini böyle süsleyip püsleyerek ve kendini açındırarak hiçbir zaman yalanlarını örtbas edemeyeceksin!

Dimne cevap vermiş:

- Ben yalancı değilim! Yalancı; olmayan şeyi olmuş gibi, yapılmayan şeyi yapılmış gibi söyler! Ben, yaptıklarımı ve yapmadıklarımı apaçık söylüyorum! Herhangi birisine karşı yalan söylemek zorunda değilim!

Sonunda aslanın annesi dayanamayıp:

- Bu mecliste bulunan erdemli ve bilgin kimselerin, sana gereken cezayı vereceklerine inanıyorum, demiş ve meclisten kalkıp gitmiş.

Bu konuşmaları işiten aslan, annesi kalkıp gittikten sonra Dimne'yi mahkemeye vermiş. Hakim de, Dimne'nin hapsedilmesini emretmiş. Ardından Dimne, boynuna bir ip geçirilerek hapse götürülmüş.

Dimne'nin hapse atıldığı haberi, gece yarısı Kelile'ye ulaştırılmış. Kelile, bu haberi alır almaz, gizlice Dimne'nin yanına gelmiş. Dimne'yi eli kolu bağlı, perişan bir durumda görünce kendini tutamayıp ağlayarak şöyle demiş:

- Yalan söylemek, başkalarını aldatmak ve söz dinlememek yüzünden bu duruma düştün. Başına gelenler konusunda sana defalarca öğütte bulunmama rağmen, söylediklerimin hiçbirine kulak vermedin. Senin bu duruma düşmemen için, elimden gelen her şeyi yaptım ama sonuç vermedi. Eğer sana güvenip de, senin yaptıklarını yapmış olsaydım, ben de aynı duruma düşmüş olacaktım. Sen kendini beğendin, gurura kapıldın. Sana türlü türlü örnekler verdim. En büyük bilginlerin sözlerini hatırlattım. Fakat beni dinlemedin. Eskiler şöyle demiş: “Düzenbaz, eceli gelmeden ölür.”

Bunun üzerine Dimne:

- Doğru söylüyorsun! Yerden göğe kadar haklısın Fakat işlediği bir suç yüzünden cezaya çarptırılan bir kimse, bu cezasından dolayı ümitsizliğe düşmemelidir.

Haklısın! Doğru söylüyorsun ama işlediğin suç çok büyük! Aslan, bunu senin yanına bırakmaz ya bunu sana hayatınla ödetir, demiş.

Kelile, Dimne'yle hapishane parmaklıkları arasında bunları konuşurken az ötede bulunan kaplan, can kulağıyla söylenenleri dinliyormuş. Kelile'nin, Dimne'ye siteminden; Dimne'nin, kendi suçunu itiraf etmesine kadar, bütün konuşulanları duymuş. Kelile, bu konuşmadan sonra kalkıp evine gitmiş. Ertesi sabah aslanın annesi, oğlunun yanına giderek ona şöyle demiş:

- Ev hayvanların hükümdarı, ormanın efendisi! Dün, yerinde karar vererek, Allah'ı ve kullarını hoşnut ettin! Bu kararında durmanı arzu ediyorum. Eğer bu kararına ters bir harekette bulunacak olursan, bu yaman bir çelişki olur ve sana yakışmaz. Biliyorsun, bizim adetlerimize göre, bir kimse kötülükten korunma konusunda ciddiye göstermeli ve suç işleyen bir kimsenin suçunu savunmaya kalkmamalıdır.

Aslan, annesinin bu sözlerini işitince, yargı işleriyle meşgul olan kaplanı ve müfettişlik görevini üzerinde bulunduran sırtlanı çağırıp şöyle demiş:

- Adil bir mahkeme kurulsun! Yediden yetmişe bütün halkı da çağırın! Herkes, her şeyi açıkça görsün! Dimne'nin durumu ile yakından ilgilensinler! Dimne'nin suçlu olup olmadığını araştırınlar. Sözlerini mahkeme zabıtlarına geçirsinler. Sizler de, durumu bana günü gününe, rapor edin!

Kaplanla sırtlan, bu sözleri dinledikten sonra:

- Efendimizin küçük bir işareti bizim için emirdir, baş üstüne! demişler ve aslanın yanından ayrılmışlar.

Mahkeme kurulduktan sonra hakim, Dimne'nin mahkemeye getirilmesini emretmiş. Dimne de getirilmiş ve halkın karşısına oturtulmuş.

Dimne'nin mahkemeye getirilişinden sonra, mahkemenin reisi yüksek ve tok bir sesle durumu anlatmaya başlamış:

- Değerli arkadaşlar! Hükümdarımız olan aslan, Şetrebe'nin öldürülmesinden beri sıkıntılı günler yaşıyor. Üzüntüsü her geçen gün artıyor. Çünkü aslan, Şetrebe'yi haksız yere öldürdüğüne ve Dimne'nin dolduruşuna geldiğine inanıyor. Onun için bu meclisi ve hakim heyetini kurmaya, Dimne'nin durumunu araştırmaya karar verdik. İçimizde, Dinme hakkında iyi ya da kötü herhangi bir bilgiye sahip olanlar, bütün bildiklerini burada çekinmeden söylesinler. Çünkü onun hakkında doğru karar verebilmemiz için birtakım bilgiler toplamak zorundayız. Hiçbir delile dayanmadan, duygularımızın etkisi altında kalarak hareket etmek, istenilmeyen sonuçlar doğurabilir.

Bunu önlemek için sizlerin bilgisine başvurmak istiyorum. Haksız yere vereceğimiz kararla, hükümdarımızı tekrar üzmemeliyiz, demiş.

Bunun üzerine bir hakim söz alarak şunları söylemiş:

- Değerli arkadaşlar! Mahkeme reisinin sözünü tutun! Dimne hakkında ne biliyorsanız açık açık anlatın! Biz, üç nedenden dolayı bu konuda titiz davranmak istiyoruz.

Birincisi; onun yaptığı küçümsenmemeli ve önemsiz sayılmamalı. Çünkü o, yalan dolanla bir masumun kanına girdi. Bu büyük bir günahdır. Bu bakımdan böyle bir suçu işleyen kimse hakkında bir şeyler bilip de söylemeyen, suça da cezaya da ortak olmuş dernektir.

İkincisi; suçluya, suçunu itiraf ettirmektir. Böyle bir davranış, onun hakkında da bizim hakkımızda da hayırlı sonuçlar doğurabilir. Bu sayede hükümdar ile halk bazı gerçekleri düşünme fırsatı bulur. Bizler de böylece doğru karar vermiş oluruz.

Üçüncüsü; suçlu ve kötü kimselere arka çıkılmamış ve bunların başkalarıyla olan dostluklarına set çekilmiş olur. Onun için bu suçlu hakkında kim ne biliyorsa söylesin! Bildiklerini saklayan kimseler, gerek bu dünya da gerekse öte dünyada sıkıntıdan kurtulamazlar. Böylece halkın ve Hakk'ın huzurunda suçlu durumuna düşmüş olurlar.

Halk, söylenenleri dinledikten sonra bir süre sessiz kalmış.

Dimne söz alıp şöyle demiş:

- Niçin herkes birden sustu? Bildiğiniz ne varsa açık açık söyleyin! Ama şunu da unutmayın ki, her sözün bir cevabı vardır. Ağızdan çıkan hiçbir şey boşa gitmiyor. Eğer sizden biriniz, görmediği ve bilmediği şey hakkında bir söz söylerse, bilmediği bir şey hakkında bilirim diyen hekimin durumuna düşmüş olur. Sizin içinizde de, hileye başvuranlar ve haddini aşanlar aynı duruma düşmeye mahkûm olur. Söylediği söz yüzünden ceza çeken çok insan görülmüştür. Sözü söylemeden önce çok düşünmelidir. Düşünmeden konuşmak delilere mahsustur. Benim hakkımda ne biliyorsanız söyleyin ama bu gazez ve kine dayanmasın!

Dimne'nin bu sözlerini, domuzların reisi can kulağıyla dinliyormuş. Bu reis, bir kimsenin şekil ve davranışlarına bakıp o kimsenin karakterini anlama konusunda uzmanmış. Dimne'nin konuşmasını can kulağıyla dinlerken, şekil ve hareketlerini de titizlikle incelemiş. Aslanın yanındaki yüksek mevkiine ve itibarına güvenerek meclis

başkanından söz hakkı istemiş. Kendisine izin verilmesi üzerine, meclistekilere hitaben şöyle demiş:

Ey bu ülkenin en itibarlı, en şerefli ve en tarafsız kimseleri! Lütfen, söyleyeceklerimi dikkatle dinleyip düşünün! Eskilerin, “sima ilmi” dedikleri bir uzmanlık alanı vardı. Eskiler, bir kimsenin yüzüne bakıp o kimsenin karakteri hakkında hüküm verebilirdi. Sizin gibi üstün yeteneklere ve özelliklere sahip şerefli kimseler, bu konuda titiz davranırlarsa başarılı olabilirler ve küçük şeylerden büyük manalar çıkarabilirler. Lütfen, huzurunuzda bulunan Dimne’nin yüz şekline ve hareketlerine dikkat edin! Onun, büyük bir sahtekâr ve dolandırıcı olduğunu, ikiyüzlü davrandığını hemen anlayacaksınız.

Meclis başkanı, domuzların reisine hitaben:

- Ey domuzların reisi! Senin, az önce söylediğin özelliklere sahip olduğunu, ben ve bu mecliste bulunanlar biliyor. Bu sanığın yüz şeklinde ve davranışlarında ne tür özellikler gördüğünü bize anlatır mısın? demiş.

Domuzların reisi de Dimne’yi çekiştirmeye başlayarak şöyle demiş:

- Az önce size sözünü ettiğim ilim dalına göre sol gözü, sağ gözünden küçük olan ve bu gözü durmadan seğiren, burnu sağ tarafa eğik olan bir kimse kötüdür, yalancısıdır, düzenbazdır ve günahkârdır!

Bu sözleri işiten Dimne, hemen cevap vermiş:

- Ey çirkin domuz! Baştan ayağa pislik içinde olduğun hâlde, niçin içi dışı temiz birisi hakkında iftirada bulunuyorsun? Bu kadar değerli kimsenin huzurunda bir iddia ortaya attın! Beni ısrarla suçluyorsun! Ama bunu ispat etmeye bir türlü yanaşmıyorsun. Oysa iddia ispatı gerektirir. İspat edemediğin iddia, iftira olur. Senin rezilliklerini ve pisliklerini yalnız ben değil, cümle âlem biliyor. Bunların bazılarını bu topluluk huzurunda söylemeye utandığım için geçiyorum. Sen, aslanın sofrasında bulunmaya lâayık değilsin! Hükümdarımız, senin bu pis ve rezil durumunu bilseydi, seni bir dakika bile yanında tutmazdı. Senin ne bir mesleğin var ne de hayırlı bir işin!... Bu zamana kadar senden fayda görmüş bir kimse varsa çıksın ortaya!...

Sen çıkarıcı bir yaratıksın! Hükümdarın itibarını zedelemekten ve sofrasını kirletmekten başka bir işe yaramazsın!

Domuzların reisi, bu sözler karşısında donup kalmış ve Dimne’ye:

- Bunları bana mı söylüyorsun sersem çakal? demiş.

Dimne:

Evet, sana söylüyorum pis yaratık! Suratına bakanın iştahı kaçıyor! Söylediklerimin aksini iddia edebilir misin? demiş.

Domuzların reisi, duydukları karşısında gözyaşlarını tutamamış, meclisin huzurunda, kahrından hüngür hüngür ağlamış.

Domuzun ağlaması üzerine Dimne:

- Ağla rezil, çirkin yaratık! Senin gülmeye hakkın yok! Merak etme, en kısa zamanda senin pis bir yaratık olduğunu anlamayan kalmayacak ve hükümdarımız da seni, yanından uzaklaştıracak, demiş.

Aslan, bütün bu olup bitenleri, tarafsız bir gözle anlatma görevini, mecliste bulunan bir çakala vermiş. Aslan, çakalın dostluğuna ve samimiyetine güveniyormuş. Çakal, mecliste olup bitenleri anlatmak üzere, aslanın yanına gelmiş.

Aslan, çakalın anlattıklarını dinledikten sonra, domuzu görevinden ve yanından uzaklaştırmış, Dimne'nin de tekrar hapse götürülmesini emretmiş.

Mahkeme sona erdiğinde, akşam vakti yaklaşmaktaymış. Tutanaklar, kaplana onaylatıldıktan sonra meclis dağılmış.

Aslanın hizmetinde bulunan ve onun yanında iyi bir mevki sahibi olan Reyhanek isimli bir çakal varmış. Bu çakal, Kelile'nin yakın dostuymuş. Reyhanek, bir gün Kelile'nin hastalandığını duymuş ve hemen ziyaretine gitmiş.

Kelile'ye, "Geçmiş olsun!" dedikten sonra, hastalığının nedenini sormuş. Kelile de:

- Dimne'nin başına gelen felâketler beni çok yıprattı. Ne ayakta duracak gücüm, kaldı ne tek lokma yiyecek iştahım!... demiş!

Reyhanek, Kelile'den izin isteyip ayrılmış. Birkaç gün sonra da Kelile'nin öldüğünü haber almış. Durumu hemen Dimne'ye iletmış. Dimne, bunu duyunca çok üzölmüş, gözyaşlarını tutamamış. Reyhanek, Dimne'yi yatıştırmak istemişse de başaramamış. Dimne ağlayarak Reyhanek'e şöyle demiş:

- Biricik arkadaşım olan Kelile'nin ölümünden sonra yaşamamın çok fazla anlamı olmadığını düşünüyorum.

Birdenbire dünyaya ait her şeyden soğudum. Kendimi büyük bir boşlukta hissediyorum. Gerçek bir dostun ölümü meğher ne büyük bir kayıpmış. Galiba hayatı, biraz da dostlar yaşanır kılıyor!... Tek tesellim, ölümünden sonra onu hatırlayabileceğim

senin gibi samimî bir dostun olmasıdır. Senin iyiliğin ve dostluğun bana hep onu hatırlatacak. Senden bir isteğim olacak:

- Kelile'yle bu zamana kadar çalışıp elde ettiğimiz serveti bana getirebilir misin?

Reyhanek kabul etmiş ve Kelile'nin servetini Dimne'ye getirmiş. Dimne bu servetin yansını Reyhanek'e vermiş ve şöyle demiş:

- Sen aslanın yanına destursuz girip çıkabiliyorsun. Onun yanında önemli bir mevkiye sahiptin. Aslan sana sonsuz güven duyuyor. Onun yanına giriş çıkışlarında, konuşulanlara kulak ver! Benim durumum gündeme geldiğinde kim, ne diyor dikkat et!

Özellikle aslanın annesi benim hakkımda ne diyor, neler düşünüyor ve aslan, annesinin bu sözlerinden ne kadar etkileniyor? Bütün bunları bana anlatman karşılığında sana bu serveti veriyorum.

Reyhanek, kendisine verilen serveti kabul edip evine taşımış. Ertesi günü sabah, aslanın hizmetinde bulunan hayvanlar sarayın bahçesinde toplanmışlar. Aslan, kendisiyle görüşmek isteyenleri kabul etmeye başlamış. Önceki gün Dimne'yi yargılayan mahkeme heyeti, aslanın huzuruna çıkmış, durumu arz etmiş. Aslan, tutanaklara baktıktan sonra okunmasını emretmiş. Okunanları dinleyen annesi, çığlıklar atarak bağırıp çağırmaya başlamış.

Aslan, annesine:

- Anneciğim, sakın ol lütfen! Ortada tehlikeli bir durum varsa bana söylemekten çekinme! Ben de ona göre tedbirimi alayım, demiş.

Annesi, aslana:

- Ah sevgili oğlum benim! Sana daha önce söylemedim mi bunları? demiş.

Sen, iyilikle kötülüğü birbirinden ayırt edemiyorsun!

Sana sunulan bu tutanaklar gerçeği yansıtmıyor! Dimne denen o hain çakalın yalancılığını ve iki yüzlülüğünü duymayan mı kaldı? Sen hâlâ tereddüt yaşıyorsun! Ben, senin hayatından endişe ediyorum. Bugün haksız yere Şetrebe'yi öldürten, yarın haksız yere bir başkasını da öldürtür, hatta seni bile!...

Annesi, aslana epeyce sert sözler söyledikten sonra çıkıp gitmiş. Reyhanek de doğruca Dimne'nin yanına koşmuş. İkisi birlikte konuşurken, gardiyan gelip Dimne'yi mahkemeye götürmüştü. Dimne'nin sanık sandalyesine oturmasıyla birlikte mahkeme duruşması da başlamış.

Hakim, Dimne'ye şu sözleri söylemiş:

- Ey Dimne! Özü, sözü doğru kimseler tarafından hakkında bilgi edindik. Artık seninle daha fazla uğraşmak niyetinde değiliz. Senin adına söylenecek sözler söylendi. Biz durumu, tutanak hâlinde hükümdara sunduk. Senin durumun, tutanaklarda açık seçik ifade edilmesine rağmen, hükümdar yine de incelemeyi sürdürmemizi istiyor.

Dimne, bu sözler üzerine şöyle cevap vermiş:

- Ey hakim! Hakkımda verilen karar adil değildir. Taraflı davranıldığını düşünüyorum! Adalet er geç yerini bulacaktır. Benim mazlum olduğumu bilmelisiniz. Siz, taraflı davranırsanız, bunun cezasını bir gün mutlaka çekersiniz!

Hakim, Dimne'ye şöyle cevap vermiş:

- Ey çakal! Güzel söylüyorsun, doğru söylüyorsun ama şunu unutma ki, biz eldeki delillere göre hüküm vermek zorundayız. Kalplerden geçeni bilmek bizim işimiz değil!... Sen eğer suçlu olmadığına inanıyorsan bizim, senin hakkında delil toplamamızdan korkmamalısın! “Yarası olan gocunur.” atasözünü sen de biliyorsun! Eğer biz, senin gibi sanık sandalyesinde bulunanların ifadelerine göre hüküm verecek olsaydık, kısa zamanda büyük haksızlıklar ortaya çıkardı ve hiçbir zaman adil olamazdık.

Dimne, tekrar söz alarak şöyle demiş:

- Saygıdeğer hakim! Sözleriniz doğru olmakla birlikte verdiğiniz kararla bağdaşmamaktadır. Siz, adil ve dürüst olmaktan söz ediyorsunuz ama verdiğiniz karar hiç de öyle görünmüyor!... Örneğin; hakkımda yalan şahitliği yapanları ve bir şey bilmediği hâlde çok şey söyleyenleri dinliyorsunuz! Bu zulümdür, felâkettir! Böyle bir olumsuz

hareketin, sizin mevki ve itibarınızı zedelemesinden korkarım!

Hakim, Dimne'nin bu sözlerini dinledikten sonra tutanak tutturmuş ve durumu aslana haber vermiş. Aslan da, durumu inceledikten sonra annesini çağırtmış ve Dimne'nin savunmasını okumuş. Annesi, savunmayı dinledikten sonra şöyle demiş:

- Ben artık bu konu hakkında görüş bildirmekten yoruldum. Dimne'nin, gerek eski suçu gerekse sana yakın olan bir hayvanın kanına girmesi, artık beni o kadar ilgilendirmiyor. Ben onun, senin makamına göz dikmesinden ve sana tuzak kurmasından korkuyorum.

Aslan, annesinin sözlerinden son derece etkilenmiş ve ona şöyle demiş:

- Dimne hakkında sana kimin bilgi getirdiğini söyle. Ben de onu şahit göstererek Dimne'yi öldürteyim.

Bu sözler üzerine annesi şöyle cevap vermiş:

- Bunu söylemem mümkün değil. Çünkü bu bana emanet edilen bir sırdır. Bu sırrı açıklarsam emanete ihanet etmiş olurum. Emanete ihanet etmek, dürüst insana yakışmaz. Fakat bu sırrı bana söyleyen kimsenin iznini alarak sana bildiklerimi söyleyebilirim.

Aslanın annesi bu sözleri söyledikten sonra, kaplanın yanına gitmiş ve ona şöyle demiş:

- Dimne'yle ilgili bildiğin sırları açıklamamı istiyorum. Bu sırrı açıklarsan herkes gerçekleri görmüş olacak. Eğer bundan çekinirsen gerçeklerin bilinmesine engel olmuş olacaksın. Böyle yaparsan bunun hesabını bu dünyada olmazsa ahirette çok ağır ödersin. Bu sırrı açıklamak senin üzerine düşen bir görevdir. Sen, iyiliği ve adaleti seven bir kimsesin. Adil ve dürüst bir insanın vicdanı, gerçeklerin saklanması hiçbir zaman razı olmaz.

Aslanın annesi, kaplana böyle uzun uzadıya öğütler verdikten sonra, kaplanı razı etmiş ve Dimne hakkında bildiklerini hemen gidip aslana söylemesini istemiş. Kaplan da, kalkıp doğruca aslanın yanına gitmiş. Dimne hakkında bildiklerini bir bir anlatmış. Dimne'nin hapisanede iken Kelile'ye yaptığı itirafları işiten bir pars da, kaplanın şahitliğinden cesaret alarak aslana, Dimne hakkında şahitlik yapacağına dair haber göndermiş. Aslan, haber eline ulaşır ulaşmaz parsı çağırtmış. Pars, yıldırım hızıyla aslanın sarayına gelmiş. Dışarıda kaplanı hazır beklerken görmüş. Ona aslanla görüşüp görüşmediğini sormuş. Kaplan da henüz görüşmediğini söylemiş. Kaplanla pars, sarayın kapısında bu şekilde konuşurlarken aslan, ikisi de yanına gelmesi için haber göndermiş. Kaplanla aslanın huzuruna çıkmışlar.

Aslan, ikisine birden sormuş:

- Bu zamana kadar bildiklerinizi niçin anlatmadınız? Benim, bu konu üzerinde ne kadar titizlikle durduğumu biliyordunuz. Niçin böyle ilgisiz davranıyorsunuz?

Kaplanla pars, ayrı ayrı cevap vermiş:

- Bir tek şahidin sözüyle doğru hüküm verilemeyeceğini bildiğimiz için bu konuda şahitlik yapmaktan çekindik. Ama gerçeklerin gizli kalmasına da gönlümüz razı

olmadı. Onun için kendi aramızda konuşup karar verdik. Şimdi gerçekler, bütün açıklığıyla ortadadır. Bundan sonrası size aittir.

Aslan, kaplanla parsın bu sözlerinden memnun olmuş ve onlara teşekkür etmiş. Ardından, Dimne'yi hapishanede acımasızca öldürtmüş.

Beydeba, bu masalı bitirdikten sonra Debşelim'e dönerek:

- İşte ey hükümdar! Bütün bu anlatılan masallar gösteriyor ki, kendi çıkarı için başkasına zarar veren, sahtekârlık ve yalancılık yolunu tutan, adaletten ayrılıp zulmeden bir kimse, bunun cezasını hem dünyada hem ahirette mutlaka çeker, demiş.<sup>94</sup>

**Kahramanlar:**Aslan, Aslanın annesi, Öküz, İki çakal (Kelile ve Dimne), Kaplan, Pars, Ormandaki diğer hayvanlar.

**Masalın ana mesajı:** Yalan, entrika, kıskançlık ve dedikodu samimi iki dostu düşman edebilir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-**Kişi bilmediği, ilk defa karşılaştığı şeylerden korkabilir.

*“Çünkü, bu aslan ömründe ne bir öküz görmüş ne de bir öküz sesi duymuş.”*

**2-**İnsan hep daha fazlasını ister.

*“Bizim yüksek mevkilere çıkma imkanımız varken, niçin bulunduğumuz mevkiiyle yetinelim?”*

**3-**Her insana sır verilmez.

*“Dimne'ye güvenip de ona bütün sırlarımı vermekle iyi etmedim.”*

**4-**Başlangıçta korkutucu gibi gözüken durumlar sonradan iyi sonuçlar doğurabilir.

*“Zamanla aslan, öküzü daha da yakınına olarak ona sırlarını emanet etmiş...”*

**5-**Kıskançlık, büyüyerek kine dönüşe bilir.

*“Kıskançlık gün geçtikçe yerini kine bırakmış.”*

**6-** Kıskançlık, insanı iftira atmaya sevk edebilir.

*“Dimne, Şetrebe'nin... “Aslanın son derece korkak ve aptal birisi olduğunu fark ettim” dediğini aktarmış”.*

**7-** Yalan yalanı doğurur.

*“Fakat, aslanın haber almasından korkarak, kendiliğimden öküzün yanına gitmek istemem.”*

<sup>94</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s: 23-92.

**8-** İkiyüzlülük ve iftira dostluğu zedeler.

*“Dimne, Aslana: “Şetrebe senin için korkak ve aptal” diyor derken*

*Şetrebe’ye “Öküün semizliği iştahımı kabartıyor” dediğini aktarmıştır.”*

**9-** Adalet tarafsız ve adil bir şekilde karar vermeyi gerektirir.

*“Aslan hakkında verdiği bu kararı, etrafındaki yalancı ve çıkarıcı kimselerin etkisinde kalarak vermişse, bunu aslanın adaletine ve hükümdarlığına yakıştıramam.”*

**10-** İnsanın hayattaki en önemli çabası, hayatını devam ettirme çabasıdır.

*“Canımı korumak en doğal hakkımdır! Bu konuda kavgaya girmekten asla çekinmeyeceğim.”*

**11-** Kötü insanların işleri bir müddet yolunda gidebilir. Bu insanı aldatmamalıdır.

*“Tasarladığım planı aynen uygulamaya koydum.”*

**12-** İnsan, olayın iç yüzünü araştırmadan zanlara göre hüküm verebilir.

*“Şetrebe, aslanın huzuruna girer girmez onun Dimne’nin anlattığı şekilde kuyruğunun üstünde oturur durumda görmüş. Bunun üzerine kendi kendine “Beni öldürmek isteyen bu aslana karşı kendimi korumak zorundayım” demiş.”*

**13-** Kavga iki taraf için de kötü ve zararlıdır.

*“İki taraf ta kanlar içinde kalmış.”*

**14-** İnatçı insanlar verilen hiçbir öğüdü dinlemezler.

*“Sonra doğruyu göstermek için verdiğim öğütler fayda etmedi!”*

**15-** Aldatma ve kötülüğün sonu hüsrandır.

*“Oysa bu türlü işlerden hayır geldiği hiçbir zaman görülmemiştir.”*

**16-** Fesat çıkarmak bütün düzenleri bozar.

*“Araya girip fesat çıkarıyorsun.”*

**17-** Nankörlük en kötü özelliklerdendir.

*“Sen, iyiliğe karşı kötülükle davrandın! Sana iyilik yapanlara teşekkür yerine nankörlük ettin.”*

*“Dost vefalı olur. Vefasız kimseden hayır gelmez.”*

**18-** Akılsız dost, akıllı düşmandan tehlikelidir.

**19-** “Ahmaklarla düşüp kalkan ahmak olur.”

**20-** “Kır atın yanında duran ya huyundan kapar ya suyundan.”

**22-** Hiçbir yalan sonsuza dek sürmez.

*“Dimne’nin yalan söylediğini ve iki yüzlü davrandığını öğrenince, yargılanmak üzere hapsedilmesini emretmiş.”*

**23-** Tesadüfi bir şekilde bile yalancının yalanı ortaya çıkabilir.

*“Kaplanın yolu; Kelile ve Dimne’nin oturdukları yerin yakınından geçiyormuş.”*

**24-** Kişi, kötülüğü ve bozgunculuğu sebebiyle dostlarını kaybedebilir.

*“Kelile: “Bundan sonra artık seninle olan dostluğumu ben de kesiyorum.”*

**25-** Kötü insanın etrafındakiler de tehlikededir.

*“Aslanın sana karşı duyduğu şüphe ve öfkenin ortaya çıkaracağı olaylardan emin olurum.”*

**26-** Sır saklanması gereken bir hazinedir.

*“Sır saklamanın ne kadar önemli, sırrı açığa vurmanın ise ne büyük bir sorumluluk olduğunu bilmeseydim sana bütün gerçekleri olduğu gibi anlatırdım.”*

**27-** Adaletin yanılmaması için sırlar açıklanabilir.

*“Fakat, senin yararına olacak bir konunun sır olarak kalmasını uygun bulmuyorum.”*

**28-** Kendi suçunu karşıdakine yükleme (savunma mekanizması).

*“Aslanı, benim aleyhime kışkırtmakla iyi bir iş yaptığını mı sanıyorsunuz?”*

**29-** Yalancı diye tanınan biri artık ne söylerse söylesin inandırıcı olamaz.

Yalancının evi yanmış kimse inanmamış.

*“Sözlerini böyle süsleyip püsleyerek, kendini acındırarak hiçbir zaman yalanlarını örtbas edemeyeceksin.”*

**30-** Gerçek dost en zor şartlarda bile dostunun yanında olup ona doğru yolu gösterir.

*“Kelile bu haberi alır almaz, gizlice Dimne’nin yanına gelmiş.”*

**31-** “Düzenbaz eceli gelmeden ölür.”

**32-** Son pişmanlık fayda vermez .

*“Dimne: Doğru söylüyorsun! Yerden göğe kadar haklısın!”*

**33-** Adil ve şeffaf yönetici suçluyu halkın gözü önünde tarafsız bir mahkemede yargılar.

*“Adil bir mahkeme kurulsun. Yediden yetmişe bütün halkı da çağırın! Herkes her şeyi açıkça görsün.”*

**34-** Sanığın suçu kesin delillere dayanılarak kanıtlanmalıdır.

*“Hiçbir delile dayanmayan duyguların etkisi altında kalarak hareket etmek istenilmeyen sonuçlar doğurabilir.”*

**35-** Yalan ve iftirayla masum birisini öldürtmek en büyük suçtur.

*“Çünkü o, yalan dolanla bir masumun kanına girdi. Bu büyük bir günahdır.”*

**36-** Suçlu hakkında bildiğini saklamak suça ortak olmaktır.

*“Bu bakımdan böyle bir suçu işleyen kimse hakkında bir şeyler bilip de söylemeyen suça da cezaya da ortak olmuş demektir.”*

**37-** Beden dili kişiyi ele verebilir.

*“Eskiler, bir kimsenin yüzüne bakıp o kimsenin karakteri hakkında hüküm verebilirdi. (sima ilmi)”*

**38-** Suçlu yüzünden belli olur.

*“Lütfen, huzurumuzda bulunan Dimne’nin yüz şekline ve hareketlerine dikkat edin!”*

**39-** “İddia ispatı gerektirir.”

**40-** Haksız yere yapılan hakaretler kişiyi üzebilir.

*“Domuzların reisi duyguları karşısında gözyaşlarını tutamamış.”*

**41-** Keder insanı ölüme bile götürür.

*“Birkaç gün sonra Kelile’nin öldüğünü haber almış.”*

**42-** Hayatı anlamlı kılan dostlarıdır.

*“Gerçek bir dostun ölümü ne büyük bir kayıpmış.”*

**43-** Karar delillere dayanılarak verilir.

*“Şunu unutma ki, biz delillere göre hüküm vermek zorundayız.”*

**44-** Şahitsiz iddianın hukukî bir değeri yoktur.

*“Dimne hakkında sana kimin bilgi getirdiğini söyle. Bende onu şahit getirterek Dimne’yi öldürteyim.”*

**45-** “Emanete ihanet etmek dürüst insana yakışmaz.”

**46-** Kendi çıkarı için başkasına zarar veren, sahtekârlık ve yalancılık yolunu tutan, adaletten ayrılıp zulmeden kimse, bunun cezasını hem dünyada hem de ahirette çeker.

Birinci bölümdeki masal öncelikle dostluktan bahsetmektedir. Samimi iki dostun arasının yalan, iftira ve hileyle nasıl açıldığı ve dostken nasıl düşman olunduğu ibretli bir şekilde anlatılmaktadır.

Dimne, ilk olarak aslan ve öküzün dost olmaları için gayret gösterir; bu dostluk neticesinde umduğu mevki ve şöhreti bulamayınca; öküzü kıskandığı için aslanla onun

arasını yalan ve iftirayla açar. Sonuçta ikisini birbirine düşman eder. Bu düşmanlık sonucunda öküz, aslan tarafından öldürülür. Öküzü öldürdükten sonra pişmanlık duyan Aslan, Dimne için bir mahkeme kurdurur ve onu yargılar. Dimne'yi uyarmaya çalışan, onu vazgeçirmek için söylediği her sözde bir nasihat olan Kelile ise Dimne'nin durumuna çok üzüldüğünden hastalanır ve ölür. Böylece Dimne hem aslanın dostluğunu kaybeder yaptığı kötülük ve hile de yine kendi aleyhine işler. Yapılan adil yargı sonucu Dimne hak ettiği cezayı bulur.

Dostluk, hayatta insanın sahip olduğu en yüce değerlerdendir. İnsan dostu olduğu sürece hayata daha güvenli bakmakta ve daha başarılı olmaktadır. Bu dostluğu kıskanıp dünyanın kendi etrafında döndüğünü zanneden insanlar dostluğun en büyük tehditleridir.

Gücün ve hakimiyetin sembolü olan aslan, Dimne'nin, öküzü haksız şekildeki suçlamalarına kanmış ve öfkesine yenilerek öküzü öldürmüştür. Haksız yere bir cana kıymanın ne kadar büyük bir günah olduğu Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılmaktadır: *“Kim (haksız yere) bir cana kıyarsa bütün insanları öldürmüş gibi olur. Her kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur.”*<sup>95</sup>

Halbuki, adil yönetici her zaman tam olarak emin olmadan kesin delillere sahip olmadan bir kişinin suçlu olduğuna kanaat getirmemelidir. Hele bu kişi dostuysa bu konuda daha titiz davranmalıdır. Aslan, Dinmeyi cezalandırsa da Şetrebe'yi geri getirmesi imkansızdır. Onu öldürmekle yaptığı hata telafi edilmesi çok zor olan bir hatadır. Yani son pişmanlık fayda vermemiştir. Olay gerçekleşmeden, öfkesine yenilmeden önce bu konuda sağ duyuyla karar vermesi gerekirdi.

Dimne de aynı şekilde, sonuçta yaptıklarından dolayı pişman olduğunu Kelile'ye anlatsa da onun için de son pişmanlık fayda vermemiştir. Dimne açgözlülüğünün ve kıskançlığının kurbanı olmuştur. Kıskançlıkla ilgili olarak ayette şöyle buyrulmaktadır: *“Yoksa onlar, Allah'ın lütfundan verdiği şeyler için insanlara haset mi ediyorlar?...”*<sup>96</sup> Açgözlülük, insanın temel özelliklerinden biridir. Peygamberimiz de insanın bu özelliğine vurgu yaparak şöyle buyurmuştur: *“İnsanoğlunun iki vadi dolu altını olsa üçüncü bir vadiyi ister. İnsanoğlunun gözünü topraktan başka bir şey doyurmaz. Allah tevbe edenlerin tevbesini kabul eder.”*<sup>97</sup> Nankörlük de açgözlülük gibi insanda bulunan

<sup>95</sup> Maide, 5/32.

<sup>96</sup> Nisa, 4/54.

<sup>97</sup> Müslim, Zekat, 116.

kötü özelliklerden biridir. Kur'an-ı Kerim'de çeşitli ayetlerle insanın nankörlüğü delillendirilmiştir. İnsanoğlu zor durumda kalınca Rabb'ine yalvarıp yakarırken durumu düzelip işleri yoluna girince bütün söylediklerini unutup isyankar bir kul olmaya devam etmektedir. Kendini zor durumdan kurtaranın Allah olduğunu unutup sanki kurtuluşu kendi çabasıyla olmuşcasına böbürlenmektedir. Kur'an-ı Kerim'de Allah-u Teala şöyle buyurmaktadır: “*Şüphesiz insan Rabb'ine karşı pek nankördür.*”<sup>98</sup>

Ayrıca masalda, “başlangıçta korkutucu gibi gözüken durumlar sonradan iyi sonuçlar doğurabilir” mesajıyla , insanın ilk olarak olumsuz bir kanaate sahip olduğu durumların neticesinde iyi ve güzel şeyler doğabileceği vurgulanmaktadır. Bu konuyla alakalı olarak Kur'an-ı Kerim'de Allah-u Teala şöyle buyurmaktadır. “*Olur ki hoşuna gitmeyen şey, sizin için hayırdır ve yine olur ki sevdiğiniz şey sizin için şer olur. Allah bilir siz bilmezsiniz.*”<sup>99</sup>

Masalda Dimne'nin hırsının ve kıskançlığının toplumu bozup fesat çıkarmaya vesile olduğu; bunun sonucunda da birçok kişinin zarara uğradığı anlatılmaktadır. Toplumun huzurunu bozmak, fesat çıkarmak dinimizde en büyük günahlardan sayılmaktadır. Bu konuda Allah-u Teala şöyle buyurmaktadır: “*Yeryüzünde fesat çıkarma! Allah, fesat çıkaranları sevmez.*”<sup>100</sup> Kur'an-ı Kerim'de doğru bilgiye dayanmayıp, zanlara göre hüküm vermek de yasaklanmış; hakkında kesin bilgiye sahip olunmayan durumlar hakkında hüküm vermenin sakıncalarından bahsedilmiştir. “*Ey iman edenler! Zannın bir çoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır.*”<sup>101</sup>

“İnsanın hayattaki en önemli çabası, hayatını devam ettirme çabasıdır.” Mesajıyla da, İslam'ın korunmasını emrettiği beş temel esastan birine vurgu yapılmaktadır. Bunlar, Dinin korunması, Canın korunması, Aklın korunması, Neslin korunması ve Malın korunmasıdır. Bunlar toplumun varlığını koruyabilmesi için kaçınılmaz olan değerlerdir. Bunlar yitirildiği takdirde, hayatın düzeni yok olur, bozgunculuk ve kötülük her tarafa yayılır, ahiretteki ebedi saadette yitirilmiş olur.<sup>102</sup>

<sup>98</sup> Adiyat, 100/6.

<sup>99</sup> Bakara, 2/216.

<sup>100</sup> Kasas, 28/77.

<sup>101</sup> Hucurat, 49/12.

<sup>102</sup> İbrahim Kafi Dönmez; İslam Hukuk İlminin Esasları; Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara1999, s.414.

Masaldaki baş kahramanların ahlaki özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

| <u>Dimne</u>       | <u>Kelile</u>         | <u>Aslan</u>     | <u>Şetrebe</u> |
|--------------------|-----------------------|------------------|----------------|
| 1. Akıllı (kurnaz) | 1. Akıllı (sağduyulu) | 1. Güçlü         | 1. Güçlü       |
| 2. Hırslı          | 2. Dost               | 2. Hakim         | 2. Önyargılı   |
| 3. Kıskanç         | 3. Nasihatçi          | 3. Önyargılı     | 3. Kanıcı      |
| 4. İki yüzlü       | 4. İleri görüşlü      | 4. Peşin hükümlü |                |
| 5. İftiracı        | 5. Vefakâr            | 5. Basiretsiz    |                |
| 6. Nankör          | 6. Dürüst             |                  |                |
| 7. Yalancı         | 7. Sırdaş             |                  |                |
| 8. Hilekar         | 8. Güvenilir          |                  |                |
| 9. İnatçı          |                       |                  |                |

Bu masal, sıraladığımız ahlaki özelliklerin hepsine dair çok güzel örnekler ve son derece etkileyici dersler içermektedir. Özellikle dostluk ve dostluğun bozulmasına sebep olan yalancılık, iftira ve iki yüzlülük çok güzel bir şekilde işlenmiştir. Bu masal, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitaplarında yer alan ahlaki özelliklerin hemen hepsine örnek olarak sunulabilir.

Masal içinde masal özelliğine sahip olan Aslan, Öküz ve Çakal Masalı, uygun bir yöntemle öğrenciye sunulursa temel ahlaki değerlerden olan dostluk, dürüstlük, adalet gibi konuların öğrenciye bu masal sayesinde anlatılması daha da kolaylaşacaktır. Öğrencilere roller verilerek bu masalın ve verilen derslerin kalıcı olması da sağlanabilir. Uzun olması sebebiyle öğretmenin etkili bir anlatım metoduyla masalı sunması, öğrencilere sorular yönelmesi ya da bazı kısaltmalara gitmesi de söz konusu olabilir.

Din Kültürü kitaplarında hangi konulara örnek teşkil edebileceğini de şu şekilde sıralayabiliriz:

#### 4. Sınıf

Ünite 3: Ben ve Din

3. Din Dosdoğru Olmamı ister

4. Din İyi, Doğru ve Güzel Olanı Yapmamı İster<sup>103</sup>

#### 6. Sınıf

Ünite 4: Kötü Davranışlardan Sakınalım

1. Yalan Söylemek ve Hile Yapmak

2. Gıybet ve İftira

3. Kıskançlık

<sup>103</sup> Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 4, Devlet Kitapları Müdürlüğü, s. 46, İstanbul 2005.

4. Büyüklenme (Kibir)

5. Kötü Zanda Bulunmak<sup>104</sup>

Ünite 5: Dostluk ve Kardeşlik

1. Dostluk ve Kardeşlik Bir İhtiyaçtır.

2. Dinim Dostça ve Kardeşçe Yaşamamı Öğütler<sup>105</sup>

#### 6. Sınıf

Ünite 2: Din güzel Ahlaktır

7.1.4. Kötülüğe Yaklaşmam

7.1.5. Hiçbir Konuda Doğruluktan Ayrılmam

7.1.6. Kimsenin Arkasından Konuşmam

7.1.7. Kıskançlıktan, Yalan ve İftiradan Kaçınırım

2.2.1. Allah, Öfkemizi Yenmemizi İster

2.2.4. Davranışlarımda Doğru Bilgiye Dayanırım<sup>106</sup>

#### 8. Sınıf

Ünite 5

4. İnanan İnsana Yakışan Davranışlar

4.1. Dürüst Olmak<sup>107</sup>

Bu bölümde bir masal yer almaktadır. Dimne savunmasını verirken bu masalı anlatmıştır.

### **2.16. DOKTOR İLE CAHİL MASALI**

Evvel zaman içinde, erdemli ve bilgili bir doktor varmış. Bu doktor, tedaviye muhtaç hastalarla ilgilenir, onlara yakınlık gösterirmiş. Zamanla doktorun gözleri bozulmuş ve zor görür olmuş. Bir gün ülkenin hükümdarı, kızını şehzade ile evlendirmiş. Hükümdarın kızı, bir süre sonra hastalığa tutulmuş. Hemen doktoru çağırılmışlar. Doktor, kızın derdini sorup anladıktan sonra, tedavisinin nasıl yapılacağını düşünüp bulmuş ve etrafındakilere şöyle demiş:

<sup>104</sup> Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 6, Devlet Kitapları Müdürlüğü, s. 58-64, İstanbul 2005.

<sup>105</sup> Komisyon, a.g.e.,s. 77-79.

<sup>106</sup> Komisyon, ,s.28-37.

<sup>107</sup> Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 7, Devlet Kitapları Müdürlüğü, s. 73, İstanbul 2005.

- Gözlerim artık az görüyor. Bunu yapabilecek gücüm yok. Bu konuda güvenebileceğim herhangi bir kimse de yok!

Doktorun, hükümdara bu şekilde özür bildirmesini fırsat bilen bir cahil, bu derdin devasını bildiğini, basit ve etkili bir ilâç yapabileceğini hükümdarın adamlarına söylemiş.

Çaresizlik içinde bulunan hükümdar, hemen cahili çağırtmış ve bir eczaneye götürmüş. Cahil, anlamadığı bu maddelerden kafasına göre seçip almış. Aldığı maddelerin içinde zehir de varmış. Maddeleri birbirine gelişiğüzel karıştırıp ilâç elde etmiş. Bu ilâcı hükümdarın kızına içirir içirmez, kız cansızca yere yığılmış.

Durumu hükümdara haber vermişler. Hükümdar, cahili çağırtmış, aynı ilâçtan kendisinin de içmesini söylemiş. Cahil, korkusundan istemeye istemeye içmiş. Sonunda kendisi de ölmüş.<sup>108</sup>

**Kahramanlar:** Doktor, cahil, hükümdar ve kızı.

**Masalın ana mesajı:** Haddi aşmamak gerekir, bilmediği konuda bilgili gibi davranmak olumsuz sonuçlar doğurabilir.

**Masalda Yer Alan Mesajlar:**

1. Kişinin yapamayacağı bir işi açık yüreklilikler reddetmesi erdemli bir davranıştır.

*“Bunu yapabilecek gücüm yok. Bu konuda güvenebileceğim herhangi bir kimse de yok.”*

2. Cahil cesur olur.

*“...cahil, bu derdin devasını bildiğini, basit ve etkili bir ilâç yapabileceğini hükümdarın adamların söylemiş.”*

3. Çaresizlik insana acele ve yanlış kararlar verdirebilir. Denize düşen yılana sarılır.

*“Çaresizlik içinde bulunan hükümdar, hemen cahili çağırtmış ve bir eczaneye götürmüş.”*

4. Sağlıkla ilgili hata can alır.

*“Bu ilacı hükümdarın kızına içirir içirmez, kız cansız yere yığılmış.”*

5. Verilen ceza işlenen suçla aynı şekilde olabilir. Kısasa kısas.

*“Cahil, korkusundan istemeye istemeye içmiş. Sonunda kendisi de ölmüş.”*

<sup>108</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s.84-85.

Dimne mahkemede kendini savunurken aslan, öküz ve çakal masalının son masalı olan Doktor ile Cahil masalını anlatmıştır. Bu masalla halkın, kendisi hakkında gerçekleri söylemesi gerektiğini vurgulamış; aksi takdirde bu masaldaki cahil konumuna düşebileceklerini ima etmiştir.

## 2.17. GÜVERCİN MASALI

Evvel zaman içinde, Hindistan'da, sulak ve yeşillik büyük bir şehir varmış. Burada av yapılmış. Avcılar, sık sık buraya gelirler, istedikleri zaman istedikleri kadar av avlarırmış. Burada büyük bir ormanlık varmış. Bu ormanlığın kuytu bir yerinde bir karga yuvası varmış.

Karga burada mutlu bir hayat sürmekteymiş. Onun yuvasını hiç kimse bilmiyormuş. Karga bir gün ormanda dolaşp yuvasına dönmüş. Yuvasında oturup etrafı seyrederken, bir avcının kendisine doğru gelmekte olduğunu görmüş. Karga, avcıyı dikkatle izlemeye başlamış. Avcının bir elinde sopa diğer elinde ağ bulunuyormuş. Bu avcı, kargaya çirkin yüzlü ve kötü huylu birisi olarak görünmüş. Karganın içine bir şüphe düşmüş. Kendi kendine:

- Bu adam buraya ya beni ya da bir başkasını avlamak için gelmiş olmalı. Buraya av yapmak için gelen adam, birkaç hayvanın hayatına son vermeden geri dönmez. Onun için bu adamın hareketini iyi izlemeliyim, demiş.

Avcı az ötede bir yere elindeki ağ sermiş. Ağın üzerine buğday taneleri serpmiş. Kendisi de yakınına bir yere saklanmış. Çok geçmeden bir güvercin sürüsü, ağın yanına konmuş. Bunların bir de başkanı varmış. Kendilerine bir tuzak hazırlandığını hiçbiri fark etmemiş. Başkanları ile beraber bütün güvercinler, taneleri yemeye başlamış. Kısa bir zaman sonra kendilerini ağın içinde bulmuşlar. Korkudan kanat çırpmaya başlamışlar. Kimisi bağırıp çağırıyor, kimisi kaçmaya çalışıyormuş. Kısacası her kafadan bir ses çıkıyormuş. Bu durumu gören güvercinlerin başkanı, güvercinleri susturmuş. Onlara akıllıca bir teklifte bulunarak şöyle demiş:

- Arkadaşlar! Herkes kendini kurtarmaya çalışmasın! Böyle yaparsanız avcıya yem olmaktan kurtulamayız. Şimdi söyleyeceklerimi iyi dinleyin! El ele verip hep birlikte hareket etmeliyiz. Birlikten kuvvet doğar. Hep birlikte hareket edersek başarılı oluruz. Bu sayede ağla birlikte uçmuş oluruz.

Güvercinler bu düşünceyi beğenmişler. Başkanlarının teklifini kabul etmişler. Hep birlikte kanat çırparak, ağı göğşe taşımışlar. Avcı, bunu görünce çok üzölmüş. Büyük bir avı elinden kaçırdığını anlamış. Ümidini kesmeyerek güvercinlerin ardından gitmeye karar vermiş. Bütün bu olup bitenleri, karga da yuvasından izlemekteymiş.

Karga, bu işin sonunun nereye varacağını merak etmiş. Güvercinlerin arkasından uçmaya başlamış. Güvercinler uçarken başkanları bir ara onlara dönüp şöyle demiş:

- Arkadaşlar! Avcı peşimizdedir. Bizi izliyor. Böyle açıkta uçarsak yeniden tuzağa düşebiliriz.

Bunun üzerine güvercinler sormuş:

- Peki ne yapmamızı tavsiye edersin? Güvercinlerin başkanı cevap vermiş:

Şehrin üstünde uçmalıyız. O zaman avcı bizi izleyemez. Böylece ondan kurtulmuş oluruz. Benim, filân yerde yaşayan bir fare dostum var. Onun yanına gideriz. O, keskin dişleriyle ağları kemirir ve bizi kurtarır.

Güvercinler, başkanlarının öncülüğünde, şehrin üstünde uçmaya başlamışlar. Avcı onları izlemekte güçlük çekmiş. Bir süre sonra güvercin sürüsü gözden kaybolmuş.

Güvercinler, farenin bulunduğu yere gelmiş. Fare, akıllı bir hayvanmış. Her türlü tehlikeye karşı yüz tane delik hazırlamış. Bu farenin adı Zeyrek imiş.

Güvercinlerin başkanı fareye, adıyla seslenmiş;

- Zeyrek! Aziz dostum! Yerinde misin?

Fare, deliğın içinden cevap vermiş:

- Kimsin sen? Ne istiyorsun?

Güvercinlerin başkanı şöyle cevap vermiş;

- Ben, senin yakın dostun olan güvercinim. Bu sözleri işiten fare, hemen dışarı çıkmış. Gördükleri karşısında şaşırmış. Bir güvercin sürüsü, başkanlarıyla birlikte ağıın içinde çaresiz bekliyormuş. Fare, yakın dostu olan güvercinlerin başkanına sormuş:

- Sevgili dostum! Böyle bir tuzağa nasıl düştün? Böyle bir şey nasıl olabilir hâlâ anlamış değilim! Güvercinlerin başı cevap vermiş:

Aziz dostum Zeyrek! Hiçbir şeyi akıldan uzak görme! Her canlı kendi kaderini yaşar. Kaderimizi bilmeye gücümüz yetmez. Zaten gücümüz yetse de iyi olmazdı. Hayatta başımıza gelecekleri önceden bilseydik yaşayamazdık. Hayat çekilmez olurdu.

Dünyada her şey olabilir. Bilmez misin güneş ve ay bile tutulur. Onun için hiçbir şeyi akıldan uzak görmemeli.

Fare bu sözler üzerine güvercinlerin başkanına yönelmiş. Onun bağlı bulunduğu düğümleri kemirmeye başlamış. Güvercinlerin başkanı buna tepki göstermiş. Fare, bu tepkinin nedenini sormuş. Güvercinlerin başkanı şöyle cevap vermiş:

Seninle yakın ve samimî bir dostluğumuz var. Bunu ikimiz de biliyoruz... Önce benim bağlı bulunduğum düğümleri kemirmeye başlarsan yorulabilirsin. Yorulunca diğer güvercinleri kurtarmaya üşenebilirsin. Ama önce onlardan işe başlarsan, sonra yorulsan bile beni bırakamazsın! Arkadaş olduğumuz için mutlaka beni kurtarmak istersin.

Fare, güvercinin bu sözlerinden çok duygulanmış. Ona şöyle demiş:

Aziz dostum! Bu sözlerinle benim güvenimi bir kez daha kazandın! Seni, eskisinden daha çok seviyorum.

Fare, önce güvercin sürüsünden başlayarak başkanlarına kadar bütün ağı kemirmiş. Böylece güvercin sürüsü özgürlüğüne kavuşmuş. Güvercinler adına başkanları, fareye bir teşekkür konuşması yapmış. Sonra da izin isteyip ayrılmışlar.

Fare ile güvercin arasında bütün bu olup bitenleri karga izlemekteymiş. Karga, farenin dostluğuna hayran kalmış. Gidip ona dostluk teklif etmek istemiş. Deliğin yanına gelip ismiyle seslenmiş:

- Ey Zeyrek! Ey iyiliksever hayvan!

Fare içeriden cevap vermiş:

- Kimsin sen? Ne istiyorsun?

Karga şöyle demiş:

- Ben, sizin az önceki konuşmalarınızı dinleyen bir kargayım. Sizinle dost olmak istiyorum. Sizi çok beğendim. Ne kadar iyi kalpli bir kimse olduğunuzu gördüm. Bu dostluğu benden esirgemeyin lütfen!

Fare tepki göstermiş:

- Seninle benim ortak bir yanım yok ki!... Sen leş yiyen bir kargasın!... Ben, senin için bir av sayılırım. Akıllı kimse, içinden çıkamayacağı bir yola bilerek girmez. Sana güvenip de seninle nasıl dost olayım?...

Karga şöyle cevap vermiş:

- Söylediklerin yalan değil!... Ama seni yemek, beni doyurmaz!... Oysa senin dostluğunu kazanmak, benim için övünülecek bir durumdur.

Fare cevap vermiş:

- İki türlü düşmanlık vardır: Birincisi; birbirine denk olan düşmanlardır. Fil ile aslanın düşmanlığı böyledir. Güç bakımından birbirinin dengidir. Yani ikisi de güçlü hayvanlardır. Kavgaya tutuştular mı ikisinden birisi yener.

İkinci tür düşmanlık ise; birbirinin dengi olmayan düşmanlıklardır. Bu, seninle benim aramdaki ya da benimle kedinin arasındaki düşmanlık gibidir. Böyle bir düşmanlıktan ne sen ne de kedi zarar görür... Sürekli ben zarar görürüm. Çünkü güçsüz olan taraf benim... Böyle düşmanlıklar, kendi kilosunda güreşmeyen pehlivanların durumuna benzer. Senin dostluk teklifin, bana sıcak gelse de, bu konuda dikkatli olmak zorundayım. Onun için, denk olmayan düşmanlıklar ve dostluklar, her zaman için tehlikelidir. Bir düşmanla barışmak ve dost olmak, elbisemizin içinde yılan taşımaktan farksızdır. Akıllı bir kimse, kendini bilerek tehlikeye atmaz.

Bu sözleri işiten karga şöyle demiş:

- Ey Zeyrek! Sen akıllı bir faresin. Benim sözlerimi ve niyetimi anlamalısın. Sen dostluk kurmak için çaba göstermezsen, dost olamayız. Bu iş, karşılıklı çaba ve güven ister. Dostluklar karşılıklıdır. Tek taraflı dost olunmaz. Dostluk, titizlik ve ilgi ister. Sen, bana güvenmezsen, seninle nasıl dost olabilirim? Ben, iyi bir niyetle senin yanına geldiğimi söyledim. Bana inanmazsan, benim elimden ne gelir?... Kalbimi yarıp sana gösteremem ki!... Eğer senin niyetin de iyiye, o zaman aramızdaki dostluk çabuk gelişir. İyi insanların dostluğu, altın kâseye benzer. Kolay kolay kırılmaz. Sağlam ve kalıcı olur. Kötü niyetli kimselerin dostluğu, çıkara dayanır. Böyle kimselerin dostluğa da toprak kâseye benzer. En ufak bir darbeye çatlar, kırılır. Bir daha da tamir edilmez. Ben, senin güvercinle olan dostluğunu yakından görme fırsatı buldum. İyi niyetli bir kimse olduğunu anladım. Bundan dolayı senin gibi iyi niyetli ve çıkarıcı olmayan bir kimseyle dost olmak istedim Niyetimin iyi olduğunu anlayıncaya kadar kapıda bekleyeceğim.

Bunun üzerine fare şöyle demiş:

- Seninle dost olmayı kabul ediyorum. Niyetinin iyi olduğundan şüphem kalmadı. Bu zamana kadar kapıma gelenleri geri çevirmedim. Seni de geri çevirmeyeceğim!.. İçin rahat olsun!... Bu zamana kadar bekletmemin nedeni, seni daha

yakından tanımaktı. Bu sayede sana ve kendime olan güvenim arttı. İyi niyetli bir kimse olduğundan artık eminim.

Bir süre sonra fare, deliğinden başını çıkarıp öylece durmuş. Bu durumu gören karga sormuş:

- Niçin yanıma gelmiyorsun? Samimî iki dost gibi niçin birbirimize yakın değiliz!... Yoksa benim dostluğumdan hâlâ şüpheleniyor musun?

Fare cevap vermiş:

- Dünyada birbirleriyle tanışan kimseler, iki türlü davranış içinde bulunurlar. Bunlardan birincisi; tanıdığı kimse için canını, ikincisi; kuvvetini ortaya koyar.

Canını ortaya koyan kimseler, yediği içtiği ayrı gitmeyen kimselerdir. Yani gerçek dostlardır.

Kuvveti öne çıkaranlar ise, çıkarıcı kimselerdir. Yani yalancı dostlardır. Bunlara hiçbir zaman güven olmaz. Böyle kimselerin yaptığı iyilikler, avcının kuşlara yem atmasına benzer. Avcının kuşlara yem atmadaki amacı, onları beslemek değil, avlamaktır. Onun için dostlarına canını feda edenler, kuvveti öne çıkaranlardan üstündür. Ben de, senin candan bir dost olduğuna inandığım için aynı şekilde karşılık vermek istiyorum. Deliğin ağzında beklememin nedeni, sana güvensizlik değildir. Ben, senin iyi niyetli bir karga olduğuna inanıyorum. Ancak senin birçok arkadaşın var. Onların hepsi senin kadar iyi niyetli olmayabilir. Akıllı kimse, bir işe girişmeden önce gerekli önlemleri alır. Ben de başıma gelebilecek bir tehlikeye karşı sadece önlem aldım o kadar!... Bu sana karşı yapılmış bir hareket değildir. Lütfen beni yanlış anlama!

Bu sözlere karşılık, karga şöyle demiş:

- Dostluğun bir göstergesi de, dostun dostuyla dost olmaktır. Şundan emin olabilirsin ki; benim, seni sevmeyecek hiçbir dostum yoktur. Sana düşmanlık gösterecek birisi, benim dostum olamaz.

Fare, karganın bu sözlerinden son derece memnun olmuş. Karganın yanına gelmiş, onunla sarılıp kucaklaşmış.

Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra bir gün karga, fareye şöyle demiş:

- Senin bulunduğun delik, insanların gelip geçtiği yolun yakınında bulunuyor. Çoluk çocuğun, seni rahatsız etmesinden endişe ediyorum. Benim ise herkesten uzak bir yerim var. Orada, benim bir kaplumbağa dostum yaşamaktadır. Bol miktarda yeşillik

ve su bulunmaktadır. Balıklar çok fazladır. Her türlü yiyecek vardır. İstersen, oraya gidip daha rahat bir hayat yaşayabiliriz. Fare, kargaya şöyle cevap vermiş:

- Benim sana anlatacağım birçok masal var. Nereye gitmek istiyorsan gidelim. Sana bu masalları anlatmak istiyorum.

Bunun üzerine karga, farenin kuyruğundan tutmuş ve birlikte havalanmışlar. Az gitmişler uz gitmişler dere tepe düz gitmişler. Sonunda kaplumbağanın yanına varmışlar. Kaplumbağa; karganın, fareyi kuyruğundan tutup getirdiğini görünce korkmuş. Karganın yanına pek yanaşmak istememiş. Karga, kaplumbağanın kendisini tanıyamadığını anlamış. Ona şöyle seslenmiş:

- Ey kaplumbağa dostum! Niçin uzakta duruyorsun? Yoksa beni tanıyamadın mı?

Kaplumbağa cevap vermiş:

- Sen kimsin? Tanıyamadım.

Karga:

- Ben, senin yakın dostun olan kargayım, demiş.

Kaplumbağa, kargayı hemen tanımış. Nereden geldiklerini sormuş. Karga da, güvercinlerin peşine nasıl takıldığını anlatmış. Fareyle kurdukları dostluktan söz etmiş. Kaplumbağa, farenin zekâsına hayran kalmış. Onun iyi niyetli bir kimse olduğunu hemen anlamış. Ona övgü dolu sözler söylemiş. Daha sonra karga, fareye dönüp kendisine anlatacağını söylediği masalları anlatmasını istemiş.

Farenin sözlerinden etkilenen kaplumbağa şöyle demiş:

- Sözlerini dinledim. Söylediklerin çok doğru! Ancak senin içinde, bazı duyguların hâlâ yok olmadığını görüyorum. Mal mülk edinemediğin için üzülüyor gibisin. Sen, malın mülkün geçici olduğunu söylüyorsun ama nefsin başka türlü söylüyor. Kalbinden, bütün bu fani şeylere karşı olan arzuları atmazsan mükemmel olamazsın!... Sözle, davranışın birbirine uyması, olgunluğun işaretidir. Mükemmel olmak istiyorsan, söylediklerinle yaptıkların birbirine uymalıdır. Böyle olmazsa, önce kendini sonra da başkalarını kandırması olursun. Kandıran bir kimse ise kandırılardan daha talihsizdir. Çünkü böyle davranan bir kimse, başkalarının hakkını yemiştir. Başkalarının hakkını yiyene, iyi bir kimse gözüyle bakılmaz. Davranışlarıyla sözlerin, birbirine uyum sağlamalıdır. Derdinin devasını aramazsan, o derdi çekmeye devam

edersin. Sen, akıllı bir faresin. Mal mülk edinemediğin için üzülme!... Akıllı kimse için gurbet yoktur. Dünyada zaten hepimiz gurbet hayatı yaşıyoruz.

Fare, kaplumbağanın sözünü kesmiş:

- Dünyada herkesin gurbet hayatını yaşadığını açıklar mısın?

Kaplumbağa cevap vermiş:

- Sevgili dostum! Bu dünya bir misafirhanedir. Bizler burada misafiriz. Bu misafirhane bizim değil. Dolayısıyla ev sahibi de biz değiliz. Bizler sadece ev sahibinin isteklerine göre hareket etmek zorundayız o kadar!... Misafir olarak bir handa konaklayan kimse, o handa keyfine göre hareket edemez. Orada konaklamanın şartları neyi gerektiriyorsa öyle davranmak gerekir. Onun için Allah dostları, bu dünya misafirhanesinde yolcu gibi yaşamışlardır. Dünyaya güvenmemişlerdir. Doğru olan da bu değil midir?...

Fare söze karışmış:

- Dünyaya niçin güvenmeyelim? Gönlümüzce hareket etmemiz gerekmez mi?

Kaplumbağa şöyle demiş:

- Kaç sene yaşayacağını biliyor musun?

Fare:

- Hayır! demiş.

Kaplumbağa:

- Öyle ise, böyle bir dünyanın neyine güveneceksin!... Her an ölme ihtimali varken nasıl uzun hesap yapabilirsin? Sen bunları bilemeyecek kimse değilsin! Çok kimseye yol gösterdiğini hepimiz biliyoruz. Ama gerçek dost, dostluk kurduğu kimsenin sıkıntılarıyla ilgilenmelidir. Ben, senin gerçek bir dost olduğuna inandığım için, seninle gerçekten dost olmaya karar verdim. Seni sevdiğim için bu sözleri söyledim. Yoksa amacım sana öğüt vermek değildir. Fareye öğüt vermek, kaplumbağanın haddine düşmez!...

Fare araya girmiş:

- Çok güzel konuşuyorsun. Söylediklerin beni çok etkiledi, demiş.

Kaplumbağa tekrar söz almış:

- İzin verirsen, dostluğumuzun hatırına birkaç söz daha söylemek istiyorum, demiş. Şu dört şey geçicidir: Birincisi; yaz yağmuru, ikincisi; kötü kimselerin dostluğu, üçüncüsü; mal mülk, dördüncüsü; temelsiz bina. Önemli olan, kısa bir hayatta, kalıcı ve

hayırlı işler yapmaktır. Hayır sahibi insan, kıyamete kadar hayırla anılır. Birçok zengin kimse, bu dünyadan gelip geçti ama adını bilen yok!... Nefsini terbiye edememiş bir kimse için mal mülk, para, şöhrat son derece tehlikelidir. Birçok kimse bunları elde edince yoldan çıkar. Akıllı kimse bunlara karşı dikkatli olur.

Karga, kaplumbağanın fareye söylediği güzel sözleri işitince çok sevinmiş. Kaplumbağaya dönerek şöyle demiş:

- Sen beni sevindirdin. Sen de sevinmeye lâyıksın! Dünyada sevindirilmeye en çok lâyık olanlar, dostlarını sevindirenlerdir.

Üç arkadaş bu şekilde tatlı tatlı sohbet dalmışlar. Bir aralık ne görsünler!... Bir ceylân koşa koşa onların bulunduğu, yere geliyor!... Kaplumbağa, ceylândan çok korkmuş. Hemen suya dalmış. Fare de deliğine girmiş. Karga ise uçarak bir dala konmuş. Daha sonra karga, konduğu daldan tekrar uçmuş. Ceylânın arkasından gelen olup olmadığına bakmış. Kimseyi görememiş. Sonra da fare ile kaplumbağayı çağırmış. Onlar da gizlendikleri yerden çıkıp gelmişler. Ceylân, sürekli suya bakıyormuş. Kaplumbağa, bunun nedenini merak etmiş. Ceylana şöyle demiş:

- Niçin sürekli olarak suya bakıyorsun? Çok mu susadın? Susadıysan, rahatça su içebilirsin!... Korkulacak bir şey yok!...

Bu sözlerden sonra ceylânın korkusu biraz olsun gitmiş. Kaplumbağa ona yaklaşıp sormuş:

- Nereden geliyorsun böyle?...

Ceylân şöyle cevap vermiş:

- Bu geniş ovada, rahatça gezip karnımı doyuruyordum. Avcılar peşime düştü. Ben kaçtım, onlar kovaladı Sonunda yoruldu, peşimi bıraktılar. Az önce bir karartı gördüm. Belki avcıdır diye çok korktum. Soluk soluğa buraya geldim.

Kaplumbağa şöyle demiş:

- Korkmana gerek yok! Buralarda avcı olmaz. Bizim dostluğumuza güvenmeni isterim. Burada herhangi bir tehlike olsaydı, sana hiç çekinmeden söylerdik. Burası bereketli bir yerdir. Suyumuz, yeşilimiz boldur. İstersen bizimle kalıp dost olabilirsin!...

Ceylân, kaplumbağanın bu sıcak teklifini kabul etmiş. Onlarla birlikte kalmış. Burada bir gölgelik varmış. Kaplumbağa, fare ve karga, gölgeliğe gidip sohbet ederlermiş. Üç arkadaş, bir gün yine gölgelikte sohbet etmek için toplanmışlar. Fakat ceylân o gün ortalıkta görünmemiş. Uzun süre onu beklemişler. Ceylân gelmemiş.

Fare ile kaplumbağa, kargaya:

- Sen etrafı bir kolağan et! demiş. Karga da, etrafta uçmaya başlamış. Bir süre sonra ceylânı bulmuş. Ceylân, bir avcının tuzağına düşmüş. Karga hemen geri dönmüş. Fare ile kaplumbağaya haber vermiş. Kaplumbağa ile karga, fareye şöyle demiş:

- Bu iş senin işin! Hemen koş ve kardeşinin imdadına yetiş!

Fare, soluk soluğa ceylânın yanına gelmiş, ona sormuş:

- Sen akıllı bir kimsesin! Nasıl oldu da böyle bir duruma düştün?

Ceylân cevap vermiş:

- Bilmez misin, dostum, herkes kendi kaderini yaşar. Kadere karşı koymak, elimizden gelmez.

Onlar böyle konuşurken kaplumbağa gelmiş. Ceylân onu görünce endişeye kapılmış ve ona şöyle demiş:

- Sen buraya gelmekle iyi etmedin! Çünkü benim bağlarım çözüldükten sonra biz kolayca kaçabiliriz. Karga uçar, fare kaçır, ben de koşarım. Ama sen bu ağırlığınla nasıl hareket edeceksin?

Kaplumbağa şöyle demiş:

- Ben, dostluğun gereğini yerine getirmekle görevliyim. Senin için kendimi tehlikeye atmaktan çekinmem! Dostluk, kolay kazanılmaz. Sen burada acı çekerken, ben keyfime bakamazdım. Dost vefalı olur. Senin acına ortak olmak için buraya geldim.

Onlar böyle konuşurken avcı çıkagelmiş. Avcıyı görünce karga uçmuş, fare kaçmış, ceylân da ok gibi fırlamış. Ortada kala kala bir kaplumbağa kalmış. Avcı, iplerin kesik olduğunu görünce sağa sola bakmış, kaplumbağayı görmüş. Alıp onu bağlamış. Ceylân, karga ve fare bu duruma çok üzölmüşler. Hemen toplanıp çare düşünmüşler.

Fare şöyle demiş:

- Bir tehlikeyi atlatmadan, başka bir tehlikeyle karşılaşyoruz. Hayırdır inşallah!... Atalarımız ne kadar doğru söylemiş: “Başına belâ gelmediği sürece en zengin sensin!” Bir kere düşenin, artık sırtı yerden kalkmaz. Belâlar ona sık sık uğrar. Vefalı dostumuz kaplumbağanın başına bir kötölük gelmesinden korkuyorum. Oysa o, dostluk kurarken hiçbir çıkar gözetmedi. Dostlarının her zaman yanında oldu. Onlar için gerektiğinde hayatını tehlikeye attı.

Karga ile ceylân söze karışmış:

- Kaplumbağanın durumuna biz de çok üzülüyoruz. Güzel sözler söylüyorsun ama bu sözlerin güzel olması, kaplumbağanın kurtulması için yeterli değil!... Bir an önce çare bulmalıyız. Dürüst bir insanın dürüstlüğü, alış verişte belli olur. Akraba ve evlâdın değeri, yoksul kalınca anlaşılır. Dostluğun derecesi de kara günde belli olur.

Fare söz almış ve şu teklifte bulunmuş:

- Ceylân, avcının göreceği şekilde ortada yürüsün. Biraz sonra yaralıymış gibi yere yatsın. Karga da, gelip üzerine konsun. Ben de, avcının yakınında bir yere gelip onu gözetleyeyim. Belki avcı, seni yakalayabileceğini düşünür; arkandan koşar. Ben de kaplumbağayı kurtarırım.

Plânı uygulamaya koymuşlar. Ceylânla karga, birlikte yola çıkmış. Avcı da, onların peşine düşmüş. Ceylân, ağır aksak yürüyormuş gibi yapmış. Avcı, ümitlenmiş. Ceylânı yakalamak için uğraşmış. Ceylân, avcıyı oyalayarak tuzağın bulunduğu yerden uzaklaştırmış. Fare de, tuzağın iplerini keserek kaplumbağayı kurtarmış. Avcı, yorgun ve bitkin bir hâlde geri dönmüş. Bütün iplerin koparılmış olduğunu görmüş. Hayretini gizleyememiş. Neler olup bittiğini anlamaya çalışmış. İçine bir korku düşmüş. Kendi kendine şöyle demiş:

- Ben aklımı mı oynattım yoksa? Niçin böyle tuhaflıklar yapıyorum. Galiba burası cinlerin perilerin dolu olduğu bir yer!...

Avcının korkusu giderek artmış. Koşarak oradan uzaklaşmış. Karga, fare, ceylân ve kaplumbağa ise huzur içinde gölgeliklerine dönmüşler. Güven içinde yaşamaya başlamışlar. Bu küçük ve zayıf hayvanlar, birbirlerine bağlanarak örnek bir dostluk göstermişler. Birbirlerinin imdadına yetişmişler. Birbirleri için kendilerini tehlikeye atmışlar. İnsan gibi akıllı bir varlığın, bu hayvanlardan daha iyi bir dostluk sergilemesi, dostlarının sevinç ve üzüntülerine ortak olması ve sözünde durması gerekmez mi? Unutmayalım ki, dünyada en büyük servet, gerçek dostlar kazanmaktır. En büyük zenginlik ise iyiliksever olmak ve her fırsatta iyilik yapmaktır.<sup>109</sup>

**Kahramanlar:** Güvercin, karga, avcı, fare, ceylan, kaplumbağa.

**Masalın ana mesajı:** Dostluk ve gerçek dostlar hayatta sahip olunan en önemli hazinelerdendir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1.** Hep birlikte hareket etmek başarı getirir. Birlikten kuvvet doğar.

<sup>109</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s. 99-103.

*“Herkes kendini kurtarmaya çalışmasın! Böyle yaparsanız avcıya yem olmaktan kurtulamayız.”*

**2.** Akıllı olmanın gereği tehlikeye karşı tedbirli olmaktır.

*“Fare akıllı bir hayvanmış. Her türlü tehlikeye karşı yüz tana delik hazırmış.”*

**3.** Hayatta her şey ihtimal dahilindedir. Akıllı insanlar bile yanılabilir.

*“Hiçbir şeyi akıldan uzak görme! Her canlı kendi kaderini yaşar.”*

**4.** Hayatta yaşayacağı şeyleri önceden bilmemek insan için hayırlıdır.

*“Hayatta başımıza gelecekleri önceden bilseydik yaşayamazdık. Hayat çekilmez olurdu.”*

**5.** Motivasyon gücün sınırlarını zorlayabilir.

*“Ama önce onlardan işe başlarsan, sonra yorulsan bile beni bırakmazsın! Arkadaş olduğumu için mutlaka beni kurtarmak istersin.”*

**6.** Yapılan iyiliklere teşekkür edilmelidir.

*“Güvercinler adına başkanları, fareye bir teşekkür konuşması yapmış.”*

**7.** Dostluk karşılıklı çaba ve güven ister.

*“Sen dostluk kurmak için çaba göstermezsen, dost olamayız. Bu iş karşılıklı çaba ve güven ister.”*

**8.** Av ile avcı arasındaki dostlukta av tetikte olmalıdır.

*“Bir düşmanla barışmak ve dost olmak, elbisemizin içinde yılan taşımaktan farksızdır. Akıllı bir kimse, kendini bilerek tehlikeye atmaz”.*

**9.** Dostluk ilişkisinde gerçek dostlar canlarını, çıkarıcı dostlar ise kuvvetlerini ortaya koyar.

*“Kuvveti öne çıkaranlar ise çıkarıcı kimselerdir. Yani, yalancı dostlardır. Bunlara hiçbir zaman güven olmaz. Böyle kimselerin yaptığı iyilikler, avcının kuşlara yem atmasına benzer.”*

**10.** Dost dostu düşünür.

*“Çoluk çocuğun seni rahatsız etmesinden endişe ediyorum.”*

**11.** “Akıllı kimse, dostlarını her şeyden üstün tutar.”

**12.** “Gerçek dost, hazineden daha değerlidir.”

**13.** “Dünyada en yoksul kimse dostu olmayan kimsedir.”

**14.** “Dostun verdiği güven ve cesareti başka hiçbir şey veremez

**15.** Hiçbir çıkar ve art niyet gözetmeksizin kurulan dostluklar, gerçek ve kalıcı

olur.”

**16.** “Dostluk kuramayan ve candan dostlar edinemeyen kimseler, herkesten kuşkulandır ve kimseye güvenmezler.”

**17.** “Büyük sıkıntılar ancak dostların yardımıyla giderilebilir.”

Bu masal şu konulara örnek olarak sunulabilir.

Dostluk ve Kardeşliğin Temeli Sevgidir.

Dostluk ve Kardeşlik Bir İhtiyaçtır.

Yani dostluğun anlatıldığı her derste ve her ortamda bu masal örnek olarak sunulabilir. Öğrenci dostluğun önemi ve gerçek dostların nasıl olacağına dair ipuçlarını bu masal sayesinde yakalayabilir. Birinci bölümde anlatılan masalda, birbirini seven ve iki dostun arasına giren bir yalancının, bu sevgiyi nasıl bitirdiğini ve kendisinin başına neler geldiği anlatılmıştır. Bu bölümde ise, Aslan, Öküz ve Çakal masalına alternatif olarak, çok iyi niyetlerle birbirine bağlanmış temiz kalpli kimselerin aralarındaki dostluk bağının nasıl güçlendiği ve bu dostluğun onlara nasıl yarar sağladığı anlatılmıştır.

Masalda tehlike gelmeden önce gerekli tedbirlerin alınması hakkında uyarılar yapılmakta bu konuda dikkatli olunması gerektiği vurgulanmaktadır. Peygamberimiz de bu konuyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır: “ Önce deveni bağla sonra tevekkül et.”<sup>110</sup>

## 2.18. FARE İLE DERVİŞ MASALI

Evvel zaman içinde, büyük bir şehirde, bir dervişin evine konuk olmuştum. Bu dervişin çoluk çocuk adına kimsesi yoktu. Ona, her gün bir sepet yiyecek getirilirdi. O da, istediği kadarını yer, gerisini bir kenara koyardı. Derviş evden çıkınca, hemen sepetin içine dalar, doyuncaya kadar yerdim. Kalanlarını diğer farelere verirdim.

Derviş, bir süre sonra bu durumu fark etti. Yiyecek sepetini benim erişemeyeceğim bir yere asmak istedi. Uzun süre uğraştı ise de bu işi başaramadı. Bir gün dervişin misafiri geldi. Derviş ile misafir, karşılıklı yemek yedikten sonra sohbete daldılar. Derviş, misafire sordu:

- Nereden gelip nereye gidiyorsun?

<sup>110</sup> Tirmizi, Kıyame, 60.

Meğer misafir, gezgin birisiymiş. Dünyanın çeşitli yerlerini gezip görmüş. Gördüklerini heyecanlı heyecanlı dervişe anlatıyordu. Derviş de, beni sepetten uzaklaştırmak için ikide bir elini çırpıp duruyordu. Misafir, dervişin bu hareketinden alındı. Ona şöyle dedi:

- Ben, gördüklerimi sana anlatmak için uğraşıp didiniyorum. Sen ise benimle alay ediyorsun. Söylediklerimi dinlemeyeceksen, beni niçin konuşturuyorsun?

Derviş, özür dileyerek söz aldı:

-Ellerimi çırpmanın nedeni, fareyi sepetten uzaklaştırmaktır. Yiyeceklerimin bulunduğu sepete bir fare dadandı.

Ne yapsam fayda vermiyor. Şaşırp kaldım!..

Misafir, dervişe sordu:

-Bu sözünü ettiğin, bir tek fare mi yoksa fare sürüsü mü ?

Derviş şöyle cevap verdi:

-Evde birden çok fare var. Fakat onların içinde bir tanesi var ki, beni canımdan bezdirdi. Ne yaptıysam hakkından gelemedim.

Misafir, dervişe:

-Sen bana bir kazma ver de, onun yuvasını yıkayım. Böylece işin iç yüzü anlaşılmış olur, dedi.

Derviş, bir komşusundan kazma alıp misafire getirdi. Ben o zaman kendi deliğimde değildim. Yan tarafta bir arkadaşımın yuvasında, bütün konuşulanları dinlemekteydim. Benim deliğimin içinde yüz altın bulunan bir kese vardı. Onu buraya kimin koyduğunu bilmiyordum. Misafir, yeri kazarak keseyi buldu. Bunu dervişe göstererek şöyle dedi:

- İşte bu fare, bu servet sayesinde sığıyor. Bu servet ona cesaret veriyor. Bundan sonra onun eskisi gibi hareket edemediğini göreceksin!

Ertesi gün fareler etrafıma toplanarak:

- Biz acıktık! Bütün ümidimiz sensin! Bu işe bir çare bul! dediler.

Kalktım, dervişin sepetine ulaşmak için sıçradığım yere gittim, Eskisi gibi sıçramak istedim fakat beceremedim. Fareler, çaresizliğini görünce birbirlerine:

- Artık ondan medet ummamalıyız! Onu kendi hâline bırakalım. Bu arada biz de başımızın çaresine bakalım. Çünkü onun kendi karnını doyuracak gücü bile kalmadı, dediler.

Ben orada tek başıma kaldım. Hepsi de düşmanlarımla işbirliği yaptı. Her fırsatta düşmanlarımla yanında beni çekiştirdiler. Beni gözden düşürmek için her fırsatı değerlendirdiler. Onların bu durumunu görünce kendi kendime şöyle düşündüm:

- Demek ki, benimle arkadaş ve dost olduğunu iddia edenler, bu iddialarında samimi değillermiş. Servetimden dolayı bana yakın olmuşlar. Benimle, kendi çıkarları için düşüp kalkmışlar. Şimdi servetim elden gidince bunu daha iyi anlıyorum. Servetim varken itibarım daha büyüktü. El üstünde tutuluyordum. Kendime daha çok güveniyordum. Herhangi bir işe girerken korkmuyordum. Serveti olmayan kimse, yağmur yağdıktan sonra toprakta kaybolup giden suya benzer. Gerçek arkadaş ve dostlara sahip olmak büyük bir nimetmiş.

Arkadaşı olmayan kimseler, acınacak bir durum içindedirler. Böyle kimselerin adı çabuk unutulur. Varlıklı kimseler, yoksullara göre daha çok itibar görürler. İnsan bir kere düşmeye görsün!... “Düşenin dostu olmaz.” demişler. Ne kadar doğru bir söz!... Şimdi anlıyorum ki, dünyada birçok belânın başı yoksulluktur. Yoksul kimse, sıkıntıdan kurtulamaz. Düşmanları, yoksul kimsenin dedikodusunu yapmaktan çekinmezler. Birisi suç işlese, yoksul kimseler sorumlu tutulur. Zengin kimseler, hiçbir üstünlükleri olmasa bile yine de övgü alırlar. Yoksul bir kimse, zeki ve yetenekli dahi olsa kimse dönüp bakmaz. İtibarlı bir kimse için başkasına el açmak, ölmekten daha zordur.

Dervişin misafiri, benim altınlarımı aldıktan sonra onları dervişle paylaştı. Derviş, kendi payına düşeni deriden bir kese içine koydu. Geceleyin yatarken başucuna astı. Bu kesenin içindeki altınları almak istedim. “Belki bu sayede kaybettiğim itibarımı tekrar kazanırım.” diye düşündüm. Etrafıma tekrar birtakım kimseler toplamayı umdum. Deliğimden çıkıp dervişin yanına gittim. Derviş uyuyordu. Misafirin uyuyup uyumadığından emin değildim. Cesaretimi takınıp kesenin yanına yürüdüm. Keseye dokunur dokunmaz, kafama bir sopa indi. Öylesine canım acıdı ki, anlatamam!... Hemen yuvama döndüm. Saatlerce kendime geledim. Kendimi toparlamam birkaç gün aldı. Duygularım tekrar beni dürtmeye başladı. Sopa yemek ağırlığına gitmişti. Büyük bir hırsla tekrar dervişin kesesine yöneldim. Tam ağzımla açmak üzereydim ki, kafama ikinci kez sopa indi. Bu sopa kafamı parçalamıştı. Kanlar içinde, düşe kalka deliğime girdim. Acıdan bütün vücudum titriyordu. Yaptığım işten pişmanlık duydum. Paradan iğrenmeye başladım. Paranın lâfı edilse tüylerim ürperiyor, iştahım kaçırıyordu. Anladım ki, dünyada insanın başına gelen belâlar, açgözlülüğünden geliyor. Açgözlülüğün

başından belâ eksik olmaz. Onun için başkasına el açmaktansa, uzak yolculuklara çıkmayı uygun gördüm. Hiç olmazsa başım selâmette!... Özgürüm!... Karışanım, edenim yok!... Bir işe girerirken kendim karar veriyorum. Birisinin emretmesiyle iş yapmıyorum. Bu da beni mutlu ediyor. Mutluluk, dünyada yaşamanın asıl nedeni imiş!... Mutsuz bir kimsenin, ne kendisine ne de başkalarına yararı dokunur!...

Atalarımız şöyle demiş: “Dünyada, tedbirli olmak kadar akıllılık, eziyetten çekinmek kadar terbiye, güzel huylu olmak kadar asalet ve tokgözlü olmak kadar zenginlik yoktur!...”

Dünya derdine düşüp de ahireti unutan kimse ne kadar talihsizdir!... Esas olan manevî zenginliktir. Anladım ki, maddî şeyler değersizdir. Para, mal mülk hep geçicidir. Bunlara güvenilmez. Ben, bir zamanlar servet sahibiydim. Şimdi o servetimin yerinde yeller esiyor!... Şu anda yaşadığım evimin yakın bir felâkette yıkılmayacağını kim söyleyebilir!... Dünya malına güven olmaz!... Önemli olan, bu geçici serveti, hayırlı işlerde kullanarak kalıcı hâle getirmektir. İyiliklerin en üstünü merhamettir. Dostluğun başı, dosta emniyettir. Dirayetin başı ise, olmayan şeyden, olacak şeyi anlamaktır.

Dilsizlik, yalan söyleyen dilden; yoksulluk, el alemin malından hayırlıdır. İşte bunlardan dolayı ben de dervişin evinden çıkarak özgürlüğüme kavuştum. Güvercinlerden bir dostum vardı. Onun sayesinde kargayla dost oldum. Sonra karga senden söz etti. Ben de onu yalnız bırakmamak için, onunla birlikte kalkıp buraya geldim. Senin sayende kaplumbağa milletini tanıdım. Senin gibi bir kaplumbağayı tanıdığım için çok mutluyum.

Dünyada, dostlarla birlikte olmak kadar büyük zevk yoktur. Gerçek dostlara sahip olmak büyük bir nimettir.

**Kahramanlar:** Fare, derviş, dervişin misafiri, kaplumbağa.

**Masalın ana mesajı:** Birlik, beraberlik ve dayanışma içerisinde dostça bir yaşam mutluluğun temel taşlarındandır.

**Masalda yer alan mesajlar:**

1. Elde olanlar paylaşılmalıdır.

*“Kalanlarını diğer farelere verirdim.”*

2. Servet insana kısa vadeli bir kendine güven verir.

*“İşte bu fare, bu servet sayesinde sıçırıyor. Bu servet ona cesaret veriyor.”*

3. Çıkarıcı dostların çıkar dostluğu ortadan kalkınca biter.

*Demek ki, benimle arkadaş ve dost olduğunu iddia edenler bu iddialarında samimi değillermiş. Servetimden dolayı bana yakın olmuşlar.*

**4. Düşenin dostu olmaz.**

*“Dünyada birçok belanın başı yoksulluktur. Yoksul kimse, sıkıntıdan kurtulamaz. Düşmanları yoksul kimsenin dedikodusunu yapmaktan çekinmezler. Birisi suç işlese, yoksul kimseler sorumlu tutulur.”*

**5. Tok gözlü olmak büyük oranda insanı belalardan selamete çıkarır.**

*“Anladım ki dünyada insanın başına gelenler belalar açgözlülüğten geliyor. Açgözlünün başından bela eksik olmaz.”*

**6. Dünya malına güven olmaz. Para, mal, mülk geçicidir**

*“Şu anda yaşadığım evimin yakın bir felakette yıkılmayacağını kim söyleyebilir.”*

**7. Geçici olan şeylere duyulan arzu mükemmel olmaya engeldir.**

*“Kalbinden, bütün bu fani şeylere karşı olan arzuları atmazsan mükemmel olamazsın.”*

**8. İnsanın söyledikleriyle yaptıklarının birbirine uymaması aldatmaya, aldatmak da kul hakkına girer.**

*“Mükemmel olmak istiyorsan, söylediklerinle yaptıkların birbirine uymalıdır. Böyle olmazsa, önce kendini sonra da başkalarını kandırılmış olursun. Kandıran bir kimse ise kandırılandan daha talihsizdir. Çünkü böyle davranan kimse, başkalarının hakkını yemiştir.”*

**9. Tûl-i emel akıllıca değildir.**

*“Her an ölme ihtimali varken nasıl uzun hesap yapabilirsin?”*

**10. Gerçek dost dostunun sıkıntılarıyla ilgilenendir.**

*“Ama, gerçek dost, dostluk kurduğu kimsenin sıkıntılarıyla ilgilenmelidir.”*

**11. Zenginlik gelip geçicidir.**

*“Birçok zengin kimse, bu dünyadan gelip geçti ama adını bilen yok.”*

**12. Dost kara günde belli olur.**

*“Dürüst bir insanın dürüstlüğü alışverişte belli olur. Akraba ve evladın değeri yoksun kalınca anlaşılır. Dostluğun derecesi kara günde belli olur.”*

**13. İnsan hayvanlar arasındaki dostluk ve yardımlaşmadan ibret almalıdır.**

*“İnsan gibi akıllı bir varlığın, bu hayvanlardan daha iyi bir dostluk sergilemesi, dostlarının sevinç ve üzüntülerine ortak olması ve sözünde durması gerekmez mi?”*

**14.** En büyük servet gerçek dostlara sahip olmaktır.

*“Unutmayalım ki dünyada en büyük servet, gerçek dostlar kazanmaktır. En büyük zenginlik ise iyiliksever olmak ve her fırsatta iyilik yapmaktır.”*

Sıralayacağımız bu mesajlardan da anlaşıldığı gibi “Fare ile Derviş Masalı” dinî ve ahlâkî eğitime dair birçok mesaj içermektedir. Bunlar Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredatında olan birçok konuya örnek teşkil edebilir.

Arkadaşlarımla paylaşmayı severim.

Gerektiğinde Komşularımızın Yardımına koşarım<sup>111</sup>

Paylaşmak Bir İhtiyaç ve Erdemdir.<sup>112</sup>

Dostluk ve Kardeşlik Bir İhtiyaçtır.

Dostluk ve Kardeşliğin Temeli Saygıdır.

Dinim Dostça ve Kardeşçe Yaşamamı Öğütler.<sup>113</sup>

Malın ve servetin geçici oluşuna dair Kur'an-ı Kerim' şöyle buyrulmaktadır: *“Mal ve oğullar dünya hayatının süsüdür. Ama baki kalacak yaralı işler sevap olarak da emel olarak da Rabbi'nin katında daha hayırlıdır.”*<sup>114</sup>

## 2.19. FİL İLE TAVŞAN MASALI

Evvel zaman içinde, bir ülkede filler yaşamış. Bu ülkede kıtlık ve kuraklık baş göstermiş. Otlar sararıp solmuş, ağaçlar yok olmuş, pınarlar kurumuş. Bu yüzden filler susuz kalmış.

Halsiz düşen filler, durumu hükümdarlarına bildirmişler. Hükümdarda, adamlarını etrafa göndermiş. Onlara, su aramalarını emretmiş. Çevreye dağılmış olan elçiler su aramaya başlamışlar. Çok geçmeden, içlerinden biri, Ay Pınarı adıyla anılan, suyu bol bir pınar bulmuş. Bunu hükümdara haber vermiş. Hükümdar da fillerle beraber yola koyulmuş. Pınarın bulunduğu yer, tavşanların ülkesiymiş. Filler, pınara doğru ilerlerken, birçok tavşanı çiğneyip geçmiş. Tavşanlar, bu durumu hükümdarlarına haber

<sup>111</sup> Komisyon Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 5, s. 70,86-88.

<sup>112</sup> Komisyon Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 4, s. 84-85.

<sup>113</sup> Komisyon Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 6, s. 77-79.

<sup>114</sup> Kehf, 18/46.

vermişler. Tavşanların hükümdarı, halkının ileri gelenlerini toplamış, onların düşüncelerini almış. Hükümdarın, her zaman akıl danıştığı bir tavşan varmış. Bu tavşanın adı Firuz imiş. Hükümdar, onun düşüncelerini pek beğenirmiş. İşte bu tavşan öne atılarak hükümdara şöyle demiş:

- Beni fillere gönderin. Benimle birlikte güvendiğiniz bir kimseyi de yollayın. O kimse, görüp işittiği şeyleri size anlatsın.

Hükümdar:

- Biz, size güveniyoruz, demiş. Fillere git, benim adıma ne istersen söyle! Sen, söylenmesi gerekenleri bilirsın. “Sana güveniyorum. Yalnız şunu unutma: Elçi, kendisini “görevlendiren kimseyi temsil eder. Sen de beni temsil etmiş olacaksın. Onun için davranışlarına ve sözlerine çok dikkat etmelisin. Fillerin bulunduğu yere vardığın zaman, onlara karşı tatlılıkla davran, uslu ve uysal ol. Onların katı yüreklerini yumuşat. Onlara, sözlerinle ve davranışlarınla örnek ol. Böyle yapmaz da kaba davranırsan, onların yüreklerini daha da katılaştırmış olursun. Bu ise akıllıca bir davranış olmaz. Düşmanlığın artmasına neden olur. Düşmanın çok olmasını kimse istemez. Onun için sen, filler üzerinde olumlu bir etki bırakmaya bak.

Tavşan, hükümdardan bu tavsiyeleri dinledikten sonra yola çıkmış. Fillerin bulunduğu yere gelmiş. Onların çiğnemesinden korktuğu için yanlarına yaklaşmamış. Dağın eteğinden, fillerin hükümdarına şöyle seslenmiş:

Ey hükümdar! Beni, Ay isimli hükümdarımız, size elçi olarak gönderdi. Elçiye zeval yoktur. Elçi görevini yapar. Bildirmesi gerekenleri bildirir. Size bildirmem gerekenler var.

Fillerin hükümdarı:

- Ne söyleyeceksen söyle! demiş.

Tavşan da şöyle demiş:

- Elimde Ay isimli hükümdarımızın fermanı var. Hükümdarımız, bunu okumanızı istiyor.

Fil, tavşana:

- Sen oku, ben dinlerim! demiş.

Tavşan okumaya başlamış:

“Ben Ay isimli hükümdarım! Kim, gücüne güvenerek zayıfları hor görürse aldanır. Gücü başına belâ olur. Sen de tavşanlara karşı gücünü kullanarak aldandın. Bu

zulümdür. Benim adımı taşıyan pınardan su içtin. Ama suyum bulandırdın. Ben, suyun içinde bulunduğumdan, senin bu hareketinden rahatsız oldum. Buna hakkın yok! Bu hatalarını tekrarlamamak için sana elçi gönderiyorum. Eğer söylediklerimi dinlemezsen gözlerinin kör olmasına razı ol! Söylediklerimden şüphen varsa, hemen pınara git! Beni orada göreceksin!”

Fillerin hükümdarı bu sözlerden etkilenmiş. Tavşanla beraber pınara gitmiş. Pınara bakınca, suyun içinde ay ışığını görmüş.

Tavşan şöyle demiş:

- Hemen hortumunu uzat, bir miktar su al, yüzünü yıka ve aydan özür dile!

Fil hemen hortumunu suya uzatmış. Ay ışığının kııldığını görmüş. Ayın titrediğini düşünmüş.

Tavşana sormuş:

- Ay niçin titredi? Acaba suya hortumumu uzattım diye bana kızdı mı?

Tavşan cevap vermiş:

- Evet, sana kızdı! Bunun üzerine fil, aydan tekrar özür dilemiş. Yaptıklarından pişmanlık duyduğunu söylemiş. Bundan sonra gerek kendisinin gerekse arkadaşlarının böyle bir davranışta bulunmayacağına dair söz vermiş.<sup>115</sup>

**Kahramanlar:** Fil, Tavşan, Hükümdar.

**Masalın ana mesajı:** Devasa cüsseli olmak veya güçlü olmaktan çok akıllı olmak önemlidir.

Güçsüz ve zayıf gibi görünen varlıklar zeki ve kurnaz olabilir, akılsız ama güçlülere dize getirebilir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1.** Kaba ve katı olmak düşmanlığın artmasına neden olur.

*“Böyle yapmaz da kaba davranırsan, onların yüreklerini daha da katılaştırmış olursun.”*

**2.** Güzel ve tatlı söz sorunları daha çabuk çözer.

Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.

*“...Onlara karşı tatlılıkla davran, uslu ve uysal ol. Onların katı yüreklerini yumuşat.”*

**3.** Gücüne güvenerek zayıfları ezmek zulümdür.

<sup>115</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s.119-122.

*“Kim, gücüne güvenerek zayıfları hor görürse aldanır. Gücü başına bela olur. Sen de tavşanlara karşı gücünü kullanarak aldandın. Bu zulümdür.”*

İnsanın çevresindeki insanlara iyi ve güzel bir şekilde davranması toplum içinde sevilmesine neden olur. Kaba davranış ve sert sözler insanı, söz söylemekte ki amacına ulaştırmak bir tarafa var olan bütün iyi ve güzel imajlarını da zedeler. Önemli olan söz söylemek değil, sözün ne şekilde söylendiğidir. En güzel sözler bile güzel bir üslupla söylenmezse etkisini kaybeder. Allah-u Teala şöyle buyurmaktadır: *“Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler...”*<sup>116</sup> Peygamberimiz de “Güzel söz sadakadır” hadisiyle bu konuya vurgu yapmıştır.

Kişi, gücünü iyiye ve doğruya hizmet için sarfetmelidir. Kendinden küçükleri ezmek için kullanan güç zulme dönüşür. Zulüm de insanı felakete götüren davranışlardır.

Masalın ana mesajını oluşturan akıllı davranış başarıya ulaşmak ise kişi için her durum ve konumda başarı sağlayan, tehlikelerden emin olmasına vesile olan zekice planlanıp uygulamaya konulan davranışlardır.

## 2.20. TAVŞAN İLE KEKLİK MASALI

Bir zamanlar, yuvama yakın bir yerde, komşum olan bir keklik yaşardı. Bu keklik fırsat buldukça beni ziyaret ederdi. Günün birinde keklik kayboldu. Nereye gittiğini anlayamadım. Keklik, yuvasına uzun süre gelmeyince, bir tavşan gelip onun yuvasına yerleşti. Ben tavşanla arayı bozmamak için, ona bir şey söylemedim. O da, bir süre keklığın yuvasında kaldı. Bir gün keklik çıkageldi. Yuvasına yerleşmiş olan tavşanı görünce ona:

- Burası benim yuvam! Kendinize başka bir yer bakın lütfen! dedi.

Tavşan razı olmayarak:

- Hayır! dedi. Burası benim evimdir. Şu anda burada ben yaşıyorum. Herhangi bir hakkınız varsa ispat edin! Çünkü iddia, ispat ister.

Keklik cevap verdi:

Şurada bir hakim var. Gidip ona danışalım!

Tavşan sordu:

---

<sup>116</sup> İsra , 15/53.

Bu hakim kim?

Keklik anlatmaya başladı:

- Bu hakim, deniz kenarında oturan bir kedidir. Hiçbir hayvana zarar vermez. Kan dökmeyi sevmez. Sahilde bulduğu artıklarla beslenir. İstersen durumu ona anlatalım.

Tavşan:

- Peki! dedi. Madem senin anlattığın gibidir, gidelim!...

İkisi birden kalkıp hakime gittiler. Ben de bu işin sonucunu merak ettiğim için arkalarından gittim. Kedi, keklik ile tavşanın gelmekte olduğunu görünce, bir şeylerle meşgul olmaya başladı. Keklik ile tavşan, kediyi bulduklarına sevindiler ve bir kenarda beklemeye başladılar. Kedi, işini bitirince onlara işaret etti. Keklikle tavşan, kedinin yanına yanaştılar. Kedi onlara, niçin geldiklerini sordu. Onlar da, aralarındaki anlaşmazlığı kediye anlatmaya başladılar. Fakat kedi:

- Ben bir hayli yaşlandım. İşitme konusunda güçlük çekiyorum. Kulaklarım az işitiyor. Bana yaklaşın ve yüksek sesle anlatın, dedi.

Onlar da, kediye yaklaşıp, aralarındaki anlaşmazlığı anlattılar. Bu konuda hüküm vermesini istediler.

Kedi, onları dinledikten sonra şöyle dedi:

- Konuyu anladım. Sizin için hüküm vermeden önce, size birkaç öğüt vermek istiyorum.

İkiniz de Allah'tan korkun! Hakkı gözetin! Başkalarının hakkını yemeyin! Özellikle kimsesiz yetimlerin malını zarar vermemeye özen gösterin! Onları kollayıp gözetleyin. İçinizdeki hırs duygusunun azmasına fırsat vermeyin! Hırslı kimsenin gözü doymaz. Gözü doymayan kimse, başkalarının hakkını yiyebilir. Hakkı gözetken kimse, hak yiyemez. Dünyada ölümle beraber her şey sona erer. Ama iyilik bitmez. Yapılan iyiliğin sonucu her zaman alınır. Halkın sizi alkışlaması için iyilik yapmayın! Halk görmüyor diye iyilikten vazgeçmeyin!. Atalarımızın dediği gibi. İyilik et denize at; balık bilmezse Halik bilir. Allah'ın her şeyi, her zaman gördüğünü unutmayın! Hepimiz, O'nun emirlerine uymakla görevliyiz. Dünya hayatına sakın aldanmayın! Doğru davranan, hak hukuka uyan kimsenin Allah her zaman yardımcısı olur. Geçici olana değil, daim olana yönelin!

Keklik ile tavşan, kedinin sözlerini ağzı açık dinlediler. Kedinin sözlerini daha yakından duymak için ona iyice yaklaştılar. Bunu fark eden kedi, bir anda ikisinin de üstüne çullandı ve bir süre öylece bekledi. Sonra ikisinin de öldüğüne kanaat getirince, üzerlerinden kalktı. Zavallı tavşanla keklik, oracıkta öldü.<sup>117</sup>

**Kahramanlar:** Tavşan, keklik, kedi.

**Mesajın ana mesajı:** Dost gibi gözükse de düşmandan dost olmaz, düşmana karşı her an uyanık olmak gerekir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1.** Kişi başkasının mülküne izinsiz girmemelidir.

*“Keklik, yuvasına uzun süre gelmeyince, bir tavşan gelip onun yuvasına yerleşti.”*

**2.** İddia ispat ister.

*“Şu anda burada ben yaşıyorum. Herhangi bir hakkınız varsa ispat edin! Çünkü iddia, ispat ister.”*

**3.** Güzel ve etkileyici sözler kötü emellere ulaşmak için kullanılabilir.

*“Keklik ile tavşan, kedinin sözlerini ağzı açık dinlediler. Kedinin sözlerini daha yakından duymak için ona iyice yaklaştılar.”*

Bu masalda Baykuşlar ve Kargalar masalı için de anlatılan bir masaldır. Aralarında düşmanlık olan kişilerin eline fırsat geçince bu düşmanlığın hemen ortaya çıkacağı ve kesinlikle düşmanın ipiyle kuyuya inilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

## 2.21. BEŞ HİLECİ ADAM MASALI<sup>118</sup>

Dervişin biri, kurban kesmek üzer koç satın almıştı. Pazardan evine doğru giderken birkaç serseri, adamın elindeki koçu çalmak istedi. Bunu açıktan açığa yapmanın aptallık olacağını düşünerek bir plan kurdular.

Ve biri Dervişin önüne çıkarak :

- Efendi baba, o köpeği nereye götürüyorsun? diye sordu.

Adam şaşırdı.

<sup>117</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s. 122-126.

<sup>118</sup> Diğer tercümelerde bu masalın ismi “Derviş ile Kurnaz Masalı” olarak geçmektedir. Masalda üç hileci adam bulunmasına karşın , masalın başlığı beş hileci adam olarak verilmektedir.

-Evladım ne köpeği, yanlış görüyorsun galiba, koç bu koç..

Haydut:

-Senin gözlerin bozulmuş anlaşılın babacığım, bu köpeğin ta kendisi, diye ısrarla kuşkulandırdı adamı.

Derviş:

-Tövbe! Tövbe! Diyerek devam etti yoluna.

Köşeyi dönerken, Dervişin önüne diğer bir serseri çıktı:

-Vay vay vay! Avcının kralı ben buna derim, kapmış tazıyı benden önce. Beybaba, bu tazıda benim gözüm vardı. Daha uyanık davranıp sahip oldun. Helal olsun sana!

Dervişin şaşkınlığı iyice artmıştı.

“Allah Allah! Yahu bu koçu şimdi de tazıya benzettiler, hayırlısı bakalım” diyerek uzaklaştı oradan.

Üçüncü serseri yoluna çıktı bu kez:

- Bu Padişahımızın ahırından kaçan köpek değil mi? Nerede buldun bunu beybaba? dedi.

Derviş, şaşkınlıktan neredeyse bayılacak gibiydi.

Düşündü taşındı, sonunda:

“Bunu bana satan sihirbaz olmalı” dedi kendi kendine. “Köpeği koç diye yutturdu anlaşılın”

Ve koçu oraya bırakarak pazara döndü.

Derviş, gidip parasını almak için satıcıyla kavga ededursun, üç uyanık, bir güzel kesip afiyetle yediler koçu.<sup>119</sup>

**Kahramanlar:** Derviş ve kurnaz adamlar(serseriler).

**Masalın ana mesajı:** Herkese ve her söze inanılmamalıdır. Sözün doğruluğu o sözü, söyleyen kişilerin çokluğuyla kanıtlanamaz.

**Masalda yer alan mesaj:**

**1.** Bir sözü birkaç kişinin söylemesi sözün inandırıcılığını artırır.

*“Üçüncü serseri yoluna çıktı bu kez...”*

Kelile ve Dimne’de “derviş” karakteri birçok masalda yer almaktadır. Derviş karakterinin yer aldığı masallardan biri de Derviş ile Kurnaz ya da Beş Hileci Adam

<sup>119</sup> Beydeba, Kelile ve Dimne, Haz. Sadık Yalsızuçanlar, Timaş Yayınları, İstanbul 2005, s.171-172.

Masalıdır. Derviş karakteri, kendi halinde dünyaya ehemmiyet vermeyen, genelde dinî konularla meşgul olan ve biraz da saf ve masum kanılara sahip karakter olarak sunulmaktadır. Bu masalda da derviş kendisinin aldatıldığının farkında olmadan koçunu kurnaz adamlara kaptırmıştır. Kurnaz adamlar onu şüphelendirecek benzetmeler yapınca ve birkaç kişi tarafından aynı tarz sözler söylenince Derviş inanmıştır. Derviş koçu bırakmak yerine aldığı satıcıya götürüp, sorsaydı veya farklı insanlara sorsaydı ya da kendi gördüğünün doğruluğuna güvenip onların hileci kişiler olduğunu anlasaydı koçunu kaybetmezdi.

## 2.22. ŞEYTAN İLE HIRSIZ MASALI

Evvel zaman içinde, bir derviş, sütü bol bir inek satın almış. Yolda dervişin arkasına bir hırsız ile bir şeytan takılmış.

Şeytan, hırsızı görünce sormuş:

- Sen kimsin?

Hırsız cevap vermiş:

- Ben, ineği çalmak için dervişin uyumasını bekleyen bir hırsızım.

Arkasından hırsız, şeytana sormuş:

- Peki, sen kimsin?

Şeytan cevap vermiş:

- Ben, derviş çalmak isteyen şeytanım.

Bunun üzerine hırsız ile şeytan, dervişin ardı sıra yürümüşler. Derviş, evine girince ardından onlar da girmişler. Derviş, ineği bir köşeye bağlamış, yemeğini yemiş ve yatmış.

Hırsız ile şeytan, dervişe kötü bir plan hazırlığına koyulmuşlar. Plânın uygulamasına, kimin önce başlayacağı konusunda anlaşmazlığa düşmüşler.

Şeytan, hırsıza demiş ki:

- Eğer önce sen işe başlarsan, derviş uyanabilir. Uyanınca bağırıp çağırabilir. O zaman konu komşu buraya toplanır. Ben de derviş kaçıramam. Önce ben derviş alıp götüreyim. Sonra sen ineği rahatça götürürsün.

Hırsız, şeytanın derviş uyardırmasından korkarak şeytana itiraz etmiş:

- Hayır! Önce benim işe başlamam gerek. Çünkü sen derviş'i götürürken uyandırırsan, ben ineği kaçıramam.

Hırsızla şeytan bir türlü anlaşamamışlar. Aralarında kavga çıkmış. Kavga büyüyünce, hırsız bağırmaya başlamış:

- Uyan ey derviş! Şeytan seni kaçırmak istiyor.

Şeytan da:

- Uyan ey derviş! Bu hırsız, senin ineğini kaçırmak istiyor, demiş.

Bunların bağırıp çağırmalarına derviş uyanmış. Komşular da, dervişin evine koşup gelmişler. Durumu gören hırsızla şeytan, oradan kaçmak zorunda kalmış.<sup>120</sup>

**Kahramanlar:** Şeytan, hırsız, derviş

**Masalın ana mesajı:** Aralarında fikir birliği bulunmayan ortakların her ikisi de zarar eder.

Düşmanların birbirine düşmesi sonucunda onlarda gelecek tehlikelerden kurtulmak mümkündür.

**Masalda yer alan mesaj:**

**1.** - Aralarında fikir birliği bulunmayan ortakların her ikisi de zarar eder.

*“Bunların bağırıp çağırmalarından derviş uyanmış... Durumu gören hırsızla şeytan, oradan kaçmak zorunda kalmış.”*

Yine bu masalda da derviş karakterine rastlamaktayız. Ama bu defa derviş hırsız ile şeytanın aralarında anlaşamamaları neticesinde kurtulmuştur.

## 2.23. KENDİNE EŞ ARAYAN FARE MASALI

Evvel zaman içinde, duası kabul olunan bir derviş varmış. Derviş, bir gün deniz kenarında oturuyormuş. Tam o sırada gagasında fare taşıyan bir çaylak geçmekte imiş. Çaylak, dervişin üzerinden geçerken, gagasındaki fareyi düşürmüştü. Fare, dervişin önüne düşmüştü. Derviş, fare yavrusunun hâline acıyarak onu hırkasına sarmış ve evine götürmüştü. Çoluk çocuğunun, bu fareye bakmak için sıkıntıya gireceklerini düşünmüştü. Farenin, güzel bir kız olması için dua etmiş. Duası kabul olmuş. Derviş de bu kızı alarak karısına götürmüştü. Ona:

<sup>120</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s.130.

- Bu benim kızım! demiş. Diğer çocuklarına nasıl bakıyorsan buna da öyle bakacaksın!

Kız, dervişin evinde büyümeye başlamış. Evlilik çağına gelmiş, Bir gün derviş, kızı karşısına alarak şöyle demiş:

- Kızım! Artık evlilik çağına geldin. Kendine eş edinme konusunda kimi istiyorsan onu seç! Bu konuda sana ısrar etmeyeceğim.

Kız şöyle cevap vermiş:

- Seçmek hakkı bana aitse, ben kocamın güçlü kuvvetli olmasını tercih ederim.

Derviş, kızına:

- Demek ki, sen güneşe varmak istiyorsun. Kendine eş olarak onu lâıyk görüyorsun, demiş. Ardından kalkmış güneşe gitmiş. Ona şöyle demiş:

- Ey gösterişli ve güçlü yaratık! Bir kızım var. Alabildiğine güzel!... Güçlü ve gösterişli bir eş arıyor. Onu eş olarak kabul eder misin?

Güneş, dervişe şöyle karşılık vermiş:

- Ben size kendimden daha güçlü olanı tavsiye ederim. Siz, şu buluta gidin! O, benim ışıklarımı engeller, gücümü örter, göstermez.

Derviş, buluta gitmiş. Güneşe söylediklerini buluta da söylemiş.

Bulut, dervişe şöyle demiş:

- Ben de sana, kendimden daha güçlü olanı göstereceğim. Siz, şu rüzgâra gidin! O, benden daha güçlüdür. Beni önüne katar, istediği yere sürükler.

Bunun üzerine derviş, rüzgâra gitmiş. Ona da aynı şeyleri söylemiş. Rüzgâr, dervişe şöyle demiş:

- Ben de sana, benden daha güçlü olanı göstereyim. Şu dağa gidin! O benden güçlüdür. Ben, onu yerinden asla oynatamam!

Derviş, dağa gitmiş. Daha önce güneşe, buluta ve rüzgâra söylediklerini ona da söylemiş. Dağ, dervişe şöyle cevap vermiş:

- Ben, kendimden daha güçlü olanı sana söylemek istiyorum. İçimi delerek yuva yapan şu fareye git!

Derviş, fareye gitmiş. Aynı şeyleri ona da söylemiş. Fare, dervişe şöyle demiş:

Benim yuvam dardır. Onu yanıma alamam. Erkek fare, ancak dişi fareyi alır. Bunun üzerine derviş tekrar dua etmiş. Kızının isteği üzerine tekrar fareye dönmesi için yalvarmış. Kız da eski haline dönerek erkek fareye eş olmuş.<sup>121</sup>

**Kahramanlar:** Fare, derviş, güneş, bulut, rüzgar, dağ.

**Masalın ana mesajı:** Herşey aslına çeker. Ne kadar değişirse de değişsin bir varlığın aslı ne ise meyli ona doğrudur.

**Masalda yer alan mesajları:**

**1.** Bakıma muhtaç canlılara merhamet etmek gerekir.

*“Derviş, fare yavrusunun haline acıyarak onu hırkasına sarmış ve evine götürmüştür.”*

**2.** İyi ve halis niyetle yapılan dualar kabul olunur.

*“Farenin, güzel bir kız olması için dua etmiş. Duası kabul olmuş.”*

**3.** Eş seçimi evlenen kişiye bırakılmalıdır.

*“Kendine eş edinme konusunda kimi istiyorsan onu seç!”*

**4.** Her gücün üstünde bir güç vardır.

*“Ben size kendimden daha güçlü olanı tavsiye ederim.”*

**5.** Evlenecek kişiler arasında denklik bulunmalıdır.

Davul bile dengi dengine...

*“Erkek fare, ancak dişi fareyi alır.”*

Bu masal bizlere iyi ve halis niyetlerle yapılan duaların kabul olacağını anlatmaktadır. İnsan temiz bir kalple karşılığını Allha-u Tealadan bekleyerek dua ederse Allah onun dileğini kabul etmektedir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de Allah-u Teala şöyle buyurmaktadır. *“Kullarım sana beni sorduğunda (söyle onlara): Ben çok yakınım. Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm.”*<sup>122</sup>

Ayrıca bu masalda hayvanlara iyi davranmak onlara merhamet etmek gerektiği de belirtilmektedir. Dinimiz, yeryüzündeki bütün canlılara karşı iyi davranmanın gerekliliğine sıklıkla vurgulamıştır.

<sup>121</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s.131-138.

<sup>122</sup> Bakara 2/186.

## 2.24. YILAN İLE KURBAĞA MASALI

Evvel zaman içinde, yaşlı bir yılan varmış. Bu yılan, gözleri görmeyecek ve iş yapamayacak kadar yaşlanmış. Avlanamıyor ve karnını doyuramıyormuş. Bu yılan bir gün karnını doyurmak için yola çıkmış. Gide gide kurbağaların çok olduğu bir göle varmış. Bu göl, yılanın daha önceden de avlandığı bir yermiş. Yılan kendini kurbağaların önüne atmış ve acınacak bir duruma girmiş.

Kurbağalardan biri:

- Niçin bu kadar üzüntülü ve çaresizsin? demiş.

Yılan şöyle cevap vermiş:

- Nasıl kederli olmayayım!... Eskiden kurbağalarla beslenirdim, şimdi kurbağaları bana yasak eden bir hastalığa tutuldum. Kurbağalarla karşılaştığım hâlde onları avlayamaz oldum.

Kurbağa, hemen hükümdarına gitmiş ve durumu anlatmış. Hükümdar da işin aslını anlamak için yılanın yanına gelmiş. Yılanı acınacak bir durumda görünce sormuş:

- Sana ne oldu?

Yılan cevap vermiş:

- Birkaç gün önce bir akşam vaktiydi. Kurbağa, avlamaya çalışıyordum. Kurbağayı kovalarken, bir dervişin evine vardım. Ortalık karanlıktı. Ben kurbağayı kovalarken dervişin uyuyan oğlunun parmağına dokundum. Onu kurbağa sanarak soktum. Çocuk öldü. Hemen oradan kaçtım ama dervişin bedduasından kurtulamadım. Ben kaçarken derviş arkamdan şöyle beddua etti:

- Sen, benim yavrumu suçsuz yere nasıl öldürdüysen, Allah da seni alçak ve dilenci yapsın! Kurbağalar hükümdarına binek eylesin! İnşallah kurbağalar hükümdarının sadakasına muhtaç olursun!

Günahımın affedilmesi için yüzümü yere koyup sizin hizmetinizde bulunmak istiyorum.

Kurbağaların hükümdarı yılanın bu pişmanlığından pek memnun olmuş. Sevinçle yılanın sırtına binip gezmeye başlamış. Yılan, bir yandan kurbağaların hükümdarını gezdirirken bir yandan da durumunu anlatmaya başlamış:

- Ey hükümdar! demiş. Biliyorsun ben yoksul birisiyim. Geçimimi kıt kanaat sağlayabiliyorum. Senin gibi akıllı ve adaletli bir hükümdarın bana yardımcı olmasını istiyorum.

Kurbağaların hükümdarı:

- Madem benim bineğim oldun, o hâlde geçimini sağlamak da benim görevimdir, demiş. Kurbağaların vezirine dönerek her gün yılanı iki kurbağa verilmesini emretmiş. Yılan da bu sayede geçinip gitmiş.

**Kahramanlar:** Yılan, kurbağa, hükümdar ve kurbağalar veziri.

**Masalın ana mesajı:** Kazanılan zafer çekilen sıkıntıları unutturur Sıkıntı çekmeden, bazı zorlukları göze almadan başarıya ulaşmak mümkün değildir.

Masalda bulunan diğer bir mesajda, inandırıcılık için kişinin dinî duygularının kullanılabileceğidir.

Yılan dervişle arasında geçmiş gibi gözüken bir olayı dramatize ederek kurbağanın etkilenmesini sağlamış ve onu yalanına inandırmıştır. Sonuçta yine kurbağa yemeye devam etmiş ama bu defa kendi gayreti ve düşmanı olan kurbağaya hizmet etmesi söz konusudur. Açlıktan ölmek yerine bu yolu tercih etmesi yılan için akıllıca bir davranıştır.

Kişi her zaman iyi sonuçlara ulaşmak için gayret ve çabanın ön şart olduğunu bilmelidir.

## 2.25. BAYKUŞLAR VE KARGALAR MASALI

Dördüncü bölümün ana masalı olan Baykuşlar ve Kargalar Masalı içinde 6 masal yer almaktadır. Bunlar:

- 1.Fil ile Tavşan Masalı.
- 2.Tavşan ile Keklik.
- 3.Derviş ile Kurnaz Masalı(Hileci Beş Adam)
4. Şeytan ile Hırsız Masalı
- 5.Kendine eş Arayan Fare Masalı
- 6.Yılan ile Kurbağa Masalı.

Bu masalların incelemesini sunduktan sonra Baykuşlar ve Kargalar Masalını inceleyeceğiz. Masal şu şekilde başlamaktadır:

- Evvel zaman içinde, bir dağda büyük bir ağaç varmış. Bu ağaçta bin tane karga tünüyormuş. Bu kargalar, başlarına geçirdikleri bir hükümdarın idaresi altında yaşıyorlarmış. Ağacın yakınında bir mağara varmış. Bu mağarada bin tane baykuş yaşıyormuş. Bir gece, baykuşların başkanı gezip dolaşmak için dışarı çıkmış. Baykuşların başkanı ile kargaların başkanı, birbirlerine kin güdüyorlarmış. Birbirlerini ortadan kaldırmak için fırsat kolluyorlarmış.

Baykuşların başkanı, fırsat bu fırsat deyip kargalara saldırmış. Kargalar, gece yarısı neye uğradıklarını bilememişler. Korkudan bağırıp çağırmaya başlamışlar. O kargaşada birçok karga ölmüş. Baykuşların başkanı, sağ kalan kargaların birçoğunu esir almış. Bunun üzerine kargalar, sabahleyin erkenden toplanmışlar. Başlarına gelen felâketi değerlendirmişler. Sonunda bu tutumu başkanlarına iletmeye karar vermişler. Hep birlikte kalkıp başkanlarının yanına gitmişler. Ona şöyle demişler:

- Dün gece başımıza büyük bir felaket geldi. Buna neden olan, baykuşların başkanıdır. Birçoğumuz öldü. Kalanlarımızdan birçoğunun da ya kanadı kırık ya tüyleri yoluk ya da kuyruğu kopuk... Bizlere bundan daha büyük acı veren ise, baykuşların gösterdiği cür'ettir. Onların, bu cesareti nereden aldıklarını merak ediyoruz. Onlar, bizim yerimizi biliyorlar. Bundan dolayı gece gafil avlandık. Bu saldırıların; bundan sonra da devam edeceğini adımız gibi biliyoruz. Buna, "dur!" denilmezse daha büyük felâketler yaşanabilir. Siz, bizim hükümdarımızsınız. Durumu size bildiriyoruz. Gerekenin bir an önce yapılmasını istiyoruz.

Kargaların içinde beş tanesi ünlüymüş. Bu beş karga, ileri görüşlülükleriyle tanınmış. Bir konu hakkında en doğru kararı onlar veriyormuş. Bu beş karga, başkanlarının gözünde de yüksek bir yere sahipmiş. Başkanları onları vezir tayin etmiş. Kargaların başına gelen felâket karşısında başkanları beş kargayı çağırtmış. Onların bu konudaki düşüncelerini ve tekliflerini öğrenmek istemiş.

Beş kargadan birincisi söz almış:

- Ben, bilgin kimselerin daha önce söylediği bir sözü tekrar etmekle yetineceğim. Onlar şöyle demişler: "Sana karşı kin besleyen düşmana gücün yetmiyorsa, ondan kaç!"

Bunun üzerine kargaların başkanı ikinciye sormuş:

- Senin düşüncen nedir?

O da, bu düşüncenin doğru olduğunu söylemiş ve kaçmayı teklif etmiş.

Hükümdar bu teklifi beğenmeyerek şöyle demiş:

- Düşman saldıracak diye yerimizi bırakıp gidemeyiz Onu düşmana terk edemeyiz. Bu hareket, ihanet anlamına gelir. Yeniden derlenip toparlanmalıyız. O zaman düşmana yenilme korkusu yaşamayız. Düşman ne zaman karşımıza çıksa, hiç çekinmeden saldırırız. Elde ettiğimiz fırsatları değerlendiririz. Böylece zafer yolu açılmış olur.

Hükümdar, kendi düşüncesini bu şekilde açıkladıktan sonra üçüncü veziri olan kargaya sormuş:

- Senin düşüncen nedir?

Karga cevap vermiş:

- Ben kaçmak taraftarı değilim. Önemli yerlere gözcüler dikelim. Düşman ordusunun içine casuslar yerleştirelim. Onların bizimle savaşmak mı, barışmak mı, yoksa bizden vergi mi almak istediklerini öğrenelim. Eğer bizden vergi almak istiyorlarsa veririz. Yerimizi terk etmektense vergimizi verir yaşarız. Düşman güçlü olduğu zaman, onun isteğine boyun eğmek gerekir. Bunun için hükümdarın hazinesi bile feda edilir.

Hükümdar, bu sözlerden sonra dördüncü veziri olan kargaya dönmüş:

- Bu konuda sen ne düşünüyorsun? diye sormuş.

Karga cevap vermiş:

- Benden önce ileri sürülen düşünceye katılmıyorum. Bence, düşmana boyun eğip şerefimizi kaybetmektense, gurbette acı ve sıkıntı içinde yaşamak iyidir. Eğer biz, baykuşlara barış istediğimizi söyleyip başvurursak; onlar, bu hareketimizden cesaret alacaktır. Kendilerini daha güçlü, bizi ise daha korkak görecektir.

Bilgin kimseler şöyle demiş: “Düşmanından dileğini alabilmek için ona biraz yanaş. Çok yanaşırsan onlara cesaret vermiş, kendini de güçsüz duruma düşürmüş olursun. Tıpkı güneşe karşı dikilen çubuk gibi... Böyle bir çubuğu biraz eğersen, gölgesini uzatmış olursun. Eğer fazla eğersen gölge kaybolur.” Aslında düşmanımız, bizim kendisine yaklaşmamızı istememektedir. Onun için yapılacak şey savaşmaktır.

Bu kez hükümdar, beşinci kargaya sormuş:

- Sence barış mı, savaş mı yoksa vatani terk etmek mi doğru? Sen bu konuda ne düşünüyorsun?

Karga cevap vermiş:

- Hakkından gelinemeyecek düşmanla savaşmak, akıllıca bir davranış değildir. Böyle davranan bir kimse, kendini ve ordusunu ölüme sürüklemiş olur. Akıllı kimseler, düşmanlarını hiçbir zaman küçük görmezler. Düşmanını küçük gören aldanır. Aldanan kimse de, düşmanın kötülüğünden kurtulamaz. Açıkçası ben de baykuşların kötülük yapmasından çekiniyorum. Bunlar, bizimle savaşmasalar bile yine de güvenmemeliyiz. Onların bize her an bir kötülük yapabileceğini aklımızdan çıkarmamalıyız. Akıllı kimseye yakışan budur. Düşman uzak ise gücünden, yakın ise saldırmamasından, tek ise hilesinden sakınılmalıdır.

Savaş, kayıp demektir. Savaşı bir taraf kazansa bile, iki taraf maddî manevî kayıp verir. Savaş masraflarını iyi hesaplamalıyız. Akıllı kimse kendini bile bile tehlikeye atmaz. Barış zamanında paranın, sözün ve emeğin önemli bir yeri vardır. Ama savaştan arta kalan, can ve mal kaybıdır. Böyle büyük bir masrafı göze almaktansa küçük masraflara razı olmalıdır, yumuşamayı tercih etmelidir. Baykuşlara, “Canımız sıkıldı.” diye saldıramayız. Bunlar, belâlı hayvandır. Savaşı başlatan taraf biz olmayalım. Biz, olumlu hareket edelim. Anlaşma yoluna gidelim. Ama düşmana da asla güvenmeyelim. Saldırıda bulunurlarsa, duracak değiliz. Elbette karşılık veririz. Ama onlar bize ilişmezken biz de kalkıp öç almaya çalışmamalıyız. Atalarımız, “Öfkeyle kalkan ziyanla oturur.” demiş. Geçmişte öldürülen kargaların öcünü almaya çalışmamalıyız. Eğer öç almaya kalkarsak bu davranış, yeni kargaların yaşamını tehlikeye sokar. Hükümdar; nerede, nasıl davranacağını bilmelidir. Baykuşların niyetini anlamak, size düşen bir görevdir. Bunların niyetini öğrenip ona göre hazırlık yapmalıyız. Ben söylenmesi gerekenleri söyledim, söylenmemesi gerekenleri de söylemedim.

Kargaların başkanı sormuş:

- Bildiklerinin bir kısmını niçin saklıyorsun?

Karga cevap vermiş:

- Herkes, her bildiğini her yerde söylememelidir. Çünkü her doğruyu her yerde söylemek doğru değildir. Söz yerinde ve zamanında söylemek önemlidir. Size söylemediğim şeyleri burada söylemem uygun değildir. Bazı şeyler vardır ki, bir topluluk önünde söylenir, bazı şeyler bütün millete duyurulur, bazı şeyler de iki kimse arasına olmalıdır. İşte size söylediğini konu da, iki dil ile dört kulak arasında kalması gereken bir konudur.

Bunun üzerine hükümdarla karga, meclisten ayrılmışlar. Bir köşeye çekilip başbaşa kalmışlar.

Hükümdar, kargaya sormuş:

- Bizim, baykuşlarla aramızın nasıl bozulduğunu biliyor musun?

Karga cevap vermiş:

- Evet, biliyorum. Bu düşmanlığa bir karganın sözü neden oldu.

Hükümdar merakla:

- Bu sözün ne olduğunu biliyor musun? demiş.

Karga:

- Evet, biliyorum! demiş ve anlatmaya başlamış:

- Bir serçe sürüsünün başkanları yokmuş. Bunlar, toplanıp ne yapmaları gerektiğini düşünmüşler. Sonunda baykuşların hükümdarlığını kabul etmeye karar vermişler. Onlar, bu konu üzerinde konuşurken oradan bir karga geçmiş. Serçeler; “Şu karga bize uğrasa da, ona düşünceni sorsak iyi olur!...” demişler. Az sonra karga, serçelere uğramış. Onlar da kargaya düşüncesini sormuşlar.

Karga demiş ki:

- Yeryüzünde kuş kalmasa; tavuslar, kazlar, ördekler, devekuşları ve güvercinler ortadan kalksa, yine de baykuşu seçmenizi tavsiye etmem. Dünyada, şekli en çirkin hayvanlardan biri baykuştur. Onun gözleri gündüz görmez. Onu, kendinize hükümdar seçerseniz, kendi işlerinizi yine kendiniz yapmak zorunda kalırsınız. Onun, büyük ve güçlü olmasına aldanmayın. Küçük ama akıllı olan nice hayvan vardır ki, kendisinden büyük ve güçlü olan hayvanları korkutur. Tıpkı fili korkutan tavşan gibi.

Karga, bu olayı anlattıktan sonra, serçe sürüsüne dönerek şöyle demiş:

- Az önce anlattığım gibi, kedinin hakemliğine nasıl güvenilmezse, baykuşların hükümdarlığına da güvenilmez. Onlar yalancı hayvanlardır. Her gün, bin türlü ayıp işlerler. Onların emri altına girerseniz başınızdan belâ eksik olmaz.

Serçe sürüsü, karganın sözlerinden etkilenmiş, baykuşların emri altına girmekten vazgeçmiş. Bütün bu konuşulanları, az ötede bir baykuş dinlemekteymiş.

Bu baykuş, kargaya demiş ki:

- Söylediklerin beni nasıl üzdü anlatamam!... Aramızda üzüntüye neden olacak bir olay geçmedi. Niçin bizim hakkımızda böyle ulu orta konuşuyorsun? Ey karga! Şunu unutma ki, baltanın kestiği ağaç yeniden yeşerebilir, kılıcın açtığı yara kapanır ama

dil yarası kapanmaz ve tedavi edilmez. Ok, insanın vücuduna sapsa da çıkarılabilir ama söz okları kalbe saplanınca orada kalır. Her yangını söndürmek mümkündür. Ateş, su ile; zehir, panzehir ile; hüznün, sabır ile; aşk, ayrılık ile etkisini yitirir. Fakat kin ateşi asla sönmez. Sen durup dururken, kargalarla baykuşlar arasına kin ve düşmanlık tohumu attın. Aranızda kıskançlık ve nefret yangını çıkardın.

Baykuş bunları söyledikten sonra kızarak çıkıp gitmiş. Durumu, baykuşların hükümdarına haber vermiş. Baykuşun kızgınlıkla çıkıp gittiğini gören karga kendi kendine şöyle demiş:

- Eyvah! Ben ne yaptım!... Böyle bir akılsızlığa niçin gerek duydum?... Durup dururken kendime ve milletime düşman kazandırıdım. Keşke dilimi tutsaydım!... Demek ki, benim bildiklerimi başka kuşlar da biliyorlarmış ama sonucunu düşünerek dillerini tutmuşlar. Söylediğim sözler, hiçbir hayra vesile olmadığı gibi arkadaşlarımı ve beni sıkıntıya soktu. Pişman olunacak sözü söylememek gerekir. Ağızdan çıkan sözü tekrar geri almak ne mümkün!... Benim ağzımdan çıkan sözler de, âdeta bir ok haline geldi. Fazilet ve kuvvete güvenerek düşmanlık kazanmak doğru değil...

Elinde panzehir bulunan bir kimse, ona güvenerek zehir içmeye kalkışmaz. Güzel söz söyleyen bir kimse, kusurlu da olsa, görmezden gelinir. Ama kötü söz söyleyen kimseye, önce bir şey söylenmezse de sonunda cezası ödettirilir. Söylenen sözün hesabını er geç vereceğini unutmamalıydım! Hiç kimseye danışmadan kendi başıma iş yapmaya kalkışmam, tam bir beyinsizlik oldu. Yakınlarına danışarak iş yapanlar, bu sıkıntıyı yaşamazlar. Keşke ben de aceleci davranmasaydım! Duygularımın esiri oldum! Aklımı kullanamadım! Sonunda olan oldu! O kadar pişmanım ki!...

Karga bu şekilde dövüne dövüne gitmiş. O günden sonra da bizimle baykuşlar arasında amansız bir düşmanlık başlamış.

Baykuşlarla savaşmak konusuna gelince... Bu konudaki düşüncelerimi daha önce söylemiştim. Savaşa taraftarı değilim. Ama başka bir düşüncem var. Bu düşüncemin işe yarayacağını umuyorum. Çünkü nice kimse, zor anlarda buldukları düşüncelerle kurtulmayı başarmışlardır. Tıpkı dervişle karşılaşp geçisini elinden alanlar gibi...

Vezir olan karga bu örneği anlattıktan sonra hükümdara şöyle demiş:

- Ey hükümdar! Sana bu örneği anlatmamın nedeni şudur: Biz de muradımıza ancak akıllı davranarak ve karşı tarafı etkileyerek erebiliriz. Eğer kabul ederseniz, bu konuda size bir teklifte bulunabilirim.

Hükümdar:

- Teklifini açık yüreklilikle söyleyebilirsin, demiş.

Bunun üzerine karga, şu teklifte bulunmuş:

- Herkesin içinde beni evire çevire bir güzel dövün! Bana, bütün hakaretleri edin! Tüylerimi yoldurun! Beni huzurunuzdan kovun! Sonra da şu ağacın dibine bırakarak emriniz altındakilerle başka bir yere göç edin! Benim arzum, burada kalarak onların içine girmektir. Onların sırlarını öğrenmek, sonra da size haber vermek istiyorum.

Hükümdar, kargaya sormuş:

- Buna razı mısın?

Karga da:

- Nasıl razı olmam! Bu davranışımın size ve halkımıza büyük hizmet etmiş olacağım.

Hükümdar, karganın isteğini yapmış. Halkıyla birlikte göç etmiş. Tüyleri yolunan karga, inlemeye başlamış. Onun bu durumu, baykuşların dikkatini çekmiş. Baykuşlar, gördükleri manzarayı hükümdarlarına anlatmışlar. Hükümdar da, kalkıp karganın yanına gelmiş. Kargaların nereye gittiğini anlamak istemiş. Baykuşlardan birini, kargayla konuşmak üzere görevlendirmiş.

Bunun üzerine bir baykuş, kargaya sormuş:

- Sen kimsin? Kargalar nerede?

- O da cevap vermiş:

- Adım filancadır. Kargaların nerede olduğunu bilmiyorum.

Baykuş, duyduklarını hükümdara anlatmış. Hükümdar da, karganın durumunun incelenmesi için emir vermiş.

Baykuşlardan bir grup, kargayı sorguya çekmiş. Ona, niçin bu duruma düştüğünü sormuş.

Karga da şöyle cevap vermiş:

Hükümdar, sizinle savaşmak konusunda ne düşündüğümüzü sordu. Vezirlerinin her biri, bir görüş ileri sürdü. Ben de, bu konudaki düşüncemi söyledim. Kendisine şöyle dedim:

Bizim, baykuşlarla savaşmamız doğru değildir. Onlarla savaşacak gücümüz yoktur. Onlara barış teklif edelim. Bu uğurda her türlü tavizi verelim. Bizden vergi

istenirse, vergimizi ödeyelim. Ama onlarla savaşmayalım. Onlarla barış içinde yaşamak, savaşmaktan daha hayırlıdır. Eğer baykuşlar, barış teklifimizi kabul etmezlerse burayı terk edip gidelim.

İşte ben hükümdara buna benzer görüşlerimi ileri sürdüm. Onları, savaşmaktan vazgeçirmeye çalıştım. Çeşitli örnekler verdim. Güçlü düşmana karşı savaş ilân etmenin, felâket anlamına geleceğini söyledim. Güçlü düşmana karşı en akıllı yol, boyun eğmektir, dedim.

Rüzgârın; başı dik nice ağacı devirdiğini, ama boynu bükük çimenleri ve buğday başaklarını deviremediğini anlattım. Ancak, benim sözlerimi dinlemediler. Baykuşlarla savaşmak istediklerini söylediler. Söylediğim sözlerden dolayı beni ajanlıkla suçladılar. Baykuşlara yardım ettiğimi iddia ettiler. Bu yüzden bana her türlü işkenceyi uyguladılar. Sonunda hükümdar, kargalarla birlikte kalkıp buradan gitti. Nereye gittiklerini bilmiyorum.

Baykuşlar, karganın bu sözlerini, hükümdarlarına tercüme etmişler. Hükümdar, vezirlerinden birine dönerek sormuş:

- Bu karga hakkında ne düşünüyorsun? Ona nasıl davranalım?

Veziri şu cevabı vermiş:

- Bana kalırsa bu kargayı zaman kaybetmeden öldürmek gerekir. Çünkü bu karga, kargaların içinde önemli bir konuma sahipmiş. Onu öldürmekle hem ondan kurtuluruz hem de karga milletine büyük kayıp verdimiş oluruz. Fırsat bu fırsattır. Eline geçen fırsatı değerlendiremeyen kimse, akıllı değildir. Düşmana merhamet edilmez. Düşmanın zayıf zamanında ona saldırı malıdır. Böyle fırsatları değerlendiremeyen kimse, düşmanı güçlenince, başını belâdan kurtaramaz.

Hükümdar, baykuşun bu sözlerinden sonra, diğer vezirine dönerek sormuş:

- Sen ne dersin? Bu kargayı ne yapalım?

O da şöyle demiş:

- Bana kalırsa bu kargayı öldürmeyelim. Gücsüz ve kendini savunamayacak durumda olan bir kimseyi öldürmeye kalkmak, insafa sığmaz. İyi bir durumdan kötü bir duruma düşen kimseye yardım etmek gerekir. Sığınmak isteyen kimsenin korkularını gidermeli, ona güven vermelidir. Kendisinden faydalanılabilen düşmana yumuşak davranmak gerekir.

Hükümdar, bu kez de diğer vezirine dönüp sormuş:

- Sen ne dersin? Bu kargayı ne yapalım?

Baykuş cevap vermiş:

- Ben de aynı düşüncedeyim. Onu hayatta bırakmalıyız ve ona iyilik göstermeliyiz. Çünkü ondan yararlanabileceğimizi düşünüyorum. Bu karga, kendi milletiyle düşman olmuş. Akıllı bir kişi, düşmanını, başka bir düşmanına karşı kullanmalıdır. Biz bu kargayı, kendi milletine düşmanlık etmesi için kullanabiliriz. Düşmanlarımızı, birbirine düşürmek, kendimize kurtuluş yolu açmamız demektir. Tıpkı hırsız ile şeytanın anlaşmazlığı yüzünden dervişin kurtulması gibi...

Bunun üzerine, karganın öldürülmesine taraftar olan vezir baykuş şöyle demiş:

- Bana öyle geliyor ki, karga bizi aldattı ve bizim aptallığımızdan yararlandı. Onun için bu olay hakkında bir karar veremiyoruz.

Hükümdar; karganın, baykuşlar yurduna götürülmesini ve ona iyi bakılmasını emretmiş. İşte bu karga, kendisinin öldürülmesini tavsiye eden vezir baykuşun da bulunduğu bir toplulukta, baykuşların hükümdarına şöyle demiş:

- Kargalar yüzünden başıma gelenleri biliyorsunuz. Onlardan öç almadıkça içim rahatlamayacak.

Kendini yakanların Allah'a en iyi kurbanı sunmuş olacaklarını duydum. Onların her duası kabul olunurmuş. Eğer hükümdar uygun görürse kendimi yakmak istiyorum. Ayrıca, baykuşa çevrilmem için Allah'a dua etmek istiyorum. Bu sayede ben de kargalara düşman kesilirim. Onlardan öcümü alma fırsatı bulurum.

Karganın öldürülmesini tavsiye eden vezir baykuş, bu sözlerle karşılık şöyle demiş:

- Sen, tadı ve kokusu güzel ama içine zehir katılmış şaraba benziyorsun. Çünkü iyilikleri dışa vurup kötülükleri içinde tutuyorsun. Biz seni yakmakla, senin huyunu değiştirebilecek miyiz? Hangi kılığa girersen gir, senin ahlakın değişmez. Anlamsız işlerle uğraşarak bir sonuca varamazsın. Kendini yakmakla eline bir şey geçeceğini mi sanıyorsun? Sen, karga olduğun hâlde, kendini yakınca nasıl baykuş olacaksın? Bunlar aptalca düşünceler!... Eğer herkes istediği zaman kılık değiştirebilseydi, kim çirkin olmak isterdi? Kim kötü huylarını devam ettirmek isterdi? Yerde sürünenler, hayatlarını değiştirmezler miydi? Dünyada kendini yakarak başka bir yaratık şeklinde yeniden kim ortaya çıkmış? Sen saçmaladığının farkında mısın?

Senin durumun, dişi farenin tercihine benziyor. Kendisi güneşi, rüzgârı, bulutu ve dağı eş edinme konusunda serbest bırakılmışken, o bütün bunları eş edinemeyip bir erkek fareyi eş edinmek zorunda kalmış.

İşte sen de ey düzenbaz karga!Ne yaparsan yap huyunu değiştiremez! Bilmiyor musun, can çıkar huy çıkmaz?

Vezir baykuş böyle söylese de, baykuşların hükümdarı, kargayı beslemeyi, ona iyi bakmaya emretmiş.

Günün birinde bu karga iyileşmiş, tüylenmiş. Baykuşlardan öğrenmek istediklerini öğrenmiş. Onların arasından yavaşça kaçarak kargaların yanına gitmiş. Gördüklerini kargalara anlatmış. Sonra da kargaların hükümdarına şunu söylemiş:

- Ben, yapmam gereken her şeyi yaptım. Görevimi yerine getirdim. Beni dinlemek ve gerekenleri yapmak ise sizin göreviniz...

Hükümdar:

- Ben ve bütün ordu, senin ermindeyiz. Emret, yapalım! demiş.

Karga da, yapılması gerekenleri anlatmaya başlamış:

- Baykuşlar, ağaçlık bir bölgede yaşıyorlar. Onların bulunduğu yerin yakınında bir çoban var. Gününü, sürülerini otlatarak geçiriyor. O bölgeye giderek önce biraz çalı toplayalım. Bu topladıklarımızı, baykuşların saklandığı kovuklara atalım. Sonra etraftan ateş bularak bunları tutuşturmaya çalışalım. Ateşin daha kısa sürede alevlenmesi için kanatlarımızı yelpaze yapalım. Çalılar tutuştuktan sonra baykuşlar, kovuklarından kaçmak isterlerken yanıp ölürlər. Kalanlar da dumandan boğulurlar.

Bu düşünce hemen uygulamaya konulmuş. Sonunda kargalar, baykuşları yok ederek huzur ve güven içinde yurtlarına dönmüşler.

Kargaların hükümdarı, bu düşünceyi ortaya atan vezir kargaya sormuş:

- Baykuşlar arasında nasıl yaşıdın? Çünkü iyiler, kötülerin arasında yaşayamaz. Karga anlatmaya başlamış:

- Ey hükümdar! Dediğin doğrudur. Ama akıllı kimse, düşmanının silahıyla silahlanandır. Ben, kendim için baykuşların arasına girmedim. Milletimi tehdit eden bir tehlike karşısında duyarsız kalmamak için üzerime düşen görevi yerine getirdim. Vatanın ve milletin selâmeti için bunlara katlandım. Elbette çeşitli sıkıntılar gördüm. Amacıma ulaştınca bütün bu sıkıntıları unuttum. Şimdi akıllı davranmanın mutluluğunu yaşıyorum.

Hükümdar tekrar sormuş:

- Baykuşların aklı nasıl?

Karga cevap vermiş:

- İçlerinde bir tek akıllı kimse vardı. Benim öldürülmemi tavsiye etmişti. Ötekiler, onu dinlemediler. Benim durumumu anlamaya ve incelemeye gerek gördüler. Bunlar, benim kargalar arasında mevki sahibi, sözüne güvenilen bir kimse olduğumu düşünemediler. Kendilerine öğüt veren kimseyi de dinlemediler. Sırlarını benden gizlemeyi akıllarına getirmediler. Oysa devlet sırrı, hiç kimseyle paylaşılmaz.

Hükümdar söze karışmış:

- Bu durumda, benim anladığıma göre, baykuşların yenilmelerinin ve yok olmalarının nedeni saldırgan olmaları, hükümdarlarının düşüncesizliği ve akılsız vezirler kullanmasıdır, öyle mi?

Karga cevap vermiş:

- Evet, tespitiniz doğru! Zaten servete konarak israfa sapmayanlar, istek ve arzularına kapılarak rezil olmayanlar, aptallara akıl danışarak tehlikeye düşmeyenler çok azdır. Kibirli kimseler, övülmeye lâyık değildir. Yalancı kimselerin dostu olmaz. Çünkü yalancının mumu yatsıya kadar yanar. Terbiyesiz kimseler, şeref sahibi olamazlar. Cimriler cömert olamazlar. Arzularının peşinde koşan kimse, her an günah işleyebilir. Tıpkı bunun gibi aptal vezirler kullanan hükümdarlar da, devletini ve halkını tehlikeye atarlar.

Kargaların hükümdarı tekrar sormuş:

- Sen baykuşlara dost görünerek onlara boyun eğdin. Büyük eziyetler çektin. Bu zor olmadı mı?

Karga cevap vermiş:

- Elbette sıkıntı çektim. Ama sonucun başarılı olması, bunları bana unutturdu. Tıpkı kurbağaların hükümdarını sırtında taşıyarak karnını doyuran yılan gibi.

Karga, bunları anlattıktan sonra hükümdara şöyle demiş:

- Elde ettiğim bu başarılar, sizin kararlılığınız ve ileri görüşlülüğünüzden, benim de şanslı olmamdan kaynaklanmaktadır.

Ey hükümdar! İki kişi bir iş peşinde koşarsa, içlerinden daha gayretli olan kazanır. Eğer ikisi de gayretli ise daha azimli olan kazanır. İkisi de azimli ise şanslı olan kazanır. Akıllı, güçlü ve temiz kalpli olan, bolluk zamanında nankör olmayan, darlık

zamanında ümitsizliğe düşmeyen bir hükümdar ile kim savaşırsa, kendini ölüme atmış olur. Siz, üzerinize düşen görevleri bilen bir kimsesiniz. Nerede sert ve yumuşak, nerede küskün ve barışık, nerede çabuk ve yavaş olunacağını iyi kavramış bir hükümdarsınız. Hem içinde bulunduğunuz zamanı değerlendiriyorsunuz hem de geleceği hesap ediyorsunuz. Siz bu hâlinizle elbette her türlü başarıya lâyıksınız.

Bunun üzerine kargaların hükümdarı veziri olan kargaya şunları söylemiş:

- Bütün bu başarılar, senin iraden, azmin, gücün, öğütlerin ve talihin sayesinde ortaya çıktı. Çünkü bir tek azimli ve kararlı kimse, binlerce düşüncesizden daha hayırlıdır. Akıllı bir kimse, tek başına, yüzlerce akılsızdan daha büyük işler başarabilir. Özellikle senin, baykuşlar arasında bu kadar kalmana ve türlü zorluklar görmene rağmen ağzından bir tek kelime çıkarmaman gerçekten övülmeye değer!...

Vezir karga, hükümdarına şu cevabı vermiş:

- Ben, sizden öğrendiğim terbiye ile hareket ettim. Herkese karşı kucaklayıcı oldum. Gereksiz ve olumsuz konuları gündeme getirip münakaşa ortamı oluşturmam. Anlaşabileceğimiz ortak noktaları tespit ettim. Bunlar üzerinde konuştuk ve anlaştık.

Bunun üzerine hükümdar, şöyle karşılık vermiş:

- Sen iş başarıırken, diğer vezirlerimin sadece lâf yaptığını görüyorum. Söylediklerini uygulamaya koymıyorlar. İş başarma konusunda azimli ve kararlı görünmüyorlar. Söyledikleri sözlerin arkasında durmuyorlar. Verdikleri sözleri tutmuyorlar. Bu durum benim onlara karşı olan güvenimi azaltıyor. Senin azmin, kararlılığın sayesinde Allah'ın büyük lûtfuna mazhar olduk. Büyük bir başarı elde ettik. Çünkü daha önce düşman korkusuyla rahat yiyip içemez, oturup uyuyamaz olmuştuk. Hasta bir kimse bu hastalıktan kurtulmadıkça yemekten ve uyumaktan tad alamaz. Yaptığı bir iş karşılığında ödüllendirilmeyi bekleyen bir kimse, o ödülü almadıkça rahat edemez. Biz de tıpkı bunun gibi günlerdir düşman korkusuyla yatıp kalkıyorduk. İçimizdeki korku bir türlü dinmiyordu. Ama şimdi düşmanı yok edince yüreğimize su serpildi ve rahatladık.

Hükümdarın bu sözleri üzerine vezir karga şöyle demiş:

- Ey büyük hükümdar! Bize başarılar lûtfeden Allah'a şükürler olsun! O, bizim başarmamızı istemese, biz başaramazdık! Hepimiz biliyoruz ki, ondan izinsiz bir yaprak bile kıvılcıkmaz. Allah, size ve halkınıza sağlık ve mutluluk versin! Başarılarla gururlanıp tembellik göstermek, her zaman düşülen bir hatadır. Başarmak kadar,

başarını devam ettirmek de önemlidir. İnşallah hepimiz bu nimete şükredenlerden oluruz.

Hükümdar, veziri olan kargaya sormuş:

- Ey vezir! Baykuşların hükümdarı, savaş ve barış zamanında nasıl davranıyordu? Diğer işleriyle uğraşırken tavır ve hareketlerini değiştiriyor muydu?

Karga cevap vermiş:

- Onun davranışlarını kısaca israf, nankörlük ve gurur şeklinde özetleyebilirim. Bundan başka kötü huyları da vardı. Vezirleri de kendisi gibiydi. Vezirlerinden yalnız biri farklıydı. O da benim öldürülmemi tavsiye eden vezirdi. Bu vezir akıllı, kararlı, azimli ve ileri görüşlü idi. Oldukça bilgili ve olgundu.

Hükümdar tekrar sormuş:

- Onun akıllı ve bilge olduğunu hangi hareketlerinden anladın?

Karga cevap vermiş:

- Onun iki hareketi dikkatimi çekti: Birincisi; benim öldürülmemi tavsiye etmesi, ikincisi; arkadaşları beğenmese de düşüncesini saklamaması idi. Sözü ağır ve sert değildi. Yumuşak ve tatlıydı. Konuştuğu kimselerin ayıplarını yüzüne vurmazdı. Bazı örnekler vererek onları düşünmeye iterdi. Bu özelliklerinden dolayı hükümdar da ona bir şey diyemezdi. Ondan dinlediğim şu sözler hâlâ kulağımda çınlıyor:

“Hükümdar, bugünün işini yarına bırakmamalıdır. Hükümdarın sorumluluğu ve görevi halktan daha ağırdır. Herkes, hükümdarlığın görev ve sorumluluklarını taşımaya lâayık değildir. Bu iş güçlü irade, büyük akıl, azim ve kararlılık ister. Hükümdarın işi, devletin işidir. Devlet işi ciddiyet ve devamlılık ister. Hükümdarlar, bu yükün ağırlığını omuzlarında hissetmelidirler. Devlet idaresi, maceraya gelmez. Birçok başarı, yenilgiyle noktalanmıştır. Akıllı hükümdar, başarmak ve başarılarını devam ettirmek için yardımcılarını akıl danışmalıdır. Halkının moralini yüksek tutmalıdır.”

İşte, dostluk gösterecekler de, yalvarıp yakarsalar da, kendisine güvenilmemesi gereken düşmanın örneği budur.<sup>123</sup>

**Kahramanlar:** Hükümdar karga, hükümdar baykuş, vezir karga, vezir baykuş, diğer baykuşlar, kargalar ve serçeler.

**Masalın ana mesajı:** Düşmanların söz ve davranışlarına inanmamak gerekir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

<sup>123</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz. s.113-138.

**1-** Düşman, düşmanını gafil avlamak için fırsat kollar.

*“Baykuşların başkanı, fırsat bu fırsat deyip kargalara saldırmış.”*

**2-** Sorunlardan kaçmak yerine onları çözmek yoluna gidilmelidir.

*“Düşman saldıracak diye yerimizi bırakıp gidemeyiz.....Yeniden derlenip toparlanmalıyız.”*

**3-** İlişkilerde barış esastır. Savaş her iki taraf için de az ya da çok kayıp demektir.

*“Savaşı bir taraf kazansa bile, iki taraf maddi manevi kayıp verir.”*

**4-** Öc almaya çalışmak, yeni kayıplara sebebiyet verir.

*“Geçmişte öldürülen kargaların öcünü almaya çalışmamalıyız. Eğer öç almaya kalkarsak bu davranış yeni kargaların yaşamını tehlikeye sokar.”*

**5-** Sözü yerinde ve zamanında söylemek önemlidir.

*“Çünkü her doğruyu her yerde söylemek doğru değildir.”*

**6-** Düşünülmeden söylenilen sözler kötü sonuçlar doğurabilir.

*“Evet,biliyorum. Bu düşmanlığa bir karganın sözü neden oldu.”*

**7-** Dil yarası kapanmaz, ağızdan çıkan her söze dikkat edilmelidir.

*“Ey karga!Şunu unutma ki baltanın kestiği ağaç yeniden yeşerebilir,kılıcın açtığı yara kapanır,ama dil yarası kapanmaz ve tedavi edilmez.”*

**8-** Son pişmanlık fayda etmez.

*“Eyvah! Ben ne yaptım!... Böyle bir akılsızlığa niçin gerek duydum?...Durup dururken kendime ve milletime düşman kazandırdım.”*

**9-** Vatan ve millet için her türlü sıkıntıya göğüs gerilebilir.

*“Nasıl razı olmam! Bu davranışımla siz ve halkımıza büyük hizmet etmiş olacağım.”*

**10-** Savaş hiledir.

*“Söylediğim sözlerden dolayı beni ajanlıkla suçladılar. Baykuşlara yardım ettiğimi iddia ettiler. Bu yüzden bana her türlü işkenceyi uyguladılar”.*

**11-** Ele geçen fırsat değerlendirilmelidir.

*“Fırsat bu fırsattır. Eline geçen fırsatı değerlendiremeyen kimse, akıllı değildir.”*

**12-** Merhamet edilip korumaya alınan insanlar birgün aleyhine çalışabilir. Besle kargayı oysun gözünü.

*“Günün birinde bu karga iyileşmiş, tüylenmiş. Baykuşlardan öğrenmek*

*istediklerini öğrenmiş.”*

**13-** Sırlar gizli tutulmalıdır.

*“Sırlarını benden gizlemeyi akıllarına getirmediler.”*

**14-** Herşey Allah’ın dilemesiyle olur.

*“Hepimiz biliyoruz ki, O’ndan izinsiz bir yaprak bile kıpırdamaz. Bize başarıları lutfeden Allah’a şükürler olsun!O, bizim başarmamızı istemese, biz başaramazdık!”*

**15-** İnsanların hoşuna gitmese de doğru bilinen söylenmelidir.

*“...İkincisi; arkadaşları beğenmese de düşüncesini saklamaması idi.”*

**16-** Başarının ve zaferin ardından rehavete kapılmamak gerekir.

*“Başarılarla gururlanıp tembellik göstermek, her zaman düşülen bir hatadır.”*

Baykuşlar ve kargalar masalında doğrudan veya dolaylı olarak dinî ve ahlâkî eğitimle ilgili olan mesajları bu şekilde sıraladıktan sonra masalla ilgili olarak şunları söyleyebiliriz

Bu masal, Din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi müfredatındaki konularla birebir örtüşen bir konuya örnek olarak sunulamasa da dolaylı olarak bir çok konuya örnek teşkil edebilir. Barışın önemi, öc alma duygusunun zararları, ağızdan çıkan sözün nelere sebebiyet vereceği, vatan için her türlü tehlikenin göze alınabileceği, herşeyin Allah’ın dilemesiyle vuku bulacağı gibi konuların açıklanmasında bu masal örnek olarak sunulabilir. Masalda yer alan mesajlardan ondördüncü mesajda vurgulan konuyla alakalı olarak şu ayet-i kerimeyi de örnek verebiliriz. Allah-u Teala şöyle buyurmaktadır: *“...O karada ve denizde ne varsa bilir; O’nun ilmi bir yaprak bile düşmez. O, yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir.”*<sup>124</sup>

## **2.26. MAYMUN İLE KAPLUMBAĞA**

Maymunların hükümdarı olan ve Mahir adını alan bir Hükümdar ihtiyarlamış ve çökmüştü. Günün birinde onun hanedanından olan genç bir maymun üzerine atılmış, onu tahtından atmış ve yerine geçmiş, bu yüzden ihtiyar maymun da kaçmış ve gide gide deniz sahiline vararak, burada bulunduğu bar incir ağacına yerleşmişti. Maymun, bir gün incir yiyorken bir incir elinden suya düşmüş onun suya düşmekle çıkardığı ses ve ahenk hoşuna gittiğinden o da her incir yedikçe suya da bir incir atmaya alışmıştı. Meğer

<sup>124</sup> Enam, 6/59.

burada bir kaplumbağa varmış düşen her inciri alıp yermiş. İncirlerin sık sık atılması üzerine kaplumbağa maymunun, bunu kendisini beslemek için attığını sanmış, maymunla dost olmak istemiş ikisi konuşmuşlar, anlaşmışlar ve sevmişlerdi. Fakat kaplumbağanın, maymunun yanında uzun uzadıya kalması, karısını tasalandırmış, o da, bu halinden sızlanmış ve durumu bir komşusuna anlatarak:

“Acaba kocamın başından bir kaza mı geçti de ölümüne sebep oldu” demiş

Komşusu işi bildiği için ona anlatmış:

- Senin kocan, demiş, sahilde bir maymunla dost oldu. Beraber yiyip içiyorlar, sevişiyorlar ve birbirlerinden ayrılmıyorlar. Maymunu ortadan kaldırmak için bir çare bulamazsan, kocan artık sana dönmez.

Dişi kaplumbağa sorar:

- O halde ne yapayım? Komşusu anlatır:

- Kocan gelir gelmez, hastalan. Sana derdini sorunca :

“Hekimler, bir maymun yüreği yersen, iyileşirsin, kurtulursun diye salık verdiler” desin.

Erkek kaplumbağa bir süre sonra karısının yanına gelince onun hasta düştüğünü ve ıstırap çektiğini görür ve sorar :

- Nen var, karıcığım?

Komşusu derhal ileri atılır ve anlatır:

- Karın çok fena hasta ve çok zavallı bir haldedir. Hekimler ona maymun yüreğini tavsiye ettiler. Onun başlıca bir ilacı yok.

Kaplumbağa der ki:

- Bu ilacı tedarik etmek çok güçtür. Çünkü biz su hayvanıyız. Fakat maymun dostumun yüreğini ele geçirmek için uğraşayım.

- Kaplumbağa hemen deniz kenarına giderek maymunla karşılaşır.

Maymun sorar:

- Birader, nerede kaldın?

Kaplumbağa cevap verir:

- Beni şu kadar ağırladığın halde, sana karşı bir mukabelede bulunamamak yüzünden utaniyorum. Bana gösterdiğin cömertliği tamamlamak için evimi ziyarete tenezzül etmeni rica ediyorum. Çünkü ben meyveleri çok güzel bir adada oturuyorum. Sırtıma binersen, ben seni alır götürürüm.

Maymun bu seyahatten hoşlanır. Ağaçtan inerek kaplumbağanın sırtına biner ve ikisi birlikte giderler.

Kaplumbağa yolda giderken, maymuna karşı içinde gizlediği fena niyeti hatırlayarak ve bunun çirkinliğini düşünerek başını eğer.

Maymun sorar:

- Neden çok üzgün görünüyorsun? Kaplumbağa anlatır:

- Üzüntüm karımın hasta olduğunu hatırlamam yüzündendir. Onun hastalığı dolayısıyla seni dilediğim gibi ağırlayamayacağım.

Maymun cevap verir:

- Senin beni ağırlamak istediğini biliyorum. Bu da seni zahmete sokmaktan korumaya yetişir .

Kaplumbağa :

- Peki! der ve yoluna devam eder. Fakat bir süre sonra tekrar durur ve onun bu şekilde, duraklaması maymunu, şüphelendirir. Maymun kendi kendine der ki:

“Kaplumbağanın böyle ikide birde duraklamasının her halde bir sebebi vardır. Bana karşı değişmiş olması ve bana kötülük yapmak istemesi de çok muhtemeldir. Çünkü kalp kadar süratle değişen bir şey yoktur. Aklı olan kimse her mesele; çıktıkça, en yakınlarının, dostlarının ve arkadaşlarının durumlarını incelemeli, her söze önem vermeli ve her hareketi gözden kaçırmamalıdır. Çünkü bütün bunlar, kalplerin içinde ne varsa, ona delalet eden hareketlerdir. Bilginler derler ki: “Bir dosta karşı bir dostun içine şüphe girerse, ondan sakınmak hususunda gayet ihtiyatlı davranmalı, onun her haline dikkat ederek, durumu anlamalıdır. Aradaki dostluğun bir değişiklik geçirmekte olduğu hakkındaki görüşü doğru ise selamete kavuşur değilse ihtiyatlı olmak yüzünden bir şey kaybetmiş olmaz.”

Maymun bunları düşündükten sonra, kaplumbağaya dönerek der ki:

- Niye duruyorsun, niçin küskün ve üzgün görünüyorsun? Kaplumbağa cevap verir:

- Karımın hastalığı yüzünden evimi dilediğim şekilde göremeyeceğin için üzüldüyorum.

Maymun cevap verir : .

- Bu yüzden üzülme. Çünkü bu şekilde üzmekten bir şey çıkmaz. Fakat karına yarayacak ilaçları ve gıdaları düşün. Çünkü bilginler derler ki: “Mal sahibi olanlar mallarını dört yolda sarfetsinler; Başkalarına yardıma, ihtiyaçları gidermeye, evlatlara ve kadınlara bakmaya.”

Kaplumbağa:

- Doğru söyledin! der ve ilave eder:

- Hekimler karımı görmüşler ve ancak maymun yiyerek sıhhate kavuşacağını söylemişler.

Maymun için için:

- Eyvah, der, bu yaşa vardıktan sonra, hırsım ve oburluğum yüzünden tehlikelerin en kötüsüne düştüm. Ne doğru söylemişler; halinden hoşnut olan kimse, huzur içinde yaşar. Fakat hırslı olanlar; ömürlerini yorgunluk ve tatsızlık içinde geçirirler. Bu tehlikeden kurtulmak için aklımdan istifade etmek ve bir çıkar yol bulmak gerektir.

Maymun sonra arkadaşına dönerek:

- Peki, der, yola çıkmadan önce, bana niçin bunu anlatmadın? Anlatmış olsaydın, yüreğimi alır getirirdim. Çünkü bizim adetimiz, bir dostu ziyaret için yola çıktığımız, zaman yüreğimizi çoluk çocuğumuzun yanında ya da oturduğumuz yerde bırakmaktır. Çünkü bizi misafir eden kimsenin haremine kalbimizi taşımadan bakmak isteriz.

Kaplumbağa sorar:

- O halde senin yüreğin nerede?

Maymun cevap verir:

- Beni barındıran ağaçta. Hemen geri dönelim de getirelim.

Kaplumbağa sevinir “Arkadaşına kötülük etmeden kendisiyle anlaştım” diyerek maymunu geri çevirir.

Maymun sahile yaklaşır yaklaşmaz, kaplumbağanın sırtından sıçrar ve ağaca tırmanarak oturur.

Maymunun geciktiğini gören kaplumbağa, arkadaşını çağırarak der ki:

- Aziz dost, yüreğini al, gel de gecikmeyelim. Maymun cevap verdi:

- Dilediğin kadar bekle! Sen beni, çakalın yüreksiz ve kulaksız olduğunu

söylediği eşek mi sandın.<sup>125</sup>

**Kahramanlar:** Maymun, kaplumbağa, kaplumbağanın karısı ve komşusu.

**Masalın ana mesajı:** Olaylar hakkında doğru değerlendirme yapamayan insanlar istemeden dostlarına kötülük yapabilir ve dostluklarını kaybedebilirler.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-**Bilmeden yapılan iyilikler dostluğa sebep olabilir.

*“İncirlerin sık sık atılması üzerine kaplumbağa maymunun, bunu kendisini beslemek için attığını sanmış, maymunla dost olmak istemiş.*

**2-**Kötü insanların yönlendirmesi kişiyi hile ve aldatmaya sevkedebilir.

*“Kocan gelir gelmez hastalan.”*

**3-**Dost dahi olsa ilişkilerde her zaman dikkatli olunmalıdır.

*“Çünkü kalp kadar süratle değişen bir şey yoktur Akli olan kimse her mesele çıktıkça en yakınlarının, dostlarının ve arkadaşlarının durumlarını incelemeli...”*

**4-**Tehlike anında zekice çözümler hayatı kurtarabilir.

*“ Önceden söylemiş olsaydın yüreğimi alıp getirirdim.”*

**5-**Aptal olan kişiler herkes tarafından kandırılır.

*“Kaplumbağa sevinir “Arkadaşına kötülük etmeden kendisiyle anlaştım” diyerek maymunu geri çevirir.”*

Bu masalda kaplumbağa maymunu ele geçirmişken maymunun uyanık davranıp zekice bir çözümle elinden kaçması anlatılmıştır. Kaplumbağa masal boyunca saf ve aptal karakteriyle karşımıza çıkmaktadır. Fitneci komşusunun dolduruşlarıyla hareket eden dişi kaplumbağa eşine hasta olduğunu söylemiş ve eşini kendi ile dostu maymun arasında tercih yapma ikileminde bırakmıştır. Kaplumbağa eşinin sağlığını maymuna tercih etse de içi rahat etmemiş şüpheli hareketleriyle kendini ele vermiştir. Maymun kaplumbağanın niyetini öğrendikten sonra onun elinden kurtulmanın yolunu bulmuş ve bulduğu çözüm yoluna da saf kaplumbağa hem inanmış hem de dostunun bu olaya rıza göstermesiyle rahatlamıştır. Kaplumbağa masalın sonunda pişman olduğunu ifade etse de artık maymunla dost olma gibi bir şansa sahip değildir.

Maymun ile Kaplumbağa masalı bize kıskançlığın zararlarını, yalan ve aldatmanın dostları kaybettirebileceği gerçeğini anlatmaktadır. Bu masalı yalan, hile,

<sup>125</sup> Beydeba, Kelile ve Dimne, çev: Ömer Rıza Doğrul, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985, s. 202-206.

kıskançlık gibi kötü diye nitelendirebileceğimiz özelliklerin anlatıldığı konularda örnek olarak sunabiliriz.

## 2.27. KULAKSIZ EŞEK MASALI

Evvel zaman içinde, ormanda yaşayan bir aslan varmış. Bir çakal da aslanın artıklarıyla geçiniyormuş."Aslan bir zaman sonra uyuz olmuş. Oldukça zayıflamış ve avlanamayacak duruma düşmüş.

Çakal sormuş:

- Ey ormanın hükümdarı! Sana ne oldu da bu duruma düştün?

Aslan cevap vermiş:

- Uyuz hastalığına yakalandığım için zayıf düştüm. Bu hastalığın çaresi de, eşek kulakları ile yüreğidir.

Bunun üzerine çakal şöyle demiş:

- Bu işi başarmak kolaydır. Filan yerde bir boyacı var. Boyadığı elbiseleri taşımak için eşek kullanır. Ben bu eşeği alıp size getiririm.

Çakal, sözlerini bitirdikten sonra kalkıp gitmiş. Eşeğe yaklaşıp selam vermiş ve şöyle demiş:

- Seni çok zayıflamış gördüm. Neden bu duruma düştün?

Eşek cevap vermiş:

- Sahibim bana yemi az veriyor. Çakal sormuş:

- Öyleyse ona niçin hizmet ediyorsun? Eşek şöyle demiş:

- Kaçamıyorum da ondan!... Nereye gidersem gideyim, birisi beni mutlaka yakalayıp çalıştırıyor ve aç bırakıyor.

Çakal, eşeğe şu tavsiyede bulunmuş:

- Benim bildiğim bir yer var. Geniş ve yeşil otlakları var. İçinde alabildiğine güzel ve semiz dişi bir merkep var. Bu dişi merkep, kendisine bir eş aramaktadır.

Eşek:

- Peki! demiş. Hemen gidelim.

İkisi birden yola çıkmışlar. Çakal; eşeği, aslanın bulunduğu ormana götürmüş. Sonra aslanın yanına giderek ona eşeğin bulunduğu yeri söylemiş. Aslan, eşeği görünce üzerine atılıp parçalamak istemiş. Ancak zayıf düştüğü için bu işi başaramamış. Eşek de

kaçıp gitmiş.

Çakal, aslana bakarak:

- Bu kadar mı zayıf düştün? demiş. Aslan şöyle cevap vermiş:

- Bu eşeği bir daha bulup getirebilirsen, onu elimden kimse alamaz!...

Çakal, eşeği tekrar bulmuş ve ona şöyle demiş:

- Neredesin yahu?.. Dişi eşek, seni görünce üzerine atıldı. Sen de yerinden kımıldamamış olsaydın, onun yumuşadığını farkedecektin.

Eşek, bu sözlerden hoşnut kalmış. Anıarak, çakalın peşinden yürümeye başlamış. Gide gide aslanın bulunduğu yere varmışlar. Çakal eşeğe:

- Sen burada biraz dinlen. Ben az ötede bir yerde ihtiyacımı gidereyim. demiş.

Eşek memnuniyetle kabul etmiş.

Çakal hemen aslanın olduğu yere koşmuş ve ona şöyle demiş:

- Eşeği getirdim. Bu kez ne yapacaksan yap! Eşeği elden kaçırma! Elden kaçırırsan bir daha beni dinlemez.

Aslan:

- Tamam! demiş. Bu kez elimden kurtulamaz. Ormanın kuytu bir köşesinden, eşeğin bulunduğu yere yaklaşmış. Birden eşeğin üzerine atlamış ve eşeği oracıkta parçalamış. Arkasından çakala şöyle demiş:

- Eşeği yemeden önce temizlenmeli ve yıkanmalıdır. Bu doktorların tavsiyesidir. Sen eşeğin yanında dur. Ben dönünceye kadar bekle! Ben döndükten sonra onun kulaklarını ve yüreğini yerim gerisini sana bırakırım.

Aslan yıkanmaya gittikten sonra çakal eşeğin kulaklarını ve yüreğini yemiştir. Aslanın eşeği uğursuz sayarak ona yaklaşmayacağını düşünmüş. Aslan yıkanıp temizlendikten sonra çakalın yanına gelmiş. Bir de ne görsün! Eşeğin yüreği ve kulakları yok! Çakala sormuş:

- Eşeğin yüreği ve kulakları nerede? Çakal şöyle demiş:

- Onun kulakları ve yüreği olsaydı ilk tehlikeyi atlattıktan sonra hiç geri döner miydi?

Aslan şaşkınlık içinde ne diyeceğini bilememiş ve çakala hak vermiş.<sup>126</sup>

**Kahramanlar:**Eşek, aslan, çakal.

**Masalın ana mesajı:**İşlevini yerine getirmeyen özellikler aslında yok gibidirler.

<sup>126</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s.148-151.

### **Masalda yer alan mesajlar:**

**1-**Bir defa yapılan hata ikinci bir defa daha tekrar edilmemelidir.

*“Eşek, bu sözlerden hoşnut kalmış. Anıarak, çakalın peşinden yürümeye başlamış.”*

**2-**Kurda kuzu teslim edilmez.

*“ Sen eşeğin yanında dur. ben dönünceye kadar bekle! Ben döndükten sonra. onun kulaklarını ve yüreğini yerim. Gerisini sana bırakırım.”*

**3-**Hiç kimse kendi çıkarı olmadan başkasına yardımcı olmaz.

*“Aslan yıkanmaya gittikten sonra çakal eşeğin kulaklarını ve yüreğini yemiştir. Aslanın eşeği uğursuz sayarak ona yaklaşmayacağını düşünmüş.”*

Bu masalda çakal hem aslanı hem eşeği aldatmış; aslana eşeği öldürttükten sonra eşeğin etinin tamamı kendisine kalsın diye onun kulağını ve yüreğini yemiştir, aslanın onu uğursuz sayıp bırakabileceğini düşünmüştür. Eşek aynı hatayı iki kez tekrarlamış ve çakalın sözüne iki defa kanmıştır. Yüreğe ve kulağa sahip olmasına rağmen bunları doğru şekilde kullanamadığından, işlevini görmeyen bu organların yok olduğuna dair çakalın ironisi bu yönüyle büyük bir ders içermektedir.

Kral aslan da gücü ve hakimiyetiyle tanınsa da masalların hemen hepsinde güçsüz ama zeki hayvanların oyunlarına kanan bir karaktere sahiptir. Yönetici olması sebebiyle etrafındaki dalkavuklar ve çıkar hesapları yapan hayvanlar aslanı etkilemenin yollarını araştırmakta ve bu, hükümdar huzurunda büyük bir kurnazlık yarışına dönmektedir. Kurnaz ve inandırıcılık vasfına sahip hayvan üst düzey yöneticiliklere gelmekte ve yönetim kararlarına ortak olmaktadır .Ama aslan geç de olsa çoğu masalda olayların farkına varmakta ve kendini aldatanları cezalandırmaktadır.

### **2.28. DERVİŞ İLE GELİNCİK MASALI**

Evvel zaman içinde, bir derviş varmış. Bu dervişin güzel bir karısı varmış. Uzun süredir evli olmalarına rağmen bu ailenin çocukları yokmuş. Derviş, aradan uzun zaman geçtiği için çocuk sahibi olmaktan ümidini kesmiş. Bir zaman sonra derviş, karısının hamile olduğunu öğrenmiş. Bir gün karısına şöyle demiş:

- Karıcığım, sana müjde veriyorum! çocuğumuz erkek olacak. Bize hayırlar getirecek ve gözümüzü aydınlatacak. Ona güzel bir isim koyacağım. Onun için özel öğretmenler tutacağım. Onun mükemmel yetişmesi için elinden gelen her şeyi yapacağım.

Karısı, dervişe:

- Yahu, niçin bu kadar telaş ediyorsun? Sonucunu kesin olarak bilmediğin şeyler üzerinde bu kadar söze gerek var mı? Sen, bu durumunla yağını, balını başına döken dervişe benziyorsun demiş ve anlatmaya başlamış:

Evvel zaman içinde, bir tüccar, dervişin birine sürekli yağ ile bal gönderirmiş. Derviş, bunların bir kısmını yer, bir kısmını kaba koyar, evin bir köşesine asarmış.

Günün birinde kap, ağzına kadar dolmuş. Bunu gören derviş, eline sopasını alarak sırt üstü yatmış. Başı üstünde asılı duran yağ ile bal kabına bakmış. Bunların fiyatını hesaplamaya başlamış.

Kendi kendine şöyle demiş:

- Şu kapların içindeki yağ ile balı bir altına satsam, bu altınla on tane dişi koyun alırım. Bu koyunlar gebe kalırsa her beş ayda bir yavru doğurur. Bu yavrular bir yıl içinde büyür. Onlar da yavrulayınca, iki yıl içinde yüzlerce koyunum olur. Bunları satarsam yerine yüz inek, yüz de öküz alırım. Biraz toprak, biraz tohum satın aldıktan sonra toprağı ekerim. ineklerin sütünü satar, yavrularını büyütürüm. Beş yıl bu şekilde çalışsam, büyük bir servet sahibi olurum. Sonra kendi gönlüme göre bir ev kurar, güzel bir kadınla evlenirim. Bir erkek çocuğum olursa, ona güzel bir isim koyarım. Terbiyesiyle özel olarak uğraşırım. Onu dikkatlice büyütürüm. Ona öğütler veririm. Beni dinlerse yararını görür, dinlemezse sopayla bir güzel döverim.

Derviş, böyle düş kurarken farkına varmayarak elindeki sopayı yukarıya kaldırmış. Sopa, baş ucunda asılı duran kaplara çarpmış. Kapların içindekiler, olduğu gibi dervişin üzerine dökülmüş.

Bu derviş masalını kocasına anlatan kadın şöyle demiş:

- Bu masalı sana şunun için anlattım: Bir konuda aceleci davranma ve olmayacak duaya amin deme! Hayalci olma! Sonucu kesin olmayan bir iş hakkında ileri geri konuşma!

Derviş, karısına hak vermiş.

Dervişin karısı da bir zaman sonra bir erkek çocuğu dünyaya getirmiş. Çok sevinmişler, dünya onların olmuş. Dervişin karısı, doğum yaptıktan kırk gün sonra kocasına şöyle demiş:

- Sen, çocuğun yanında beklerken, ben gideyim hamamda yıkanıp geleyim.

Derviş, çocuğun yanında kalmış. Kadın da hamama gitmiş.

Kadın, hamama gittikten sonra hükümdarın elçilerinden birisi dervişin kapısını

çalmış.

Dervişe, hükümdarın çağırdığını söylemiş. Derviş, çocuğun yanına bırakacak kimse bulamamış. Evin içinde, kendilerine alıstırdıkları gelincik yavrusunu çocuğun yanına bırakmış ve çıkıp gitmiş. Gelincik, çocuğun yanındayken, evin duvarından çıkan kara bir yılan çocuğa yaklaşmış. Gelincik, yılanın üzerine atlayarak başını koparmış. Kendisinin de yüzü, gözü kanlar içinde kalmış. Bir süre sonra derviş eve dönmüş. Bir de bakmış ki, gelinciğin yüzü, gözü kanlar içinde!...

Derviş, bu durumu görünce gelinciğin, çocuğu parçaladığını düşünmüş. Dervişin aklı başından gitmiş. Olayı araştırmadan elindeki sopayla gelinciği öldürmüş. Sonra da içeriye gitmiş. Bakmış ki, çocuğun yanında, başı koparılmış, kara bir yılan duruyor. İşin aslını anlamış ama iş işten geçmiş. Dizini dövmeye, saçını yolmaya başlamış.

Kendi kendine şöyle demiş:

- Keşke çocuğum olacağına bu hayvana haksızlık etmemiş olsaydım!

Dervişin karısı hamamdan dönünce kocasını perişan bir durumda görmüş. Ona sormuş:

- Niçin bu durumdasın?

Derviş de, gelinciğin yaptığı iyiliğe karşılık kendisinin yaptığı kötülüğü anlatmış.

Karısı da:

- İşte aceleyle ve telaşla yapılan işin sonu böyle olur, demiş.

Sonucunu düşünmeden, aceleyle ve telaşla bir işe giren kimsenin durumuna örnek budur.<sup>127</sup>

**Kahramanlar:** Derviş, dervişin karısı, gelincik.

**Masalın ana mesajı:** Bir iş yapılmadan önce iyice düşünülmeli daha sonra uygulamaya konmalıdır; acele karar vermek dönüşü olmayan hatalara sebebiyet verebilir.

**Masalda ye alan mesajlar:**

**1-** Tûl-i emel akıllıca değildir.

*“Hayalci olma! Sonucu kesin olmayan bir iş hakkında ileri geri konuşma ..”*

**2-** Son pişmanlık fayda etmez.

<sup>127</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s. 152-154.

*“İşin aslını anlamış ama iş işten geçmiş. Dizini dövmeye, saçını yolmaya başlamış.”*

**3-** Bir olay hakkında acele karar verilmemelidir. Acele iş şeytandandır.

*“ İşte aceleyle ve telaşla yapılan işin sonu böyle olur, demiş.”*

**4-** Olayın iç yüzü araştırılmadan zanlara göre hareket edilmemelidir.

*“Olayı araştırmadan elindeki sopayla gelinciği öldürmüş. Sonra da içeriye gitmiş. Bakmış ki, çocuğun yanında, başı koparılmış, kara bir yılan duruyor.”*

**5-**Savunmasız bir canlıya yapılan haksızlık ne kadar pişman olunursa olunsun telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurabilir.

*“ Keşke çocuğum olacağına bu hayvana haksızlık etmemiş olsaydım!”*

İnsanın uzun vadeli plan yapması gelecekle ilgili hususlarda; henüz ne olacağı belli olmayan konularda aşırı hayalci davranması onu hayal kırıklığına uğratabilir. Yapılan her davranış, doğruluk ve yanlışlık açısından değerlendirilmeli atılan adımların sonuçlarının ne olacağı konusunda iyice düşünülmelidir. Ama bu, uzak gelecekle ilgili aşırı hayallere kapılıp, her anı kaleme vurmak anlamına gelmemelidir. Gelecekle ilgili henüz belli olmayan konularda yapılan planlar hayatın karşımıza çıkaracağı sürprizlerle değişmesi durumunda kişiye hayal kırıklığı olarak geri dönmektedir .Bu masalda da derviş ve masalın içinde yer alan diğer masaldaki derviş gelecekle ilgili yaptıkları planlarda hayal kırıklığına uğramışlardır.

Ayrıca insan bir konu hakkında hüküm verirken acele etmemelidir. Olayın iç yüzünü araştırdıktan sonra bir yargıya varmalıdır. Dış görünüş insanı yanıltabilir, zanlara göre hareket edip, doğru ve kesin bilgiye ulaşmadan hareket etmek de insanı yanıltabilir ve dönüşü olmayan hatalar yapmasına sebebiyet verebilir. Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur :“Temkinli ve tedbirli olmak Allah’ tan; acele ise şeytandır.”<sup>128</sup>

Bu masal 7. Sınıf Din kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabında yer alan “Davranışlarımda Doğru Bilgiye Dayanırım” konusunda örnek olarak anlatılabilir. Ayrıca 6. Sınıf Din kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabında yer alan “Kötü Zanda Bulunmak” konusunda da bu masal örnek olarak sunulabilir.<sup>129</sup>

<sup>128</sup> Timizi, Birr, 66.

<sup>129</sup> Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 6, Devlet Kitapları Müdürlüğü, s.37-63.

## 2.29. KEDİ İLE FARE MASALI

Evvel zaman içinde, büyük bir ağacın kovuğunda Tekir adlı bir kedinin, ona yakın bir yerde de Fındık isimli bir farenin yuvası varmış. Avcılar, buraya sık sık gelirler ve vahşi hayvanlar ile kuşlar avlanırlarmış.

Birgün buraya uğrayan avcılardan biri, Tekir'e tuzak kurmuş. Çok geçmeden Tekir, avcının ağına düşmüş. Az sonra fare de deliğinden çıkmış. Kedinin kendisini görmesinden korktuğu için etrafı dikkatlice süzmüş. Kedinin tuzağa düştüğünü görmüş ve çok sevinmiş. Ama farenin bu sevinci kısa sürmüş. Kedinin yakalanmasına sevinen fare, arkasından, kendisini yakalamak için gelmekte olan gelinciği görmüş. Başını kaldırıp yukarıya bakmış. Ağacın dalı üstünde bir baykuşun fırsat kolladığını fark etmiş.

Fare, birdenbire telaşlanmış. Büyük bir felaketle karşı karşıya olduğunu anlamış. Korkudan titremeye başlamış. Kendi kendine şöyle demiş:

- Geriye dönersem, gelinciğin tuzağına düşerim. Sağa, sola kaçarsam baykuş üzerime çullanır. İleriye gidersem kediye yem olurum. Kötü bir durumla karşı karşıya bulunuyorum. Tehlike etrafımı sardı. Kötülükler dört bir taraftan akın ediyor. Akıllı kimse, kötülükle karşılaşınca aklını kullanarak çıkış yolu arar. Üzerime gelen bu kötülük karşısında korkar, şaşırır ve yılırsam, kötülük gitmiş olmaz, tersine daha da artar. Korkuya kapılmamalıyım. Aklımı kullanmalıyım. Akıllı insana düşen, kurtuluş çaresi aramaktır. Kötülükler karşısında şaşkın ve korkak bir durumda, eli kolu bağlı oturmak, akıllı kimsenin işi değildir. Akıl boşuna verilmemiştir. Zor ve kötü durumlarda çıkış yolu bulmak, akılla mümkündür. Aklın gücü zorluklara çare bulmaya yeter. Öyle ise ben de, aklımı kullanarak çıkış yolu bulmalıyım. Bu durumda kedi ile dost olmaktan başka çarem yok. Çünkü o da benim düştüğüm duruma düşmüş. İkimiz de aynı kaderi paylaştığımız için birbirimizi anlarız. Ben, kendisine yardımcı olmak istediğimi, ancak birbirimize yardımcı olmakla kurtulabileceğimizi anlatmaya çalışırım. Benim söylediklerimin samimi ve doğru olduğuna inanırsa, bu sayede ikimiz de kurtulmuş oluruz.

Fare, kendi kendine bunları düşündükten sonra kediye yaklaşıp şöyle demiş:

- Nasılsınız?

Kedi de:

- Seni sevindirecek bir felaket içindeyim, demiş.

Fare hemen kedinin sözünü kesmiş ve ona şöyle demiş:

- Ben de senin uğradığın felaketin bir benzerine uğramış durumdayım. Arkamda gelincik, üstümde baykuş var. Bunların ikisi de ikimize düşmandır. Bu tehlikeden ancak işbirliği yaparak kurtulabiliriz. Sen, bana zarar vermeyeceğine söz verirsen, ben de senin iplerini keserek seni bu kötü durumdan kurtarırım. Benim bu teklifim, gemi ile yolcuların durumuna benzer. Yolcular, gemi sayesinde boğulmaktan kurtulurlar. Gemi de yolcular sayesinde parçalanmaktan kurtulur.

Kedi, farenin sözlerinden oldukça etkilenmiş. Farenin doğru söylediğine inanmış ve ona şöyle demiş:

- Senin doğru sözlü bir kimse olduğuna inanıyorum. Sen, bu söylediklerini gerçekleştirirsen hayatım boyunca sana borçlu olurum.

Kedinin bu sözleri üzerine fare:

- Seni tutsak eden bu iplerin hepsini kemirip koparacağım. Yalnız bir tanesini bırakacağım. Çünkü senden emin olmak istiyorum, demiş.

Fare, ipleri kemirmeye başlamış. Gelincik ile baykuş, farenin kediye yaklaştığını görünce ümidi kesmişler ve oradan ayrılmışlar. Fare, bu durumu fark etmiş ve rahatlamış. İpleri kemirmeyi yavaşlatmış. Kedi, bu durumu görünce fareye sormuş:

- Niçin yavaşladın? Eğer tehlikeyi atlattığın için ipleri koparmaktan vazgeçmek niyetinde isen, bu davranış dürüst ve faziletli kimselere yakışmaz. Fazilet sahibi kimseler, dostluk gördükleri kimseye karşı vefasızlık etmezler. Sen, benim sana gösterdiğim dostluktan dolayı bana yakınlaşmaya cesaret edebildin. Ben, sana gösterdiğim dostluğun karşılığını görme hakkı kazandım. Bu hakkımı ödemelisin. Aramızdaki eski düşmanlıklar buna engel olmamalı. Ahlaklı ve üstün kimselere, nankörlük yakışmaz. Bir iyilik onlara bütün kötülükleri unutturur.

Fare şöyle cevap vermiş:

-Dostluklar iki türdür: Birincisi; bir amaca dayanan dostluklar, ikincisi zoraki dostluklardır. Yani zorunlu durumların ortaya çıkardığı dostluklar... Birincisi daha güvenilirdir. İkincisine bazı durumlarda güvenilir. Bu tür dostluklar çıkara dayanır. Ortadaki sıkıntılı durum kaybolunca, iş eski şekline döner. Ben sana verdiğim sözü tutacağım. Ancak sana karşı kendimi korumayı da ihmal etmeyeceğim. Bizi birbirimizle dost olmaya zorlayan aradaki sıkıntılar ortadan kalkmış durumda... Senin eski düşüncelerine dönmeyeceğinden nasıl emin olabilirim? Senin bütün iplerini koparacağım. Bir tek ip bırakacağım. O ipi de avcı gördüğü zaman çözeceğim.

Fare ipleri kemirmeye devam etmiş. Çok geçmeden avcı görünmüş.

Kedi yalvarmaya başlamış:

-Ne olur acele et! Çok az zaman kaldı! Avcı geliyor., Beni kurtar.!

Fare bütün gayretiyle çalışmış ve düğümleri koparmış. Kedi de, avcı gelmeden önce kurtulup ağacın dalı üzerine sıçramış. Fare de yuvasına girmiş.

Avcı, parçalanmış İpleri görünce hayrete düşmüş.

Fare bir süre sonra yuvasından çıkmış ama kediye yaklaşmak istememiş.

Kedi, fareye seslenmiş ve ona şöyle demiş:

-Sevgili dostum!Yardım sever arkadaşım! Bana niçin yaklaşmıyorsun? Aramızdaki dostluğun devam etmesi, senin ve benim tavırlarıma bağlı. Sen benden uzak durursan, dostluğumuzun ve arkadaşlığımızın yararlarını göremezsin. Sen bana büyük bir iyilikte bulundun Bunu unutmam mümkün değil. Sen her türlü iyiliğe layıksın. Ben den korkma! Bana bu kadar yardımı ve iyiliği dokunan kimseye nasıl kötülük yapabilirim? Böyle bir davranış dostluğa yakışmadığı gibi kimseye fayda da vermez.

Ben, senin iyiliğin için elimden gelen hiçbir şeyi esirgemeyeceğim. Bütün bunları içtenlikle söylediğime yemin ederim.

Kedinin sözlerini dikkatlice dinleyen fare şöyle demiş:

- Nice dostluklar vardır ki, iç yüzünde düşmanlık gizlidir. Bu tür bir düşmanlık, apaçık düşmanlıktan daha tehlikelidir. Bu türlü düşmanlıklardan sakınmak gerekir. Dostluklarda iyi niyet ve içtenlik çok önemlidir. Dost olan kimseler, birbirlerine yardımcı olmalıdır. Birbirlerine yardımcı olmayan ve yararı dokunmayan kimseler, gerçek dost olamazlar. Dostların arasına bazen uzaklıklar girer. Aradaki ilişkiler bazen kesintiye uğrayabilir. Bu durum, onların dostluğuna zarar vermez. Bir zorunlu durumdan dolayı dost olmak zorunda kalan kimseler bu zorunlu durum ortadan kalkınca, tekrar eski tavırlarını takınırlar. Su, ateşin üzerine konursa ısınır. Ama ateş ortadan kaldırılırsa su tekrar soğur. Benim düşmanlarım arasında senden daha zararlısı yoktur. Aramızdaki dostluk ve barış, bir zorunluluğa dayanıyordu. Şimdi bu zorunluluk ortadan kalktı. Senin tekrar eski düşmanca tavrı takınabileceğinden korkuyorum. Zayıf olanın, kuvvetli bir düşmana yaklaşmasında yarar yoktur. Sen, benden güçlüsün. Bana ihtiyacın olmadığı için beni parçalamayı düşünebilirsin. Onun için sana güvenemem. Ateşle suyun, geceyle gündüzün bir arada bulunmasına nasıl imkan yoksa, bizim de

gerçek anlamda dost olmamıza imkan yoktur.<sup>130</sup>

**Kahramanlar:** Fare, kedi, avcı, baykuş, gelincik.

**Masalın ana mesajı:** Karşılıklı çıkarlar söz konusu olunca düşmanlar geçici bir süre de olsa birbirine yardım edebilir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-**Düşmana karşı her zaman dikkatli olunmalıdır.

*“Seni tutsak eden bu iplerin hepsini kemirip koparacağım. Yalnız bir tanesini bırakacağım. Çünkü senden emin olmak istiyorum.”*

**2-**Şartlar değişse de verilen sözde durulmalıdır.

*“Niçin yavaşladın? Eğer tehlikeyi atlattığın için ipleri koparmaktan vazgeçmek niyetinde isen, bu davranış dürüst ve faziletli kimselere yakışmaz.”*

**3-**Başkasının felaketine sevinmek doğru değildir. Gülme komşuna gelir başına.

*“Kedinin tuzağa düştüğünü görmüş ve çok sevinmiş. Ama farenin bu sevinci kısa sürmüş.”*

**4-**Tehlikeli durumlarda çıkara dayalı dostluklar kurulabilir.

*“Bu tehlikeden ancak işbirliği yaparak kurtulabiliriz.”*

**5-**Zor durumlarda korkmak yerine mantıklı çözüm yolu aranmalıdır.

*“Korkuya kapılmamalıyım .... aklımı kullanarak çıkış yolu bulmalıyım”*

**6-**Karşılıklı çıkar durumu ortadan kalkınca şartların gerektirdiği dostluk da ortadan kalkar.

*“Fare bir süre sonra yuvasından çıkmış ama kediye yaklaşmak istememiş.”*

**7-**Aralarında düşmanlık olan kişilerin çıkar dostlukları dışında dost olmaları mümkün değildir. Ayıdan post, düşmandan dost olmaz.

*“Ateşle suyun, geceyle gündüzün bir arada bulunmasına nasıl imkan yoksa, bizim de gerçek anlamda dost olmamıza imkan yoktur.”*

Bu masal bizlere barışın ve uzlaşmanın öneminden bahsetmektedir. Aralarında uzun bir geçmişe dayalı düşmanlık olan kedi ve fare bile gerektiğinde birbirlerine yardımcı olmuş, kısa süreli ve çıkara dayalı da olsa anlaşabilme imkanı bulmuşlardır. Ayrıca verilen sözlere ve yapılan ahitlere sadakat göstermek erdemli ve faziletli bir davranış olarak nitelendirilmiştir. Bu konuda Allah-u Teala şöyle buyurmaktadır: *“Her*

<sup>130</sup> Beydeba, a.g.e., Haz. Şeref Yılmaz, s. 155-159.

*kim sözünü yerine getirir ve kötülükte sakınırsa, bilsin ki Allah sakınanları sever”<sup>131</sup>*  
 Başka bir ayette ise şöyle buyrulmaktadır: *“Ahidleştığınız zaman, Allah’ın ahdini yerine getirin.”<sup>132</sup>*

Bu masal Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde, Barış ve uzlaş konuları anlatılırken ve sözünde durmanın önemi anlatılırken öğrencilere örnek olarak verilebilir.<sup>133</sup>

### 2.30. HÜKÜMDAR İLE PAPAĞAN MASALI

Evvel zaman içinde, Feridun isimli bir Hint hükümdar yaşarmış. Bu hükümdarın Fenze isimli bir papağanı varmış. Bu papağanın bir zaman sonra güzel bir yavrusu olmuş. Hükümdar, papağanla yavrusunu çok severmiş. Çünkü papağan, hükümdara alışkın bir kuşmuş. Bu kuş; istediği zaman, istediği yerleri gezer dolaşır, sonra tekrar hükümdarın yanına gelirmiş. Papağan çok kısa bir sürede hükümdarı eğlendirecek kadar konuşmaya başlamış. Hükümdar, bu papağanı ve yavrusunu karısına emanet etmiş. Birbirlerine kısa sürede alışmışlar. Çocuk her gün, yavru papağanla oynuyor, onunla konuşuyormuş. Ana papağan, her gün uzaklara uçuyor, ağzında bilinmeyen bir meyveyle geri dönüyormuş. Bu meyvenin bir parçasını hükümdarın oğluna, bir parçasını da yavrusuna veriyormuş. Hükümdarın çocuğuyla papağanın yavrusu kısa zamanda büyüyüp gelişmişler. Hükümdar, bu duruma çok sevinmiş. Ana papağana karşı olan sevgisi daha da artmış. Ana papağan, bir gün yine uzaklara uçmuş. Çocuk ise kucağındaki yavru papağanla oynuyormuş. Yavru papağan aniden çocuğun üzerine pislemiş. Çocuk, bu duruma çok sinirlenmiş. Yavru papağanı tuttuğu gibi yere çarpmış. Yavru papağan oracıkta ölmüş.

Ana papağan geri döndüğünde yavrusunu ölmüş durumda, görünce aklı başından gitmiş. Ağlayıp sızlamaya başlamış ve şöyle demiş:

-Sözünde durmayan, vefasız hükümdarlara yazıklar olsun! Böylelerinin sözüne nasıl güvenilir? Böyle hükümdarlar değer, kıymet bilmezler. Ancak elindekini almaya kararlı oldukları kimselere yüz verirler. Bilgisini ve iyi niyetini kötüye

<sup>131</sup> Ali İmran, 3/76.

<sup>132</sup> Nahl, 14/91.

<sup>133</sup> Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 7, Devlet Kitapları Müdürlüğü, s.30; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 6, Devlet Kitapları Müdürlüğü, s.79-81.

kullanmak istedikleri kimseleri överler. Böyle hükümdarlara lanet olsun! Aklını kullanmayıp da ani karar veren, amacına ulaşınca her şeyi unutan, adaletli davranmayan, iki yüzlü ve zalim kimseler, belalarını bulsunlar! Böyle kimseler, işlerine gelince en büyük günahı bile işlemekten çekinmezler ama işlerine gelmeyince küçücük bir olayı kocaman bir dağ yaparlar. Benim yavrumu öldüren merhametsiz, nankör ile onun ailesi de adalet, hak, hukuk bilmeyen birer zalimmiş meğer! Ettiklerinin karşılığını Allah'tan bulsunlar! Ana papağan bu şekilde yanıp yakıldıktan sonra, kendine sahip olamamış. Çocuğun üzerine atılmış ve gözünü çıkarmış. Ardından uçarak sarayın saçağına konmuş. Hükümdar bu durumu haber almış. Ana papağanı tuzağa düşürmek istemiş. Papağanı yakınında bir yere gelmiş ve onu çağırmış:

Sana hiç kimse zarar veremez. Gel, benim idaremden yaşamaya devam et, güven içinde ol! demiş. Papağan cevap vermiş:

- Ey hükümdar! Kin, kalpte yerleşince, yerini sağlamlaştırır. Dil, kalptekini anlatma konusunda doğru söylemez. Dil, kalbe tanıklık etmez, kalp dile tanıklık eder. Onun için benim kalbim, senin doğru söylediğine ve samimi olduğuna inanmıyor. Sanırım senin kalbin de benim dilime inanmıyordur.

Hükümdar şöyle demiş:

- Birçok kimse arasında kin ve düşmanlık olabilir. Fakat akıllı kimseler, kinlerine ve düşmanlıklarına boyun eğmezler. İradelerini kullanırlar ve nefislerini terbiye ederler. Kin ve düşmanlıkları büyötmek, her iki tarafa da zarar verir.

Papağan cevap vermiş:

- Ey hükümdar! Dediklerin doğrudur. Ancak şunu da unutma ki, akıllı insan, içinde kin tutan, yüreği yaralı olan birisinin sözlerine kanmaz. Tuzağa düşmekten ve hi-leye kurban gitmekten korkar. Birçok kimsenin, düşmanlarını şiddetle değil tatlı söz ve yumuşaklıkla avladığını unutmamak gerekir. Çünkü evcil olan hayvanlar sayesinde evcil olmayanlar yakalanır.

Hükümdar şöyle demiş:

- Akıllı ve yiğit kimseler, içlerinde korku taşırsalar bile dostlarıyla bağlarını koparmazlar. Vefasız davranmazlar. Haktan ve adaletten ayrılmazlar. Hayvanların en alçağı bile bu huyu taşır. Köpekleri eğitip oynatan nice kimseler var ki, onları eğittikten sonra kesebilirler hatta etlerini bile yiyebilirler. Diğer köpekler bunu gördükleri halde sahibini bırakıp gitmezler.

Papağan cevap vermiş:

- Kin denilen duygu tehlikelidir. Ondan korkmak ve çekinmek gerekir. Kinin en tehlikeli olanı ise hükümdarların kalbinde yer etmiş olanıdır. Çünkü hükümdarlar, öç almayı pek severler, bunu şerefli ve övünülecek bir durum gibi görürler. Akıllı kimse, kin tutan ve kalbi yaralı olan bir kimseye kendini teslim etmez. Kin sahibinin kinini, küllenmiş ateş gibi görür. Ateş nasıl üflemeyle ve eşelemekle parlayıp alevlenirse kin de parlamak için bahane arar. Bu bahaneyi bulunca parlar ve alev saçar. O zaman güzel ve yumuşak sözlerin hiçbir etkisi kalmaz. Yalvarıp yakarmanın yararı olmaz. Çünkü bu kadar alevlenmiş olan bir kini ancak kan dökmek ve can yakmak yatıştırır. Bazı kimseler, kendilerinin kin tutmasına neden olanlardan yarar umdukları için seslerini çıkarmazlar. Ben zayıf ve güçsüz bir yaratığım. Size yararımın dokunacağını sanmıyorum. Bana güven vermiş olsanız bile bunun çok yararı olacağına inanmıyorum. Çünkü yanınıza dönersem ömrümü korku ve şüphe ile geçireceğim. Onun için yapmam gereken en doğru iş buradan ayrılmak ve uzaklaşmaktır.

Hükümdar şöyle cevap vermiş:

- Aslında kimse kimseye zarar vermiyor. Çünkü her olay kaza ve kadere bağlı olarak meydana geliyor. Bir canlıyı yaratmak elimizde olmadığı gibi, onun yaşayışında karşılaşacaklarını bilmek de elimizde değildir. Her canlının bir kaderi var ve her canlı kendi kaderini yaşar. Kimse kaderinin dışına çıkamaz. Senin oğluma yaptığından ve oğlumun senin yavruna yaptığından suçlu olan siz değilsiniz. Kaderde olan ortaya çıkmış oldu.

Papağan şöyle demiş:

- Bir kimse yaptığından mutlaka sorumludur. "Kaderde varmış!" deyip suçu kadere atamayız. Suç işleyen kimsenin iradesi olduğunu unutuyor olmalısın! Bütün olaylardan, cinayetlerden, yapanlar değil de kader sorumluydu o zaman iradenin ne önemi var? Meydana gelen her olay, kaderimizde olanın ortaya çıkması demektir. Bu olay olmuş bitmiştir. Bu konuda yapılacak yorumların sonuca etkisi olmaz. Senin söylediklerinle, içinden geçenlerin farklı olduğunu düşünüyorum. Sen, "Kaderimize boyun eğmeliyiz." desen de, içinden geçenler farklı. Çünkü sende öc alma hırsı var. Benimse yüreğim yaralı. Ben de senin yavrunun gözünü çıkardım. Aramızdaki düşmanlık büyüktür. Sen, istesen de bu davadan vazgeçmezsin! Sen, güzel sözlerle beni tuzağa düşürmek istiyorsun. Yoksulluk, keder, düşmana yakın olmak, dosttan ayrılmak, hastalık ve yaşlılık hep birer sıkıntıdır. Bütün bu sıkıntıların en büyüğü ise ölümdür.

Yüreği yanan ve yas tutan bir kimseyi aynı derde uğrayan anlar. Kendi duygularıma bakarak, senin neler hissettiğini anlayabiliyorum.

Sen ve ben, yavrularımıza yapılanları hatırladıkça kalplerimizin değiştiğini fark ederiz. Onun için ben, seninle bir arada bulunmak istemiyorum!

Hükümdar cevap vermiş:

- Duygusallığı yenemeyen, sağduyulu davranamayan, kinini ve düşmanlığını unutamayan kimseden hayır gelmez. Akıllı insan, kalbiyle birlikte aklını da dinlemesini bilir.

Papağan şöyle karşılık vermiş:

- Ayağında yara olan kimse yürümeye kalkarsa, yarası daha da azar. Gözünden rahatsızlığı olan kimse. gözünü rüzgardan sakınmazsa rahatsızlığı artar. Bir öce hedef olan kimse, ök almak isteyeneye yaklaşırsa kendi sonunu hazırlamış olur. Yaşamak isteyen bir kimse, tehlikelerden sakınmalıdır. Böyle kimseler bir işe başlarken iyi düşünülmelidir. Kendi gücüne güvenip de tehlikeye düşmemelidir. Bir kimse taşıyamayacağı yükün altına girerse, o yükün altında ezilir. Ağzına büyük lokma koyan kimse, boğazını tıkararak kendini tehlikeye sokmuş olur. Düşmanın güzel sözlerine kanıp da aklını kullanmayan kimse de bilerek tehlikeye atılmış demektir. Korkulu rüya görmektense uyanık durmak hayırlıdır. Düşmana yakın olup da her gün korkuyla yatıp kalkmaktansa düşmandan uzakta kalmak daha iyidir.

Benim kendimi korumam için birçok imkanım var. Bu imkanları kullanmayıp da senin sözlerine göre hareket edersem yanılmış olurum. Beş şey vardır ki onları elde eden kimse kendini tehlikelerden korumuş olur. Bunların birincisi; eziyet etmemek, ikincisi; terbiyeli olmak, üçüncüsü; şüpheli şeylerden sakınmak, dördüncüsü; güzel huylu olmak, beşincisi de; şartlar ne olursa olsun erdemli davranmaktır. Bir kimse, kendini tehlikede hissederse evini barkını, malını mülkünü gözden çıkarabilir. Fakat canını kaybeden bir kimse tekrar elde edemez. Malın en kötüsü, hayırda harcanmayanıdır. Eşlerin en talihsizi, birbirine uygun olmayanıdır. Evladın en kötüsü, ana ve babasına karşı gelenidir. Arkadaşın en kötüsü, kara günde dostunun yardımına koşmayanıdır. İdarenin en kötüsü, suçsuz kimseleri korkutan ve cezalandıranıdır. Memleketin en kötüsü, güven ve huzurdan yoksun olanıdır. Yurdun en kötüsü, verimsiz ve çorak topraklara sahip bulunanıdır. Bana gelince, senin yanında güven ve huzur içinde yaşamama imkan yoktur. Anne papağan bunları söyledikten sonra hükümdarın

yanından uçup kaybolmuş.<sup>134</sup>

**Kahramanlar:** Hükümdar, papağan, hükümdarın oğlu, papağanın yavrusu.

**Masalın ana mesajı:** Aralarında kin ve düşmanlık olan kişilerin birbirlerine karşı dikkatli olması gerekir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

1- Bir anne için en büyük acı, yavrusunu kaybetmektir.

*“Ana papağan geri döndüğünde, yavrusunu ölmüş durumda, görünce aklı başından gitmiş.”*

2- Birbirlerine kin besleyen kişilerin yeniden dost olması beklenemez .

*“Aramızdaki düşmanlık büyüktür. Seni istesen de bu davadan vazgeçemezsin.”*

3- İnsanların suçu kadere yüklenemez.

*“Bir kimse yaptığından mutlaka sorumludur.”Kaderde varmış!” deyip suçu kadere atamayız.”*

4- Kin, tehlikeli ve öldürücü bir duygudur.

*“Kin denilen duygu tehlikelidir. Ondan korkmak ve çekinmek gerekir.”*

5- Düşmanın güzel ve etkileyici sözlerine kanılmamalıdır.

*“Düşmanın güzel sözlerine kanıp da aklını kullanmayan kimse de bilerek tehlikeye atılmış demektir”.*

Bu masal Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde kin ,öc alma duygusu ,düşmanlık gibi özelliklerinin zararları anlatılırken örnek olarak sunulabilir. Hükümdar ve papağan masalında; kinin dostluğu yok ettiği ve dostları birbirinden uzaklaştırıp, öc alma duygusunu kalbe yerleştirerek düşmanlığı perçinlediği görülmektedir. Ayrıca çocukların hatalarının ebeveynleri de etkilediği; aile fertlerinden herhangi birine yapılan düşmanlığın bütün aileye yapılmış gibi değerlendirileceği de bu masalda işlenen diğer konulardandır.

Kısa da olsa Kaza ve Kadere İman konusuna bir gönderme yapılmış ve insanların, hatalarını kadere yükleyip, sorumluluktan kaçmak gibi bir anlayışa sahip olmasının doğru bir bakış açısı olmayacağı vurgulanmıştır.

<sup>134</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s. 160-166.

### 2.31. ASLAN İLE ÇAKAL MASALI

Evvel zaman içinde, bazı dişi çakallar, kurtlar ve tilkilerle birlikte yaşayan bir çakal varmış. Fakat bu çakal, hiçbir hayvana göz dikmiyor ve kimseye sataşmıyormuş. Diğer hayvanlar gibi kan dökmüyor, et yemiyor ve kimseye zulmetmiyormuş. Diğer yırtıcı hayvanlar, çakalın bu tutumu yüzünden ona düşman kesilmişler ve şöyle demişler:

- Senin bu tutumunu beğenmiyoruz. Sen, bizim ailemizden birisin. Bizim gibi davranmak zorundasın! Yaradılışına ters hareket ederek bir yere varamazsın! Bizimle beraber hareket etmelisin ve bizim yaptığımızı yapmalısın! Niçin hayvan parçalamaktan ve et yemekten vazgeçtin!

Çakal şu cevabı vermiş:

- Benim, sizinle beraber yaşamam suç değildir. Ben ne zaman suç işlersem o zaman suçlu olurum. Bir yerde oturmak, değişik kimselerle düşüp kalkmak suç değildir. Suç, kişinin kalbinden ve yaptığı işlerden ortaya çıkar. İyi bir yerde oturan kimsenin her hareketi iyi, kötü bir yerde oturan kimsenin her hareketi kötü olmaz. Ben, maddi varlığımla aranızda olsam bile kalbimle, sizden farklı bir yolda yürüyorum. Ben, yaptığımdan memnunum. Kimseye zulmetmiyorum ve elimden geldiği kadar herkese yardımcı olmaya çalışıyorum.

Çakal, düşüncesini ve niyetini anlattıktan sonra, bildiği gibi yaşamaya devam etmiş. İyiliğiyle ve yardımseverliğiyle tanınmış. O civarda yaşayan bir aslan, çakalın bu tavrını duymuş ve çok etkilenmiş. Çakala haber göndererek yanına çağırtmış. Çakal, aslanın çağrısına cevap vermiş. Yanına gelmiş. Aslanla çakal, bir süre karşılıklı sohbet etmişler. Birbirlerini çok beğenmişler.

Aslan, birkaç gün sonra çakala tekrar haber göndermiş. Çakal, yanına gelince ona şöyle demiş:

- Bildiğin gibi işlerim çok fazla... Emrimde çalışan yüzlerce işçim var. Buna rağmen güvenilir bir kimseye ihtiyaç duyuyorum. Senin davranışların ve düşüncelerin hoşuma gittiği için. seni yakınıma almak istiyorum. Sana büyük sorumluluklar vermek ve seni büyük makamlara getirmek niyetindeyim. Sana güvenmek ve sırlarımı sana emanet etmek istiyorum.

Çakal, aslana şöyle demiş:

- Size hak veriyorum. Hükümdarlar, önem verdikleri işleri en becerikli kimselere yaptırmalıdır. Ancak bunun için o kimseyi zorlamaları doğru olmaz. Çünkü zorla sürüye giden köpekten hayır gelmez. Ben de bu konuda zorlanmak istemiyorum. Benim, devlet işlerinde tecrübem yoktur. Bu çeşit işleri yapmaya alışık değilim. Siz, yırtıcı hayvanların hükümdarı olduğunuz için her türlü vahşi ve yırtıcı hayvana hakim olabiliyorsunuz. Sizin idareniz altında nice soylu ve güçlü kimseler vardır. Bunlar, bir iş yapmaya, bir makam ele geçirmeye çok heveslidirler. Siz, bunlara görev vererseniz sizi, başkasına başvurmak zorunda bırakmazlar. Bunlar o işe layıktırlar.

Aslan cevap vermiş:

- Bu çeşit lafları bir kenara bırakalım! Sen, bu konuda ne kadar alçak gönüllü davranırsan davran, senin ileri süreceğin bahaneyi kabul etmeyeceğim ve sana sorumluluk vereceğim.

Çakal, şöyle karşılık vermiş:

- Ey hükümdar! Devlet işlerini üzerine almak için istekli olan kimseler iki çeşittir. Benim yapım, bunların ikisine de uymaz. Bundan dolayı beni anlayışla karşılamanızı istiyorum.

Aslan sormuş:

- Sözü ettiğin bu iki tür insanı söyler misin? Çakal cevap vermiş:

- Bunlardan biri, günahkar dalkavuklardır. Günahkarlığı ile kendi istek ve arzularına ulaşmak, dalkavukluğuyla da kendini korumak ister. İkincisi ise, kimsenin kıskanma gereği duymayacağı yetenezsiz ve aptal kimselerdir.

- Ey hükümdar! Bunları size söylerken, devlet işlerini küçümsemişimi sanmayın! Devlet işlerini küçümsemek doğru olmaz. Devlet işleri en önemli işlerdir. Fakat şurası bir gerçektir ki, dünya var olalıdan beri idari işleri isteyenler, yetenekli ve akıllı kimselerden çok, beceriksiz ve dalkavuk kimseler olmuştur. Bundan dolayı bildiği doğrulardan vazgeçmeyenler, yalana ve haksızlığa tahammül edemeyenler, hükümet işlerinden kısa sürede uzaklaştırılırlar. Hükümdara doğruları ve gerçekleri söyleyerek dürüstlükten ayrılmayan kişiler, başlarını beladan kurtaramazlar. Çünkü bu durumda hükümdarın dostları da düşmanları da bu kimseye düşman olurlar. Onu kıskanırlar. Dostların düşman kesilmelerinin nedeni, kendi makamlarına göz dikilmesinden korktukları içindir. Düşmanların çekememelerinin nedeni ise hükümdara doğru yolu göstermesinden ve hizmet etmesinden hoşlanmamalarıdır. Bu iki düşmanlığın bir araya

gelmesi doğruluktan vazgeçmeyen, dürüst kimseleri ortadan kaldırmak için yeter de artar bile!...

Aslan itiraz etmiş:

- Hayır! Söylediklerine katılmıyorum. Arkadaşlarımdan sana ilişmelerinden veya çekememezliklerinden en ufak bir kuşkun olmasın! Sen daima benim yanımda olacaksın! Ben bu gibi şeylerin hepsine karşı gelir, göstereceğin gayretin derecesine bağlı olarak seni daha yüksek makamlara getiririm.

Çakal şöyle cevap vermiş:

- Ey hükümdar! Bana iyilik etmek istiyorsanız, şu kırlarda korkusuz, tasasız, kedersiz yaşamama izin verin. Bulduğum yiyeceklere razı olarak ömür sürmek istiyorum. Çünkü devlet işleri ile uğraşan bir kimsenin çekeceği bir saatlik tasa ve keder, başkalarının bütün ömürlerince çekecekleri tasa ve endişeye denktir. Huzur ve güven içinde aza kanaat ederek yaşamak, korku ve tasa içinde bolluğa kavuşmaktan daha hayırlıdır.

Aslan şöyle karşılık vermiş:

- Seni anlıyorum! Söylediğin şeylerin hiçbirinden korkmana gerek yok! Sonuçta ben bütün hayvanların hükümdarıyım. Benim ülkemde bulunan bütün hayvanlar, benim emrime göre hareket ederler. Ben, senin düşüncelerinden mutlaka yararlanmak istiyorum.

Çakal karşılık vermiş:

- Ey hükümdar! Madem benim mazeretimi kabul etmek istemiyorsunuz, o halde size yardımcı olmak görevini kabul etmek için bazı şartlarım olacak.

Aslan şöyle demiş:

- Tamam, şartlarını söyle! İleri süreceğin bütün şartlarını kabul edeceğim. Yeter ki sen, benim danışmanım olmayı kabul et!

Çakal cevap vermiş:

- Ey hükümdar! Sizden, danışmanlık görevini üstlenmeme karşılık istediğim şartlar şunlardır: Makamı benden yüksek olan kimseler, beni kıskanacaklar. Makamı benden aşağı olan bazı kimseler de, benim makamıma göz dikecekler. Ben, bu kimselerin saldırısına uğradığımda sizin, olayın aslını araştırmanız gerekir. Bu kimseler, doğrudan doğruya ya da aracılarla bizi birbirimize düşürmek istediklerinde aceleci davranıp karar vermemelisiniz. Olayın doğruluğunu ve aslını mutlaka araştırmalısınız.

Bana bu konuda söz verirsiniz, danışmanınız olmayı kabul eder, elimden gelen yardımı yaparım.

Aslan, çakalın ileri sürdüğü şartlara razı olmuş. Çakalın şartlarını fazlasıyla kabul etmiş. Onu, hazinelerinin başına getirmiş. Ona, herkesten daha çok değer vermiş. Çakalı, yüksek makamlara atamış.

Gel zaman git zaman aslanın arkadaşları, çakala verilen bu değerden rahatsız olmaya başlamışlar. Hep birlikte aslanı, çakala karşı kıskırtmak için karar almışlar. Aslana hediye etmek üzere bir hayvan eti getirmişler. Aslan, kendisine getirilen eti pek lezzetli bulmuş. Etin bir kısmını yemiş, geri kalanını ise çakala vererek şöyle demiş:

- Bu eti güvenli bir yere sakla! Ben isteyince de hemen getir!

Çakal, aslanın emrine uyarak eti güvenli bir yere koymuş. Fakat aslanın arkadaşları, çakalın eti sakladığı yeri görmüşler. Bir yolunu bularak eti oradan alıp çakalın evine götürmüşler. Ertesi gün aslan, karnı acıkınca çakalı yanına çağırması. Geri kalan eti kendisine getirmesini söylemiş. Çakal, eti sakladığı yerden almaya gitmiş. Eti yerinde bulamadığı için etrafı araştırmaya başlamış. Bu arada aslanın arkadaşları çakalın yokluğunu fırsat bilerek gelip meclise oturmuşlar. Aslan, çakalın hala gelmemiş olmasına sinirlenerek söylenmeye başlamış. Mecliste bulunanlardan biri aslanın bu durumunu fırsat bilerek söz istemiş ve şöyle demiş:

- Bizim görevimiz, hükümdarımıza her zaman doğruyu söylemektir. Ona karşı yalan söyleyen ve yanlış tavır takınan kimseleri ortaya çıkarmaktır ve onları hükümdarımızın adaletine havale etmektir. Öyle anlaşılıyor ki, çakal size ait olan eti almış ve kendi evine götürmüş.

Mecliste bulunan hayvanlardan biri şöyle demiş:

- Çakalın böyle bir iş yapacağını sanmıyorum. Fakat gerçeği araştırmak ve anlamak gerek. Çünkü herkesin iç yüzünü anlamak kolay değildir.

Başka bir hayvan söze karışmış:

- Evet, herkesin iç yüzünü anlamak kolay değildir.

Fakat gerekli araştırmalar yapılmalıdır. Aslana ait olan etin, çakalın evinde bulunabileceğini sanıyorum. Bu çakalın hataları ve ihanetleri hakkında ortalıkta dolaşan sözler, bu kanaatimizin doğruluğunu daha da pekiştiriyor.

Bir başka hayvan ise şöyle demiş:

- Eğer senin dediğin doğru çıkar ise bu yalnız ihanet değil, aynı zamanda

hükümdara karşı nankörlük ve küstahlık anlamına da gelir.

Konuşan hayvanın sözünü başka bir hayvan keserek ona şöyle demiş:

- Siz, adalet ve erdemlilikle tanınmış bir kimsesiniz. Sözlerinizi yalanlayamam. Fakat hükümdar, çakalın evine birini gönderir ve evi araştırırsa gerçek daha açık bir şekilde ortaya çıkar.

En sonunda başka bir hayvan söz alarak şöyle demiş:

- Çakalın evi araştırılacaksa bunu hemen yapmalı. Çünkü onun birçok gözcüleri ve casusları vardır. Bunlar, etraftaki haberleri anında çakala iletirler. Çakala düşmanlık besleyen çakalın arkadaşları, bu şekilde konuşarak aslanı yönlendirmişler. Aslan, mecliste bulunan bu hayvanların konuşmalarından oldukça etkilenmiş. Çakalın, huzuruna gelmesini emretmiş. Çakal hemen gelmiş.

Aslan ona sormuş:

- Sana emanet ettiğim ve korunmasını istediğim et nerede?

Çakal cevap vermiş:

- Sizin yiyeceklerinize bakan memura vermiştim. Üstelik sıkı sıkı tembih etmiştim.

Aslan, görevli memuru huzuruna çağırtmış. Ona etin nerede olduğunu sormuş. O da, çakalın kendisine herhangi bir et teslim etmediğini söylemiş. Çünkü görevli olan bu memur da çakala karşı düşmanlık besleyenlerden biriymiş. Bunun üzerine aslan, güvendiği kimselerden birini çakalın evine göndermiş. Bu görevli de eti, çakalın evinde bulup aslana getirmiş. Baştan beri söylenenleri dinleyen fakat konuşmayan bir kurt varmış. Bu kurt, bir olayın iç yüzünü tam olarak anlamadıkça görüş bildirmemekle ün kazanmış. Bu hayvan aslana yaklaşıp şöyle demiş.

- Çakalın ihaneti ortaya çıkmıştır. Hükümdara düşen onu bağışlamamaktır. Ey hükümdar! Siz bu haini bağışlarsanız, mülkünüzde başka hainlerin ortaya çıkmasına fırsat vermiş olursunuz.

Bu sözler üzerine aslan, çakalın meclisten çıkarılmasını ve tutuklanmasını emretmiş. Emir yerine getirilmiş. Onun tutuklanmasından sonra mecliste bulunan hayvanlardan biri şöyle demiş:

- Hükümdarlar, olayları önceden kavrayabilmeli ve geleceği görebilmelidir. Durum böyle iken hükümdarın kendisi hakkında ortaya atılan yalancılığa ve ihanete sessiz kalması, şaşılacak bir durum!... Hele hele çakalın bu ihaneti ortaya çıktıktan sonra

onun affedilmesi büsbütün hata olur.

Aslanın yiyeceği eti, çakalın evinde bulan elçi de, çakalı kıskananlardan birisiymiş. Bundan dolayı, çakalın söylemediği sözleri, onun adına uydurarak aslana bildirmiş. Aslan, çakalın kendisine karşı bu derece saygısızlık göstermesine öfkelenerek öldürülmesini emretmiş.

Aslanın annesi bu durumu fark etmiş. Bu konuda oğlunun aceleci davrandığını anlamış. Çakalı öldürecek olan kimselere haber göndererek, emri geciktirmelerini söylemiş. Kendisi de hemen oğlunun yanına giderek ona şöyle demiş:

- Oğlum! Çakalın öldürülmesi için neden emir verdin?

Aslan durumu anlatmış.

Annesi ona şöyle demiş:

- Oğlum! Çok acele ettin! Akıllı kimse aceleci davranmaz. Aceleciliğin getireceği pişmanlıktan korunmak için her işi düşünerek yapar. Aceleciliğin sonucu olan pişmanlık ise akıl kıtlığına işaret eder. Bunun için hükümdarlar, herkesten daha ağır başlı ve oturaklı olmalı, her işi düşünerek ve danışarak yapmalıdır. Bu dünyada kadın kocasıyla, çocuk anne ve babasıyla, öğrenci öğretmeniyle, asker komutanıyla, derviş dindarlığı ile, halk önderleriyle, önderler liyakatlarıyla, liyakat akıl ile, akıl düşünce ve inceleme ile ayakta durur. Bütün bunların başı ise geleceği görebilmedir. Geleceği görebilme, bir hükümdar için çok önemlidir. Çünkü geleceği görebilen bir hükümdar, dostlarını iyi tanır, onlara layık oldukları makamı verir. Çevresinde bulunan kimselerin, birbirlerine karşı gösterdikleri kıskançlıktan ve rekabetleri iyi inceler. Çünkü bu durumdaki kimseler, birbirlerine karşı o kadar kıskançlık beslerler ki, fırsat buldukları anda birbirlerini öldürürler. Sen, çakalı denedin, sabrını ölçtün, güvenilir ve doğru sözlü olduğunu anladın. Onu her fırsatta övüyordun ve ondan hoşnut olduğunu söylüyordun. Bu durumda çakala yaptığın güvensizlik ve ihanet suçlaması doğru değildir.

Çakal, senin hizmetine gireliden beri kimse onun ihanetini görmedi. Aksine herkes onun dürüstlüğünü ve yardımseverliğini gördü. Onun için senin, et yüzünden onu öldürmeye kalkışman doğru olmaz. Çakal hakkında sana haber geldiği zaman önce bu haberin doğruluğunu araştırman gerekirdi. Haberi getirenin kıskançlık yapabileceğini düşünmeliydin. Eğer bu haberin aslını araştırırsaydın gerçeği anlardın.

Çaylak; gagasına bir yiyecek alsa, diğer kuşlar hemen çevresine toplanırlar. Köpekler de böyledir. Kemik parçası bulan köpeğin etrafında bir sürü köpek dolaşır.

Çakal buraya geldiği günden beri herkese faydalı olmaya çalışıyor. Senin iyiliğin için elinden geleni yapıyor. Bu zamana kadar hiçbir kimseye kötülük yapmadığı gibi, hiçbir kimsenin aleyhinde de söz söylemedi.

Aslanın annesi, oğluna bu öğütleri verirken aslanın yanına, güvendiği bazı arkadaşları gelmiş. Onlar da çakalın suçsuzluğundan söz etmişler.

Aslanın annesi, sözlerine şöyle devam etmiş:

- Çakalın suçsuzluğu anlaşılmış olduğuna göre hükümdarın, çakala iftira atan kimselere cezasını vermesi gerekir. Çünkü bu kimseler, suçlarının cezası verilmezse daha büyük iftirada bulunurlar. Daha büyük küstahlık gösterirler. Bunlar, hak ettikleri cezayı çekerlerse bir daha böyle bir işe cesaret edemezler. Böylece, başkalarının suç işlemesi de önlenmiş olur. İyiliğe karşı nankörlük gösteren, kötülük işlemek için her fırsatı değerlendiren, iyilikten kaçan, Allah'tan korkmayan kimseler, suçlarının cezasını mutlaka çekmelidir.

Ey oğul! Sen aceleci davranmanın, gazaba kapılmanın ve hataya düşmenin ne demek olduğunu gördün! Küçük bir şey yüzünden gazaplanan kimse, büyük şeylere katlanamaz. Böyle davrananlar, kimseyi hoşnut edemezler. Birçoklarını da küstürürler. Senin, yapman gereken, çakalı yanına çağırmak ve onun gönlünü almaktır. Çakala karşı yaptığın yanlış davranıştan dolayı ümitsizliğe düşme! Zararın neresinden dönülürse kârdır. Çakalla yeniden dostluk kurmaya çalış! Çünkü bazı kimselere yakın olmak her zaman yararlıdır.

Dürüst kimseler, sözünü tutanlar, vefa gösterenler, kıskançlık ve düşmanlıktan uzak duranlar, dostlarına karşı yumuşak ve sabırlı olanlar böyledir. Bu kimselere her zaman yakın olmak gerekir. Bunun tersi de söz konusudur. Yalancı ve huysuz kimseler, sözlerini tutamayanlar, yalancılar, nankörler, vefasızlar, inatçılar da uzak durulması gereken kimselerdir. Böyle kimselere yakın olmak her zaman zararlıdır.

Aslan, annesinin sözlerini dinledikten sonra çakalı çağırtmış, ondan özür dileyerek şöyle demiş:

- Seni tekrar eski makamına getirmek istiyorum. Senin suçsuz olduğunu anladım.

Çakal cevap vermiş:

- En kötü dost, kendi çıkarı için karşısındakine zarar verendir. Bazı kötü dostlar da karşısındaki kimseyi kötülememek için onu haksız yere över ve hoşnut eder. Bu şe-

kilde bir davranış da hatalıdır ve kötüdür. Buna benzer olaylar, önce olduğu gibi şimdi de olmaktadır.

Ey hükümdar! Benim uğradığım iftirayı biliyorsun. Söyleyeceklerim sana ağır gelmesin. İtibarımın zedelendiğini ve hizmetinizde bulunmak istemediğimi size anlatmak için böyle diyorum. Böyle bir durumda hükümdara düşen, nankörlük ve kıskançlık gösteren yalancı kimseleri yakınından uzaklaştırmaktır. Bu kimseleri cezalandırırken dikkatli olmak gerek. Böyle kimselerin elinden bütün makam ve varlıklarını almak, onları yok saymak da doğru değildir. Böyle kimselere, makama sahipken de, makamdan uzaklaştırıldıktan sonra da saygı göstermek gerekir. Yoksa etrafa zarar verebilirler.

Aslan, çakalın söylediklerini dikkate almayarak ona şöyle demiş:

- Ben, senin doğruluktan yana olduğunu önceden beri biliyorum. Seni çekemeyen kimselerin hatalı olduğunu da anladım. Sen, benim gözümde vefalı, dürüst ve yardımsever bir kimsesin. Vefalı dost, bir tek iyilikle bütün kötülükleri unuttur. Benim bu dostluk çağrıma cevap verirsene sevinirim.

Çakal, aslanın pişman olduğunu anlayınca teklifi kabul etmiş. Aslan da çakalı daha büyük makamlara getirmiş. Her geçen gün aralarındaki dostluk artarak güçlenmiş.<sup>135</sup>

**Kahramanlar:** Aslan, aslanın annesi, çakal, kurt,.

**Masalın ana mesajı:** Olaylar hakkında karar vermeden önce iyice araştırılıp daha sonra bir karara varılması gerekir. Suçsuz olduğu halde iftiraya kurban olan kişiler adil kararlar alınmazsa suçsuz yere ceza çekerler.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-**İnsanın yaşadığı mekan onun iyiliği ve kötülüğü konusunda mutlak anlamda bilgi vermez.

*“Suç kişinin kalbinden çıkar. İyi bir yerde oturan kimsenin her hareketi iyi, kötü bir yerde oturan kimsenin her hareketi kötü olamaz.”*

**2-**Öfke yanlış kararlar vermeye neden olabilir.

*“Sen aceleci davranmanın, gazaba kapılmanın ve hataya düşmenin ne demek olduğunu gördün.”*

**3-**Her iş güzellikle yapılmalıdır.

*“Çünkü zorla sürüye giden köpekten fayda gelmez. Ben de bu konuda*

<sup>135</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s. 167-176.

zorlanmak istemiyorum”

**4-İş ehil olana verilmelidir.**

*“Benim devlet işlerinde tecrübem yoktur. Bu çeşit işleri yapmaya alışık değilim.”*

**5-İnsanlar arsında makam heveslisi çoktur.**

*“Bunlar bir iş yapmaya, bir makam ele geçirmeye çok heveslidirler.”*

**6-Az, tasasız kazanç; çok ve tasalı kazançtan daha iyidir.**

*“Huzur ve güven içinde aza kanaat ederek yaşamak, korku ve tasa içinde bolluğa kavuşmaktan daha hayırlıdır.”*

**7-İleri görüşlü insanlar olması muhtemel olaylara karşı önceden tedbir alır.**

*“ Makamı benden yüksek olan kimseler, beni kıskanacaklar. Makamı benden aşağı olan bazı kimseler de, benim makamuma göz dikecekler. Ben, bu kimselerin saldırısına uğradığımda sizin olayın aslını araştırmanız gerekir.”*

**8-Olaylar hakkında hüküm verirken görünüşe göre yargılayıp, acele karar vermemek gerekir.**

*“Bu kimseler doğrudan doğruya ya da araçlarla bizi birbirimize düşürmek istediklerinde aceleci davranıp karar vermemelisiniz.”*

**9-Yanlış hareketlerini desteklemek isteyen insanlar kanıtarını da hazırlayabilir. Minareyi çalan kılıfını hazırlar.**

*“Fakat gerekli araştırmalar yapılmalıdır. Aslana ait olan etin, çakalın evinde bulunabileceğini sanıyorum.”*

**10-Kıskançlık ve düşmanca duygular insanı doğru söylemekten alıkoyar.**

*“Çünkü görevli olan bu memur da çakala karşı düşmanlık besleyenlerden birisiymiş.”*

**11-Öfke verilen sözleri unutturabilir.**

*“Aslan, çakalın kendisine karşı bu derece saygısızlık göstermesine öfkelenerek öldürülmesini emretmiş.”*

**12-Görevini layıkıyla yapan, donanımlı insanların düşmanı çok olur. Meyve veren ağaç taşlanır.**

*“Çakal buraya geldiği günden beri herkese faydalı olmaya çalışıyor. Senin iyiliğin için elinden geleni yapıyor. Bu zamana kadar hiçbir kimseye kötülük yapmadığı gibi, hiçbir kimsenin aleyhinde de söz söylemedi”*

### 13-Suç cezasız kalmamalıdır.

*“Çünkü bu kimseler, suçlarının cezası verilmezse daha büyük iftirada bulunurlar. Olayların iç yüzünü araştırıp, sağduyulu düşününce sorunlar daha rahat çözülür.”*

### 14- Affetmek büyüklüktür.

*“Ben, senin doğruluktan yana olduğunu önceden beri biliyorum. Seni çekemeyen kimselerin hatalı olduğunu da anladım. Çakal, aslanın pişman olduğunu anlayınca teklifi kabul etmiş.”*

Bu masal kıskançlık ve iftira konusuna örnek olarak verilebilecek masallar arsında sayılabilir.<sup>136</sup> Masal içerdiği mesajlarla ahlakî bir çok özelliğe vurgu yapmakta ve doğru davranış, yerinde karar verme ve aceleden sakınma gibi konularda da uyarılar da bulunmaktadır.

## 2.32. DIŞI ASLAN İLE ÇAKAL MASALI

Evvel zaman içinde, bir dişi aslan varmış. Bu aslan, iki yavrusu ile birlikte bir inde yaşıyormuş. Bir gün aslan, yavrularını inde bırakarak ava çıkmış. Bu sırada dişi aslanın yavrularını gören bir avcı, onları öldürmüş, sonra da bu yavruların derilerini yüzmüş ve evine götürmüş. Anne aslan avdan geri dönünce gördüğü manzara karşısında beyninden vurulmuşa dönmüş, ağlayıp sızlanarak kendini yerden yere atmış. Dişi aslanın yakınında yaşayan bir çakal varmış. Bu çakal, aslanın ağlayıp sızlanmasını işiterek koşup yanına gelmiş.

Aslana sormuş:

- Hey! Ne yapıyorsun? Niçin ağlayıp sızlanıyorsun? Anne aslan şöyle cevap vermiş:

- Ben dışarıda avlanırken, insafsız bir avcı inime girerek yavrularımı öldürmüş. Sonra da yavrularımın derilerini yüzerek onları böyle çırılçıplak ortada bırakmış. Çakal şöyle demiş:

- Ağlama! Böyle durumlarda sabırlı ve insafli hareket etmek gerekir. Aslında avcının, senin yavrularına yaptığı, senin başkalarına yaptığından farksızdır. Sen de avcı gibi hareket ediyorsun! Birbirinden ayrılmak istemeyenleri ayırıyorsun! Bu zamana

<sup>136</sup> Komisyon, Din kültürü ve Ahlak Bilgisi 6, s.59-61

kadar avlayıp parçaladığın hayvanların yakınları, nasıl bu ayrılığa ve zulme dayandılarsa senin de dayanman gerekir. Çünkü eden bulur. Ne ekersen onu biçersin. Her hareketin kendine göre bir ceza ya da ödülü vardır. Nasıl ki, her ürün, ekilen tohuma göre olur, öyle de ceza ile ödül de işe göre çoğalır veya azalır.

Anne aslan sormuş:

- Bu söylediğini bana açıklar mısın? Çakal:

- Sen kaç yaşındasın?

Anne aslan:

- Yüz yaşımdayım.

Çakal:

- Bu zamana kadar ne ile beslendin?

Anne aslan:

- Yabani hayvanların etiyle beslendim.

Çakal:

-Bu etleri nereden buluyor.

-Anne aslan:

-Yabani hayvanları avlıyor ve yiyordum, demiş

-Çakal:

- Bu senin avladığın yabani hayvanların anne babaları yok muydu?

Anne aslan:

- Elbette vardı.

Çakal:

- O halde ne diye senin gibi bu anne babalar çılgılık koparmıyorlar? Ne diye ağlayıp sızlanmıyorlar? Başına gelen bu felaketin nedeni yine kendinsin! Başına gelebilecekleri önceden kavrayamıyorsun! Aslında yaptığının karşılığını buluyorsun!

Anne aslan, çakalın sözlerinden çok etkilenmiş. Başına gelen felaketlerin, kendi eseri olduğunu anlamış. Yaptığının zulüm olduğunu düşünerek avlanmaktan vazgeçmiş. Yalnız meyveyle beslenmeye başlamış. Dünyadan el etek çekmiş ve kendini ibadete vermiş. Anne aslanı bu durumda gören bir kuş, ona şöyle demiş:

- Ben de ağaçların bu yıl kuraklık yüzünden meyve vermediğini sanıyordum. Meğer öyle değilmiş. Senin, kendi rızkın olan eti yemeyip de başkalarının rızkı olan meyveye musallat olmandanmış. Onun için meyveyle beslenen birçok canlı, rızık

bulmada güçlük çekmektedir. Böyle devam ederse belki de bir çokları ölme tehlikesi geçirecek!.. .

Anne aslan, kuşun konuşmalarından oldukça etkilenmiş. O günden sonra meyve yemeyi bırakmış. Sadece otları yetinmeye başlamış.

Ey hükümdar! Size bu örneği anlatmadaki amacım, aslanın cahilliğini ve başına gelen felaketten ders alarak başkalarına zarar vermekten çekindiğini göstermektir. İnsanlar, başkalarına zarar vermekten çekinmelidirler. Kendimiz için istemediğimiz bir şeyi başkaları için de istememeliyiz. Böyle davranmak adalettir. Adalet ise Allah'ı da insanları da hoşnut eder.

**Kahramanlar:** Dişi aslan, çakal, avcı.

**Masalın ana mesajı:** İnsanın başına gelen felaketler kendi yaptığı hataların sonucudur. Kişi ne ekerse onu biçer.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-** Bir anne için en büyük acı yavrusunu kaybetmektir.

*“Anne aslan eve geri dönünce beyninden vurulmuşa dönmüş, ağlayıp sızlayarak kendini yerden yere atmış.”*

**2-** Olaylar karşısında sabırlı olup metin davranmak gerekir.

*“Ağlama! Böyle durumlarda sabırlı ve ınsaflı hareket etmek gerekir.”*

**3-** Başa gelen felaketler kişinin kendi elleriyle yaptıkları neticesindedir.

*“Başına gelen felaketlerin nedeni yine kendisin!”*

**4-** Başa gelen felaketler insanın doğruyu görmesine sebep olabilir.

*“Başına gelen felaketlerin kendi eseri olduğunu anlamış. Yaptığının zulüm olduğunu düşünerek avlanmaktan vazgeçmiş.”*

**5-** Kişi kendi için istediğini başkası için de istemelidir.

*“Kendimiz için istemediğimiz bir şeyi başkaları için de istememeliyiz.”*

İnsanın iyi veya kötü her davranışı hayatın bir anında karşısına iyi veya kötü sonuç olarak çıkabilir. Kendisi kötülük yaptığında kötülüğe maruz kalan kişilerin durumunu düşünmeyen insan; kendi başına aynı şey gelince ah vah etmeye başlar. Akıllı insan başına gelen felaketten gerekli dersi alır ve yaptığı kötülüklerin telafisi yoluna gider.

Ayrıca kişi kendisi için istediğini başkası için de istemelidir. Bu konuyla ilgili olarak Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır: “Kendin için istediğini kardeşin için istemedikçe tam anlamıyla iman etmiş olmazsın”<sup>137</sup>

Bu masal, yapılan kötülüklerin ve hataların birgün insanın karşısına kötü bir sürpriz olarak çıkabileceği gerçeği konusunda örnek olarak verilebilir. Kişinin yaptığı hatalar hiçbir zaman yanına kâr kalmamaktadır. Her suç için bir gün ceza günü gelir. Bu dünyada bütün suçların cezasını bulması söz konusu olmasa da yapılan her hatanın ahirette en küçük detayına kadar sorgulanacağı gerçeği de vurgulanması gereken bir konudur.

### 2.33. HÜKÜMDAR İLE VEZİR MASALI<sup>138</sup>

Evvel zaman içinde Belaz adlı bir hükümdar ile İyaz adlı bir veziri yaşarmış. Bu vezir ibadetle meşgul olan derviş bir kimseymiş.

Hükümdar bir gece rüyasında sekiz düş görmüş. Korkuyla uyanmış. Gördüğü düşleri yorması için Brehmenleri çağırtmış. Brehmenler gelmiş. Hükümdar gördüğü düşleri anlatmış. Onlar da dinledikten sonra hükümdara şöyle demişler:

Ey Hükümdar! Siz oldukça garip dişler görmüşsünüz .Bize yedi gün süre verin. Bu süre içinde biz, sizin düşlerinizi yorumlama imkanı buluruz.

Hükümdar, onlara istedikleri süreyi vermiş. Onlar da içlerinden birinin evinde toplanıp şöyle konuşmuşlar:

- Hepimiz biliyoruz ki, bu hükümdar bizim düşmanımızdır. Daha dün biz Brehmenler'den onikibin kişi öldürdü. Ondan öc almak için elimize fırsat geçti. Bizi yanına çağırarak büyük bir sırrını söyledi. Bunun manasım bizden öğrenmek istiyor. Bize düşen onun içine korku düşürmek ve bu korku sayesinde ona istediğimizi yaptırmaktır. Hükümdarın yanına gelince ona şöyle diyelim:

- Biz kitaplarımıza baktık. Senin, uğrayacağın beladan kurtulman için isimlerini vereceğimiz kimseleri öldürmen şarttır.

Bize, kimlerin öldürülmesi gerektiğini sorarsa ona şu isimleri sayarız:

- Ey hükümdar! Oğlun Cüveyir'i, onun en çok sevdiği karısı İraht'ı, senin kendi eşini, değerli vezirin İyaz'ı ve baş katibin Kalay'ı öldürmen gerekmektedir. Bunlardan

<sup>137</sup> Buhâri, İmân 6; Müslim, İmân, 72.

<sup>138</sup> Bu masalın ismi bazı tercümelerde “İlaz, Belaz ve İraht” olarak geçmektedir.

başka eşi benzeri olmayan kılıcını, eğitilmiş filini, savaşta bindiğin atını da bizlere vermen gerekmektedir.

Brehmenler, kendi aralarında bunları konuştuktan sonra hükümdara şunları da söyleme kararı almışlar:

- Ey hükümdar! Bütün bu saydığımız kimseleri öldürüp kanlarını bir havuzda toplayacaksın! Sonra bu havuzun içine girip çıkacaksın! Çıktığın zaman biz Brehmenler, dünyanın dört bir yanından gelip sana okuyacaklarımızı okuruz. Senin üzerine tükürür, üzerindeki kanı siler, sana güzel kokular süreriz. Sen de kalkıp görkemli sarayına gidersin. Böylece başına gelmesinden korktuğun belayı da atlatmış olursun. Hükümdar bu söylediklerimizi yaparsa ondan öcümüzü almış oluruz.

Brehmenler, kendi aralarında böyle karar aldıktan sonra hükümdarın huzuruna çıkıp ona şöyle demişler:

Ey hükümdar! Gördüğünüz düşün manasını anlatmak için kitaplarımıza baktık. Bulduklarımız üzerinde konuştuk. Sonucu size anlatmamız için başbaşa kalmamız gerekir.

Hükümdar, yanında bulunanları çıkartmış. Brehmenler'le başbaşa kalmış. Onlar da, aralarında kararlaştırdıklarını hükümdara anlatmışlar.

Hükümdar itiraz etmiş, onlara şöyle demiş:

- Canım gibi sevdiğim bu kimseleri öldürmektense kendim ölmeyi tercih ederim. Nasıl olsa sonunda ölecek değil miyim? Hayat zaten kısa. Ömür su gibi akıyor. Bu saltanat bana sonsuza dek kalmayacağına göre önemli değil demektir. Dostlardan ayrılmakla ölmeyi bir tutarım. Onlardan ayrıldıktan sonra yaşamının ne önemi var!

Brehmenler şöyle demişler:

- Ey hükümdar! Darılmazsanız size söyleyeceklerimiz var.

Hükümdar:

- Söleyin! demiş. Onlar da şöyle demişler:

- Başkalarının canını kendi canınızdan aziz tutmakla hata ediyorsunuz. Sizin yapmanız gereken, önce kendinizi ve saltanatınızı düşündürmektir. Onun için tavsiyelerimize uymanızı istiyoruz. Kendi başınıza hareket ederseniz, kendinizi de saltanatınızı da tehlikeye atmış olursunuz. İnsan, kendini sevdiği için hayatı sever. Sizin hayatınızın temeli saltanattır. Saltanatsız bir hükümdar ne yapar! Siz bu saltanata kolay kavuşmadınız. Birçok sıkıntı çektiniz. Onu küçümseyip hor göremezsiniz!

Söylediklerimizi iyi düşünün! İş işten geçtikten sonra yanıp yakılmanın önemi yoktur.

Hükümdar, Brehmenler'in bu ağır sözlerinden ve şartlarından dolayı çok üzölmüş. Onların yanından kalkarak kendi odasına geçmiş. Orada bir süre yüz üstü kapanıp ağlamış. Kendi kendine şöyle demiş: “ Acaba ne yapsam? Ölmek mi daha iyi yoksa dostların ölümüne razı olmak mı? Dostlar öldükten sonra hayatın ne kıymeti kalır? Onlar olmadıktan sonra nasıl sevinip mutlu olabilirim? En değerli varlıklarım yaşamadıktan sonra neye yarar? Eşim olmadan nasıl ayakta dururum? Oğlum olmazsa bu acıya nasıl dayanım? Akıllı vezirim olmazsa devlet işlerine kim bakar? Vezir, devlet, saltanat olmazsa benim hükümdarlığımı kim tanır?”

Hükümdarın üzgün olduğu kısa bir sürede bütün memlekete yayılmış. Vezir İyaz, hükümdardan işin aslını öğrenmek istemiş. Ancak bu hareketin doğru olmayacağını düşünmüş.

Kendi kendine şöyle demiş:

- Hükümdar, bu konuyu bana açmadığına göre mutlaka bir bildiğı vardır. Bu konu hakkında ona soru sormam yakışık almaz.

Vezir, bu konuyla ilgili olarak uzunca bir süre düşünmüş, taşınmış ve hükümdarın hanımına giderek ona şöyle demiş:

- Ben bugüne kadar hep hükümdara hizmet ettim. Onun bana danışmadan bir iş yaptığını görmedim. Şimdi ise onun benden bir konuyu sakladığını ve bana bu konuyu açmak istemediğini görüyorum. Hükümdar, birkaç. gün önce Brehmenler'le başbaşa konuşmuş ve bizi bu toplantıya kabul etmemişti. Sanırım hükümdar onlara bir sırrını açtı. Onlar da hükümdarı zora soktu. Siz onun eşisiniz. Hemen kalkıp hükümdarın yanına gidiniz. Bu işin aslını öğrenip bana bildiriniz. Çünkü ben hükümdarın yanına giremiyorum.

Hükümdarın eşi, vezire şöyle demiş:

- Geçen gün hükümdarla aramda kırgınlık oldu. Bundan dolayı hükümdarın yanına gitmek istemiyorum

Vezir ısrar etmiş:

- Böyle durumlarda, bu gibi önemsiz şeyleri bir kenara bırakmak gerekir. Siz, hükümdarın eşisiniz. Onun yanına ancak siz gidebilirsiniz. Hükümdar, şu sıralar çok üzgün ve düşünceli olduğundan kimseyi kabul etmek istemiyor. Hükümdarın seni ne kadar sevdiğini biliyorum. Onun şöyle dediğini çok duydum: "Ne zaman eşimin yüzünü

görsem, sesini duysam, bütün üzüntülerimi unuturum... Zaman kaybetmeden hükümdarın yanına gitmelisiniz. O, şu anda büyük bir sıkıntı içerisinde kıvrınmaktadır. Bir an önce gidip hükümdarın derdine ortak olun!

Eşi hemen kalkıp hükümdarın yanına gitmiş. Baş ucuna oturarak ona şöyle demiş:

- Ey büyük hükümdar! Brehmenler sana neler söylediler? Seni, oldukça üzgün ve düşünceli görüyorum. Bunun nedenini bana söylemeni istiyorum. Senin için canımı vereceğimi biliyorsun. Senin derdini bilemediğim için sana yardımcı olamıyorum.

Hükümdar şöyle demiş:

- Başıma gelenleri sorup derdimi deşme! Bu, senin çözeceğin bir iş değil!

Hükümdarın bu cevabına eşi çok üzölmüş. Ona şöyle karşılık vermiş:

- Demek ki, ben; senin gözünde bu kadar değersizim! Oysa senin gibi akıllı ve deneyimli bir hükümdar, başına gelen sıkıntıyı en yakını olan eşine söylemeliydi! Senin iyiliğini en çok isteyenlerden biri benim. Bunu sen de biliyorsun. Buna rağmen sırrını ve sıkıntını bana açmadığın için ne kadar üzüldüğümü bilemezsin! Sıkıntılarımızı en candan dostlarımızla paylaşmadıktan sonra ne kıymeti var ki; akıllı ve deneyimli kimseler, güvendikleri dostlarıyla düşünce alış verişinde bulunur. Sıkıntıyla karşılaştığı zaman pes etmez. O, sıkıntıdan kurtulmanın yollarını araştırır. En büyük suçu işleyenler bile ümitsizliğe düşmemelidir. Çünkü ümitsizlik, çaresi olmayan bir derttir. Sen, başındaki sıkıntıdan dolayı ümitsizliğe düşmemelisin! Eğer çaresizlik ve ümitsizlik içine düşersen, buna en çok düşmanların güler!

Hükümdar ısrar ederek şöyle demiş:

- Başıma geleni sormaman daha iyi olur. Çünkü benden öğrenmek istediğin şey senin, benim ve dostlarımın ortadan kaldırılmasını gerektirecek birşeydir. Brehmenler, senin ve dostlarımın öldürölmesini tavsiye ettiler. Ben böyle bir şey istemiyorum. Sizler öldükten sonra benim yaşıyor olmamın ne önemi kalır!... Sevdiklerinden ve dostlarından ayrı kalan bir hükümdar, nasıl başarılı olur!... Böyle bir durum karşısında ümitsizliğe kapılmamak mümkün mü?

Hükümdarın eşi, bu sözlerden korkmuş. Fakat korktuğunu belli etmeyerek hükümdara şöyle demiş:

- Hepimizin canı sana feda olsun! Ben ölürsem yerimi tutacak yüzlerce kadın bulunur. Sizi ne kadar sevdiğimi biliyorsunuz. Size bir tavsiyede bulunmak istiyorum.

Hükümdar merak etmiş:

- Nedir o? Söyle bakalım! demiş. Eşi, hükümdara şöyle demiş:

- Sizden isteğim şudur: Bizim için ne diliyorsanız onu yapınız. Canımız size feda olsun! Fakat daha sonra Brehmenler'le olan bağınızı kesin! Onlardan hiçbir kimseye güvenmeyin ve akıl danışmayın! Onların tavsiyesine uymadan önce uzun uzun düşünün! Kan dökmek en büyük günahdır. Ölen bir kimseyi geri getirmek mümkün değildir. Şu söz ünlüdür: Değersiz sandığın bir cevher eline geçerse, anlayan birisine göstermeden atma!

Ey hükümdar! Sen, düşmanlarını iyi tanıımıyorsun! Brehmenler seni hiç sevmeyiz. Daha dün bunların onikibinini öldürdün! Huzuruna kabul ettiğin kimseler de bunlardandır. Sen, bunlara sırrını vermekle büyük bir hata işledin! Ama zararın neresinden dönülürse kardır. Bundan sonra bu kimselere hiçbir sırrını söylememelisin! Bunlar sana kin tuttukları ve düşman oldukları için iyi tavsiyede bulunmazlar. Senin dostlarını ve sevgililerini öldürmeyi tavsiye ederek seni ortada bırakmak istiyorlar. Onların dediklerini yapacak olursan, ellerine düşersin. Onların eline düşmek demek senin ölümün demektir. Sen ölürsen, saltanat onların eline geçer. Zaten onların isteği de budur. Sen, memleketimizin en bilgini ve erdemlisi olan Kabariyon'a git. Gördüğün düşleri ona çekinmeden anlat. Ondan, bu düşleri yorumlamasını iste.

Eşinin bu sözleri üzerine hükümdarın içi açılmış, üzüntüsü hafiflemiş. Eşinin tavsiyesine uymaya karar vermiş. Hizmetinde bulunanlara atını hazırlamalarını emretmiş. Hiç kimseye haber vermeden atına binip doğru bilgin kişi Kabariyon'a gitmiş. Atından inip bilgin kişinin huzuruna varmış. Yüzünü yere koymuş, sonra kalkıp boynunu bükmüş.

Erdemli kişi Kabariyon sormuş:

- Ey hükümdar! Neyin var? Yüzünün rengi neden solmuş?

Hükümdar anlatmaya başlamış:

- Ey bilgin kimse! Ben, birbiri ardınca sekiz düş gördüm. İçime bir korku düştü. Bu sırrımı Brehmenler'e açtım. Onlar da benden bütün sevdiklerimi öldürmemi istiyorlar. Ben ise böyle bir işe bulaşmak istemiyorum. Başıma bir felaket gelmesinden korkuyorum. Senin aklına ve bilgine çok ihtiyacım var.

Bilgin kişi cevap vermiş:

- Gördüğün düşleri istersen sen bana anlat, istersen ben sana anlatayım!

Hükümdar:

- Madem ki, siz benim gördüğüm düşleri biliyorsunuz, o halde siz bana anlatın, demiş.

Bilgin kişi anlatmaya başlamış:

- Önce şunu söyleyeyim ki, ortada üzülecek bir durum yok. Kendini rahat hisset! Huzur içinde ol, işlerini aksatma! Sen, kuyrukları üzerinde duran iki balık gördün. Bu düşün manası şudur:

Sana Nihavent hükümdarından hediye gelecek. Bu hediyein içinde dörtbin batman altın değerinde, kırmızı mücevherlerden iki gerdanlık gelecek ve sana sunulacak.

İkinci düşün şuydu:

Arkanda uçan ve önünde yere düşen iki ördek gördün. Bunun manası sana Belh tarafından eşi olmayan iki at gönderilecektir.

Senin sol ayağının üzerinde yürüyen yılan ise Sincin hükümdarından sana çok kıymetli bir kılıcın gönderileceğine işarettir.

Bütün vücudunu kaplayan kan, Kazerun hükümdarının, sana karanlıkta ısıltı ısıltı parlayan erguvan renkli bir elbise göndereceği anlamına gelir.

Su ile vücudunu yıkamış olman, Rihziz hükümdarı tarafından sana, hükümdarlara yaraşır bir elbise gönderileceğini ifade eder.

Beyaz bir dağ üzerinde durduğunu görmek, Kaydur hükümdarının sana, atların bile yetişemeyeceği beyaz bir fil göndereceğine işarettir.

Başında bir ateşin yandığını görmek, Erzen hükümdarının, sana inci ve yakut ile işlenmiş bir altın taç hediye edeceğine işarettir.

Başınızı gagaladığını gördüğünüz kuşa gelince, bunun manasını bugün anlatmayacağım. Fakat korkmana gerek yok. Bu düşten dolayı zarar görmeyeceksin. Yalnız, sevdiklerinden birine darılacaksın ve ondan yüz çevireceksin.

İşte gördüğün düşlerin yorumu budur. Anlattığım hediyeleri getirecek olan elçiler ise yedi güne kadar burada olacaklardır.

Hükümdar, yorumları için bilgin kişiye teşekkür etmiş. Sonra da ayrılıp sarayına dönmüş. Yedi gün sonra elçilerin geldiğine dair müjdeler alınmış. Hükümdar, elçileri karşılamak için tahtına oturmuş, memleketin ileri gelenlerini meclise çağırmış. Bilgin kişinin söylediği hediyeler gelmeye başlamış. Hükümdar bunları gördükçe daha çok

şaşırmış. Kabariyon'un bilgisine hayran kalmış.

Kendi kendine şöyle düşülmüş:

- Düşümü Brehmenler'e anlatmakla ne kadar büyük bir hata işlemişim! Allah bana yardım etmeseydi, ölecektim ya da öldürecektim! Başına sıkıntı gelen kimse, önce etrafındaki dostlarına akıl danışmalıdır. Bilgisiyle, aklıyla, deneyimiyle tanınmış dostlar, her zaman iyi bir yol göstericidir. Eşim bana yardım etmeseydi bu sıkıntıdan kurtulamazdım. Onun tavsiyesine uymakla iyi etmişim.

Hükümdar, sevincini belirten sözler söyledikten sonra veziri İyaz'a dönerek şöyle demiş:

- Şu taç ile elbiseleri al, birlikte hareme gidelim!

Hükümdar hareme girmiş. Kendisine tavsiye de bulunan eşi İraht ile diğer eşi Horekana'yı yanına çağırtmış. Sonra veziri İyaz'a dönerek şöyle demiş:

- Taç ile elbiseleri İraht'a göster de dilediğini alsın!

İraht, tacı seçmiş. Horekana da en görkemli elbiseyi almış.

Hükümdar o gece İraht'ın yanında kalmış. İraht da tacını giymiş ve hükümdar için zerde tatlısı hazırlamış. Bu tatlıyı bir tabağa koyup hükümdarın yanına gitmiş. İraht'ın, başındaki tacıyla hükümdarın yanına gitmekte olduğunu Horekana görmüş. O da görkemli elbisesini giyerek hükümdarın önünden geçmiş. Horekana'nın üzerindeki elbise ve yüzünün güzelliği hükümdarın dikkatini çekmiş.

Hükümdar, diğer hanımı olan İraht'a dönerek şöyle demiş:

- Sen, şu görkemli elbise yerine tacı tercih etmekle hata ettin! Oysa bu elbisenin, hazinemizde bir benzeri daha yoktur. Bak, elbise Horekana'nın üzerinde ne kadar görkemli duruyor!

Hükümdarın, Horekana'yı övdüğünü gören İraht kızmış ve elindeki tabağı hükümdarın suratına fırlatmış. Böylece onun sekizinci düşü de gerçekleşmiş.

Hükümdar, eşi İraht'ın bu davranışına çok kızmış. Vezirini çağırarak ona şöyle demiş:

- Ben; mülkü geniş, büyük bir padişah iken, bu bilgisiz kadın bana nasıl hakaret edebilir!... Bu kadını hemen aldır ve hiç acımadan öldürt!

Vezir, kadını hükümdarın yanından uzaklaştırmış. Sonra da kendi kendine şöyle düşünmüş:

- Hükümdarın öfkesi yatışıncaya kadar bu kadını öldürmemek gerek. Çünkü bu

akıllı bir kadındır. Kadınlar arasında seçkin bir yere sahiptir. Gerek hükümdara gerekse etrafına hayırlı tavsiyelerde bulunan bir kadındır. Hükümdar, her ne kadar öfke ile böyle bir emir veriyse de öfkesi geçtikten sonra mutlaka pişman olacaktır. Çünkü bu kadın hükümdarı ölümden kurtardı, büyük işler başardı. Onun bundan sonra da başka büyük işler başaracağını umuyorum. Hükümdar beni yarın öbür gün çağırıp:

- "Emrimi yerine getirmek için neden bu kadar aceleci davrandın? Bana son bir kere daha danışsan olmaz mıydı?" derse bu kez ben zor durumda kalırım. Onun için bu kadını öldürtmeyip bekletmeliyim. Eğer hükümdar pişman olup da üzülürse bu kadını ona götürmek, onun için en büyük iyilik olur. Bu durumda hem İraht'ı ölümden kurtarmış hem de hükümdarın takdirini kazanmış olurum. Yok eğer böyle olmaz da, hükümdar verdiği karardan memnuniyet duyarsa, kadını cellada vermek zor bir iş değildir.

Vezir İyaz, kadını alıp evine götürmüştü. Ev halkına emanet etmiş. Sonra da kılıcını kana boyayarak hükümdarın yanına gelmişti.

Acılı ve üzüntülü bir şekilde hükümdara:

- Emriniz yerine getirilmiştir! demiş.

Çok geçmeden hükümdarın öfkesi yatışmış. Eşinin kendisine yaptığı iyilikleri ve hayırlı tavsiyeleri hatırlamış. Eşi hakkında yanlış bir karar verdiğini düşünmüş. Eşinin öldürülüp öldürülmediğini utancından vezirine soramamış. Her tarafını üzüntü ve sıkıntı kaplamış.

Vezir, hükümdarın sıkıntısını anlamış ve ona şunları söylemiş:

- Kendinizi üzmemeniz! Çünkü üzüntünün kimseye yararı yoktur. Olacakla öleceğe çare bulunmazmış. Bu durum karşısında sabretmekten başka çare yoktur. Eğer isterseniz size teselli verecek tavsiyelerde bulunabilirim.

Hükümdar:

- Ne olur söyleyin! Buna çok ihtiyacım var! demiş. Akıllı ve bilgili kimse ceza verirken acele etmemeli. Bu konuda aceleci davranan kimseler, pişman olacakları sonuçlarla karşılaşabilirler. Fakat son pişmanlık fayda vermez.

Ey hükümdar! Sen de avucunun içinde birçok şeyler bulunduğu halde, onların değerini bilemeyip elinden geçiriyorsun. Ey hükümdar! Bir zamanlar şöyle bir masal işitmiştim:

Adamın biri elinde mercimek dolu bir torbayla gidiyormuş. Gide gide yorulmuş.

Bir ağacın dibine varmış. Torbayı yere koyarak biraz dinlenmek istemiş. Adamın uyukladığını gören bir maymun, ağaçtan inmiş. Torbadan bir avuç mercimek alarak yine ağaca çıkmış. Ağacın tepesindeyken elinden bir mercimek tanesi düşürmüş. Düşürdüğü taneyi almak için ağaçtan inmiş. Bu mercimek tanesini ararken avucundaki diğer mercimeklerin hepsini kaybetmiş. Hükümdar, vezirin bu sözlerini dinledikten sonra eşinin öldürüldüğünü düşünmüş.

Vezire şöyle demiş:

- Ey vezir! Kendine hakim olamayıp acele verdiğim bir kararı niçin hemen uygulattın? Biraz düşünsen olmaz mıydı?

Veziri şöyle demiş:

- Söz bir, Allah bir! Hükümdar cevap vermiş:

- Beni, perişan ettin! Eşimi hemen öldürtmekle hayatımı kararttım!

Veziri cevap vermiş:

- İki kişiye üzölmek gerekir: Birincisi; her gün günah işleyen kimse. İkincisi ise; hiçbir hayır işlemeyen kimse. Bu kimselerin sevinci kısa, pişmanlıkları uzun sürer. Bu kimselere acımak gerekir.

Hükümdar şöyle demiş:

- Eğer eşimi dünya gözüyle bir kez daha görseydim bu kadar üzölmezdim!

Vezir cevap vermiş:

- Üzölmemeyi şu iki çeşit kimse hak eder: Birincisi; her gün elinden geldiği kadar iyilik yapan kimse. İkincisi; hiçbir günah işlemeyen kimse...

Hükümdar:

- Eşimi artık bir daha hiç göremeyecek miyim? demiş. Vezir cevap vermiş:

- Görmemek iki çeşit kimseye yaraşır: Birincisi; kör olan kimseye, ikincisi; akılsız kimseye... Çünkü kör olan bir kimse, yeryüzünde bulunan hiçbir şeyi göremez. Akı olmayan bir kimse de iyiyi kötöden, iyilik yapanı kötölük yapandan ayırt edemez.

Hükümdar:

- Eşimi bir görebilseydim ne kadar sevinirdim! demiş. Vezir cevap vermiş:

- Sevinmek şu iki çeşit kimseye yaraşır: Birincisi; ileri görüşlü kimseye. İkincisi; bilgili kimseye... İleri görüşlü kimse, birşeye karar verirken düşünür. Uzağı yakını hesap eder. Bilgili kimse ise iyi ile kötüyü ayırt eder. Bir işe başlamadan önce o işin sonucunu düşünür.

Hükümdar:

- Senden biraz uzak durmamız ve çekinmemiz gerekiyor anlaşılan, demiş.

Vezir cevap vermiş:

- Şu iki çeşit kimseden uzak durmak ve çekinmek gerekir: Birincisi; iyiliği, kötülüğü, ödülü, cezayı tanımayan kimsedir. İkincisi; gözlerini haram olan şeylerden, kulaklarını kötü sözler işitmekten çevirmeyen kimsedir.

Hükümdar şöyle demiş:

- Artık eşimden ümidi kestim. Kendimi yok sayıyorum!

Vezir cevap vermiş:

- Üç şeyi yok saymak gerekir: Birincisi; içinden su akmayan ırmak. İkincisi; hükümsüz bir memleket, üçüncüsü de; kocası olmayan kadın...

Hükümdar, sonunda sabırsızlanıp şöyle demiş:

- Ey vezir! Söylediğim her söze niçin hemen cevap veriyorsun. Vezir şöyle demiş:

- Üç çeşit kimse, her söze hemen cevap verebilir: Birincisi; akıllı hükümdar. İkincisi; dengiyle evlenen kadın. Üçüncüsü; bilgili ve dürüst kişi. Hükümdar, vezirin verdiği cevaplar karşısında kararsız kalmış, oldukça üzülmüş. Onun bu halini gören vezir şöyle demiş:

- Ey hükümdar! Eşin hayattadır! Hükümdar, bu habere çok sevinmiş. Vezire şöyle demiş:

- Ey vezir! Senin iyilikseverliğin, doğru sözlülüğün beni ümitsizliğe düşmekten alıkoydu. Senin bilgine ve ileri görüşlülüğüne güvenerek, zaman zaman eşimi öldürtmemiş olabileceğini düşündüm. Gerçi İraht, büyük bir suç işledi. Ağır sözler söyledi. Fakat bunu kötü niyetle yapmadı. Kıskançlık duygusuna kapılarak yaptı. Ben, onun bu davranışını görmezden gelmeliydim. Sen de beni denemek istedin. Sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum! Haydi git de eşimi alıp getir!

Vezir, hükümdarın yanından çıkıp İraht'ın yanına gitmiş. Ona, giyinmesini ve hazırlanmasını söylemiş. Sonra onu hükümdarın yanına götürmüştü. O da hükümdarın karşısına gelince şöyle demiş:

- Hayatta olduğum için önce Allah'a, sonra sana teşekkür ederim. Sana karşı küstahlık ettiğimin farkındayım. Bu küstahlığı işledikten sonra benim yaşamamam gerekirdi. Fakat hükümdarın bağışlaması, cömertliği ve merhameti sayesinde yeniden

hayata kavuştum. Ayrıca vezire de teşekkür borçluyum. Çünkü vezirin bilgisi ve ileri görüşlülüğü sayesinde ölüm cezasının uygulaması geciktirildi. Bu da benim hayatımı kurtardı.

Hükümdar, vezirine şöyle demiş:

- Yaptığın iyilik çok büyüktür. Çünkü ben onun öldürülmesini emrettiğim halde sen onu hayata kavuşturdu ve onu bana yeniden bağışladın! Ben, senin iyilikseverliğine ve dürüst idareciliğine öteden beri hep güveniyordum. Şimdi ise gözümdeki değerin daha da arttı. Devletin idaresini senin eline veriyorum. Bundan böyle devleti sen yöneteceksin!

Vezir, hükümdara teşekkür ettikten sonra şöyle demiş:

- Ben, büyük ve önemli işlerde acele etmem! Çünkü acele işin sonu pişmanlıktır. İnsan gibi değerli bir varlık hakkında karar verirken dikkatli olmak gerekir. Hele hele sizin eşiniz gibi iyiliksever ve akıllı bir kadın hakkında karar verirken daha da dikkatli olmak gerekir diye düşündüm ve ölüm emrini geciktirdim.

Hükümdar:

- Haklısın! demiş. Söylediklerini kabul ediyorum.

Bundan sonra senin tavsiyelerine uymak için daha da dikkatli olacağım.

Hükümdar bunları söyledikten sonra vezirine ödülleri vermiş. Dostlarını öldürmek isteyen Brehmenler'e karşı savaş açması için yetki vermiş. Vezir de hükümdarın emrini yerine getirerek Brehmenler'i kılıçtan geçirmiş. Böylece halk da huzura kavuşmuş.<sup>139</sup>

**Kahramanlar:** Hükümdar(İyaz), Vezir(Belaz), Hükümdarın eşleri(İraht, Horekana), Bilge kişi(Kabriyona), Brehmenler.

**Masalın ana mesajı:** Düşmanların hilelerine karşı uyanık olunmalıdır. Bir olay hakkında hüküm verirken acele ve öfkeyle hareket etmek yanlışlık yapmaya vesile olur..

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-Aralarında kin bulunan insanlar, fırsatı bulunca öc almaya çalışırlar.**

*“Ondan öç almak için elimize fırsat geçti.”*

**2-Dünya dostlarla, kişinin sevdiği insanlarla değerlidir.**

*“Dostlardan ayrılmakla ölmeyi bir tutarım. Onlardan ayrıldıktan sonra yaşamının ne önemi var.”*

<sup>139</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s.180-190.

**3-** Sorunlar aile ile paylaşılmalıdır.

*“Oysa senin gibi akıllı ve deneyimli bir hükümdar, başına gelen sıkıntıyı en yakını olan eşine söylemeliydi”.*

**4-** İstişare sorunların çözülmesinde fayda sağlar.

*“Akıllı ve deneyimli kimseler, güvendikleri dostlarıyla düşünce alışverişinde bulunur.”*

**5-** Ümitsizlik en büyük kayıptır.

*“Eğer çaresizlik ve ümitsizlik içine düşersen, buna en çok düşmanların güler!”*

**6-** Kişi sevdiği için canını bile verir.

*“Hepimizin canı sana feda olsun! Ben ölürsem yerimi tutacak yüzlerce kadın bulunur. Sizi ne kadar sevdiğimi biliyorsunuz”.*

**7-** Mantiğa ve insanlığa uygun olmayan tavsiyeler uygulanamaz.

*“Onların tavsiyesine uymadan önce uzun uzun düşünün! Kan dökmek en büyük günahtır.”*

**8-** İleri görüşlü insanlar tehlikeyi önceden sezer.

*“ Onların dediklerini yapacak olursan ellerine düşersin! Onların eline düşmek senin ölümün demektir”.*

**9-** Gerçek bilginler, bilgilerine yalan katmazlar.

*“Hükümdar, yorumları için bilgin kişiye teşekkür etmiş.”*

**10-** Kıskançlık, istenmeyen davranışlara sebebiyet verebilir.

*“ ....İraht kızmış ve elindeki tabağı hükümdarın suratına fırlatmış.”*

**11-** Öfke, sağduyuyu ve mantıklı düşünmeyi engeller.

*“Bu kadını hemen aldır ve hiç acımadan öldürt.”*

**12-** İleri görüşlü insanlar, geleceği iyi görür.

*“Hükümdar beni yarın öbür gün çağırıp; “Emrimi yerine getirmek için neden bu kadar aceleci davrandın? Bana son bir kere danışsan olmaz mıydı?” derse bu kez ben zor durumda kalırım.”*

**13-** Öfke geçince, mantık devreye girer.

*“ Çok geçmeden hükümdarın öfkesi yatışmış. Eşinin kendisine yaptığı iyilikleri ve hayırlı tavsiyeleri hatırlamış.”*

**14-** Açgözlülük, insanı elindekilerden edebilir.

*“ Bu mercimek tanesini ararken avucundaki diğer mercimeklerin hepsini*

*kaybetmiş.”*

**15-Büyük ve önemli işlerde acele etmemek gerekir.**

*“Ben büyük ve önemli işlerde acele etmem. Çünkü acele işin sonu pişmanlıktır.”*

Bu masal dini ve ahlaki eğitime dair bir çok mesaj içermektedir. Bunlardan birisi de dördüncü mesajda yer alan istişare yani danışarak iş yapma konusudur. İslam dininde istişare konusu büyük bir önem taşımaktadır. Bu konuda ayet-i kerimede şöyle buyrulmaktadır: “...Onların işleri aralarında danışma ile dir.”<sup>140</sup> Başka bir ayette ise “...iş hakkında onlara danış.”<sup>141</sup> Buyrulmaktadır. Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur: “Danışarak iş yapan pişman olmaz.”<sup>142</sup>

## **2.34. ERKEK GÜVERCİN İLE DIŞI GÜVERCİN MASALI**

Evvel zaman içinde, erkek güvercin ile dışı güvercin, yuvalarını buğday ve arpa taneleri ile doldurmuşlar. Erkek güvercin, dışı güvercine şöyle demiş:

- Eğer dışarıda karnımızı doyuracak yem bulursak bunlara dokunmayız. Kışın ortalıkta yem bulunmadığı zaman bu yemleri kullanırız.

Dışı güvercin:

- Peki! demiş.

Buğday taneleri kış mevsiminde ıslak olarak toplandığı için yuvayı doldurmuş. Yaz gelince de taneler kuruduğu için azalmış. Bir süre sonra erkek güvercin, tanelerin azalmış olduğunu görmüş. Eşine dönerek şöyle demiş:

- Bu tanelere dokunmamak için seninle karar almıştık. Verdiğin sözde niçin durmuyorsun?

Dışı güvercin, tanelere dokunmadığını söylemiş ve eşini inandırmak için yemin etmiş. Fakat erkek güvercin buna inanmamış. Aralarında kavga çıkmış. Bu kavga kısa sürede büyümüş. Erkek güvercin, sinirine hakim olamayarak dışı güvercini gagalamaya başlamış. Gagalaya gagalaya sonunda eşini öldürmüş. Kış gelince, taneler yeniden ıslanmış. Islanan taneler kabarcıkta, yuvayı doldurmuş.

Erkek güvercin, bu durum karşısında eşinin doğru söylediğini anlamış.

<sup>140</sup> Şura, 42/38.

<sup>141</sup> Ali İmran, 3/159.

<sup>142</sup> Tecrid-i Sarih, c.4, s.135.

Yaptığına pişman olmuş. Ağlayıp sızlanarak şöyle demiş:

- Ah benim sevgili eşim! Kendimi tutamayıp seni öldürmekle büyük bir günah işledim. Ne kadar pişmanım bilemezsin!... Oysa sen, yerden göğe kadar haklıymışsın! Sen artık yanımda yoksun. Sensizlik bana ağır geliyor. Hayatı seninle birlikte paylaşmayınca, yuvanın içindeki tanelerin hiçbir önemi yok. Seni düşündükçe yüreğim cız ediyor. Seni her anışımda, acım tazeleniyor.

Erkek güvercin, eşinin arkasından ağlayıp sızlanmış, yemeden içmeden kesilmiş. Bir süre sonra da üzüntüsünden ölmüş.<sup>143</sup>

**Kahramanlar:** Erkek güvercin, Dişi güvercin.

**Masalın ana mesajı:** Bir konu hakkında karar verilirken acele edilmemelidir. Önyargı ile acele bir şekilde verilen hükümler, telafisi imkansız hatalara neden olabilir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-**Kişi geleceği düşünüp gerekli tedbirleri almalıdır.

*“Kışın ortalıkta yem bulunmadığı zaman bu yemleri kullanınız.”*

**2-**Öfke kötü sonuçlar doğurur.

*“Erkek güvercin, sinirine hakim olamayarak dişi güvercini gagalamaya başlamış. Gagalaya gagalaya sonunda eşini öldürmüştü.”*

**3-**Son pişmanlık fayda vermez.

*“Ah benim sevgili eşim! Kendimi tutamayıp seni öldürmekle büyük bir günah işledim. Ne kadar pişmanım bilemezsin!...”*

Bu masalda üzerinde duracağımız ahlakî kavramlardan biri açgözlülüktür. Açgözlü insanların doymak bilmeyen nefislerinden dolayı ellerindekilerden de olurlar. Açgözlülük ve cimrilik dinimizde yerilen özelliklerdendir. Açgözlü insanlar toplumda sevilmezler. Açgözlülükleri sayesinde ellerindekini kaybettikleri gibi çevrelerindeki insanları da kaybederler.

Birçok masalda olduğu gibi bu masalda da öfkenin kötü sonuçlar doğuracağı anlatılmış, öfkeyle kalkanın zararlı oturacağı mesajı verilmiştir. Ayrıca son pişmanlığın fayda vermeyeceği gerçeği de çarpıcı bir şekilde gözler önüne serilmiştir.

<sup>143</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s.191-196.

### 2.35. ZAHİD İLE MÜSAFİR (DERVİŞ İLE MİSAFİR MASALI)

Kerh toprağında, ibadet ve taatinde gayretli bir zahid varmış. Bir gün kendisine bir müsafir gelmiş. Zahid müsafirine ikram etmek için hurma istemiş, beraberce yemişler. Müsafir şöyle demiş:

- Bu hurma ne tatlı, ne hoş! Benim oturduğum memleketimde bu yok, keşki orada da olsaydı!

Sonra şöyle devam etmiş:

- Ondan, toprağımıza dikeceğim bir (fidan) almama yardım etmeni uygun görüyorum; çünkü bu toprağımızın meyvelerini ve yerlerini bilmiyorum.

Zahid ona şöyle demiş:

- Bunda senin için rahatlık yoktur.

- Çünkü bu sana ağırlık (zahmet) verir, belki toprağımıza da uygun düşmez; ayrıca sizin memleketinizin meyvesi boldur, bu kadar meyvesi ile ağır ve vücuda yarayışı da az olan hurmaya ne ihtiyacı var?

Sonra zahid şöyle devam atmış:

- Bulamadığı şeyin peşine düşen olgun sayılmaz. Eğer sen bulduğuna kanaat eder (bulduğunla yetinir), bulamadığına da ilgisiz kalırsan mesut olursun.

Bu zahid İbranice konuşurmuş, misafir onun konuşmasını güzel bulmuş ve beğenmiş, öğrenmek için uğraşmış, günlerce kendisini zorlamış. Bunu gören zahid şöyle demiş;

- Kendi dilini bırakıp İbranice öğrenmeye çabalaman yüzünden karganın düştüğü duruma düşmeye nasıl da hak kazandın!

Misafir sormuş:

- Bu nasıl olmuş? Zahid cevap vermiş:

- Derler ki: Karganın birisi sekip yürüyen bir keklik görerek yürüyüşüne hayran olmuş, onu öğrenme sevdasına düşmüş, kendini buna alıştırmaya zorlamış (egzersizler yapmış), aynısını yapmayı becerememiş, ümidini kesmiş ve eskiden beri adeti olan yürüyüşüne dönmek istemiş, bir de ne görsün eski yürüyüşü de karışmamış mı (karışmış) ve kırıla döküle yürür olmuş ve kuşların en çirkin yürüyüşlüsü haline gelmiş.

Alıştığım dili bırakıp kabiliyetine uymayan İbraniceye yöneldiğini gördüğüm için sana bu misali anlattım. Bu arzuna ulaşamayıp eski dilini de unutarak ailene, dil bakımından en kötülerini olarak dönmenden korkuyorum; çünkü şöyle denilmiştir: Kendisine uymayan, yaptığı işler cinsinden olmayan, daha önce baba ve dedelerinin kendisini ona göre yetiştirmedikleri bir şeyi zoraki yapmak isteyen cahil sayılır.<sup>144</sup>

**Kahramanlar:** Derviş, misafir.

**Masalın ana mesajı:** Başkasının davranış ve özelliklerine özenmek doğru değildir.

**Masalda yer alan mesajlar:**

1-Her varlık, yaşam şartlarına uygun yerlerde hayatını devam ettirir.

*"Belki toprağınıza da uygun düşmez."*

2-Özenti kişiye benliğini kaybettirir.

*"Bu arzuna ulaşamayıp eski dilini de unutarak ailene, dil bakımından en kötülerini olarak dönmenden korkuyorum."*

## 2.36. SEYYAH İLE KUYUMCU

Bir topluluk bir kuyu kazmış; bu kuyuya da bir kuyumcu, bir yılan, bir maymun ve bir pars düşmüş. Bir seyyahın yolu oradan geçmiş, kuyuya eğilip bakınca adamı, yılanı, maymunu ve parsı görmüş, kendi kendine düşünmüş ve şöyle demiş: "Ahiretim için, şu adamcağızı bu düşmanların arasından kurtarmaktan daha üstün bir iş yapamam." Bir ip alarak kuyuya sarkıtmış, çevikliğinden dolayı maymun ipe yapışmış ve çıkmış. Sonra ikinci defa sarkıtmış, yılan ipe sarılmış ve çıkmış. Üçüncü defa sarkıtınca da pars ipe yapışmış, adam onu da çıkarmış. İyiliğine teşekkür edip şöyle demişler:

-Bu adamı kuyudan çıkarma; çünkü insandan ve özellikle şu adamdan daha nankör bir kimse yoktur! Sonra maymun ona:

-*"Benim yuvam, Fevâderah't denilen nehrin yakınında bir dağdadır"* demiş.

Pars:

*"Ben de o şehrin yakınındaki bir ormandayım",*

Yılan:

<sup>144</sup> Beydeba, a.g.e. çev: Bekir Topaloğlu, Hayreddin Karaman, s.253-255.

"Ben de o şehrin surundayım" demiş ve eklemişler: "Eğer bir gün bize uğrar ve bize ihtiyacın olursa, seslen ki sana gelelim ve bize yaptığın iyiliğin karşılığını ödeyelim". Seyyah, insanın nankörlüğü hakkında onların söylediklerine kulak asmamış, ipi sarkıtmış ve kuyumcuyu çıkarmış; adam yere kapanarak ona teşekkür etmiş ve şöyle demiş:

-Bana büyük iyilik yaptın; eğer günün birinde Fevâderaht şehrine yolun düşerse evimi sor; ben kuyumcuyum, adım da filandır; belki bana yaptığın iyiliğe mukabele edebilirim.

Sonra seyyah yoluna gitmiş. Sonraları seyyahın tesadüfen o şehre işi düşmüş ve gitmiş; derken kendisini maymun karşılaşmış, saygı ile selamlamış, ayaklarını öpmüş, ondan özür dileyerek şöyle demiş:

Maymunların elinde avucunda bir şey yok, ama ben yanına gelene kadar otur... Maymun gitmiş, güzel bir meyve getirmiş, önüne koymuş, o da ihtiyacı kadar yemiş. Sonra seyyah tekrar yola düşmüş, şehrin kapısına yaklaşmış, hemen pars onu karşılamış, yerlere kapanarak selamlamış ve ona şöyle demiş:

- Bana büyük iyilik ettin, biraz istirahat buyur, ben hemen gelirim. Sonra pars gitmiş, bir bahçede hükümdarın kızının yanına varmış, onu öldürmüş, ziynetlerini almış, bunların nereden alındığını bilmeyen seyyaha getirmiş. Seyyah içinden demiş ki: "Bu hayvanlar benim iyiliğime bu kadar karşılık verdiler; kuyumcuya gidersem kim bilir nasıl olacak? Çünkü o, hiçbir şeyi olmayan fakir birisi olsa da, hiç değilse fiyatını iyi bilerek, bu ziynetleri satacak, parasını alacak, bir kısmını bana verecek, bir kısmını da kendisi alacaktır."

Sonra seyyah yoluna devam etmiş, kuyumcuya gelmiş, kuyumcu onu görünce "Hoş geldin!" diye karşılamış, evine almış, yanındaki Hükümdarın kızı için kendisinin yaptığı ziynetleri görünce tanımış ve şöyle demiş:

- Ben yemek getirinceye kadar otur, dinlen; senin için evde olanla yetinemem.

Sonra kuyumcu içinden şöyle diyerek çıkmış: "Fırsatını buldum; hükümdara gider bu adamı yakalatırım; böylece onun yanında mevkiim yükselir". Hükümdar kapısına gelerek "Kızını öldüren ve zinetlerini alan kimse benim yanımda" diye haber salmış; Hükümdar hemen adam göndermiş, seyyahı getirtmiş, zinetleri onun yanında görünce hiç fırsat vermemiş; işkence edilmesini, şehirde dolaştırılmasını ve idam edilmesini emretmiş. Kendisine bunlar yapılırken seyyah ağlamaya ve yüksek sesle

şöyle demeye başlamış:

- İnsanın nankörlüğünü haber verdikleri zaman maymun, yılan ve parsın dediklerini tutsaydım bu belaya uğramazdım Seyyah durmadan bu sözü tekrarlamış, nihayet yılan da bunu işitmiş, deliğinden çıkmış, adamı tanımış ve onun durumu çok ağrına gitmiş. Onu kurtarmak için çare aramaya başlamış; sonra gidip hükümdarın oğlunu sokmuş; Hükümdar, derhal bilginleri çağırması, onu iyileştirmek için tedavi uygulamışlar, ama hiçbir faydası olmamış.

Sonra yılan, cinlerden bir arkadaşına giderek seyyahın kendisine yaptığı iyiliği ve içine düştüğü durumu anlatmış; cin ona acımış, hükümdarın oğluna gidip hayal şeklinde ona görünerek şöyle demiş:

- Haksız yere cezalandırdığınız o adam seni tedavi etmedikçe iyileşemezsin. Yılan da seyyaha giderek zindanda yanına girmiş ve şöyle demiş:

- Bu insana iyilik yapmaktan seni men ettiğim halde sözünü dinlemediğin için işte böyle oldu. Sonra ona, zahirine karşı faydalı olan bir yaprak getirmiş ve şöyle devam etmiş:

- Hükümdarın oğlunu tedavi etmek üzere seni götürdükleri zaman, ona bu yaprağın suyundan içir; çünkü o bununla iyileşir. Hükümdar sana durumunu sorunca da ona doğruyu söyle, inşallah kurtulursun. Hükümdarın oğlu babasına haksız olarak zindana atılan o seyyah seni tedavi etmedikçe iyileşemezsin, diyen birisini işittiğini haber vermiş. Hükümdar da hemen seyyahı çağırarak oğlunu tedavi etmesini emretmiş. Seyyah:

- Ben tedavi etmeyi beceremem, fakat şu ağacın yaprağının suyundan içir, Allah'ın izniyle olur, demiş. Hükümdar onu içirmiş, çocuk iyileşmiş; hükümdar buna çok sevinmiş ve seyyaha başından geçenleri sormuş; o da anlatmış. Hükümdar ona teşekkür etmiş, değerli ihsanlarda bulunmuş, kuyumcuyu da idam etmelerini emretmiş. Yalan söylediği, nankörlük ettiği ve iyiliğe kötülükle karşılık verdiği için onu idam etmişler.<sup>145</sup>

**Kahramanlar:** Gezgin, Yılan, Pars, Kuyumcu, Maymun, hükümdar ve kızı.

**Masalın ana mesajı:** Nankör insanlar yapılan iyiliğin değerini bilmeyip; iyiliğe kötülükle karşılık verebilirler. İyilik layık olana yapılmalıdır.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-**İnsanda bulunan kötü özelliklerden biri de nankörlüktür.

<sup>145</sup> Beydeba, a.g.e. çev. Ulvi Murat Kılavuz, s. 237-241.

*“Çünkü insandan ve özellikle de şu adamdan daha nankör bir kimse yoktur.”*

**2-**Kişi iyiliğe imkanları nisbetinde teşekkür eder.

*“Maymun, gezgin için en güzel meyvelerden bulup getirmiş.”*

**3-**Son pişmanlık fayda vermez.

*“Keşke İnsanın nankörlüğünü haber verdikleri zaman maymun, yılan ve parsın dediklerini tutsaydım bu belaya uğramazdım.”*

**4-** Suçla yapılan iyilik kişinin başına dert açar.

*“Hükümdarın kızını öldürerek mücevherlerini almış.....*

*Kızını öldüren ve zinetlerini alan kimse benim yanımdadır.”*

**5-** Makam hırsı insana kötü işler yaptırabilir.

*“Böylece onun yanında mevkim yükselir.”*

Bu masal, insanın nankör bir yapısı olduğunu; kendisine iyilik yapan kişiye teşekkür etmek yerine, iyiliğe karşılık kötü harekette bulunabileceğini anlatmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de insanın nankörlüğü şu ayet-i kerimeyle anlatılmaktadır. *“İnsan, Rabbi'ne karşı pek nankördür.”*<sup>146</sup> İnsan, kendisine her türlü nimeti bahşeden Yaradan'ına karşı bile nankörlük etmekten geri durmamaktadır. Zor anlarında Allah'a yalvarıp yakaran insanoğlu, sıkıntılardan kurtulup bolluğa kavuşunca Yaradan'ını unuttur ve elde ettiği nimetin kendi eseri olduğuna inanarak kibirlenir.

“İnsan kendisinden küçük bir iyilik gördüğü kişiye teşekkür etmelidir. Aynı şekilde bize sağlık veren, yaşamımızı devam ettirebilmemiz için çeşitli nimetleri bize sunan Allah'ımıza teşekkür etmeliyiz.”<sup>8</sup> Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabında “İnanç ve Davranış İlişkisi” ünitesinde “Allah'a Şükretme” başlığı altında kişinin verilen nimete, yapılan iyiliğe karşı teşekkür etmesi gerektiği bu cümlelerde belirtilmektedir.

(Gezgin) Seyyah ile Kuyumcu masalı nankörlüğün ve yapılan iyiliklerin değerini bilmeyen insanın akıbetinin nasıl olacağı konusunda güzel bir örnek sunmaktadır.

### 2.37. ŞEHZADE İLE ÜÇ ARKADAŞ MASALI

Evvel zaman içinde, bir şehzade ile üç genç yolda buluşmuşlar. Bu gençlerden birisi, tüccar bir kimsenin oğlu, ikincisi, devletin ileri gelenlerinden birinin oğlu, üçün-

<sup>146</sup> Adiyat, 100/6.

cüsü de, bir çiftçinin oğlu imiş. Dört arkadaşın hepsi de ihtiyaç içindeymiş. Üstlerine giydiklerinden başka hiçbir şeyleri yokmuş. Aç ve yorgun bir durumda imişler. Çaresizlik içinde ne yapmaları gerektiğini düşünüyorlarmış. Her biri kendince düşüncesini söylüyormuş.

Şehzade:

- Dünyanın her işi, kaza ve kadere bağlıdır. Her canlı, kendi kaderini yaşar.

Kaderin dışına çıkılmaz. Ona boyun eğmekten başka çare yoktur, demiş.

Tüccarın oğlu:

- Akıl her şeyden üstündür, demiş.

Devlet büyüğünün oğlu:

- Güzellik, daha üstündür, demiş.

Çiftçinin oğlu da:

- Çalışmak daha üstündür, demiş.

Bu dört arkadaş, gide gide Mutrum adında bir şehre varmışlar. Şehrin girişinde bir kenara çekilip ne yapmaları gerektiğini düşünmüşler. Sonunda çiftçinin oğluna;

- Sen, çalışmanın üstün olduğunu söylüyordun. Haydi git. çalış da karnımızı doyuracak bir şeyler getir, demişler.

Çiftçinin oğlu da kalkıp gitmiş. Dört kişinin karnını doyuracak bir iş aramış. Ona şöyle demişler:

- Bu şehirde odun çok kıymetlidir. Odun kes ve sat!

Orman, az ötede imiş. Çiftçinin oğlu hiç düşünmeden ormanın yolunu tutmuş. Orada gün boyu çalışmış. Odun kesip şehre getirmiş. Getirdiği odunları satmış ve karşılığında dört kişinin karnını doyuracak para almış. Sonra da arkadaşlarının yanına giderken şehrin kapısına şu yazıyı yazmış:

“Bu şehirde, bir günlük çalışmanın karşılığı bir akçedir.”

Çiftçinin oğlu, aldığı yiyecekleri arkadaşlarına getirmiş ve onların karnılarını doyurmuş. Ertesi günü, "Güzellik her şeyden üstündür." diyen kişiye:

- Bugün de sen git, karnımızı doyuracak birşeyler bulup getir! demişler.

Adamcağız dışarı çıkmış, şaşkın şaşkın yürümeye başlamış. Yolda yürürken kendi kendine düşünmüş:

- Ben, güzellikle nasıl karın doyuracağım! Çarşıya gidip ne yapacağım!

Adamcağız, bir ağacın altında bunları düşünürken uyuya kalmış. Yoldan geçen

zengin bir kadın, adamın güzelliğine hayran kalmış. Onu uyandırmış ve yüz altınla sevindirmiş. Adam, yüz altını alıp arkadaşlarının yanına dönmüş. Geri dönerken şehrin kapısına şöyle yazmış:

“Burada güzelliğin bir günü yüz altındır.”

Adam, güzelliği sayesinde yüz altın kazandığını arkadaşlarına söylemiş ve bu altınları onlarla paylaşmış. Arkadaşları üçüncü gün, tüccarın oğluna:

- Sen, aklın her şeyden üstün olduğunu söylüyorsun. Bugün de çarşıya sen çıkacaksın! Haydi bakalım, aklını kullanarak kazanç elde et de görelim! demişler.

Adamcağız, çarşının yolunu tutmuş. Şehirde gezerken, bir geminin limana yanaşmakta olduğunu görmüş. Merak etmiş, limana varmış. Limanda birçok tüccarın beklemekte olduğunu görmüş. Tüccarların konuşmalarına kulak vermiş. Şöyle diyorlarmış:

- Biz, bu gemideki malları bugün almak için acele etmeyelim. Yarına kalınca daha ucuza alırız.

Tüccarın oğlu durumu anlamış. Hemen gemiye koşmuş. Gemideki bütün malları satın almak istediğini söylemiş. Pazarlık yapmış ve bütün malları satın almış. Kendisine, "bu malları ne yapacağını" soranlara da:

- Başka bir şehre götüreceğim, orada müşterilerim var, demiş.

Bu durum, tüccarlar arasında kısa zamanda yayılmış.

Tüccarlar, kendi aralarında:

- Bu mallar, başka şehre giderse biz ne yaparız! Nasıl kazanç elde ederiz! diye düşünmüşler.

Tüccarın oğluna bin akçe vermeyi teklif etmişler. O da bu teklifi kabul etmiş. Tüccarın oğlu, arkadaşlarının yanına dönerken şehrin kapısına şöyle yazmış:

- Bu şehirde bir gün akli çalıştırmanın karşılığı bin akçedir.

Bin akçeyi arkadaşlarına götürmüş ve birlikte paylaşmışlar.

Dördüncü gün hükümdarın oğluna:

- Bugün sıra sende... Sen, her şeyin kaza ve kadere bağlı olduğunu söylüyordun. Haydi bakalım, çarşıya çık da bu sözünün doğruluğunu ispat et! demişler.

Şehzade, çaresiz dışarı çıkmış. Çarşıya giderken şehrin girişinde yüksekçe bir yere oturmuş. Uzaktan, kalabalık içinde bir cenazenin gelmekte olduğunu görmüş. Yanından geçen bir adama, bu cenazenin kim olduğunu sormuş.

Adam da:

- Bu, hükümdarımızın cenazesidir. Bugün aniden öldü ve yerine kimseyi bırakmadı, demiş.

Cenaze, şehzadenin yakınına gelmiş. Şehzade, ibretle cenazeyi izlemekte imiş. Cenazeye katılan herkesin üzüntülü ve ağlamaklı olduğunu görmüş. Şehzadenin, üzüntüden uzak halini gören şehrin korumalarından biri, şehzadeyi azarlayarak oradan uzaklaştırmış. Cenazeye katılan kalabalığın uzaklaşması üzerine şehzade tekrar yerine gelmiş. Cenaze merasiminden dönüşte korumalar, şehzadeyi yine aynı yerde görünce ajan olmasından şüphelenerek onu tutup hapse atmışlar. Şehrin ileri gelenleri, başlarına kimi geçireceklerini düşünmeye başlamışlar. Tam o sırada, şehzadeyi hapse attıran koruma araya girerek şöyle demiş:

- Biz cenaze töreni yaparken, şehrin girişinde, yüksekçe bir yere oturmuş yabancı bir kimse gördüm. Yüzünde hiç üzüntü yoktu. Kendisini azarladım ve oradan uzaklaştırdım. Cenaze töreninden dönüşte baktım yine aynı yerde oturuyordu. Ben de ajan olmasından korkarak onu tutup hapse attırdım. Şehrin ileri gelenleri bu genci merak etmişler. Hapisten çıkarılıp getirilmesini istemişler. Genç şehzade gelmiş. Ona kim olduğunu sormuşlar. O da şöyle cevap vermiş:

- Ben Feviran hükümdarının oğluyum. Babamın ölümünden sonra kardeşim, elimden tahtı aldı. Ben de canımı kurtarmak için kaçtım ve buraya geldim.

Şehrin ileri gelenlerinden bazıları bu gencin babasını tanıyormuş. Babasının iyiliklerini anlatmışlar ve genç şehzadeyi, memleketlerini yönetmek için aday göstermişler. Sonuçta şehzade tahta çıkmış. Tahta geçen kimseyi beyaz bir filin üstüne oturtturarak şehirde dolaştırmak bu ülkede adet imiş.

Genç şehzadeyi de böyle yapmışlar. Şehzade şehirde dolaşırken, şehrin kapısı üzerinde yazılı satırları görmüş.

O yazılara şu eklemeyi yapmış:

- Çalışmak, güzel olmak, aklını kullanmak ve insanın dünyada karşılaştığı her şey Allah'ın kaza ve kaderine bağlıdır.

Şehzade daha sonra divan kurarak arkadaşlarını çağırtmış. Onlara durumu anlatmış. Akli üstün tutanı, vezir olarak atamış. Çalışmayı üstün tutanı, ziraat işlerine atamış. Güzelliği üstün tutana değerli akçeler vermiş ve ona şöyle demiş:

- Senin güzelliğin, kadınların kafasını karıştırmasın diye seni sarayıma alıyorum!

Şehzade, arkadaşlarına yeni görevler verdikten sonra şehrin ileri gelenlerini toplayarak onlara şöyle demiş:

- Arkadaşlarımın hepsi, kazanılan ve başa gelen her şeyin kaza ve kader ile olduğunu biliyorlar. Sizlerin de bunu böyle bilmesini ve kabullenmesini isterim. Benim elime geçen fırsatlar bu sayede oldu. Bu işlerde aklımın; çalışkanlığımın, güzelliğimin etkisi yoktur.

Kardeşim, elimden, tahtımı aldığı zaman, canımı zor kurtarmıştım. Değil böyle makamlara gelmek, ekmek bulabileceğime bile ümidim yoktu. Bu memlekette, benden daha akıllı, daha çalışkan ve daha güzel nice insanlar var. Ama hükümdar tahtına oturmak bana nasip oldu. Kader bir kimsenin yoluna su serperse, kimse onun önüne geçemez.

Hükümdarın, sözlerini tamamlaması üzerine mecliste bulunan yaşlılardan birisi söz almış, ayağa kalkarak şöyle demiş:

- Ey hükümdar! Siz çok kıymetli sözler söylediniz. Bu, sizdeki akı ve gayreti gösteriyor. Sizin bu tahta oturmanızda aklın da, gayretin de payı var. Siz, elinizden geleni yaptınız, Allah da sizi bu makama yükseltti. Akıl sahibi olmak, Allah'ın büyük bir lütfudur. Dünya ve ahirette mutlu olmak, akı doğru yolda kullanmakla mümkündür.

Daha sonra mecliste bulunan bir gezgin şöyle demiş:

- Ey hükümdar! Ben gezgin olmadan önce ululardan birine hizmet ediyordum. Daha sonra dünyadan el çekip kendimi ibadete vermek istedim. Bu düşüncemi, hizmet ettiğim kimseye söyledim. O da bana iki altın verdi. Ben de altınların birini sadaka olarak bir fakire vermek, diğerini de yanımda alıkoymak düşüncesiyle çarşıya çıktım.

Çarşıda, bir avcının bir çift hüthüt kuşu sattığını gördüm. Avcıdan, bu iki kuşu serbest bırakmak için, bir altın karşılığında almak istedim. Fakat avcı buna razı olmadı. İki kuşa iki altın istedi. Ben kuşlardan birini alıp diğerini bırakmak istedim ama gönlüm razı olmadı. Birinin erkek, diğerinin dişi olabileceğini düşünerek onları birbirinden ayırmak istemedim. Allah'a güvenip iki kuşa iki altınımı da verdim. Kuşları aldım. Tekrar yakalanmasınlar diye şehrin dışında bir yere götürdüm. Burası sulak, yeşillik ve ağaçlık bir yerdi. Burada kuşları salıverdim. Kuşlar uçtular ve yemişli bir ağaca kondular. Ben daha önce ululardan birinden biraz kuş dili öğrenmişim. Onun için bu kuşların söyleyeceklerine kulak kesildim. Yemiş ağacının başına konan kuşlar bana teşekkür ettiler. Sonra biri, diğerine şöyle dedi:

- Bu gezginin bize çok büyük yararı dokundu. Bizi özgürlüğümüze kavuşturdu. Biz de bu iyiliğin karşılığını ona vermeliyiz. Bu ağacın dibinde bir kap dolusu altın olduğunu hissediyorum. Genelde tahminimde yanılmam! Gezgene, ağacın dibini kazmasını söyleyelim. Duygularım beni yanıltmıyorsa eğer, gezgin bir kap dolusu altını alıp evine götürür. Biz de ona böylece iyiliğinin karşılığını ödemiş oluruz.

Bana, ağacın dibini kazmasını söylediler. Ben de kazdım. Sonunda, bir kap altını buldum. Kuşlara dönerek şöyle dedim:

- Bana, kimsenin göremediği bir hazineyi gösterdiğiniz halde avcının tuzağını niçin göremediniz?

Onlar da:

- Kaza gelince göz kör olur. Biz de bu yüzden tuzağı göremedik. Fakat bu hazine sana nasip olacağı için onu gördük, dediler.

Altın dolu kabı elime alarak şöyle dua ettim:

- Allah'ım sana şükürler olsun! Şu kuşlara gökte uçarken yerin dibini gösterdin!

Kuşlar, bana şöyle dediler:

- Ey insan! Kaza ve kader, her şeyin üstündedir. Onu aşmaya imkan yoktur.

Bunun üzerine kuşlardan ayrıldım. Bu hazine hala elimdedir. Emrederseniz getireyim hazineye koyayım.

Hükümdar:

- Hayır! demiş. Bu servet sizindir, sizde kalması daha uygundur.

Böylece mecliste bulunanlar da, başa gelen her şeyin kaderimizde olduğuna, herkesin kendi kaderini yaşadığına inanmışlar ve mutlu bir yaşam sürmüşler.<sup>147</sup>

**Kahramanlar:** Şehzade ve arkadaşları, tüccarlar, zengin kadın, gezgin,kuşlar.

**Masalın ana mesajı:** İnsanın dünyada karşılaştığı her şey Allah'ın kaza ve kaderine bağlıdır.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-**Hayvanlara merhamet edilmelidir.

“ Avcıdan, bu iki kuşu serbest bırakmak için, bir altın karşılığında almak istedim. Fakat avcı buna razı olmadı. İki kuşa iki altın istedi. Ben kuşlardan birini alıp diğerini bırakmak istedim ama gönlüm razı olmadı.”

**2-** Küçük iyilikler büyük mükafatlar kazandırabilir.

<sup>147</sup> Beydeba, a.g.e. Haz. Şeref Yılmaz, s. 206-212.

*“Duygularım beni yanıltmıyorsa eğer, gezgin bir kap dolusu altını alıp evine götürür. Biz de ona böylece iyiliğinin karşılığını ödemiş oluruz.”*

Bu masal, bize dünyadaki her işin kaza ve kadere bağlı olduğunu anlatmaktadır. Kaza ve kaderin, çalışmak, aklı yerinde kullanmak ve güzellik gibi özelliklerin hepsinin üstünde tutulduğu bir mesaja sahip olan bu masal, kaderi her işin müsebbibi olarak sunuyor gibi gözükse de “ Bu, sizdeki aklı ve gayreti gösteriyor. Sizin bu tahta oturmaınızda aklın da, gayretin de payı var. Siz, elinizden geleni yaptınız, Allah da sizi bu makama yükseltti.” cümlesiyle kişinin elinden geleni yaptıktan sonra işin kadere bağlı olduğu vurgulanmaktadır.

Şehzade ile Üç Arkadaşı masalını Kaza ve Kadere İman konusunda öğrencilere örnek olarak verebiliriz. Fakat bu masalı anlatırken kader konusunda gerekli açıklamalar yapılmalı; öğrencilerin sanki çalışmanın veya aklı kullanmanın hiçbir işe yaramadığı gibi bir canya sahip olması engellenmelidir.

Zaten masalın sonunda aklı üstün tutan vezir olarak, çalışmayı üstün tutan ziraat işlerine getirilmiş; güzelliği üstün tutan ise saraya alınmıştır. Yani herkes çalıştığı gayret ettiği, peşine düşüp özgür iradesiyle seçtiği yolda ilerlemiş ve bir yerlere gelmiştir.

### **2.38. GÜVERCİN VE TİLKİ İLE BALIKÇIL MASALI**

Bir güvercin, göğe uzanan uzun bir hurma ağacının tepesinde yavrulamış. Güvercin bu hurma ağacının tepesine yuva malzemesini taşımaya başlar. Ağaç çok yüksek olduğu için güvercinin malzemeyi taşıması ve yumurtanın altına koyması, sıkıntı, yorgunluk ve bin bir zahmetle mümkün olurmuş. Taşıma işini bitirince yumurtlar, yumurtasının üzerine oturmuş. Yavrular çıkınca, biraz da yetişince, bunu alışkanlık haline getiren bir tilki, yavruların ayaklandığını bildiği bir zamanda gelir, hurma ağacının dibinde durur, bağırır, yavrusunu atmazsa yukarı onun yanına çıkmakla tehdit edermiş; güvercin de yavrusunu ona atarmış. Günlerden birinde, güvercinin iki yavrusu yetişmişken, bir balıkçıl Güvercini üzgün, kederli ve son derece düşünceli görünce sormuş:

- Ey güvercin! Neden seni böyle gamlı, durumunu kötü görüyorum?

- Ey balıkçıl! Bir tilki başıma bela oldu. Her iki yavrum oldukça bana gelip tehdit ediyor, hurmanın dibinde bağırıyor; ben de ondan korkup yavrumu ona atıyorum.

Sana, dediğini yapmak için gelince ona şöyle de:

- Sana yavrumu atmıyorum; yanıma çık ve kendini tehlikeye at. Bunu yapar ve iki yavrumu yersen, yanından uçar, kendimi kurtarırım."

Balıkçıl ona bu çareyi öğretilince uçup gitmiş ve bir nehrin kıyısına konmuş. Derken tilki, bildiği vakitte gelmiş, hurmanın dibinde durmuş; sonra her zaman yaptığı gibi bağırılmış. Güvercin ona, balıkçılın öğrettiği gibi cevap vermiş. Bunun üzerine tilki sormuş:

-Bana söyle, bunu sana kim öğretti? '

- Balıkçıl öğretti!

Bu cevap üzerine tilki dönmüş, nehrin kenarındaki balıkçılın yanına gelmiş. Onu orada dururken görmüş ve sormuş:

- Ey balıkçıl! Rüzgâr sağ tarafından gelince başını ne yana çevirirsin?

- Sol tarafıma.

- Sol tarafından gelince başını nereye saklarsın?

- Sağıma veya arkama saklarım.

- Rüzgâr her yerden ve her yönden gelirse nereye saklarsın?

- Kanatlarımın altına sokarım.

-Kanatlarım altına nasıl sokabiliyorsun? Bunu yapabileceğini zannetmiyorum.

- Yapabilirim.

-Öyleyse bana nasıl yaptığını göster. Başım için -ey kuşlar- Allah gerçekten sizi bizden üstün kıldı. Siz bizim bir yılda anlayabildiğimizi bir an içinde anlıyor, varamadığımız noktaya varıyor, soğuk ve rüzgârdan korunmak için başınızı kanatlarınızın altına sokabiliyorsunuz! Size tebrikler! Haydi, göster bana nasıl yapıyorsunuz?

Bunun üzerine kuş gagasını kanatlarının altına sokmuş, o durumdayken tilki derhal üstüne atlamış, onu yakalayıp öyle bir sarsmış ki boynunu kırmış; sonra şöyle demiş:

- Ey kendine düşman kuş! Güvercine akıl veriyor, ona çare öğretiyorsun; hâlbuki kendin için bunu yapamıyorsun da düşman seni yakalıyor.

Tilki böyle söyledikten sonra onu yakalamış ve yemiştir.<sup>148</sup>

<sup>148</sup> Beydeba, a.g.e. çev. Ulvi Murat Kılavuz, s. 249-251.

**Kahramanlar:** Tilki, Leylek, Balıkçıl.

**Masalın ana mesajı:** Başkalarına akıl veren kişiler bazen gözlerinin önündeki tehlikeyi göremeyip, aldanabilirler.

**Masalda yer alan mesajlar:**

**1-**Kişi düşmana karşı her zaman tetikte olmalıdır.

*“Bunun üzerine kuş gagasını kanatlarının altına sokmuş, o durumdayken tilki derhal üstüne atlamış, onu yakalayıp öyle bir sarsmış ki boynunu kırmış”*

**2-**Güzel ve övgü dolu sözler kişiyi mantıklı düşünmekten alıkoyabilir.

*“..soğuk ve rüzgârdan korunmak için başınızı kanatlarınızın altına sokabiliyorsunuz! Size tebrikler! Haydi, göster bana nasıl yapıyorsun?”*

Bilgin ve erdemli kişi Beydeba, hükümdar Debşelim'e bu masalları anlattıktan sonra şöyle demiş:

- Ey hükümdar! Benden, ders verici masallar istedin. Ben de sana bu ders verici masalları anlattım. Bu masallardan ders alırsan sırtın yere gelmez. Yenilgi görmezsin. Dostunu, düşmanını iyi tanırsın. Kime iyilik yapıp kime yapmayacağını bilirsin. Ben, senin için elimden gelen yardımı ve iyiliği yapmaya çalıştım. İyilik eden iyilik görür. Sen de herkese iyilik etmeye çalış. Böyle yaparsan, ömrün tükense bile, adın dillerde hep söylenir durur. Unutulmaz bir kimse olursun.

Bunun üzerine hükümdar Debşelim, Beydeba'ya teşekkür edip bir çok hediye vermiş ve hep birlikte mutlu bir yaşam sürmüşler.<sup>149</sup>

<sup>149</sup> Beydeba, a.g.e., Haz. Şeref Yılmaz, s. 216.

### 2.39. KELİLE VE DİMNE'DEKİ MASALLARDA YER ALAN ANA MESAJLAR

**1-** Zeka ve sağduyu kaba gücü ve zoru yenerek pek çok sorunu çözer. (Tarla Kuşu ve Fil Masalı)

**2-** Yaşamda birçok tehlike atlatılıp hayatta kalınabilse de günün birinde hiç beklenmedik bir olay neticesinde hayat son bulabilir. Hayatın kaçınılmaz gerçekleri er geç vaki olur.(Adam ile Kurt Masalı)

**3-** Hakkında tam olarak bilgi sahibi olunmayan ve başkasının görevi olan konulara karışılmamalıdır.(Maymun ile Marangoz Masalı)

**4-** Görünüşe aldanmamak gerekir, çok ses çıkaran ve çok ihtişamlı gözüken şeylerin içi boş olabilir.(Aldanan Tilki Masalı)

**5-** Yalan ve insanları aldatma çok kötü sonuçlar doğurabilir.(Balıkçıl ve Yengeç Masalı)

**6-** Kişi aklını kullanarak hem kendi hayatını hem de dostlarının hayatını kurtarabilir.(Tavşan ile Aslan Masalı)

**7-** Felaket gelmeden önce gerekli tedbirleri alıp akıllıca davranmak hayat kurtarabilir.(Üç Balık Masalı)

**8-** İyilik layık olana yapılmalıdır.(Bit ve Pire Masalı)

**9-** Kötülük yapmaya karar veren kişiler bunu çeşitli entrikalarla başarabilirler. Minareyi çalan kılıfını hazırlar.(Aslan ile Deve Masalı)

**10-** İnsan anlaşmayı bilmeli, yenemeyeceği bir güçle karşılaşınca anlaşma-barış yoluna gitmelidir ayrıca hiçbir zaman tedbir elden bırakılmamalıdır.(Martı ile Deniz Perisi Masalı)

**11-** Nasihat, dinleyecek olana verilmelidir. (Öğüt Dinlemeyen Kuş Masalı)

**12-** Yalanın ve kurnazlığın getireceği mutluluk çok kısa sürer. Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.(Kurnaz İle Budala Masalı)

**13-** Dost bilinip kendisine emanet teslim edilen kişiler emanete ihanet edilebilir. Emanet ehline teslim edilmelidir.(Demir yiyen Fare Masalı)

**14-** Yalan, entrika, kıskançlık ve dedikodu samimi iki dostu düşman edebilir.(Aslan, Öküz ve Çakal Masalı)

**15-** Gerçek er geç ortaya çıkar ve hiçbir suç cezasız kalmaz.(Dimne'nin Durumunu Tetkik; Aslan, Öküz ve Çakal masalının devamı)

**16-** Haddi aşmamak gerekir, bilmediği konuda bilgili gibi davranmak olumsuz sonuçlar doğurabilir. (Doktor ve Cahil Masalı)

**17-** Dostluk ve gerçek dostlar hayatta sahip olunan en önemli hazinelerdendir.(Güvercin Masalı)

**18-** Birlik, beraberlik ve dayanışma içerisinde dostça bir yaşam mutluluğun temel taşlarındandır.(Fare İle Derviş Masalı)

**19-** Devasa cüsseli olmak veya güçlü olmaktan çok, akıllı olmak önemlidir.(Fil ile Tavşan Masalı)

**20-**Dost gibi gözüксе de düşmandan dost olmaz, düşmana karşı her an uyanık olmak gerekir.(Baykuşlar ve Kargalar Masalı)

**21-** Herkese ve her söze inanılmamalıdır. Sözün doğruluğu o sözü, söyleyen kişilerin çokluğuyla kanıtlanamaz.(Beş Hileci Adam)

**22-** Aralarında fikir birliği bulunmayan ortakların her ikisi de zarar eder.(Şeytan ile Hırsız Masalı)

**23-** Herşey aslına çeker. Ne kadar değişirse de değişsin bir varlığın aslı ne ise meylî ona doğrudur. (Kendine Eş Arayan Fare Masalı)

**24-** Kazanılan zafer, çekilen sıkıntıları unutturur. Sıkıntı çekmeden, bazı zorlukları göze almadan başarıya ulaşmak mümkün değildir.(Yılan ile Kurbağa Masalı)

**25-** Düşmanların söz ve davranışlarına inanmamak gerekir.(Tavşan ile Keklik Masalı)

**26-** Olaylar hakkında doğru değerlendirme yapamayan insanlar istemeden dostlarına kötülük yapabilir ve dostluklarını kaybedebilirler.(Maymun ile Kurbağa Masalı)

**27-** İşlevini yerine getirmeyen özellikler aslında yok gibidirler.(Kulaksız Eşek Masalı)

**28-**Bir iş yapılmadan önce iyice düşünülmeli daha sonra uygulamaya konmalıdır; acele karar vermek dönüşü olmayan hatalara sebebiyet verebilir.(Derviş ile Gelincik Masalı)

**29-** Karşılıklı çıkarlar söz konusu olunca düşmanlar geçici bir süre de olsa birbirine yardım edebilir.(Kedi ile Fare Masalı)

**30-** Aralarında kin ve düşmanlık olan kişilerin birbirlerine karşı dikkatli olması gerekir.(Hükümdar ile Papağan Masalı)

**31-** Olaylar hakkında karar vermeden önce iyice araştırılıp sonra bir karara varılması gerekir. Aksi halde haksız yere suçsuz insanlar ceza çekebilir.(Aslan ile Çakal Masalı)

**32-** İnsanın başına gelen felaketler, kendi yaptığı hataların sonucudur. Kişi ne ekerse, onu biçer.(Dişi Aslan ile Çakal Masalı)

**33-** Akıllı ve bilgili kimse ceza verirken acele etmemelidir. Bu konuda aceleci davranan kimseler, pişman olacağı sonuçlarla karşılaşabilir.( Hükümdar ile Vezir Masalı- Erkek Güvercin ile Dişi Güvercin Masalı)

**34-** Başkasının davranış ve özelliklerine özenmek doğru değildir.(Derviş ile Misafir Masalı)

**35-** Nankör insanlar yapılan iyiliğin değerini bilmeyip; iyiliğe kötülükle karşılık verebilirler.(Gezgin ile Kuyumcu Masalı)

**36-** İnsanın dünyada karşılaştığı her şey kaza ve kadere bağlıdır.(Şehzade ile Üç Arkadaş Masalı)

**37-** Başkalarına akıl veren kişiler bazen gözlerinin önündeki tehlikeyi görmeyip aldanabilirler.(Güvercin, Tilki ile Balıkçıl Masalı)

## **2.40. MASALLARIN KULLANILABİLECEĞİ ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ**

Masalların, hedeflenen amaçlara ulaşmasındaki en önemli faktörlerden biri; masallar verilirken kullanılan öğretim yöntemleridir.

Masal denilince ilk akla gelen yöntem, masalın varolduğu günden bu güne kadar uygulanagelen taktir yöntemidir. Anlatma yöntemi de denilen taktir yöntemi, bir konunun öğretmen ya da onun yerinde olan birisi tarafından belli bir sıra ve düzen içerisinde öğrencilere sunulmasıdır.<sup>150</sup> Bir masal ne kadar güzel anlatılırsa dinleyen kişi üzerinde o kadar etkili olur. Çünkü masal, anlatıcısıyla ruh bulur. Çocuğun, masal dünyasında yaşarken algıları çok canlıdır. Bunu bütün derinliğiyle duyabilir; bütün olayları ve dünyayı bir süre masalla düşünür, masal onun gıdasıdır. Bütün konuşulanları, gündelik olayları masalla ifadeye hazırır.<sup>151</sup> Derste masal, aynı ses tonuyla okunmak ya da öğrencilere okutulmak yerine; şifahi olarak, taklit yeteneği de

<sup>150</sup> Mehmet Zeki Aydın, Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi , Nobel Yayınları, Ankara 2003, s.95.

<sup>151</sup> Mustafa Ruhi Şirin, Masal Atlası, İz Yayıncılık, İstanbul 1998, s. 100-101.

kullanılarak her yerde uygun ses tonuyla, öğrenciyi cezbedecek bir şekilde anlatılmalıdır. Çocuk masalla öyle bütünleşmeli ki masalı gerçekmiş gibi hissedip, masalın içine girmelidir. sıradan ve herhangi bir konudan bahsediyormuş gibi özensiz bir şekilde sunulan masallar; bilgisayar ve renkli animasyon filmleriyle büyüyen günümüz çocukları için bırakın eğlenceli olmayı sıkıcı birer anlatı olmaktan öteye gitmemektedir.

Masalların kullanılabileceği diğer bir yöntem de Dramatizasyon (Rol Oynama) Yöntemidir. Bu yöntemde bir düşünce, bir durum, bir problem veya bir olay seçilmiş üyeler tarafından dramatize edilerek(oyunlaştırarak) canlandırılır. Rol yapma öğrencinin kendi duygu ve düşüncelerini başka bir kimliğe girerek ifade etmesini sağlayan bir öğretme yöntemidir.<sup>152</sup> Masallar bu yöntemle öğrencilere sunulursa öğrenci etkin bir şekilde öğretime katılmış olur. Farklı hayvan rollerin bürünüp, okuduğu ve dinlediği masalların bizzat sunumunu da yapınca bu onun için hem çok eğlenceli hem de çok öğretici olacaktır. Bütün duyularıyla etkin bir şekilde katılımı sağlayan bu yöntemle öğrendikleri son derece kalıcı olacak ve belki ömür boyu unutmayacağı dinî ve ahlâkî kavramlara bu vesileyle sahip olacağıdır.

Masalların sunumu yapılırken kukla ve bebeklerden de yararlanılabilir. Hayvan kuklaları kullanılarak onları konuşturmak sûretiyle masalların daha kalıcı bir yöntemle sunulması mümkündür. Bu yöntemle öğrenci eğlenirken, öğrenecek ve bu öğrenmesi de onun için kalıcı olacaktır.

Masalları anlattıktan, okuduktan veya saydığımız herhangi bir yöntemle sunduktan sonra öğrencilere masalla ilgili düşünceleri sorulabilir. Masalda verilmek istenen mesajın ne olduğu? Hangi davranışların yanlış olduğu? Yanlış davranışların telafisinin mümkün olup olmadığı? Kahramanların nasıl davranması gerektiği? vs. sorular sorularak öğrencilerin görüşleri alınabilir. Bu sırada ortaya çıkan farklı görüşlerle de tartışma yöntemi uygulanıp masalların bu yöntemle de sunumu sağlanabilir.<sup>153</sup>

Masaldaki mesajları görebilmesi ve doğru çıkarımlarda bulunabilmesi için gerekli sorular sorularak Buldurma Yöntemi de kullanılabilir. Bu yöntemle, öğrenci masaldaki mesajları etkili bir soru cevap tekniğiyle ve soruların yönlendirmesiyle

<sup>152</sup> Muhsin Hesaçioğlu, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Beta yayınları, İstanbul 1998, s. 240.

<sup>153</sup> Mürüvvet Bilen, Plandan Uygulamaya Öğretim, Anı yayıncılık, Ankara 2002, s.119-120.

bulabilir. Sorulara verilen cevaplar ve varılan sonuçlar öğrencinin yorum ve anlama kabiliyetini geliştirir. Yine bu yöntem de kalıcı bir öğrenme sağlar.

Örnek Olay İncelemesi Yöntemiyle de masalların sunumu mümkündür. Derste işlenen konuyla alakalı örnek olarak bir masal anlatılıp öğrencilerden masalla ilgili görüşleri alınabilir; doğru ve yanlış davranışların neler olduğu sorulur verilen cevaplardan sonra konu öğretmen tarafından toparlanıp masadaki davranışların doğru ve yanlışlığı ile ilgili bilgiler verilir.

## SONUÇ

Masallar, halkın ortak şuurundan doğmuş, ağızdan ağıza kuşaktan kuşağa sürüp gelen, cerayan ettiği yer ve zaman tam olarak bilinmeyen, olağan veya olağanüstü şahısların yer aldığı hayal mahsulü bir takım hadiselerin hikaye edildiği halkın ortak kültürünü yansıtan ürünlerdir. Masal, insandaki çocuksuluğun sanatıdır; masallar sayesinde insandaki çocuksu ruh hayat bulur; masal atmosferinde sihirli değneklerle hayatın gerçeklerine küçük ve anlamlı vurgularda bulunulur. Masalları hayalî öğelerinden ve sembol unsurlardan ayıkladığımızda hayatın ta kendisiyle karşılaşırız.

Fabl türündeki eserlerin başında gelen Kelile ve Dimne’de hayata dair hikmetli sözler, anlamlı mesajlar hayvanların ağzından verilmektedir. İnsanların kapasitelerine ve anlayış seviyelerine uygun anlatım tarzını şiar edinen İslam dini bu konuya özel bir hassasiyet göstermiş Peygamber Efendimiz de dini anlatırken özellikle muhatabın seviyesini esas alan anlatım tarzını kullanmıştır. Çocuğa dinî ve ahlakî eğitim verilirken dikkat edilmesi gereken hususların başında anlatılacak şeylerin çocuğun seviyesine uygun olup olmadığı hususudur. Dini sadece ağır ve klasik kalıplarla anlatmak anlatan kişi açısından bir anlam ifade etse de çocuğun anlatılanlardan bir şey anlamaması hatta sıkılmasını sağlamak ve bu da çocukta daha küçük yaşlarda dine karşı bir önyargı beslemesi sonucunu doğurmaktadır. Çocuk için masal dinlemek, okumak nasıl zevkli bir uğraşı ise masallar içindeki dini ve ahlaki mesajları anlayıp hayatına uygulamak o kadar zevkli bir uğraşı olacaktır. Kelile ve Dimne’deki masallar, düşündürücü ve öğüt verici bir çok mesajıyla çocuklar için hayatları boyunca unutamayacakları hatta kendi çocuklarına bile büyük bir zevkle anlatabilecekleri her biri için sayfalarca yorum yapılabilecek hikmetli söz ve bilgece birçok davranışın yer aldığı masallardır.

Kelile ve Dimne’de yer alan konuların başında dostluk gelmektedir. Dostluk ve kardeşlik her yönüyle irdelenmekte gerçek dosta dair güzel örnekler sunulmakta aynı zamanda dostluğa darbe vuran yalan, hile, aldatma, kıskançlık gibi kötü özellikler de yerilmektedir. Masallarda dostluğun önemi birçok masalda farklı karakterlerdeki hayvanlar arasında kurulan samimi ilişkilerle anlatılırken yalancı ve düzenbaz kişilerin, dostluğu çeşitli entrikalarla bozabileceği de anlatılmaktadır. Bu masallar sayesinde dürüst ve erdemli insana yakışmayan davranışlar ve kötü özellikler tüm detaylarıyla anlatılmakta ve bu sayede temel ahlaki kavramlar, iyi ve kötü örnekleriyle gözler önüne serilmektedir. Masallarda yer alan mesajları incelediğimizde dini ve ahlaki değerlere

dair bulduğumuz mesajların başında yalanın, hile ve aldatmanın zararları ve bunların doğurduğu olumsuz sonuçlar yer almaktadır. İslam dininde de yasaklanan bu davranışların masallardaki anlatımıyla çocuk açık bir şekilde yalanın, aldatmanın, hilenin, ikiyüzlülüğün, açgözlülüğün, nankörlüğün ve diğer bütün kötü özelliklerin olumsuz sonuçlarını görebilir ve bu sayede bu davranışları uygulamanın yanlışlığını kavrayabilir. Çünkü, yalanla gelen mutluluk çok kısa sürmekte ve kişinin yalanı yine kendi aleyhine dönmektedir. Kurduğu tuzağa kendisi düşünce gerçekleri farkedip pişman olsa da son pişmanlık fayda vermemektedir.

Kelile ve Dimne’de yer alan konulardan biri de aklı yerinde ve zamanında kullanabilmenin önemidir. Birçok masalda güçsüz ama zeki ve akıllıca davranışta bulunan kahramanların güçlü fakat sağduyu ve ileri görüşten yoksun hayvanları alt edebileceğini anlatılmaktadır. Gücünü zulme dönüştüren güçlü otoriteler zekice fikirlerle birlik ve bütünlük içerisinde hareket ederek bertaraf edilmekte ve bir kişinin bulduğu akıllıca bir çözüm bütün toplumu kurtarmaktadır. Bu yönüyle masallar, zor durumlarda yılmak yerine zekice çözümlerle sorunların üstesinden gelinebileceği gerçeğini anlatmaktadır. Masallarda dayanışmanın önemi de vurgulanmakta, başarıya giden yolun birlik ve beraberlik içerisinde toplumun hep birlikte hareket etmesi neticesinde gelebileceği vurgulanmaktadır.

Üzerinde sıkça durulan konulardan biri de hileye karşılık hiledir. Hile yapıp karşıdakini aldatmaya çalışan kişi yaptığı hileye karşılık daha kötü bir duruma düşmektedir. Birçok masalda önyargı ve peşin hükümlülük konusuna vurgu yapılmakta; doğru bilgiye dayanmadan zanlara göre hareket ederek olaylar hakkında hüküm vermek yanlış davranışlara ve telafisi mümkün olmayan pişmanlıklara vesile olmaktadır.

Cimrilik-açgözlülük; düşmana aldanmamak; korku ve sevgi; karakter değişmezliği, haddi aşmamak, nankörce davranmamak, emanete ihanet etmemek gibi konular da masallarda yer alan konular arasındadır. Yer yer kaza ve kadere inanmanın gerekliliğine vurgu yapan masallar da bulunmaktadır.

Hind Edebiyatının ve Doğu Kültürünün kıymetli eserlerinden biri olan Kelile ve Dimne, genel hatlarıyla sıraladığımız bu konularla dinî ve ahlakî açıdan bir çok mesaj içeren masallardan oluşmaktadır. Bu çalışmamızda, masalların çocuğun dünyasındaki etkisi ve eğitici yönü gözönüne alınarak Kelile ve Dimne’de yer alan masalların çocuğun eğitimine olumlu katkılarda bulunacağı tespit edildi.

Belirttiğimiz konuların çoğunun ahlâkî eğitim açısından öneme sahip olan konular olması dikkat çekicidir. Verilen mesajlarda temel ahlâkî özelliklerden bahseden konuların eğitsel açıdan da değeri büyüktür. Bu sebeple Kelile ve Dimne'deki masalların bir çoğu örgün veya yaygın eğitim kurumlarında dinî ve ahlâkî eğitime dair bilgiler verilirken kullanılabilir. Kelile ve Dimne'deki masallar sadece çocuklar için değil yetişkinler için de birçok eğitici ve öğretici mesaja sahiptir. Bu anlamda masallar hikmetli sözleri ve bilgece tavsiyeleriyle bütün toplumu eğitecek özelliklere sahip birçok masalı içeren kıymetli bir eserdir. Bu bağlamda Mevlana da Mesnevi'de Kelile ve Dimne'deki masallara yer vermiş; masalların hikmetli mesajlarını tasavvufî bir şekilde yorumlamıştır.

Masal, anlatıcısıyla ruh bulduğundan çalışmamızda tespit ettiğimiz mesajların doğru ve etkili bir biçimde anlaşılmasında masal anlatıcısı da büyük bir role sahiptir. Günümüz şartları gözönünde tutularak çocuklara alternatif metodlarla masallar sunulabilir. Teknolojinin bu kadar geliştiği bir dönemde masalları sadece anlatım metoduna mahkum etmek onların ikinci plana atılmasına sebep olmaktadır. Televizyon, bilgisayar, internet, çizgi film, sinema gibi teknolojik öğeler kullanılarak bu masalların daha çok çocuğa ve bu sayede de gelecek nesillere ulaşması sağlanabilir. Bu vesileyle kültür mirasımızın çok değerli hazinelerinden biri olan bu eser de hakettiği gerçek değerine kavuşabilir. Kelile ve Dimne'den esinlenerek yazılan, hatta birçok benzerlik bulunan La Fontaine'nin fabllarını gözönüne alınca bu konuda Kelile ve Dimne Eserinin ne kadar büyük bir ihmale uğradığını görebiliriz.

## KAYNAKÇA

- 1- Arıcı, Ali Fuat, İlköğretim Üçüncü Sınıf Ders Kitaplarındaki Masalların Öğrenci Eğitimine Katkıları, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2001.
- 2- Arslan, Akif, İlköğretim II.Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Eğitimdeki Yeri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2004.
- 3- Ateş, Ahmet, “İbnu’l-Mukaffa”, İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1988.
- 4- Aydın, Mehmet Zeki, Ahlâk Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi , Nobel Yayınları, Ankara 2003.
- 5- Aytaç, Pakize, “Eğitim, Gelenek, Çocuk ve Masal”, Bilge Dergisi , Atatürk Kültür Merkezi Yayınları,1990, s. 11-12.
- 6- Azak, Hülya, İbnu’l-Mukaffa’ın Kelile ve Dimne’si ile La Fontaine’nin Fabllarının Karşılaştırılması, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1991.
- 7- Bahşıoğlu, Ayşegül “Eğitimde Masalın Rolü ve Şanlıurfa Masalları”, GAP Çerçevesinde Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, (Gaziantep 2001), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002, s. 17-20.
- 8- Beydeba, Kelile ve Dimne, Çev. Bekir Topaloğlu, Hayreddin Karaman, İstanbul, 1990.
- 9- \_\_\_\_\_, Kelile ve Dimne, Çev. Ömer Rıza Doğrul, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985.
- 10- \_\_\_\_\_, Kelile ve Dimne, Haz. Sadık Yalsızuçanlar, Timaş Yayınları, İstanbul, 2005.
- 11- \_\_\_\_\_, Kelile ve Dimne, Çev. Selâhaddin Alpay, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1998.
- 12- \_\_\_\_\_, Kelile ve Dimne, Çev. Şeref Yılmaz, Papatya Yayınları, İstanbul, 2002.
- 13- \_\_\_\_\_, Kelile ve Dimne, Çev. Ulvi Murat Kılavuz, İz Yayıncılık, İstanbul, 2003.
- 14- Bilen, Mürüvvet, Plandan Uygulamaya Öğretim, Anı yayıncılık, Ankara 2002.
- 15- Büyük Türk Sözlüğü, Hayat Yayınları, İstanbul 1976.
- 16- C. Brockelmann, “Kelile ve Dimne”, İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1988.
- 17- Charles, C. M., Piaget İlkeleri, çev. Gülten Ülgen, Nobel Yay., Ankara 2003.
- 18- Ciravoğlu ,Öner, Çocuk Edebiyatı, Esin Yayınevi, İstanbul, 1998

- 19- Çağdaş, Kemal, Pançatantra Masalları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1962.
- 20- Develioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Sözlük, Aydın Kitabevi, Ankara, 1982.
- 21- Dilidüzgün, Selahattin, Çağdaş Çocuk Yazını, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996.
- 22- Durmuş, İsmail, “İbnu’l-Mukaffa”, D. İ. A. Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2000.
- 23- Ekinci, Ümran, Türk Dünyası Masallarında Çocuk Eğitimiyle İlgili Unsurlar, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2004.
- 24- Güleriyüz, Hasan, Yaratıcı Çocuk Edebiyatı, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002.
- 25- Hanna el-Fahuri, İbnu’l-Mukaffa, Daru’l-Mearif, Mısır, 1957.
- 26- Hesapçıoğlu, Muhsin, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Beta Yayınları, İstanbul 1998.
- 27- Hint Masalları, Çev. Korhan Kaya, İmge kitapevi, Ankara, 1998..
- 28- İbnu’n- Nedim, El-Fihrist, Mektebetu Hayyad, Beyrut-Lübnan, 1398-1978.
- 29- İbn-i Manzur, Lisan’ul-Arap, Dar-u Sadır, Beyrut, 1441/1990.
- 30- Kantarcıoğlu, Selçuk, Eğitimde Masalın Yeri, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1991.
- 31- Karaismailoğlu, Adnan, “Kelile ve Dimne” D.İ.A. İstanbul, 2000.
- 32- Komisyon, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 4, Devlet Kitapları Müdürlüğü, İstanbul 2005.
- 33- \_\_\_\_\_, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 5, Devlet Kitapları Müdürlüğü, İstanbul 2005.
- 34- \_\_\_\_\_, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 6, Devlet Kitapları Müdürlüğü, , İstanbul 2005.
- 35- \_\_\_\_\_, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 7, Devlet Kitapları Müdürlüğü, İstanbul 2005.
- 36- \_\_\_\_\_, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabı 8, Devlet Kitapları Müdürlüğü, İstanbul 2005.
- 37- Kur’an-ı Kerim.
- 38- Meriç, Cemil, Hind Edebiyatı, Dönem Yayınları, İstanbul 1964.
- 39- Nas, Recep, Örneklerle Çocuk Edebiyatı, Ezgi Kitapevi, Bursa 2002.
- 40- Sakaoğlu, Saim, Masal Araştırmaları, Akçağ Yay. Ankara 1989.
- 41- Sarı, Mevlüt, el-Mevarid, Arapça-Türkçe Lügat, Bahar Yayınları, İstanbul, 1980.

- 42- Selçuk, Mualla, Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. Ankara 1990.
- 43- Senemoğlu, Nuray, Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Gazi Kitabevi, Ankara, 2000.
- 44-
- 45- Şengül, İdris, Kur'an Kıssaları Üzerine, Işık Yayınları, İzmir, 1994.
- 46- Şirin, Mustafa Ruhi, Masal Atlası, İz Yayıncılık, İstanbul, 1998.
- 47- Şahinkaya, Rezan, Anaokulları ve 2-6 Yaş Grubu Çocukların Eğitimi, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 1970.
- 48- T.D.K. Sözlük, Ankara, 1998.
- 49- Türk Ansiklopedisi, Masal Maddesi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1976.
- 50- Yavuz, Muhsine Helimoğlu, Masallar ve Eğitimsel İşlevleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002.
- 51- Yavuzer, Haluk, Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995.
- 52- Yeni Rehber Ansiklopedisi, Masal Maddesi, Türkiye Gazetesi Yayınları, İstanbul, 1994.

## ÖZGEÇMİŞ

1977 yılında Erzurum’da dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Erzurum’da tamamladı. 1995 yılında Erzurum İmam Hatip Lisesi’nden mezun oldu. 2002 yılında Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde yüksek öğrenimini tamamladı. 2003 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim dalından Din Eğitimi branşında Yüksek Lisans öğrencisi olarak eğitimine başladı. Masal ve Çocuk Eğitimindeki yeri adlı seminer çalışmasını yaptıktan sonra Doç. Dr. Abbas Çelik yönetiminde “Kelile ve Dimne’de Yer Alan Masalların Dinî ve Ahlâkî Eğitime Katkıları” adlı tez çalışmasını hazırlamaya başladı. Halen Erzurum’un Horasan İlçesi, Velibaba İlköğretim Okulu’nda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliğine devam etmektedir. Evli ve bir çocuk annesidir.

**SEMRA BAKAN**